

วารสาร

กระบวนการยุติธรรม

Journal of Thai Justice System

www.oja.go.th/TH/journaloftjs/

บทความวิจัย

- ❑ การปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาลและการบังคับตามสัญญาประกัน
วิระอนงค์ จงจิตร, ชนินาฏ ลีตส์
- ❑ อิทธิพลของการลงโทษจำคุกกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากร
ของผู้ต้องขัง
ณ.กะเฉด มณีเทพ, เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์
- ❑ แนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล : ศึกษาเปรียบเทียบ มาตรการระงับข้อพิพาทและ
มาตรการชะลอการฟ้อง
ปิยะนุช เงินคล้าย, พงศ์สิทธิ์ ศรีสมทรัพย์, พัด ลวางกูร
- ❑ ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น : การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มระหว่าง
กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย
อรรถชัยชาติ บุญชูกิตติยศ, สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, สุพัทธ แสนแจ่มใส

บทความวิชาการ

- ❑ เทคโนโลยีบล็อกเชน : แนวคิดใหม่ของการสร้างความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิ
ในที่ดิน
กรกช ชีระปัญญา
- ❑ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.)
กลไกการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด
ไชยสุวัฒน์ อุดงเงิน
- ❑ วิกฤตการณ์และมาตรการทางกฎหมายต่อการแก้ไขปัญหาโครงการทุจริตเงินทอนวัด
รัชพล ธนะเกียรติวารี

► ตราสัญลักษณ์

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

ตาชั่ง-พระธรรม	หมายถึง	ความเที่ยงตรงที่บ่งบอกได้ถึงความยุติธรรม ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกัน
พานรัฐธรรมนูญ	หมายถึง	สิ่งที่เป็นตัวแทนของความเป็นประชาธิปไตย ในราชอาณาจักรไทย
ลายไทย	หมายถึง	การบ่งบอกถึงความเป็นไทยที่มีความอ่อนช้อย และความงดงามที่มีระเบียบในตัวเอง
ริบบิ้นสีแดง	หมายถึง	การผูกความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสีแดงนั้นยังหมายถึงชาติที่เป็นศูนย์กลางของ ความเป็นไทย

วารสารกระบวนการยุติธรรม

ISSN 19063253

- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลการศึกษาวิจัย ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านการกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไปสู่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน นิสิต นักศึกษา รวมถึงประชาชนผู้สนใจทั่วไปทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ
 2. เพื่อเป็นเวทีหรือเป็นสื่อกลางสำหรับการแนะนำและนำเสนอผลงานค้นคว้าวิจัยใหม่หรือความเห็นทางวิชาการ องค์ความรู้ใหม่ด้านการกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านบทความทางวิชาการ ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป
 3. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติที่จะสามารถนำไปอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ ตลอดจนเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

บรรณาธิการที่ปรึกษา นายวัลลภ นาคบัว ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม

บรรณาธิการอำนวยการ นางสาวนันทรีศรี เทพดลไชย **รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม**

บรรณาธิการบริหาร

ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

นางสาวปริยานุช สันติวงษ์ กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวกลัจจ์ตร พรหมณโชติ กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

นางสาวอุมาพร จิมจิ้ว กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

กองบรรณาธิการภายในสำนักงานกิจการยุติธรรม

[illegible]

นายสายชล ยंत्री

นางสาวปรียานัช จริงจิตร สำนักงานเลขานุการกรม

นางสาวจิตติยา พงกษาเมธานันท์ สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกระบวนการยุติธรรม

นางสาวสุวิทย์ ไหลพื้งทอง สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม

นางสาวเปรมมิศา หนูเรืองงาม สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม

กองบรรณาธิการจากหน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรีหญิง พัชรา สินลอยมา โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองศาสตราจารย์ประธาน วัฒนวานิชย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์จฑารัตน์ เอื้ออำนวย จฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ปิยะนุช เงินคล้าย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก กิตติธันทัต เลอวงศ์รัตน์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองศาสตราจารย์อัคราพรรณ จรัสวัฒน์ บ้านโป่ง ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย เชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธานี วรภัทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษิษา เลิศโตมรสกุล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์จิรา เติมชู มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช บวรสมพงษ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พันตำรวจตรี ชวนัสส์ เจนการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นางน้ำผึ้ง ปุณณะสุคนธ์ รามคำแหง 11 เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Review)

ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ
นายธวัชชัย ไทยเขียว
พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธัญญสิริ
นายพลิชฐ์ อัครวัฒนาพร
นายวิมลวัลย์ สุนทรขจิต
นางกึ่งกาญจน์ บุญประสิทธิ์
พันตำรวจโท วรณพงษ์ ศรภัทร์
นางสาวศิริประกาย วรปรีชา
นางสาวเอมอร เสี่ยงใหญ่
นายกิตติพัฒน์ เดชะพหล
นายไตรยฤทธิ์ เตมหิวงศ์
นายมนทล แก้วเก่า
นายพยนต์ ลินธนาภา
นายวิชัย ไชยมงคล

พันตำรวจเอก ทรงศักดิ์ รักศักดิ์สกุล
พันตำรวจโท กรวัชร ปานประภากร
พันตำรวจโท ประจวบ วงศ์สินีล
พันตำรวจตรี สุริยา สิงห์กลม

พันตำรวจเอก ดร.อัศพรพล บุญโยปัษฎัมภ์
ดร.อัสนีย์ สังขเนตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์วรวิทย์ ไวยวุฒิ
ดร.ชัตติยา รัตนดิกล
ศาสตราจารย์ พลตำรวจตรีหญิง ดร.พัชรา ลินลอยมา
ศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาส
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.กิตติธนาทนต์ เลอวงศ์รัตน์
รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวานิชย์
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย
รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทโรภากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช เงินคล้าย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ กัลยาจิต
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์
รองศาสตราจารย์จตุพร บานชื่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา สำเร็จผล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.พงษ์กุลธร ไรจน์วิรุฬห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา เลิศโตมรสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชัย เอ็มศิรินันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช บวรสมพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกร กังพิสสาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์

กระทรวงยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม
สถาบันอนุญาโตตุลาการ
กระทรวงยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม
สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
กรมราชทัณฑ์
กรมสอบสวนคดีพิเศษ
กรมสอบสวนคดีพิเศษ
กรมคุมประพฤติ
สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด
กระทรวงยุติธรรม
กรมสอบสวนคดีพิเศษ
กรมราชทัณฑ์
สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติด
กรมสอบสวนคดีพิเศษ
กระทรวงยุติธรรม
สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยมหิดล
บ้านโป่ง ต.ป่าไผ่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
บริษัท อาร์ วี คอนเน็กซ์ จำกัด
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์จิรา เชิดชู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตุลญา โรจน์ทั้งคำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีระ สุธีวรจกร
พันตำรวจโท ดร.ธิตี มหาเจริญ
พันตำรวจตรี ดร.ชวนสร์ เจนการ
นายโสพล จริจิตตร
นายประวิทย์ ร้อยแก้ว
นายคณพล ชื่นอารมณ
นางศิวากร คุรัตน์เวช
นางสาวเสาวธาร โพธิ์กลัด
นายสายชล ยักรอด
นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
สำนักงานอัยการสูงสุด
สำนักงานกิจการยุติธรรม
ต.เสาชิงหิน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สำนักงานกิจการยุติธรรม
สำนักงานกิจการยุติธรรม

กำหนดตีพิมพ์ ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

ฝ่ายประสานงาน นายทศพร จุลศิริ, นางสาวปริญญ์ สันติวงษ์, นายอดิศักดิ์ จันทวิรัช, นางสาวกมลชนก ดุริยประกิจ,
นางสาวทิพยาภา วรรณทอง, นางสาวกุลฉัตร พรหมณโชติ, นางสาวอิสริยา สันติธรรม,
นางสาวกัลยา ถ้ำทอง, นางสาวธนวรรณ มะม่วงแก้ว, นางสาวอุมาพร นิยมจิ๋ว

ผู้จัดทำ กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 9 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0 2141 3724 โทรสาร 0 2143 8930
E-mail : ncjad.oja@gmail.com

พิมพ์ที่ บริษัท ธนาเพรส จำกัด บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด
เลขที่ 9 ซอยลาดพร้าว 64 แขวง 14 แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310
โทรศัพท์ 0 2530 4114 (อัตโนมัติ 8 เลขหมาย) โทรสาร 0 2108 8950, 0 2108 8951
E-mail : tanapress@gmail.com

ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการ ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ
(Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน

- บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารกระบวนการยุติธรรมฉบับนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้เขียนบทความและเจ้าของผลงาน ไม่มีข้อผูกพันกับกองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรม
- กองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรมไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกเนื้อหาบทความเพื่อการศึกษาหรือการปฏิบัติงาน แต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- ท่านที่ประสงค์จะส่งบทความทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมตีพิมพ์ลงในวารสารกระบวนการยุติธรรม กรุณาส่งมาที่ กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม

บทบรรณาธิการ

สวัสดีค่ะผู้อ่านวารสารกระบวนการยุติธรรมทุกท่าน สำหรับวารสารกระบวนการยุติธรรม ฉบับประจำปีที 12 เล่มที่ 1 ฉบับนี้ ยังคงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วยบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง บทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง โดยบทความวิชาการ 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเทคโนโลยีบล็อกเชน : แนวคิดใหม่ของการสร้างความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน เรื่องคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) กลไกการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด เรื่องวิกฤตการณ์และมาตรการทางกฎหมายต่อการแก้ไขปัญหาโครงการทุจริตเงินทอนวัด ส่วนบทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาลและการบังคับตามสัญญาประกัน เรื่องอิทธิพลของการลงโทษจำคุกกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง เรื่องแนวทางการลดปริมาณคดี ขึ้นสู่ศาล : ศึกษาเปรียบเทียบ มาตรการระงับข้อพิพาทและมาตรการชะลอการฟ้อง เรื่องปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น : การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย

ดิฉันขอขอบคุณทุกท่านที่ติดตามอ่านวารสารกระบวนการยุติธรรมมาอย่างต่อเนื่อง ขอขอบคุณผู้เขียนบทความที่เห็นความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม กลั่นกรองออกมาจนเป็นบทความที่มีคุณภาพเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้อ่านทุกท่าน ขอขอบพระคุณกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ Peer Review ทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบคุณภาพบทความอย่างเข้มข้น เพื่อให้วารสารกระบวนการยุติธรรมคงมาตรฐาน เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ หากท่านมีความประสงค์ที่จะส่งบทความมาตีพิมพ์ลงในวารสารกระบวนการยุติธรรม หรือมีข้อเสนอแนะประการใด สามารถส่งมาได้ที่กองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรม กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม หรือ ncjad.oja@gmail.com ฝ่ายเลขานุการจะนำบทความของท่านให้กองบรรณาธิการพิจารณา ตามขั้นตอนต่อไป โดยท่านสามารถดาวน์โหลดวารสารกระบวนการยุติธรรมทุกฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ไปแล้วที่ <http://www.oja.go.th/TH/journaloftjs/>

นางสวณันทรัศม์ เทพดลไชย
บรรณาธิการอำนวยการ

สารบัญ

1	บทความวิจัย การปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาลและการบังคับตามสัญญาประกัน <i>วิระอนงค์ จงจิตร, ชนินาฏ ลีดีส์</i>
23	อิทธิพลของการลงโทษจำคุกกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง <i>ณ.กะเมธ มณีเทพ, เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์</i>
41	แนวทางการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล : ศึกษาเปรียบเทียบ มาตรการระงับข้อพิพาทและมาตรการชะลอการฟ้อง <i>ปิยะนุช เงินคล้าย, พงศ์สิทธิ์ ศรีสมทรัพย์, พัด ลวางกูร</i>
63	ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น : การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย <i>อรัญชัยชาติ บุญชูกิตติยศ, สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, สุพัทธ แสนแจ่มใส</i>
87	บทความวิชาการ เทคโนโลยีบล็อกเชน : แนวคิดใหม่ของการสร้างความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน <i>กรกช ชีระปัญญา</i>
105	คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) กลไกการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด <i>ไชยสุวัฒน์ ถุงเงิน</i>
121	วิกฤตการณ์และมาตรการทางกฎหมายต่อการแก้ไขปัญหาโครงการทุจริตเงินทอนวัด <i>รัชพล ธนะเกียรติวารี</i>

การปล่อยชั่วคราว : ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาลและการบังคับตามสัญญาประกัน Provisional release : Case of breach of bail bond to the court and enforce by the bail conditions

วีระอนงค์ จงจิตร*

Wiraanong Jongjit

ชนินาฏ ลีตส์**

Chaninat Leeds

พงษ์สิทธิ์ อรุณรัตนากุล**

Pongsit Aroonratanakul

■ บทคัดย่อ

การศึกษาวិทยานิพนธ์ เรื่อง การปล่อยชั่วคราว ศึกษากรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับตามสัญญาประกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และการบังคับตามสัญญาประกัน (2) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และการบังคับกับหลักประกัน รวมถึงผลกระทบจากการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหา หรือจำเลย (3) หาแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับ รวมถึงมาตรการบังคับ เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว กรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับตามสัญญาประกัน

* นักศึกษา นิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice School of Law Sukhothai Tammathirat Open University

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Thesis advisor by Associate Professor Chaninat Leeds, Dr.Pongsit Aroonratanakul, Faculty of Law; School of Law Sukhothai Tammathirat Open University

Received: December 3, 2018 Revised: January 28, 2019 Accepted: January 29, 2019

การศึกษาวินิจฉัยนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยทำการศึกษาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและจากการติดตามข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสารทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสาร หรือนิตยสารทางกฎหมาย หนังสือพิมพ์ และบทความอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และหาข้อสรุปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวเมื่อมีประกัน และหลักประกันแต่การผิดสัญญาประกันกลับไม่สามารถบังคับกับหลักประกันที่นำมาวางต่อศาลได้ สาเหตุสำคัญมาจากการที่ผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยต่อศาลด้วยเจตนาฉ้อฉล เพื่อแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้ในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงความไม่เคารพต่อกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมของผู้ต้องหา หรือจำเลยด้วยการหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกันต่อศาล ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสร้างความเสียหายต่อรัฐและประชาชนในสังคม แต่กฎหมายกลับไม่สามารถใช้บังคับเพื่อควบคุม หรือลงโทษผู้ขอประกันจากการกระทำอันเป็นกลฉ้อฉล หรือลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีการปล่อยชั่วคราวไปในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ดังนั้นจึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไข กฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับ รวมถึง

มาตรการลงโทษ เพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา โดยรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และด้วยความยุติธรรม

คำสำคัญ : ปล่อยชั่วคราว สัญญาประกัน หลักประกัน

■ Abstract

The study of the thesis titling 'Provisional release: Case of breach of bail bond to the court and enforcement of the bail conditions' is of 3 objectives: (1) to study meanings and concepts of international and Thai Laws related to provisional release, enforcement of the bail conditions and penalty to the alleged offender or the accused in case of evasion, (2) to analytically study a provisional release, a breach of bail bond and an enforcement the bail conditions, including consequences of provisional release under provision of Thai Law, and (3) to find modification guidelines on law, rules and regulations related to provisional release and preventive measure of the breach of bail bond and enforcement of the bail conditions, including penalty to the alleged offender or the accused for an approach to the process of equal criminal justice.

This study is a documentary research studying from incidents in the society by following information, including researching

both Thai and foreign language documents of edict, academic texts, researches, theses, and articles from legal journals or magazines, newspapers, including other related articles, and information from websites and internets in order to gather studied information for analyzing and find a conclusion as an approach to improvements of effective administration and enforcement of law.

From studying criminal cases, the alleged offender or the accused is provisional released whenever there is bail and security, law effectively yet the breach of a bail bond cannot be effectively enforced with the bail conditions or the bail applicant; the essential ground of this is from the bail applicant requests to the court for provisional release of the alleged offender or the accused with the intent of fraud to seek for the inappropriate benefit which is not allowed by law. Exceeding the affectation towards the justice process, it causes damage to the state and its people in the society without legal measure for protecting and controlling of such action of the bail applicant. Moreover, the evasion of the alleged offender or the accused during criminal procedure is without responsibility and legal punishment. Hence, in order to solve the said problems, improvements are presented on law, rules and regulations, including legal measure on provisional release in state's criminal case in accordance with legal objectives and justice.

Keywords : Provisional release Bail conditions and Bail bond

■ บทนำ

เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญานอกจากกฎหมายจะถือว่าบุคคลนั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะมีการพิพากษาว่ากระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาแล้ว บุคคลนั้นยังจะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน และหลักการสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) แห่งสหประชาชาติ ข้อ 9, 10, 11 (1) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 9 (1) (3) เพื่อเป็นกลไกเสริมสร้างให้ผู้ถูกกล่าวหา มีความเสมอภาคในการต่อสู้คดีอย่างชอบธรรม การปล่อยชั่วคราวก็เป็นมาตรการหนึ่ง ถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐ เว้นแต่จะมีความจำเป็น (คดีที่, 2546)

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาของไทย สามารถกระทำได้ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักสำคัญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 28 และมาตรา 29 บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนิน คดีอาญา โดยผู้ต้องหา

หรือจำเลยจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ไม่มีความผิดจนกว่ามีคำพิพากษา อันถึงที่สุด แสดงว่าได้กระทำความผิด หรือการควบคุม หรือจับขัง จะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น การพิจารณา การปล่อยชั่วคราวก็จะเรียกหลักประกันเกินควร มิได้และการไม่ให้ประกันก็ต้องเป็นไปตามที่ กฎหมายบัญญัติ ส่วนหลักเกณฑ์ หรือวิธีการ พิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือ อนุญาตให้ประกันหรือไม่ประการใด ก็ต้อง ดำเนินการภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 111, 112, 114 และมาตรา 117 ศาลจะ พิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือไม่มีก็ได้ กรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และหลักประกัน หลักประกันที่นำมาใช้ในการขอลปล่อยชั่วคราว หรือขอประกัน มี 3 ประเภทได้แก่

1. เงินสด

2. มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง (เช่น ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 หรือ น.ส.3ก.) รวมถึงห้องชุดซึ่งต้องมีหนังสือรับรอง ราคาประเมินของสำนักงานที่ดิน และไม่มี ภาระผูกพัน และหลักทรัพย์อื่นที่กำหนดราคา มูลค่าที่แน่นอนได้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน สลากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ ของธนาคาร กรมธรรม์ประกันภัย)

3. มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดง หลักทรัพย์ (เช่น ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงาน ของรัฐประเภทอื่น ๆ ลูกจ้างของทางราชการ

หรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง หรือ ทนายความ และเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับ ผู้ต้องหา หรือจำเลย)

ในระหว่างการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หากผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้น หลบหนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ จับกุมผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งหลบหนีนั้น และศาลอาจมีคำสั่งปรับผู้ขอประกันตาม จำนวนเงินที่ระบุไว้ในสัญญาประกันโดย เต็มจำนวนหรือแต่บางส่วนก็ได้ หากผู้ขอประกัน ไม่ยินยอมชำระค่าปรับตามคำสั่งศาล ก็จะมีการ บังคับกับผู้ขอประกันและหลักประกัน รวมถึง ทรัพย์สินอื่นเพื่อชำระค่าปรับ โดยไม่ต้องฟ้อง เป็นคดีต่างหาก ทางปฏิบัติ กรณีหลักประกัน เป็นเงินสด และหลักทรัพย์อื่น เช่น บัญชีเงินฝาก สลากออมสิน สลาก ธ.ก.ส. พันธบัตรรัฐบาล หรือกรมธรรม์ประกันอัคคีภัย ศาลสามารถ บังคับเพื่อชำระค่าปรับได้ทันที โดยไม่ก่อปัญหา ต่างกับหลักประกันด้วยตัวบุคคล และทรัพย์สินอื่น อันได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 หรือ น.ส.3ก.) (สิริราไพ, 2557) กลับสร้างปัญหา และก่อความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม แยกพิจารณาดังนี้

กรณีหลักประกันเป็นตัวบุคคล โดยแสดง หลักทรัพย์ (การใช้ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน) ทางปฏิบัติการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ศาลมิได้มีการตรวจสอบเคร่งครัด หรือเข้มงวด รัดกุม ถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดของผู้ขอประกัน กับผู้ต้องหา หรือจำเลยตามบทบัญญัติกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงบัญชีเครือญาติ หรือ การแสดงหลักฐานความสัมพันธ์กรณีเป็น

ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง หรือความสัมพันธ์ในทางอื่นใกล้ชิดเสมือนญาติ ประกอบกับการแสดงหลักฐานเกี่ยวกับหลักทรัพย์ หรือทรัพย์สินที่มีโดยไม่ต้องมีทรัพย์สินมาวางต่อศาล จึงเป็นที่มาให้มีกลุ่มบุคคลผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานตามที่กฎหมายให้สิทธิ ใช้เป็นช่องทางแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้เรียกเก็บเงิน หรือผลประโยชน์ตอบแทนจากการยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราว หรือทำสัญญาประกันผู้ต้องหา หรือจำเลยต่อศาล เมื่อผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้นหลบหนี กลับไม่สามารถบังคับกับผู้ขอประกัน หรือหลักทรัพย์ตามสัญญาประกันได้ ปัญหาสำคัญมาจากผู้ขอประกันไม่ว่าจะเป็นกรณีของการมีภูมิลำเนาตามตำแหน่งกับทะเบียนบ้านต่างกันหรือการย้ายที่อยู่ หรือที่ทำงาน หรือมีทรัพย์สินไม่พอค่าปรับ เพราะรายได้เฉพาะขณะดำรงตำแหน่ง หรือขอเกษียณอายุราชการโดยมิได้แจ้งให้ศาลทราบ หรือมีหนี้สินอื่น ปัญหาสำคัญอีกประการคือ บทบัญญัติกฎหมาย กล่าวคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 มาตรา 302 (2) (มาตรา 326 เดิม) ซึ่งบัญญัติให้เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรส หรือญาติ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (สิริวิภา, 2557)

ส่วนกรณีหลักประกันเป็นทรัพย์สินอื่นอันได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินมีโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 หรือ น.ส.3ก.) พบว่าผู้ขอประกันเสนอข้อมูล หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักประกันอันเป็นเท็จ

เช่น ภาพถ่ายที่ดินหรือตำแหน่งที่ตั้งทรัพย์สิน ไม่ถูกต้องชัดเจน หรือสภาพที่ดินเป็นที่ตาบอด หรือมีสภาพเป็นบ่อน้ำจากการขุดหน้าดินไปขาย หรือเป็นที่ดินของผู้มีสิทธิพล ห้างไกลความเจริญ หรือที่ดินมีผู้อื่นครอบครอง (สิริวิภา, 2557) รวมถึงการปลอมแปลงเอกสารสิทธิ์ของทรัพย์สินหลักประกัน เช่น ปลอมแปลงโฉนดที่ดินทั้งฉบับ หรือบางส่วน หรือนำโฉนดที่ดินซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์แจ้งหายไว้มายื่นเป็นหลักประกัน หรือปลอมหนังสือมอบอำนาจ หรือหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดินเพื่อให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น (ธเนศ, 2555) กรณีตัวอย่างเช่น

ข่าวหนังสือพิมพ์เมื่อประมาณสิงหาคม 2558 นายตำรวจตำแหน่งสารวัตรอนาศาตราจารย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยื่นฟ้องกระทรวงยุติธรรม เรื่องเพิกถอนนิติกรรมหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดินอันเป็นโมฆะ เนื่องจากเข้าประมวลซื้อที่ดิน น.ส.3ก เลขที่ 588 หมู่ที่ 2 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เนื้อที่ 50 ไร่ ในราคา 610,000 บาท จากการขายทอดตลาดของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดเลย กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม แต่ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ และเข้าครอบครองที่ดินได้ เนื่องจากที่ตั้งทรัพย์สินตามที่ระบุในประกาศขายทอดตลาด เป็นที่ตั้งของที่ดินซึ่งทางราชการประกาศเป็นที่ดิน ส.ป.ก.4 - 01 ตั้งแต่ปี 2538 ผู้ร้องขอเพิกถอนนิติกรรมฯ ได้ใช้สิทธิร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการขายทอดตลาดแล้ว แต่ศาลฎีกามีคำสั่งให้การขายทอดตลาดเป็นไปโดยชอบ (กรุงเทพธุรกิจ, 2562) หรือ

กรณีคดีอาญาหมายเลขดำที่ 483/2552 คดีอาญาหมายเลขแดงที่ 472/2552 พันจ่าเอกวินัสสมพงษ์ เข้าสู่วินิจฉัยที่ดิน

พร้อมสิ่งปลูกสร้างจากการขายทอดตลาด ปรากฏว่าทรัพย์สินที่ซื้อไปจากการขายทอดตลาดนั้น มิใช่ทรัพย์สินของผู้ขอประกันตามที่นำมาวางเป็นหลักประกันต่อศาล โดยผู้เข้าสู่ราคาได้ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ศาลจังหวัดตราด ได้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้น (พรชนก, 2555)

จากการกระทำดังกล่าวของผู้ขอประกัน อาจเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ หรือความผิดฐานโกง เจ้าหนี้ (ธนธิป, 2555) แต่การลงโทษในความผิดดังกล่าวก็ต้องไปว่ากล่าวฟ้องร้องเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก ในทางปฏิบัติถือว่าการกระทำดังกล่าวของผู้ขอประกัน เป็นการประพฤติดนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล ศาลอาจมีคำสั่งลงโทษผู้ยื่นขอประกันฐานละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31(1) มาตรา 33 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร แต่เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดต่อศาล เพื่อใช้เป็นมาตรการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลและให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปด้วยความเที่ยงธรรมและรวดเร็ว ศาลจึงมิได้มีการนำบทบัญญัติในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาใช้บังคับเพื่อลงโทษกับผู้ขอประกันทุกกรณี โดยเฉพาะชั้นบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี อาจเนื่องมาจากการบังคับคดีตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 426/2555, 2301/2532, 1858/2548, 4617/2547, 7093/2542 และฎีกาที่ 7093/2542)ไม่ถือเป็นกระบวนการ

พิจารณาคดีของศาล การขอลดปล่อยชั่วคราวด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือการจงใจปิดบังซ่อนเร้นข้อความจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักประกันของผู้ขอประกัน ในลักษณะกลฉ้อฉลนั้น ถือว่าใกล้เคียงกับการฉ้อโกง อันเป็นความผิดอาญา ตามมาตรา 341 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพราะการฉ้อโกงทุกรายเป็นกลฉ้อฉล (จิต, 2556) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 บัญญัติให้อำนาจศาลเพียงพิจารณาสั่งแก้ไขรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินตามสัญญาประกัน หรือการเรียกหลักประกันเพิ่ม หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสม แต่มิได้บัญญัติให้อำนาจในการที่จะมีคำสั่งลงโทษกับผู้ขอประกัน หรือสั่งเป็นประการอื่นได้

ปัญหาการผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับกับหลักประกัน หรือผู้ขอประกัน ตามสัญญาประกัน นอกจากส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายต่อประชาชน และสังคมส่วนรวมแล้ว ยังสร้างความเสียหายต่อส่วนราชการผู้ซึ่งกฎหมายว่าถือเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาพิจารณาจากกรณีก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน การยึดหรืออายัดทรัพย์สินหลักประกัน หรือทรัพย์สินอื่นของผู้ขอประกัน กฎหมายมิได้ห้ามมิให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งยื่นขอเฉลี่ยทรัพย์สินหรือขอให้ปล่อยทรัพย์สินหลักประกัน หรือกรณีผู้ขอประกันถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลาย และศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หากมิได้มีการยื่นขอรับชำระหนี้ก็เป็นอันสิ้นสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้และไม่สามารถบังคับกับทรัพย์สินหลักประกันหรือทรัพย์สินของผู้ขอประกันได้

อีกต่อไป ต่อมาจึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2558 มาตรา 119 บัญญัติให้เงินสด หรือหลักทรัพย์อื่นที่นำมาวางเป็นหลักประกันต่อศาลในคดีอาญา ไม่อยู่ในข่ายที่จะถูกยึด หรืออายัดเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อื่น จนกว่าความรับผิดชอบตามสัญญาประกันจะระงับสิ้นไป เจตนาแห่งการแก้ไขกฎหมายเพื่อนำมาใช้เป็นมาตรการเร่งรัดผู้ประกันให้ติดตามตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยมาส่งคืนศาล และมีให้เกิดความเสียหายในการพิจารณาคดี ทำให้กระบวนการยุติธรรมเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (เผ่าพันธุ์, 2559) แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการแก้ไขดังกล่าว มีความมุ่งหมายเพื่อลดความเสียหายทางทรัพย์สินแก่ราชการ ทำให้ราชการได้รับการปกป้องคุ้มครองเยี่ยงความเสียหายจากการบังคับตามสัญญาประกัน อาจกล่าวได้ว่าการแก้ไขบทกฎหมายดังกล่าว ขัดกับหลักนิติรัฐ คือหลักแห่งความพอสมควรแก่เหตุ เพราะรัฐไม่อาจใช้มาตรการใดๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ รัฐต้องให้ความเคารพต่อหลักความเสมอภาค ภายใต้สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งมีค่าบังคับทางกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญ (วรเจตน์, 2557) ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอหน้าเท่าเทียมกัน ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมคือการให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเสมอภาค ไม่ทำให้เสียประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะเจาะจง และสิ่งสำคัญคือสภาพบังคับทางกฎหมาย กล่าวคือมาตรการลงโทษหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อผู้ที่ฝ่าฝืน

กฎหมายรวมถึงการเยี่ยงยาต่อความเสียหายอันเกิดจาก การฝ่าฝืนกฎหมายนั้น (กฎหมาย, 2558) ปัญหาการปล่อยชั่วคราว กรณีการผิดสัญญาประกัน และการบังคับตามสัญญาประกันของประเทศไทยที่สำคัญคือ กฎหมายปราศจากสภาพบังคับ หรือบทกำหนดโทษต่อผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย และไม่เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม

■ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎีกฎหมาย เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน รวมถึงมาตรการบังคับตามสัญญาประกัน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และการบังคับตามสัญญาประกันรวมถึงบทลงโทษกรณีผิดสัญญาประกัน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา การขอปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และการบังคับตามสัญญาประกัน รวมถึงผลกระทบของการบังคับตามสัญญาประกันและบทลงโทษผู้ต้องหา หรือจำเลยกรณีหลบหนีการปล่อยชั่วคราวภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายไทย
4. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย หรือระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงมาตรการบังคับโทษ เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว กรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับตามสัญญาประกัน รวมถึงกรณีหลบหนีการปล่อยชั่วคราว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเสริมสร้างความยุติธรรมในกระบวนการดำเนินคดีอาญา

■ ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสารจากตำรา และบทความจากแหล่งต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตจากการศึกษาวิจัยพบว่า ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายการควบคุม หรือการขังผู้ต้องหา หรือจำเลยในกระบวนการดำเนินคดีอาญา ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือ หรือวิธีการ (means) ในการนำตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยไปฟ้องร้อง เพื่อนำไปสู่จุดหมาย(end)ของการลงโทษ ผู้กระทำความผิด มาตรการควบคุม หรือการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นการกระทำอันขัดต่อหลักสิทธิขั้นพื้นฐานและหลักสิทธิมนุษยชน (human rights) ดังนั้น เพื่อผ่อนคลายกระบวนการดำเนินคดีอาญา จึงมีการนำมาตรการ “การปล่อยชั่วคราว” มาใช้บังคับภายใต้บทบัญญัติกฎหมายควบคู่กันไป การบัญญัติบทกฎหมายเพื่อนำมาใช้บังคับ จึงต้องสอดคล้องกับเจตจำนงแห่งความยุติธรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม รวมถึงการป้องกันผลกระทบและความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม และสังคมส่วนรวม โดยแยกศึกษาเป็นกรณีดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี การปล่อยชั่วคราว หรือการประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในกระบวนการดำเนินคดีอาญา นอกจากกระบวนการค้นหาความจริงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างถูกต้องแล้ว ก็จะต้องเพิ่มกระบวนการสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา เพื่อมิให้ต้องเดือดร้อนหรือถูกกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ จากการค้นหา

ความจริงหรือจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการค้นหาความจริงนั้น การควบคุม หรือกักขังผู้ต้องหาหรือจำเลย สำหรับใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปฟ้องร้องและลงโทษ เป็นการใช้อำนาจแห่งกฎหมาย ซึ่งถือว่าสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวนั้นถูกทำลายลงและยังขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน (human rights) ซึ่งจากแนวความคิดเดิมของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อจำกัดอำนาจของกษัตริย์ หรือผู้มีอำนาจปกครองซึ่งเห็นว่ามีมากเกินไป มีการนำแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติและลัทธิธรรมชาติเข้ามามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากแนวคิดทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงหลักแห่งความยุติธรรมและความถูกต้อง ซึ่งฝังแน่นอยู่ในจิตใจของมนุษย์และใช้นำทางในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ การละเลยไม่รักษาไว้ซึ่งข้อเรียกร้องของกฎหมายธรรมชาติเท่ากับทำลายกฎหมาย ส่วนแนวคิดสิทธิธรรมชาติ (Natural Right) เห็นว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ซึ่งสิทธิในชีวิตและเสรีภาพย่อมไม่มีใครล่วงละเมิดได้ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวในคดีอาญา จึงถือเป็นหลักการพื้นฐานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันในชีวิต ร่างกาย เพราะถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติและติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (Natural Right) และภายใต้แนวคิดพื้นฐาน ตามหลักกฎหมายชนเผ่าเยอรมัน (Des gemeinerecht) กล่าวคือหลักของการลงโทษกรณีที่เป็นที่สงสัย หรือหลักที่ว่า จำเลยได้รับการปล่อยตัวไปชั่วคราวก่อน โดยมีเงื่อนไขว่ากระบวนการพิจารณาคดีอาญา

สามารถที่จะเริ่มขึ้นได้ใหม่ตลอดเวลา (absolution abinstantia) เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการที่จะต้องยกฟ้องในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ กล่าวคือหลักกบประโยชน์แห่งข้อสงสัยให้จำเลย (Dergrundsatz in dubio pro reo) ซึ่งมีได้มีการมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายโดยตรง แต่ได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นกฎหมายจารีตประเพณี และสามารถที่จะตีความได้จากหลักในเรื่องของความน่าตำหนิ (Schuldgrundsatz) ซึ่งเฉพาะแต่จำเลยที่กระทำความผิดเท่านั้นที่จะถูกลงโทษ การที่มีข้อสงสัยใดๆว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ จึงไม่อาจลงโทษได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558) การดำเนินคดีอาญาจึงไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ เว้นแต่จะมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัว แม้กรณีที่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวก็อาจจะมีการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ (คณิต, 2546)

การปล่อยชั่วคราวจึงถูกนำมาใช้เพื่อเป็นมาตรการคุ้มครองเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญบบนพื้นฐานแห่งหลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายสากล อาทิเช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) แห่งสหประชาชาติและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ เพื่อให้รัฐต่าง ๆ ซึ่งมีระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวน สามารถยอมรับและยึดถือเป็นกฎเกณฑ์ปฏิบัติเป็นอย่างเดียวกัน

โดยเฉพาะการเสริมสร้างกลไกเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหา มีความเสมอภาคในการต่อสู้คดีอย่างชอบธรรมภายใต้ข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดตามกฎหมาย เพราะกฎหมายจะถือว่าบุคคลผู้ถูกกล่าวหาในนั้นยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด (Presumption of innocence) แต่ทั้งนี้ มาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาด้วย “การปล่อยชั่วคราว” ก็จะต้องเหมาะสมและรัดกุมเพียงพอที่จะป้องกันความเสียหายต่อระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ด้วยเหตุแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชนและสังคม

2. ประเด็นปัญหาการขอปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

ในคดีอาญากการปล่อยชั่วคราวโดยความมุ่งหวังแห่งกฎหมายมิได้เรียกร้องในเรื่องของหลักประกัน ส่วนรัฐก็มีได้มุ่งหวังหาเงินหรือหาประโยชน์จากการปล่อยชั่วคราว แต่ในความเป็นจริง การปล่อยชั่วคราวกลับใช้วิธีการกำหนดวงเงินประกันเป็นหลักเกณฑ์สำคัญ อาจถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในกระบวนการปล่อยชั่วคราว ด้วยการรับเป็นนายประกันให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือเรียกว่า “นายประกันอาชีพ” (คณิต, 2559) มีการคิดค่าตอบแทนจากการรับเป็นนายประกันหรือการใช้หลักประกันรวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยการหลอกลวงเกี่ยวกับทรัพย์สินหลักประกันหรือปลอมแปลงเอกสาร หรือแสดงรายการ

ทรัพย์สินอันเป็นเท็จในการยื่นขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล (อุลธิช, 2552) การเข้ามาสู่กระบวนการปล่อยชั่วคราวของผู้ประกันในลักษณะของการแสดงเจตนาโดยทุจริตนั้น กฎหมายกลับไม่สามารถใช้บังคับเพื่อควบคุมหรือลงโทษกับผู้ขอประกันจากการกระทำดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประเด็นปัญหาการผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกันและการบังคับตามสัญญาประกัน

การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวหรือผิดสัญญาประกัน เมื่อผู้ขอประกันไม่ยินยอมชำระค่าปรับตามคำสั่งศาลแล้ว ก็อาจจะต้องมีการบังคับตามสัญญาประกันเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับนั้น ในการบังคับตามสัญญาประกันกรณีที่หลักประกันเป็นเงินสด กรมธรรม์ประกันอสังหาริมทรัพย์ เงินฝาก สลากออมสิน สลาก ธ.ก.ส. หรือพันธบัตรรัฐบาล ศาลสามารถบังคับกับหลักประกันดังกล่าวได้ทันที โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ (สิริวิภา, 2557) ต่างกับการบังคับตามสัญญาประกันกรณีที่หลักประกันเป็นบุคคล (ตำแหน่ง) และทรัพย์สินอื่น เช่น อสังหาริมทรัพย์ ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากการบังคับกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันกรณีดังกล่าวนี้สามารถกระทำได้ด้วยการออกหมายบังคับคดีเพื่อแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำการยึดอายัดหรือจำหน่ายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันหรือทรัพย์สินอื่นของผู้ขอประกัน เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ค่าปรับตามคำสั่งศาล เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามิได้บัญญัติเกี่ยวกับการบังคับกับหลักประกันในคดีอาญาไว้โดยเฉพาะ ประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 จึงได้บัญญัติให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี มาใช้บังคับโดยอนุโลม (บุญธรรม, 2555) ทำให้การบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว เกิดปัญหาในทางปฏิบัติดังนี้

3.1 ปัญหาการบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันตามสัญญาประกัน ซึ่งแยกพิจารณาเป็นประเด็นปัญหาดังนี้

1) ประเด็นปัญหาการบังคับคดีกรณีที่หลักประกันเป็นบุคคล (ตำแหน่ง) โดยการแสดงหลักทรัพย์ แต่ไม่ต้องมีการนำทรัพย์สินมาวางต่อศาล ซึ่งบางกรณีไม่สามารถบังคับคดีกับผู้ขอประกัน หรือทรัพย์สินที่ได้ยื่นแสดงต่อศาล ไม่ว่าจะด้วยเหตุผู้ประกันย้ายที่อยู่ ที่ทำงาน ทำให้ยากแก่การติดตาม สืบหาทรัพย์ หรือผู้ขอประกันเงินเดือน ค่าจ้าง หรือทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะชำระค่าปรับ หรือกรณีมิได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักประกัน หรือทรัพย์สินของผู้ประกันไว้อย่างถูกต้องชัดเจนเพียงพอ ทำให้ไม่ทราบว่ามีทรัพย์สินอยู่ที่ใดบ้าง รวมถึงกรณีที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ต้นสังกัดของผู้ขอประกัน) (สิริวิภา, 2557) เหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือบทบัญญัติกฎหมายที่นำมาใช้ บังคับไม่สอดคล้องต่อกระบวนการบังคับคดีกับผู้ขอประกันหรือหลักประกันในคดีอาญา กล่าวคือบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 มาตรา 302 (2) (มาตรา 326 เดิม) ซึ่งกำหนดให้เงินหรือสิทธิเรียกร้องของผู้ขอประกัน ประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่

หรือลูกจ้างในหน่วยราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่าย ให้แก่คู่สมรส หรือญาติของลูกหนี้ตาม คำพิพากษา (ผู้ขอประกัน) ไม่อยู่ในความรับผิดชอบ แห่งการบังคับคดี (ธนนิติป, 2555) ดังนั้น การบังคับคดีกับสิทธิเรียกร้องดังกล่าวของผู้ขอประกันเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับตาม สัญญาประกัน จึงไม่อาจกระทำได้

2) ประเด็นปัญหาการบังคับคดี กรณีหลักประกันเป็นอสังหาริมทรัพย์ อันได้แก่ ที่ดิน มีโฉนด ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำ ประโยชน์ หรือหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด เนื่องจากผู้ขอประกันยื่นขอปล่อยชั่วคราว หรือขอประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยด้วย เจตนาฉ้อฉล แสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับ ทรัพย์สินหลักประกัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ อันมิควรได้โดยชอบ เช่น ปลอมแปลงเอกสารสิทธิ์ หรือปลอมหนังสือรับรองราคาประเมินที่ดิน หรือการเสนอข้อมูล หรือข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ ที่เกี่ยวกับหลักประกันตามความเป็นจริง เป็นต้น แม้ทางปฏิบัติศาลจะนำบทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อันว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจมาใช้ บังคับกับผู้ขอประกัน แต่ความผิดฐานละเมิด อำนาจศาล มิใช่ความผิดทางอาญา และมิได้ บัญญัติไว้ในกระบวนการปล่อยชั่วคราว เป็นการเฉพาะเจาะจง ศาลจึงมิได้นำมาตรการ ลงโทษฐานละเมิดอำนาจมาใช้บังคับในชั้น บังคับคดี ประกอบกับประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 ให้อำนาจ ศาลที่จะสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนหลักประกัน แต่มิได้ให้อำนาจศาลที่จะพิจารณาสั่งหรือกำหนด เงื่อนไขใด ๆ ในลักษณะของความรับผิดชอบ

เชิงลงโทษกับผู้ขอประกัน ไม่ว่าจะเป็นการขดใช้ ค่าเสียหาย เพื่อเยียวยาความเสียหาย หรือ ลิดรอนสิทธิของผู้ขอประกันด้วยการลงโทษจำคุก เพื่อป้องกันปราบปรามผู้ขอประกันแต่อย่างใด

3.2 ปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้ซื้อทรัพย์สิน จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินหลักประกัน คดีอาญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิของ ผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล กล่าวคือ การได้ทรัพย์สินมาจากการซื้อ ทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาด ตามคำสั่งศาลแม้ภายหลังจะปรากฏว่าทรัพย์สิน นั้นไม่ใช่ของจำเลย หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็ตาม สิทธิของผู้ซื้อโดยสุจริตมิเสียไป โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อสร้างความ น่าเชื่อถือกับบุคคลภายนอก เพราะกฎหมาย ถือว่าศาล หรือเจ้าพนักงานได้ได้ส่วนตรวจสอบ อย่างรอบคอบแล้วว่าทรัพย์สินที่ทำการขายนั้น เป็นของจำเลยโดยแท้จริง แต่เมื่อปรากฏ ข้อเท็จจริงว่าผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด ตามคำสั่งศาล ซึ่งทรัพย์สินที่ซื้อนั้นเป็นหลักประกัน ในคดีอาญา และได้ชำระราคาซื้อขายครบถ้วน กลับไม่สามารถดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ทางทะเบียน และรับโอนกรรมสิทธิ์ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 295 (มาตรา 296 เดิม) บัญญัติให้สิทธิ ในการยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการขาย ทอดตลาด หรือแก้ไขการบังคับคดี ที่ผิดระเบียบ ต่อศาลได้ก็ตาม แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ ศาลมิได้พิจารณาสั่งให้เพิกถอนการขายทอด ตลาดทุกกรณี นอกจากนั้นประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งก็มิได้บัญญัติให้สิทธิ

ในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาผู้นำยึดทรัพย์ให้ต้องรับผิดชอบหรือชดเชยค่าเสียหายไว้แต่อย่างใด เมื่อไม่มีช่องทางกฎหมายที่ให้ผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลกลับคืนฐานะเดิม หรือได้รับการชดเชยราคาค่าซื้อทรัพย์คืนแล้ว อาจถือเป็นเหตุหนึ่งให้ผู้ซื้อทรัพย์ต้องดำเนินการฟ้องกับหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับคดีเพื่อขอชดเชยราคาค่าซื้อทรัพย์ และค่าเสียหายที่เกิดขึ้น

4. ประเด็นปัญหาต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ “ความยุติธรรม” รัฐต้องให้การรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มิใช่เพียงเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชน ว่ารัฐผู้มีส่วนที่อำนวยความสะดวกความยุติธรรม ต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นธรรมอย่างเสมอหน้า (ธนัญญา, 2546) การปล่อยชั่วคราวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อการรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้นการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว หรือประกันตัวย่อมจะต้องส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินคดีอาญา แต่กฎหมายกลับปราศจากสภาพบังคับเพื่อนำมาใช้ควบคุม หรือลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ได้แยกพิจารณาเป็นประเด็นปัญหาสำคัญดังนี้

4.1 ประเด็นปัญหาการพิจารณาคดีและอายุความคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง กำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาและการสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีการปล่อยตัวชั่วคราวหรือการประกันไปในระหว่างการพิจารณาคดีอาญา นอกจากการออกหมายจับจำเลยแล้ว ศาลก็ไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างหนึ่งอย่างใดลับหลังจำเลยได้อีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 616/2586, 7561/2542, 1736/2550, 9800 - 9802/2551 และฎีกาที่ 1159/2526) การพิจารณาคดีอาญา และการสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ถือเป็นบทจำกัดสิทธิแห่งการดำเนินคดีของผู้เสียหาย และอาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาหรือจำเลยในภายหลัง เพราะการหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวจนล่วงเลยกำหนดระยะเวลาการดำเนินคดีอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น คดีนั้นก็จะพ้นอายุความ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยสำหรับความผิดที่ถูกล่าหวนอีกต่อไป

4.2 ประเด็นปัญหามาตรการบังคับและบทกำหนดโทษกับผู้ต้องหาหรือจำเลย

การหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลยระหว่างการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวในคดีอาญา ถือเป็นกระทำความผิดต่อกฎหมายและกฎเกณฑ์ทางสังคม แต่กฎหมายกลับไม่ถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดและ

ไม่ต้องรับโทษแต่อย่างใด การกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราว หรือการประกันในคดีอาญา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการกำหนดบทลงโทษอาจถือเป็นการเพิ่มมาตรการคุ้มครองกระบวนการดำเนินคดีอาญา และคุ้มครองสังคมด้วยว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้นอาจจะไปก่ออาชญากรรมเพิ่มขึ้น รวมถึงเสริมสร้างความเคารพกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมและมาตรฐานทางกฎหมายว่าด้วย การปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยให้เหมาะสมสอดคล้องกับกฎหมายของอารยประเทศ

จากการศึกษาวิจัยการปล่อยชั่วคราว การผิดสัญญาประกัน และมาตรการบังคับตามสัญญาประกันรวมถึงบทลงโทษกรณีผิดสัญญาประกันของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น พบว่าแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ด้วยการปล่อยชั่วคราว เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่การกำหนดวิธีการ และหลักเกณฑ์เพื่อนำมาใช้กับกรณีของการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันอาจมีความแตกต่างกัน อย่างกรณีของการปล่อยชั่วคราว โดยไม่ต้องวางหลักประกัน แต่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขเพื่อนำใช้ในการปล่อยชั่วคราวแทนหลักประกัน หรือมาตรการควบคุม และป้องกันการหลบหนี ด้วยการกำหนดบทลงโทษกับผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือการพิจารณาคุณสมบัติผู้ยื่นขอปล่อยชั่วคราว หรือขอประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย เช่น

ประเทศอังกฤษไม่ว่าบุคคลใดก็เป็นนายประกันได้ หากบุคคลนั้นสามารถแสดงให้เห็นที่พอใจ ศาลว่ามีหลักทรัพย์เพียงพอที่จะชำระค่าปรับตามสัญญาประกันได้ เว้นแต่บุคคลไม่ใช่เจ้าบ้าน ผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุก บุคคลมีอายุต่ำกว่า 21 ปี บุคคลล้มละลาย ทนายความ (Solicitor) ของจำเลย ผู้ต้องหา หรือจำเลย และหญิงมีสามี ซึ่งไม่มีทรัพย์สินส่วนตัว ซึ่งศาลจะไม่ยอมรับเป็นนายประกัน นอกจากฐานะทางการเงินแล้ว นายประกันจะต้องไม่มีลักษณะหรือไม่มีประวัติการกระทำความผิด (แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง) ส่วนความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างนายประกันกับผู้ต้องหา หรือจำเลย การเป็นญาติสนิท หรือการมีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน เป็นสิ่งที่แสดงได้ว่าสามารถนำตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยมาศาลในการพิจารณาคดีได้ สำหรับหลักประกันที่นำมาวางไว้ต่อศาลอาจเป็นเงิน หรือทรัพย์สินมีค่าอื่น ๆ ก็ได้ เมื่อผู้ต้องหา หรือจำเลยหลบหนีการประกัน ศาลสามารถมีคำสั่งริบทรัพย์สินหลักประกันได้ทั้งหมดหรือบางส่วนได้ในทันที

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา บุคคลใดเป็นนายประกันก็ได้ หากผู้ขอประกันเป็นบุคคล ซึ่งมีไต่ผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนรับรองไว้ ก็จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน และหนี้สินรวมถึงภาระผูกพัน (หากมี) แต่ต้องไม่สูงจนไม่สามารถจ่ายเงินตามสัญญาประกันได้ ส่วนการปล่อยชั่วคราวโดยการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกัน Property bail แทนเงินสด มีใช้แค่บางมลรัฐ เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย โดยมูลค่าทรัพย์สิน ต้องเพิ่มเป็นสองเท่าของจำนวนเงินประกัน หรือตามที่ศาลจะเห็นสมควรหลักทรัพย์ที่พบ

มากที่สุดจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันต้องใช้เวลาในการพิจารณา เพราะจะต้องมีการประเมิน และศาลต้องแน่ใจว่าทรัพย์สินนั้นสามารถบังคับได้ สำหรับการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ตามประมวลกฎหมายของรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา บัญญัติเรื่องอายุความกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจากกระบวนการยุติธรรมไว้ในบทบัญญัติ 18 U.S.C 3290 ให้หยุดนับอายุความจากการหลบหนีการปล่อยชั่วคราว

สำหรับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นใช้ระบบอนุญาตให้ปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลยโดยเงื่อนไขการวางเงินเป็นประกันต่อศาล ประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีระบบนายประกันอาชีพหรือระบบบริษัทประกัน ศาลอาจจะอนุญาตให้บุคคลที่สามเข้าทำสัญญาประกันต่อเมื่อ

วางชำระเงินค่าประกันทั้งหมด หรือบางส่วน หากมีการผิดสัญญาประกัน ศาลจะมีคำสั่งริบเงินประกันได้ทันทีที่การผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว หรือผิดสัญญาประกันด้วยการหลบหนีของผู้ต้องหา หรือจำเลย สำหรับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา กฎหมายบัญญัติให้การหลบหนีเป็นความผิดต่อกระบวนการยุติธรรม และต้องรับโทษจำคุกในความผิดนั้น โดยโทษนั้นจะแยกต่างหากจากความผิดที่ถูกกล่าวหา หรือถูกฟ้องร้อง ส่วนประเทศญี่ปุ่นกฎหมายมิได้บัญญัติให้การหลบหนีเป็นความผิด และไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่การปล่อยชั่วคราวเป็นการนำเงินมาวางประกัน ซึ่งศาลจะกำหนดจำนวนเงินประกันไว้ค่อนข้างสูง ดังนั้นเมื่อผิดสัญญาประกันศาลก็จะมีคำสั่งริบเงินประกันในทันที การริบเงินประกันเป็นค่าปรับจึงเปรียบเสมือนมาตรการเชิงลงโทษกับผู้ขอประกันแล้ว ส่วนผู้ต้องหาหรือจำเลยศาลอาจจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอีกต่อไป

ตารางเปรียบเทียบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของไทยกับต่างประเทศ

การปล่อยชั่วคราว คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
1. ผู้มีสิทธิยื่น ขอปล่อยชั่วคราว	- ผู้ต้องหา หรือจำเลย - ผู้ มี ผล ประ โย ช น์ เกี่ยวข้อง (เกี่ยวพันโดยทางสมรสหรือความสัมพันธ์ใกล้ชิดเสมือนเป็นญาติพี่น้องหรือความสัมพันธ์ทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร หรือนิติบุคคล)	- ผู้ต้องหา หรือจำเลย - บุคคลทั่วไป	- ผู้ต้องหา หรือจำเลย - บุคคลทั่วไป	- ผู้ต้องหาหรือจำเลย - บุคคลทั่วไป
2. ประเภทของ การขอปล่อย ชั่วคราว	- ไม่มีประกัน - มีประกัน - มีประกัน และหลักประกัน	- ไม่มีประกันโดยกำหนดเงื่อนไข (Conditions) - มีประกัน (The Surety) - มีประกันและหลักประกัน (Security)	- มีเงื่อนไขที่ไม่เกี่ยวกับหลักประกัน (NONFINANCIAL RELEASE) - กำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวกับหลักประกัน (FINANCIAL RELEASE)	- มีประกัน
3. ประเภทของ หลักประกัน	- เงินสดมาวาง - หลักทรัพย์อื่น เช่น ที่ดิน พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน เงินฝาก ฯลฯ - บุคคลมาเป็นหลักทรัพย์ โดยแสดงหลักทรัพย์	- เงิน หรือทรัพย์สินมีค่าอื่น ๆ	- Unsecured bail สัญญาประกัน - Privately secured bail โดยองค์กรเอกชน หรือ บุคคลธรรมดา - Property bail แสดงหลักฐานอสังหาริมทรัพย์ แทนเงินสด (ใช้บางมลรัฐ) - Deposit bail วางเงินมัดจำบางส่วน Surety bail บุคคล หรือนายประกัน - Cash bail วางเงินประกัน	- วางเงินประกัน
4. การติดเงื่อนไข การปล่อยชั่วคราว หรือผิดสัญญา ประกัน	- ริบเงินหรือทรัพย์สิน เช่น เงินสดพันธบัตร ฯลฯ บังคับคดียึด หรืออายัดหลักประกัน กรณีบุคคลมาเป็นประกันหรืออสังหาริมทรัพย์	- ริบเงิน หรือทรัพย์สินหลักประกัน	- ริบเงิน หรือทรัพย์สินหลักประกัน	- ริบเงินประกัน

ตารางเปรียบเทียบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของไทยกับต่างประเทศ

การปล่อยชั่วคราว คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
5. หลักเกณฑ์ การพิจารณา ผู้ขอปล่อย ชั่วคราว หรือ ผู้ประกัน และ หลักประกัน	- มิได้มีการตรวจสอบ เครื่องบัตรหรือเข็มงวด รัดกุมกับบุคคลผู้ยื่นขอ ปล่อยชั่วคราว - พิจารณาจากเอกสาร หลักฐานที่น่าสงถึง ความน่าเชื่อถือของผู้ประกัน หรือหลักประกัน กรณี บุคคล มาเป็นประกัน หรือหลักประกันอื่น เช่น ที่ดิน ไม่ต้องได้ส่วน	- กรณีมีประกัน หรือ หลักประกันได้ส่วนถึง ความน่าเชื่อถือหลักฐาน ทางการเงิน ลักษณะ หรือประวัติการกระทำ ความผิดของผู้ขอประกัน ความใกล้ชิด กำหนด ตัวบุคคล ห้ามผู้ที่มีได้ เป็นเจ้าบ้านบุคคลต้อง คำพิพากษาให้จำคุก อายุต่ำกว่า 21 ปี บุคคล ล้มละลาย ทนายความ (Solicitor) ของผู้ต้องหา หรือจำเลย ผู้ต้องหา หรือ จำเลยที่ถูกควบคุมตัว และหญิงมีสามีซึ่งไม่มี ทรัพย์สินส่วนตัว	- นายประกันมิใช่บุคคล ชั้นทะเบียนรับรอง ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ทรัพย์สิน และหนี้สิน รวมถึงภาระผูกพัน (หากมี) - กรณีใช้ทรัพย์สินเป็น หลักประกัน ต้องมีการ ประเมินและแน่ใจ ทรัพย์สินนั้นสามารถ บังคับได้ใช้เวลาในการ พิจารณา	- เชื้อนไขวางเงินประกัน ผิดสัญญาประกัน บังคับได้ทันทีที่ บุคคลใดเป็น นายประกันก็ได้
6. ปัญหาการบังคับ กับหลักประกัน	- กรณีบุคคลมาเป็น ประกันหรือหลักประกัน อื่น ได้แก่ สักการิมทรัพย์ - พบปัญหาในการบังคับ กับหลักประกัน เช่น ด้วยการยื่นเอกสาร หลักฐาน และเสนอ ข้อมูล หรือข้อเท็จจริง อันเป็นเท็จ หรือการ ปลอมแปลงเอกสาร การขอปล่อยชั่วคราว หรือหลักประกันไม่อยู่ ในความรับผิดชอบแห่งการ บังคับคดี	- ไม่พบปัญหาการบังคับ กับหลักประกัน	- ไม่พบปัญหาการบังคับ กับหลักประกัน	- ไม่พบปัญหาการ บังคับกับหลักประกัน
7. มาตรการลงโทษ กับผู้ต้องหา หรือ จำเลยกรณีหลบหนี ในระหว่างการ ปล่อยชั่วคราว	- ไม่เป็นความผิด และ ไม่มีโทษ	- เป็นความผิดฐานละเมิด อำนาจศาลมีโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ	- มีโทษจำคุก พิจารณา โทษจากฐานความผิด ที่ถูกฟ้องร้อง	- ไม่เป็นความผิดและ ไม่มีโทษ - การรับเงินประกัน มีลักษณะเชิงลงโทษ

ตารางเปรียบเทียบการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของไทยกับต่างประเทศ

การปล่อยชั่วคราว คดีอาญา	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
8. อายุความในการ ดำเนินคดีอาญา	- กำหนดอายุความการ ดำเนินคดีอาญา	- ไม่มีอายุความการ ดำเนินคดีอาญา เว้นแต่ กฎหมายบัญญัติไว้	- ไม่มีอายุความการ ดำเนินคดีอาญา เว้นแต่ กฎหมายบัญญัติไว้ - การหลบหนีการปล่อย ชั่วคราว เป็นเหตุให้ อายุความการดำเนินคดี อาญาสะดุดหยุดลง	- กำหนดอายุความ การดำเนินคดีอาญา

■ บทสรุป

เมื่อการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ไม่อาจคุ้มครองกระบวนการดำเนินคดีอาญา หรือประชาชนในสังคมได้อย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสาเหตุประการสำคัญมาจากบทกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นกรณีของผู้ขอประกันด้วยกลุ่มบุคคลผู้เข้ามาในกระบวนการยุติธรรมของรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ด้วยการนำตัวบุคคล (ตำแหน่ง) มาใช้เป็นหลักประกัน หรือการยื่นขอปล่อยชั่วคราว หรือประกันด้วยเจตนาฉ้อฉล แสดงข้อมูล หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักประกันอันเป็นเท็จ หรือกรณีการซื้อทรัพย์สินหลักประกันในคดีอาญาโดยสุจริตจากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล และได้ชำระราคาครบถ้วนแล้ว แต่ไม่สามารถรับโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อนั้นได้ รวมถึงกรณีของการหลบหนีการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหา หรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ซึ่งทำให้กระบวนการพิจารณากับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไม่สามารถกระทำต่อไปได้อีก และอาจทำให้คดีอาญาขาดอายุความ โดยกฎหมายปราศจาก

มาตรการบังคับ หรือบทลงโทษที่ชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปใช้เพื่อป้องกันการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายของผู้ขอประกัน หรือใช้สำหรับลงโทษการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายของผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งหลบหนีการปล่อยชั่วคราวในระหว่าง การดำเนินคดีอาญา โดยหลักการของบทกำหนดโทษ เพื่อให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวกฎหมาย ไม่กล้ากระทำผิด และทำให้ประชาชนในสังคมเห็นถึงความยุติธรรม และการยอมรับต่อกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม หน้าที่ของกฎหมายมีความผูกพันต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สิน ตลอดจนความสัมพันธ์ในสังคมทั้งด้านนิติกรรม หรือนิติเหตุ ดังนั้น กฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับจึงต้องมีเนื้อหาทันสมัยและรัดกุมไม่ขัดต่อพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์ และให้ความคุ้มครองต่อประชาชน ผู้เคารพกฎหมาย ส่วนองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายก็ต้องบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรม และมีประสิทธิภาพสูงสุดเช่นเดียวกัน ดังสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “เพียงแต่ให้ความยุติธรรมยังไม่พอ ต้องให้คนเห็นว่าเขาได้รับความยุติธรรมด้วย (justice must be seen to be done)”

■ ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวกรณีการผิดสัญญาประกันต่อศาล และการบังคับตามสัญญาประกัน จึงควรปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีข้อเสนอแนะ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ และเกิดความยุติธรรมสูงสุด ดังนี้

1. แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 3 ว่าด้วยเรื่อง การปล่อยชั่วคราว ในประเด็นดังนี้

1.1 เพิ่มมาตรการไต่สวนการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และหลักประกัน เพื่อการตรวจสอบรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ขอประกัน หรือหลักประกันอย่างถูกต้องชอบธรรม

1.2 เพิ่มมาตรการปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือวางหลักประกัน ในคดีอาญา แต่หากจะต้องปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกัน หรือหลักประกัน อาจกำหนดให้วางเงินประกันบางส่วนอาจจะไม่เกินร้อยละยี่สิบของสัญญาประกันก็ได้แล้วแต่กรณี

1.3 กรณีบุคคลผู้ขอประกันซึ่งมีอาชีพรับราชการใช้ตัวบุคคลเป็นหลักทรัพย์ในการขอปล่อยชั่วคราว โดยที่ได้เป็น “ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง” นอกจากเพิ่มเติมเนื้อความแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการไต่สวนคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยผู้ขอประกันสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยแทนรัฐได้ และมีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระตามสัญญาประกันต่อศาลแล้ว ก็ต้องแก้ไขเพิ่มเติมให้สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเงินเดือน ค่าจ้าง หรือสิทธิเรียกร้องอื่นใดของผู้ขอประกัน อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

1.4 ในการยื่นขอปล่อยชั่วคราว หรือขอประกันด้วยการกระทำอันมีลักษณะเป็นกลฉ้อฉลของผู้ขอประกัน เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงไม่ว่าขั้นตอนใดของกระบวนการปล่อยชั่วคราวควรมีบทบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการลงโทษกับผู้ขอประกันไว้อย่างชัดเจน โดยอัตราโทษอาจไม่เกินกว่าที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยเรื่องการละเมิดอำนาจศาล

1.5 เพิ่มมาตรการลงโทษกับผู้ต้องหา หรือจำเลยซึ่งหลบหนีการปล่อยชั่วคราว โดยโทษสำหรับความผิดของการหลบหนีนั้น ไม่ระงับสิ้นไปเพราะเหตุที่มีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง ผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้น แต่ประการใด

1.6 หากผู้ต้องหา หรือจำเลยซึ่งอยู่ในอำนาจศาลแล้วหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว เมื่อศาลออกหมายจับไว้แล้ว แต่ยังจับตัวมาไม่ได้ เพิ่มมาตรการทางกฎหมายให้ศาลมีอำนาจพิจารณา และสืบพยานลับหลังจำเลยได้

2. แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 เกี่ยวกับสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล หากภายหลังปรากฏว่าผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล หรือคำสั่งเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์สินในคดีล้มละลายนั้น ไม่อาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยมิใช่เหตุอันเกิดจากผู้ซื้อทรัพย์สินนั้น ให้ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด โดยสุจริตนั้นคืนกลับสู่ฐานะเดิม ด้วยการนำบทบัญญัติเรื่อง ลากมีควรได้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3. แก้อไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 เกี่ยวกับอายุความคดีอาญา กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างการดำเนินคดีอาญาถือว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยได้แสดงเจตนาในการสละสิทธิประโยชน์ของบทบัญญัติกฎหมายในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแล้ว อายุความคดีอาญาจึงควรถูกขยายออกไป ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 ให้การงดการพิจารณาคดีอันเนื่องมาจากผู้กระทำความผิดหลบหนี มิให้ถือเป็นเหตุคดีอาญาขาดอายุความ

4. แก้ไขข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 เพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยการกำหนดให้บุคคลทั่วไปสามารถเป็นผู้ขอประกันได้ เพื่อกำกับดูแลให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมอย่างถูกต้องชอบธรรม อาจจะต้องมีการขึ้นทะเบียน หรือการมีใบอนุญาตในลักษณะของการประกอบวิชาชีพจากหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น สถาบันการเงินของรัฐ หรือธนาคารทั่วไป หรือหน่วยงานรัฐในกระบวนการยุติธรรม เพราะถือว่าได้ผ่านตรวจสอบคุณสมบัติ ทราบถึงความน่าเชื่อถือ และฐานะทางเศรษฐกิจ และเชื่อว่าจะสามารถบังคับกับผู้ขอประกันได้ทันทีหากมีการผิดสัญญาประกัน ประการสำคัญคือควบคุมมิให้บุคคลดังกล่าวกระทำการเอารัดเอาเปรียบผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อให้การปล่อยชั่วคราวเป็นไปตามความมุ่งหมายของการดำเนินคดีอาญาเพื่อ

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะผู้ขอประกันมีหน้าที่สำคัญเพียงควบคุมผู้ต้องหา หรือจำเลยแทนรัฐ และนำตัวมาศาลตามกำหนดนัด หรือตามคำสั่งศาล ดังนั้น อาจมีการกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ขอประกันวางเงินประกันบางส่วนแทนการวางหลักประกันอื่น อาจจะไม่เกินร้อยละสิบของสัญญาประกันก็ได้แล้วแต่กรณี

สังคมไทยมีความแตกต่างกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมภายใต้กฎหมายเดียวกัน จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวภายใต้สิทธิเสรีภาพอย่างไม่เท่าเทียมกัน และการแก้ไขกฎหมายก็อาจจะไม่สามารถกระทำได้โดยเฉพาะกรณีของการไต่สวนเกี่ยวกับหลักประกัน หรือผู้ขอประกัน ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุของการเพิ่มภาระหน้าที่แก่ศาล หรือทำให้กระบวนการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวล่าช้า หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจจะไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว รวมทั้งรัฐอาจต้องสูญเสียเงินงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการควบคุมผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งไม่ได้รับการประกันตัวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ของเจ้าหน้าที่รัฐจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง อย่างเช่นบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 รัฐโดยเจ้าพนักงานและศาลสามารถบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้นได้ ด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือหลักประกันมากขึ้น แต่อาจเพิ่มเงื่อนไขในควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยแทนการวางหลักประกันแทน เช่น การคุมประพฤติอย่างเข้มข้น การจำกัดบริเวณ ควบคุมด้วยระบบ

อิเล็กทรอนิกส์ ให้อยู่ในความดูแลของบุคคลที่ได้รับการมอบหมาย หรือแต่งตั้ง การจำกัดที่อยู่อาศัยหรือการเดินทาง รายงานตัวตามกำหนดระยะเวลาต่อเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่กฎหมายบัญญัติจัดตั้งขึ้น เข้ารับการรักษาหรือการบำบัดทางการแพทย์ ทางจิตวิทยาหรือจิตเวช รวมทั้งผู้ติดสารเสพติด หรือแอลกอฮอล์ หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่น ๆ ตามความเหมาะสมกับพฤติการณ์ที่ศาลเห็นสมควร ส่วนผู้ร้องขอประกันก็ควรจะต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหา หรือจำเลย เพื่อสามารถควบคุมและนำตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยมาศาลตามกำหนดนัดได้

กระบวนการดำเนินคดีอาญามีไข่เพื่อประโยชน์เฉพาะผู้เสียหาย แต่เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมเมื่อการบัญญัติกฎหมายไม่อาจกระทำได้ทุกกรณีที่เกิดปัญหาขึ้น การบังคับใช้กฎหมายที่ใช้บังคับ อยู่ในขณะนั้นก็ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิ หรือสร้างความเสียหายหรือให้ประโยชน์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะ “จุดประสงค์ใหญ่ของนิติศาสตร์คือการอำนวยความยุติธรรมถูกต้องอย่างเสมอหน้าแก่ประชาชน ให้ทุกคนได้อยู่ร่วมกันโดยสงบสุขเสมอภาค และเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อจุดประสงค์นี้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอันเป็นหลักใหญ่สองสถาน คือ ตัวบทกฎหมายที่ดีสถานหนึ่ง การปฏิบัติที่ดีอีกสถานหนึ่ง จึงจะสัมฤทธิ์ผล ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายควรจะต้องเป็นไปเพื่อความเป็นอยู่ดีของทวยชนโดยตรง และควรจะให้อำนวยความยุติธรรมถูกต้องแก่ทวยชนได้อย่างทั่วถึงแท้จริง” (อุดมพร, 2550)

■ บรรณานุกรม

- กรุงเทพธุรกิจ. (2562). *ตำรวจฟ้องแพ่ง ก.ยุติธรรม คืนเงินกว่า 6 แสน*. ค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/524206>
- ชัญญา กิจทวี. (2546). *การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- คณิต ณ นคร. (2546). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2559). *การเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐกับการปล่อยชั่วคราว ทีมเสรีชน (จบ)*. ค้นจาก <http://serichon.org/board/index.php?topic=36452.0;wap2>
- จิต เศรษฐบุตร แก้วเพิ่มเติมโดย ดาราพร ถิระวัฒน์. (2556). *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะนิติกรรมและสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาธิป นิรมลไพสิฐ. (2555). *การพัฒนากระบวนการปล่อยชั่วคราวในศาลแขวงดุสิต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ธเนศ ตัววิรัช. (2555). *การบังคับหลักประกันตามสัญญาประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย: กรณีใช้ข้อสั่งการพิมพ์เป็นหลักประกัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- บุญธรรม ทองขลิบ. (2555). *การบังคับคดีผู้ประกันหรือนายประกันในคดีอาญา. วารสารกรมบังคับคดี, 6(84), 9-12.*

- เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล. (2559). *การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีผู้ประกัน ในเอกสารประกอบการบรรยาย*. วันที่ 31 สิงหาคม 2559. ณ โรงแรม รามาร์คเด็นส์ ถนนวิภาวดีรังสิต. กรุงเทพฯ: ศาลอาญา.
- พรชนก ณ กลาง. (2555). *ปัญหาข้อขัดข้องในการบังคับคดีผู้ขอประกัน: กรณีศึกษาศาลจังหวัดตลาด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. *บัณฑิตศึกษาสาขานิติศาสตร์*. (2558). *ประมวลสาระชุดวิชา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง (41717)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2557). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกิตำรา. (2559). *“กฎหมาย”*. ค้นจาก <https://th.wikibooks.org/wiki/กฎหมาย>
- สิริราไพ พวงศรี. (2557). *ปัญหาการปล่อยชั่วคราวคดีอาญา: กรณีใช้บุคคลหรือตำแหน่งและอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันและปัญหาการบังคับคดี ศึกษากรณีศาลจังหวัดจันทบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- อุดมพร อมรธรรม. (2550). *ปรัชญากฎหมายพระเจ้าอยู่หัว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- อุลธิษ ดิษฐประณีต. (2552). *ดุลพินิจการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องขังหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.

อิทธิพลของการลงโทษจำคุกกับลักษณะ ที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง The Effects of Imprisonment on the Characteristics Related to the Tendency to Repeat Criminal Offenses by Inmates

ณ.กะณเอ มณีเทพ*

Choukacher Maneethep

เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์**

Kasemsarn Chotchakornpant

■ บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องอิทธิพลจากการลงโทษจำคุกต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการถูกตีตราทางสังคมด้วยการลงโทษจำคุกต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างอายุและโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู กับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยการศึกษาจากเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ต้องขังชายที่ต้องขังในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจำนวน 444 คน

ผลการวิจัยสรุปว่า 1) ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาข้อมูลแต่ละด้าน พบว่าผู้ต้องขังมีลักษณะของการต่อต้านค่านิยมของสังคม (Anti - social Values)

* นักศึกษาปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
Master's student, the Master of Public Administration Program, NIDA.

** รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Associate Professor, the Faculty of Public Administration, NIDA.

Received: December 13, 2018 Revised: February 20, 2019 Accepted: March 15, 2019

และการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Entitlement) อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ลักษณะด้านการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) และการมีความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำ (Low Self-control) อยู่ในระดับน้อยและมีลักษณะด้านการขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (Cognitive Laziness) ในระดับน้อยที่สุด 2) จำนวนครั้งในการจำคุกและอายุของผู้ต้องขังมีอิทธิพลต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งมากกว่าจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังมากกว่า ซึ่งสะท้อนจำนวนครั้งในการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดการติตราวซ้ำจากสังคมและถูกปฏิเสธจากสังคม และผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยกว่าจะมีระดับการติตราวตนเองเป็นอาชญากรมากกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า เนื่องจากผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ ความคิด ทำให้มีภูมิคุ้มกันปฏิกิริยาตอบโต้จากสังคมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 3) ไม่พบว่าอิทธิพลร่วมระหว่างอายุและโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง

คำสำคัญ : อาชญากร, ผู้ต้องขัง และการถูกติตราวทางสังคม

■ Abstract

The objective of the research entitled "The Effects of Imprisonment on the Characteristics Related to the Tendency to Repeat Criminal Offenses by Inmates"

was to study: 1) the characteristics related to the tendency to repeat criminal offenses by inmates, 2) the effects of imprisonment-related social stigmatization on the characteristics related to the tendency to repeat criminal offenses by inmates, and 3) the interaction effects between age plus rehabilitation programs and the characteristics related to the tendency to repeat criminal offenses by inmates. This research involved the review of literature on relevant theories as well as questionnaire-based surveys with 444 drug-related inmates.

The research found that most of the inmates possessed characteristics related to the tendency to repeat criminal offenses at a low level. However, in all aspects, they had anti-social values and entitlement at a high level, while their rationalization and low self-control were at a low level. Their cognitive laziness was at the lowest level. The number of times being imprisoned and age were factors which contributed to their characteristics related to the tendency to repeat criminal offenses. The higher the number of times of being imprisoned, the more likely the inmates had characteristics related to the tendency to repeat criminal offenses. This reflected the number of times of deviant behaviors they implemented, which resulted in them experiencing repeated social stigmatization and social

rejection. The research revealed that the younger inmates had a higher level of self-stigmatization related to being criminals than their older counterparts. This was derived from the fact that the older inmates had more emotional and cognitive stability; thus, they were more immune to social reactions than the younger ones. No interaction effects between age plus rehabilitation programs and the characteristics related to the tendency to repeat criminal offenses by inmates were identified.

Keywords : Criminals, Inmates, and Social Stigma.

■ บทนำ

การกระทำของแต่ละบุคคลย่อมส่งผลต่อส่วนรวม เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและสิทธิเสรีภาพของสังคมเอาไว้ ผู้ที่อยู่ในสังคมจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ค่านิยม และกฎระเบียบที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ และกำหนดไว้ในกาอยู่ร่วมกัน (ธานี, 2557, หน้า 15) แต่ในทุกสังคมย่อมมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมหรือละเมิดกฎระเบียบ ส่งผลให้คนในสังคมเกิดความรู้สึกว่าถูกทำลายความชอบธรรมหรือมาตรฐานที่ตนยึดมั่น นำไปสู่ปฏิกิริยาตอบโต้ผู้ที่กระทำเช่นนั้นในลักษณะเชิงลบ (เสริม, 2558, หน้า 127-132) ปฏิกิริยาเช่นนี้คือ การตีตราจากสังคม (Social Labeling)

ทั้งนี้ การตีตราจากสังคมอย่างเป็นทางการโดยกระบวนการของรัฐจะสร้างรอยมลทินหรือตราประทับเชิงลบให้แก่ผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างร้ายแรง มากกว่าการตีตราจากสังคมที่ไม่เป็นทางการ (Tannenbaum, 1938) เนื่องจากการใช้อำนาจในฐานะตัวแทนของคนส่วนใหญ่ของสังคมในการลงโทษบุคคลนั้น โดยเฉพาะการลงโทษ “จำคุก” ที่แยกผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกจากสังคมในภาพของ “นักโทษ” ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของสังคมว่าบุคคลที่ถูกแบ่งแยกเหล่านี้ ว่ามีลักษณะของการเป็นสิ่งแปลกปลอม ต้องถูกแยกออกจากระบบสังคมปกติของมนุษย์ มีสถานะเป็นสิ่งที่อื่นที่ไม่ได้มีสิทธิและเสรีภาพของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับมนุษย์คนอื่น และกระบวนการทางสังคมดังกล่าว ยังเป็นการตอกย้ำอดีตที่เคยผ่านการเป็นผู้ต้องขัง ว่าเป็นผู้ที่มีมลทินที่เคยถูกตัดความสัมพันธ์จากโลกภายนอก ไม่มีสิทธิพื้นฐานในการกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ แม้แต่ตัวตนของตนเอง ภายใต้ระยะเวลาที่ถูกคุมขัง นับเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้ต้องขังสูญเสียความเป็นตัวเอง (Prisonization) (นันทิ, 2542, หน้า 101) ทั้งสูญเสียการติดต่อกับบุคคลใกล้ชิด และการถูกบังคับหรือจำยอมคบค้าสมาคมกับผู้ออกอาชญากรรมคนอื่น ๆ เป็นระยะเวลายาวนาน (ประธาน, 2546, หน้า 369) ซึ่งล้วนแต่ส่งผลต่อการปรับตัวในการกลับเข้าสู่สังคมภายหลังการพ้นโทษ

จากกระบวนการที่ผู้ผ่านการจำคุกไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นมนุษย์ปกติคนหนึ่งในสังคมเหมือนคนอื่น มีความแปลกแยกทางสังคม ทำให้เมื่อผู้ต้องขังกลับมาสู่สังคมต้องเผชิญกับ

ความรู้สึกใหม่ ทั้งความอาย (Shaming) ความแปลกแยก (Alienation) ถูกกีดกัน (Deprived) และถูกปฏิเสธให้ออกจากสังคมเดิม จากปฏิกิริยาของสังคมที่แสดงออกมาโดยตรงหรือผ่านทางสัญลักษณ์อื่นที่แสดงถึงพฤติกรรมเชิงลบ รวมถึงพฤติกรรม ที่ปฏิบัติต่างไปจากคนอื่นในสังคม ทำให้ผู้ที่ผ่านการจำคุกเกิดการรับรู้ในความหมายใหม่ของตน และกำหนดบทบาทตนให้เข้ากับสถานะใหม่ที่สังคมกำหนด กระบวนการเหล่านี้ คือ การติดตราตนเอง (Self - Labeling) ซึ่งกระบวนการนี้จะยิ่งทำให้ผู้ผ่านการจำคุกเกิดความแปลกแยก ความเครียด และรู้สึกรังเกียจเวลาที่ต้องปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากยิ่งขึ้นไปอีก ประกอบกับผู้ที่ผ่านการจำคุกยังถูกลิดรอนสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมไปจากตนเอง หรือกลับมามีสถานะบางอย่างทางสังคมจากการผ่านการถูกจำคุกได้ ประสบการณ์เหล่านี้เป็นการสร้างความกดดันและความเครียด จนเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็น “ขยะสังคม” (Social Scum) (พรชัย, 2558, หน้า 328) ที่ไม่มีคุณค่าของความเป็นคนเท่าเทียมกับผู้อื่น ไม่มีประโยชน์ และเป็นภาระให้กับบุคคลใกล้ชิด และสังคม ปรากฏการณ์เช่นนี้จะส่งผลให้บุคคลปรับเปลี่ยนทัศนคติ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมส่วนบุคคลของผู้ที่ผ่านการจำคุกให้เป็นไปในทิศทางที่เลวร้ายลง จนนำไปสู่การตัดสินใจก่ออาชญากรรมซ้ำ (Lemert, 1967 อ้างถึงใน เสกสัน, 2558, หน้า 123) หรืออาจกล่าวได้ว่าการก่ออาชญากรรมดังกล่าวเป็นผลพวงมาจากการติดตราทางสังคมผ่านกระบวนการลงโทษจำคุก และนำไปสู่การสร้างหรือปรับเปลี่ยนคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง ให้มีแนวโน้มไปสู่ความเป็นอาชญากรมากขึ้น

■ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง
- 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการติดตราทางสังคมด้วยการลงโทษจำคุกต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง
- 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างอายุและโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง

■ ขอบเขตของการวิจัย

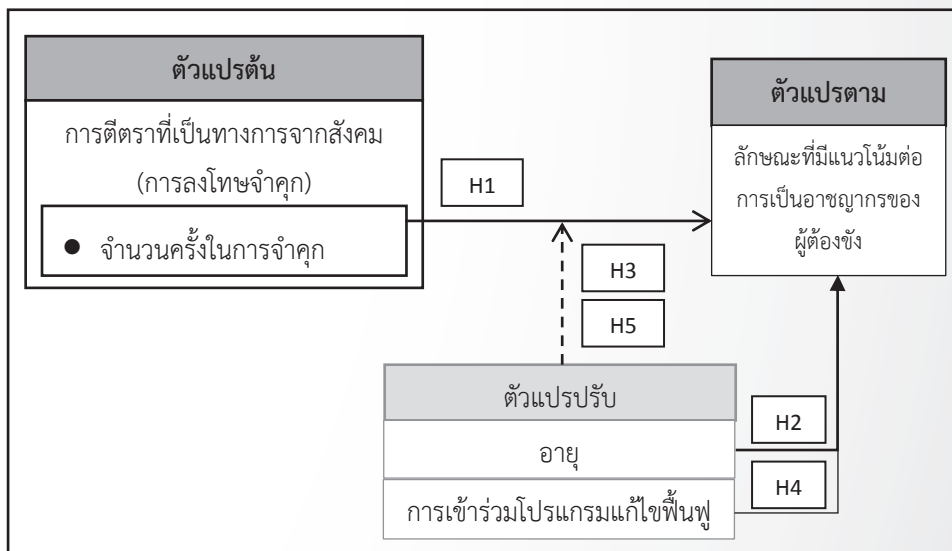
ผู้วิจัยทำการศึกษาลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังว่ามีลักษณะใดบ้าง และศึกษาอิทธิพลของการติดตราทางสังคมด้วยการลงโทษจำคุกต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยมุ่งวัดลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง ใน 5 ประเด็น (Hegger, 2015; Chase, 2016) ได้แก่ การต่อต้านค่านิยมของสังคม (Anti - social Values) หาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Entitlement) มีความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำ (Low Self - control) และขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (Cognitive Laziness)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาในปัจจัยด้านจำนวนครั้งในการจำคุกเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการติดตราทางสังคมอย่างเป็นทางการโดยรัฐ และนำประเด็นเรื่องอายุและการเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูมาเป็นปัจจัยเสริมในการพิจารณาเพิ่มเติม โดยการศึกษาผู้กระทำผิด

ที่ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษโดยการจำคุก และอยู่ในการควบคุมของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งนับเป็นกลุ่มเปราะบางกลุ่มหนึ่งในสังคม ที่อยู่ภายใต้การดูแลของกรมราชทัณฑ์ และประเด็นที่การศึกษาที่มีความอ่อนไหว ในการเก็บข้อมูลจึงต้องดำเนินการภายใต้ความระมัดระวัง และเหมาะสมกับกฎระเบียบของกรมราชทัณฑ์ เป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยไม่อาจกำหนดและควบคุม

สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างบางประการได้ตามความต้องการทั้งสิ้น ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้ มีลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงสร้างกรอบการวิจัย และพัฒนาเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัย

■ กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัย

■ สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis)

สมมติฐานที่ 1 ผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกมากกว่าจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรสูงกว่าผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกน้อยกว่า

สมมติฐานที่ 2 ผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยกว่าจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรสูงกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า

สมมติฐานที่ 3 ผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกมากและอายุน้อยจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรสูงกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า ในขณะที่ความแตกต่างด้านอายุจะ

ไม่มีผลต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็น
อาชญากรของผู้ต้องขังในกลุ่มที่มีจำนวนครั้ง
ในการจำคุกน้อย

สมมติฐานที่ 4 ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโปรแกรม
แก้ไขฟื้นฟูจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็น
อาชญากรสูงกว่าผู้ต้องขังที่ไม่ได้เข้าร่วม
โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู

สมมติฐานที่ 5 ผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้ง
ในการจำคุกมากและไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม
แก้ไขฟื้นฟู จะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็น
อาชญากรสูงกว่าผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโปรแกรม
การแก้ไขฟื้นฟู ในขณะที่ความแตกต่างในการ
เข้าร่วมโปรแกรมจะไม่มีผลต่อลักษณะที่มี
แนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง
ในกลุ่มที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกน้อย

■ สรุปผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
ลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของ
ผู้ต้องขังจากอิทธิพลของการถูกตีตราทาง
สังคมด้วยการลงโทษจำคุก และปัจจัยร่วมที่มี
อิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการถูกตีตรา
จากสังคมด้วยการลงโทษจำคุกกับลักษณะที่มี
แนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง
โดยกลุ่มประชากรในการศึกษา คือ ผู้ต้องขัง
ในเรือนจำ ซึ่งเป็นผู้ก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิด
ที่ถูกตีตราจากสังคมอย่างเป็นทางการในรูปแบบ
ของมาตรการลงโทษจากรัฐ ผู้วิจัยทำการ
สำรวจข้อมูล จากผู้ต้องขังชายจำนวน 444 คน
จากเรือนจำกลางบางขวาง ทณฑลสถานบำบัด

พิเศษกลาง เรือนจำพิเศษมีนบุรี และเรือนจำ
จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้ตอบแบบสอบถาม
มีอายุเฉลี่ย 33 ปี และจบการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น โดยข้อมูลเกี่ยวกับการจำคุก
พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ถูกศาล
ตัดสินลงโทษจำคุก เป็นระยะเวลา 3 ปี (ร้อยละ
33.78) โดยเป็นผู้ต้องขังเด็ดขาด (ร้อยละ 91.44)
และเป็นผู้ที่ถูกตัดสินจำคุก ครั้งแรก (ร้อยละ 66.21)
สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไข
พฤติกรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่
เข้าร่วมเฉพาะโปรแกรมพื้นฐาน (ร้อยละ 61)
โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมทางศาสนา และ
รองลงมา คือ การฝึกอาชีพ

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะที่มีแนวโน้ม
ต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง พบว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามส่วนใหญ่มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อ
การเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยรวมอยู่ใน
ระดับน้อย เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ
ที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง
ในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ต้องขังมีลักษณะของการ
ต่อต้านค่านิยมของสังคม (Anti - social Values)
และการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Entitlement)
อยู่ในระดับมาก ในขณะที่มีลักษณะที่มีแนวโน้ม
ต่อการเป็นอาชญากร ในลักษณะของการหา
เหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) และ
ความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำ (Low Self-
control) อยู่ในระดับน้อย รวมทั้งมีลักษณะ
ที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรในลักษณะ
ของการขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็น
ระบบ (Cognitive Laziness) อยู่ในระดับน้อยที่สุด
ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง

ลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง	จำนวนผู้ตอบ (คน)	$\bar{x}$	SD.
1) การต่อต้านค่านิยมของสังคม	439	2.62	.557
2) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง	440	2.61	.563
3) การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง	435	2.22	.735
4) ความสามารถในการควบคุมตนเองต่ำ	440	1.92	.552
5) การขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ	442	1.43	.434
ลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง 2.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .331			

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรพบว่า

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งในการจำคุกของผู้ต้องขังกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากร

ของผู้ต้องขังโดยใช้สถิติ One-Way ANOVA พบว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 1 ที่ว่า ผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งมากกว่าจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังมากกว่า ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังจำแนกตามจำนวนครั้งในการจำคุก ($n = 424$)

แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.793	2	.396	3.657	.027
ภายในกลุ่ม	45.430	419	.108		
รวม	46.223	421			

เมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกต่างกัน 3 กลุ่ม พบว่า ผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกที่แตกต่างกัน มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบ

รายคู่ ว่าผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกที่แตกต่างกันกลุ่มใดบ้างที่มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรที่แตกต่างกัน พบว่า ผู้ต้องขังที่มีลักษณะแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรแตกต่างกัน มี 1 คู่ คือ ผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินจำคุกครั้งแรก กับผู้ต้องขังที่จำคุกตั้งแต่สามครั้งขึ้นไป ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังจำแนกตามจำนวนครั้งในการจำคุกเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheffe (n = 424)

	1 ครั้ง	2 ครั้ง	ตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป
1 ครั้ง	-	-.0576	-.1435*
2 ครั้ง		-	-.0858
ตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป			-

* p<.05

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของผู้ต้องขังกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยใช้สถิติ One - Way ANOVA พบว่า ยอมรับสมมติฐานที่ 2

ที่ว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยกว่าจะมีระดับการติดยาตนเองเป็นอาชญากรมากกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังจำแนกตามอายุ (n = 421)

แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.077	4	.269	2.486	.043
ภายในกลุ่ม	44.639	412	.108		
รวม	45.716	416			

การทดสอบสมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งในการจำคุกและลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังโดยมีอายุของผู้ต้องขังเป็นตัวแปรปรับ โดยใช้สถิติ Two - Way ANOVA พบว่า ปฏิเสธสมมติฐานที่ 3

และอายุน้อยจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรสูงกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า ในขณะที่ความแตกต่างด้านอายุจะไม่มีผลต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังในกลุ่มที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกน้อย ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกต่างกัน โดยมีอายุของผู้ต้องขังเป็นตัวแปรปรับ (n = 421)

ข้อมูล	SS	DF	MS	F	Sig.
Interaction	.885	8	.111	1.034	.410

การทดสอบสมมติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง การเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยใช้สถิติ One - Way ANOVA พบว่า ปฏิเสธสมมติฐานที่ 4 ที่ว่า

ผู้ต้องขังที่มีการเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูที่แตกต่างกันจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังแตกต่างกัน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง จำแนกตามการเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขัง (n = 416)

แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.399	2	.199	1.826	.162
ภายในกลุ่ม	45.084	413	.109		
รวม	45.483	415			

การทดสอบสมมติฐานที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งในการจำคุกและลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยมีการเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูเป็นตัวแปรปรับ โดยใช้สถิติ Two - Way ANOVA พบว่า ปฏิเสธสมมติฐานที่ 5 ที่ว่า ผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกมากและไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

แก้ไขฟื้นฟู จะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรสูงกว่าผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู ในขณะที่ความแตกต่างในการเข้าร่วมโปรแกรมจะไม่มีผลต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังในกลุ่มที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกน้อย

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังที่มีจำนวนครั้งในการจำคุกต่างกัน โดยมีการเข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังเป็นตัวแปรปรับ (n = 416)

ข้อมูล	SS	DF	MS	F	Sig.
Interaction	.154	4	.038	.354	.841

■ อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรโดยรวมอยู่ในระดับน้อย กล่าวคือ จากมุมมองของผู้ต้องขังส่วนใหญ่ที่อธิบายถึงตนเองนั้น มีความสอดคล้องกับลักษณะของบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นอาชญากรตามแนวคิดทางวิชาการไม่มากนัก อาจเนื่องมาจากผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ต้องขังที่ต้องโทษในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาซับซ้อนไม่เหมือนกับปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ โดยกลุ่มผู้กระทำผิดกลุ่มนี้ไม่ได้คิดว่าสิ่งที่ตนเองทำเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการกระทำดังกล่าวนอกจากจะทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับ สร้างชื่อเสียงหรือมีอิทธิพลในกลุ่ม และยังมองว่าการจำหน่ายหรือใช้ยาเสพติดเกิดจากความสมัครใจส่วนบุคคล ไม่ได้บังคับ ช่มชู้ สร้างความเดือดร้อนหรือทำร้ายใคร (เกษมศานต์ และคณะ, 2558, หน้า 109) แต่ความผิดของยาเสพติดเป็นความผิดที่รัฐกำหนดขึ้น หรือ Mala Prohibita และในสังคมบางประเทศการใช้ยาเสพติดไม่มีความผิด ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้กระทำผิดกลุ่มนี้ใช้อ้างว่าสิ่งที่ตนเองทำไม่ใช่สิ่งที่เลวร้ายและมองว่าตนเองไม่ใช่อาชญากรที่มีความชั่วร้าย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง พบว่า มีข้อสังเกตที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

(1) จำนวนครั้งในการจำคุก เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงความถี่ในการถูกตีตราจาก

สังคมอย่างเป็นทางการต่อบุคคลนั้น ซึ่งสะท้อนจำนวนครั้งในการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคลนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดการตีตราซ้ำจากสังคมและนำไปสู่การสร้างลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง จนบุคคลที่ถูกตีตรานั้นเชื่อว่าตนเองเป็นอย่างທີ່สังคมกำหนดจนสุดท้ายบุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองไปตามภาพที่สังคมกำหนด โดยการตีตราทางสังคมอย่างเป็นทางการซ้ำ ๆ จะวัดจากจำนวนครั้งในการจำคุกของผู้ต้องขัง ซึ่งบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม และสังคมไม่ยอมรับการกระทำนั้น บุคคลจะถูกลดโทษ หรือตีตราจากสังคมอย่างเป็นทางการ โดย Lemert (1967 อ้างถึงใน เสกสัน, 2558, หน้า 123) อธิบายว่า การตอบโต้จากสังคมเช่นนี้เป็นกระบวนการกระตุ้นหรือตอกย้ำพฤติกรรมเบี่ยงเบนครั้งแรก (Primary Deviance) ของบุคคลทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวร (Secondary Deviance) ไปในที่สุด และจากการที่บุคคลเหล่านี้ถูกสังคมกำหนดภาพลักษณ์ว่าเป็นบุคคลที่สามารถก่ออาชญากรรมได้เมื่อมีโอกาส ทั้งที่ความจริงบุคคลยังไม่ได้แสดงพฤติกรรมอาชญากรรมหรือมีความคิดเช่นนั้นออกมา แต่การถูกตีตราจากสังคม และปฏิเสธไม่ให้อยู่สังคมด้วย ทำให้บุคคลที่ถูกตีตรา (Alternative Behavior) มีทางเลือกน้อยลงหรือพื้นที่ในสังคมน้อยลงนำไปสู่การรวมกลุ่มกันของบุคคลที่ถูกปฏิเสธจากสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่การรวมตัวกันของผู้ที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคม ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้เกิดการรับรู้และกำหนดให้ตนเองกลายเป็นอาชญากร (Criminal Self - image) เหมือนที่สังคมกำหนด (Lemert, 1967 อ้างถึงใน พรชัย,

2558, หน้า 283-284) ทั้งนี้ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรจะมีโอกาสน้อยกว่าอาชญากรรมที่รุนแรงและหลากหลายมากกว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขั้นต้น เนื่องจากบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขั้นต้นอาจจะกระทำผิดโดยไม่ตั้งใจหรืออาจจะเป็นความผิดเล็กน้อยแต่บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนถาวรจะก่ออาชญากรรมจากความเชื่อว่าตนเองเป็นอาชญากรที่ก่ออาชญากรรมเป็นวิถีชีวิตปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ผ่านการลงโทษด้วยวิธีการจำคุกจะมีโอกาสที่จะติดตราตนเองเป็นอาชญากรมากกว่าผู้ที่ไม่เคยกระทำผิด เนื่องจากการลงโทษจำคุกเป็นการคัดแยกผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้ออกไปจากสังคม การลงโทษเช่นนี้ยังเป็นการตอกย้ำให้ผู้ที่ถูกติดตราและสังคม เกิดความรู้สึกเชิงลบกับบุคคลที่ถูกลงโทษเช่นนี้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการลงโทษจำคุกมีนัยของการแสดงว่าบุคคลที่ถูกคัดแยกไปนั้นเป็นบุคคลที่ไม่ปกติและไม่สมควรอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม เป็นผู้ร้ายแตกต่างจากผู้ดีเป็นคนคุก การสร้างภาพเหล่านี้นำไปสู่การยอมรับสถานะและการติดตราตนเองเป็นอาชญากรอาชีพ (Habitual Crime) ทำให้บุคคลมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรมากยิ่งขึ้น และอาจดำรงชีพอยู่ด้วยการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องหรือการกระทำผิดจนติดเป็นนิสัย (Clinard, 1963) อย่างไรก็ตามหากมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากร ทั้ง 5 ประการดังกล่าว ในกลุ่มคนทั่วไปหรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดที่ยังไม่ถูกตัดสินลงโทษ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษานี้ ย่อมทำให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นว่า การจำคุกเป็นปัจจัยที่ทำให้

บุคคลมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรมากขึ้นเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่ถูกจำคุก

ทั้งนี้ พบว่ามีข้อค้นพบและความเห็นทางวิชาการที่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการลงโทษจำคุกก่อให้เกิดความเสียหายที่เกินความจำเป็นมากกว่าได้รับประโยชน์ ดังการศึกษาของ Tannenbaum (1938) ในหนังสือ Crime and The Community ที่ทำการศึกษาอิทธิพลของการถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากรที่มีต่อจิตใจและทัศนคติของเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีอาญา พบว่า ผลกระทบจากการถูกดำเนินคดี โดยกระบวนการยุติธรรมเป็นการสร้างประสบการณ์อันเลวร้าย ผ่านขั้นตอนการถูกดำเนินคดีและปฏิบัติาโต้ตอบของคนในสังคม ทำให้ไม่สามารถกลับสู่สังคมได้ตามเดิม ผ่านกระบวนการกระตุ้น หรือเร่งรัดให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่ถูกประณามและการประทับตราซ้ำจากกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นอาชญากรเป็นกลุ่มใหม่ในสังคมที่จะถูกแยกออกจากสังคมและนำไปสู่การกำหนดว่าตนเองเป็นคนเลว สอดคล้องกับ Lemert (1951) ที่ได้กล่าวถึงในหนังสือ Social Pathology ว่ากระบวนการตอบโต้ทางสังคมเป็นทางการ (กระบวนการยุติธรรม) จะทำให้บุคคลพัฒนาพฤติกรรมเบี่ยงเบนดั้งเดิม (Primary Deviance) ซึ่ง Hagan (2013, p. 186) ได้อธิบายต่อว่าการตอกย้ำจากการลงโทษเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่อเนื่องหรือถาวร (Secondary Deviance) จนไม่อาจแก้ไขได้

โดยความเห็นจากประธาน (2546, หน้า 369) อธิบายว่า การลงโทษผู้กระทำผิดโดยใช้การจำคุกนี้

ย่อมจะส่งผลร้ายโดยตรงแก่ผู้กระทำผิดหลายประการ ได้แก่ การเกิดความรู้สึกถูกรังเกียจจากสังคมนอกเรือนจำ การได้รับการปฏิบัติที่ต่ำกว่ามาตรฐานการครองชีพโดยทั่วไป การสูญเสียการติดต่อกับเพศตรงข้าม การสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง และการถูกบังคับหรือจำยอมคบค้าสมาคมกับผู้กระทำความผิดอื่น ๆ เป็นระยะเวลายาวนาน รวมทั้งอาจเกิดปัญหาจากความเครียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ถูกคุมขังในเรือนจำ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังยอมรับตัวตนในฐานะของอาชญากรหรือผู้กระทำผิดตามที่สังคมกำหนด นำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ มุมมอง และการกำหนดตัวตนของผู้ต้องขัง จนสร้างบุคลิกภาพและพฤติกรรมส่วนบุคคลของของตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่เลวร้ายลงไป

(2) อายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงสถานะทางสังคมและตำแหน่งของบุคคลในสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ โดยสถานะทางสังคมของบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับการถูกตีตราจากสังคม ทั้งการตีตราอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อีกทั้ง ยังส่งผลเกี่ยวเนื่องกับความร้ายแรงหรือรุนแรงที่บุคคลจะถูกตีตรา และลักษณะว่าจะสังคมถูกตีตราอย่างไร โดยปัจจัยด้านอายุจะเข้ามามีผลตั้งแต่แรกเริ่มที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แล้วจะถูกสังคมตัดสินว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่ เนื่องจากสถานะทางสังคมของบุคคลนอกจากจะแสดงสถานะและตำแหน่งในสังคมของบุคคลแล้ว สถานะทางสังคมยังเป็นการกำหนดหน้าที่ และความคาดหวังของบุคคลที่จะแสดงออกหรือกระทำกับสังคมอย่างไรด้วย นอกจากนี้สถานะด้านอายุ

ของบุคคลยังมีอิทธิพลต่อการที่บุคคลจะกำหนดตนเองว่าเป็นอย่างไรผ่านการรับรู้จากปฏิกิริยาตอบโต้ทางสังคมที่จะหล่อหลอมบุคคลนั้น ๆ อีกด้วย ซึ่ง Erikson (1966) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่จะส่งผลต่อกระบวนการตีตราจากสังคมว่า กระบวนการตีตราทางสังคมนั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่บุคคลกระทำเป็นสำคัญ แต่ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศูนย์สุขภาพจิต กองบริการทางการแพทย์ กรมราชทัณฑ์ เรื่อง “ทัศนคติต่อการกระทำผิดกฎหมาย ทัศนคติต่อรูปแบบในการดำเนินชีวิตการใช้กลไกป้องกันตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ต้องขังไทย” (2557, หน้า 96) ที่กล่าวถึงกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังที่มีอายุสูงขึ้นจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ เพราะว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังที่สูงวัยขึ้นจะมีวุฒิภาวะทางด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านอารมณ์ ความคิด สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยกว่า จึงมีการไตร่ตรองเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังในวัยที่มีอายุน้อยกว่า ทำให้ผู้ที่มีอายุมากกว่าย่อมมีความมั่นคงทางด้านอารมณ์ ความคิด ทำให้มีภูมิคุ้มกัน ปฏิกริยาตอบโต้จากสังคมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า สอดคล้องกับผลการศึกษา ในครั้งนี้ที่พบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยกว่าจะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากร มากกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า ซึ่งผู้ต้องขังที่มีอายุเพิ่มขึ้นจะมีระดับการตีตราตนเองลดลงทำให้มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรลดลงไปด้วย

อย่างไรก็ดี แม้ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยกว่ามีลักษณะที่มีแนวโน้ม

ต่อการเป็นอาชญากรมากกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุมาก แต่เมื่อนำมาพิจารณาควบคู่กับจำนวนครั้ง ในการจำคุกกลับพบว่า ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขัง ที่มีอายุเท่าใดหากมีการจำคุกจำนวนเพิ่มขึ้น จะมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากร ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากกระบวนการ ในการลงโทษจำคุกที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เหมือนกัน ทุกคน ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกถูกตีตรา ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งในกระบวนการ ตีตราในเรือนจำเช่นนี้ จะแตกต่างจากสภาพ สังคมภายนอกที่ผู้ที่มีอายุน้อยมักจะถูก กระบวนการตีตราจากสังคมน้อยกว่าผู้ที่มี อายุมาก ส่งผลให้อายุไม่มีอิทธิพลต่อลักษณะ ที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรในกลุ่มผู้ต้องขัง ที่มีจำนวนครั้ง ในการจำคุกมาก

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การถูกตีตราซ้ำอย่างเป็นทาง การจากสังคมโดยการลงโทษจำคุก บังคับสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรม เบี่ยงเบนถาวรในลักษณะที่มีแนวโน้มต่อ การเป็นอาชญากรได้ ดังนั้น ยิ่งบุคคลถูกตีตราซ้ำ โดยการลงโทษจำคุกบ่อยครั้งเพียงใดจะยิ่ง เป็นการตอกย้ำให้ผู้ที่ถูกตีตราและสังคมเกิด ความรู้สึกเชิงลบมากยิ่งขึ้น และอาจนำไปสู่ การมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากร ของผู้ต้องขังมากขึ้น

ในขณะที่ปัจจัยด้านการเข้าร่วมโปรแกรม แก้ไขฟื้นฟูที่พบว่า ไม่ได้มีอิทธิพลต่อลักษณะที่มี แนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังนั้น อาจมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

(1) ตัวผู้ต้องขังเอง ที่ตัดสินใจเข้าร่วม โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูเพราะสาเหตุอื่น โดย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ส่วนที่ 3

ประโยชน์ของผู้ต้องขัง มาตรา 52 ที่ระบุไว้ว่า นักโทษเด็กขาดคนใดแสดงให้เห็นว่ามีความ ประพฤติดี มีความอดทน อดกลั้น ความก้าวหน้า ในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือ ทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษอาจ ได้รับประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีประโยชน์ 8 ข้อ อาทิ ได้รับความสะดวกในเรือนจำตาม ระเบียบ เลื่อนชั้น แต่งตั้งให้มีหน้าที่ ลาออกไป นอกเรือนจำเมื่อมีฐานะสำคัญเกี่ยวกับญาติ ลดวันต้องโทษ ได้ออกไปทำงานนอกเรือนจำ โดยการตัดสินใจบนพื้นฐานการได้รับประโยชน์ เช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโปรแกรม บำบัดไม่ได้ตั้งใจที่จะแก้ไขพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรืออาชญากรรมของตนเองอย่างแท้จริง

(2) ความไม่พร้อมของเรือนจำ เนื่องจาก ปัญหาผู้ต้องขังมีจำนวนมากหรือ “ผู้ต้องขัง ล้นเรือนจำ” ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถ ดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ และเครื่องมือ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินการไม่เพียงพอ อีกทั้ง เมื่อผู้ต้องขังเข้าร่วมโปรแกรมฯ เสร็จแล้ว ต้องกลับเข้าไปอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังอื่นเป็น ระยะเวลาที่ยาวนานในแต่ละวัน ทำให้ทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง

ถึงแม้ว่าทางกรมราชทัณฑ์จะมีการจัดทำ คู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด โดยส่วนส่งเสริมสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ สำนักพฤตินัย ของกรมราชทัณฑ์ ที่มีการระบุไว้ ให้มีการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่าง เป็นระบบ ต่อเนื่อง สัมพันธ์กัน และเพื่อให้ การแก้ไขฟื้นฟูส่ง คนดีกลับสู่สังคมมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี ปัญหาที่ทำให้โปรแกรมฯ ไม่ลุล่วงไปด้วยดียังมีปัญหาอีกหลายประการ อาทิ มีผู้ปฏิบัติงานหลายคนยังมองว่า กรมราชทัณฑ์จะต้องมุ่งเน้นการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยเป็นลำดับแรก ซึ่งด้วยจำนวนผู้ต้องขังที่มีจำนวนมากเพียงแค่ควบคุมให้ผู้ต้องขังไม่กระทำความผิดก็เปรียบก่อนความวุ่นวาย ใช้ความรุนแรงเพื่อหลบหนี หรือ “แหกหัก” ก็เป็นงานที่ดำเนินการยากอยู่แล้ว ประกอบกับในสังคมยังมีทัศนคติที่มองผู้ต้องขังอย่างเหมารวมและอคติว่าเป็นคนชั่วร้าย เป็นคนไม่ดี เป็นพวกชั่วๆ ขี้ตาราง ทำผิดโดยกมลสันดาน และยากที่จะกลับตัวกลับใจ การตีตราผู้ต้องขังเช่นนี้เป็นการตอกย้ำเพิ่มเติมไปควบคู่ไปกับการลงโทษทางกฎหมาย เมื่อพ้นโทษกลับสู่สังคมยังต้องเผชิญกับสถานะทางสังคมที่ถูกลดให้ต่ำกว่าคนอื่น ยิ่งทำให้สังคมเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีอคติหลายประการ ทำให้ภารกิจของงานราชทัณฑ์ในเรื่องการพัฒนาฟื้นฟูพฤตินิสัยตามนโยบายการคืนคนดีกลับสู่สังคมดำเนินไปอย่างโดดเดี่ยว และยากที่จะเป็นจริงได้ (กฤตยา และคณะ, 2560, หน้า 40) ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมหรือไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู ไม่มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังแตกต่างกัน

แม้ว่า ทางกรมราชทัณฑ์จะมีการจัดทำคู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด โดยส่วนส่งเสริมสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ สำนักพฤตินิสัย ของกรมราชทัณฑ์ ที่มีการระบุไว้ให้มีการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง สัมพันธ์กัน และเพื่อให้การ

แก้ไขฟื้นฟู ส่งคนดีกลับสู่สังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้การจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิดไม่เกิดกลไกหรือกระบวนการตามที่ระบุไว้ในคู่มือ

■ ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมให้มีการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จากการศึกษาเรื่องอิทธิพลจากการตีตรากล่าวถึงผลจากการลงโทษจำคุกจะส่งผลให้บุคคลถูกตีตราอย่างรุนแรง และอาจนำไปสู่การมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขัง โดยปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังคือ จำนวนครั้งที่จำคุก พบว่าหากบุคคลยิ่งถูกตีตราซ้ำ ๆ จากสังคม จะยิ่งมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังมากขึ้น จนบุคคลเกิดกระบวนการตีตราตนเองเป็นอาชญากร สุดท้ายบุคคลนั้นจะเชื่อและกำหนดตนเองให้มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรดังที่สังคมกำหนด ซึ่งอาจดำรงชีวิตอยู่โดยการก่ออาชญากรรมจนถูกจับกุมเข้าสู่กระบวนการลงโทษทางอาญาและการตีตราอย่างเป็นทางการเป็นวงจรซ้ำ ๆ อีกจึงอาจกล่าวได้ว่า การลงโทษจำคุกเป็นกระบวนการหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนขั้นแรก ให้กลายเป็นอาชญากรอาชีพที่ก่อความเสียหายร้ายแรงให้กับสังคมมากยิ่งขึ้นในอนาคต ดังนั้น

จึงปรากฏแนวคิดเรื่องของการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternatives to Justice) ในคดีอาญากับผู้ที่กระทำผิดบางคดีหรือบางรายให้ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการลงโทษจำคุก (กิตติพงษ์, 2545) ที่อาจเป็นแนวทางหนึ่งในการลดช่วยความรุนแรงในการตีตราจากสังคมอย่างเป็นทางการ และลดการตีตราตนเองเป็นอาชญากรของผู้กระทำผิด

ทั้งนี้ ในการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ อาทิ การใช้มาตรการยุติธรรมชุมชนคุมประพฤติกลุ่มผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กเยาวชน หรือผู้ที่กระทำผิดในคดีที่ไม่ร้ายแรง และกระทำผิดเป็นครั้งแรก โดยให้คนชุมชนเป็นผู้ดำเนินการโดยเฉพาะคดียาเสพติด เสพสิ่งของมึนเมา ทะเลาะวิวาทหรือลักขโมยเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งเป็นคดีที่มีจำนวนผู้กระทำผิดค่อนข้างมาก และเป็นคดีทั่วไปที่พบเห็นได้ในชุมชน ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งของกรมคุมประพฤติที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล และยังให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและป้องกันการอาชญากรรม รวมทั้งแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำผิด ที่จะเข้ามาช่วยให้ผู้ที่กระทำผิดแก้ไขพฤติกรรมและกลับสู่สังคมได้อย่างแนบเนียนมากยิ่งขึ้น หรือการสั่งให้ทำงานสาธารณะตามจำนวนชั่วโมงที่กำหนด และการใส่อุปกรณ์ติดตามหรือกำไลอิเล็กทรอนิกส์ในกลุ่มผู้กระทำผิดไม่ร้ายแรง ทำให้ผู้กระทำผิดกลุ่มนี้ได้มีโอกาสประกอบอาชีพซึ่งจะช่วยให้ไม่เกิดปัญหาการขาดรายได้ตามมา หรือใช้ในกลุ่มผู้กระทำผิดทางเพศไม่ให้ออกนอกหรือเข้าใกล้บางพื้นที่ เนื่องจาก

ผู้กระทำผิดกลุ่มนี้ที่มักมีพฤติกรรมกลับไปยุ่งเกี่ยวกับเหยื่อลักษณะหรือกลุ่มเดิมซ้ำ ๆ สอดคล้องกับการปรับกระบวนการทศน์ของกระบวนการยุติธรรมตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาจากที่เดิมมุ่งเน้นการลงโทษโดยการควบคุมตัวเพื่อแก้แค้น ยับยั้ง และป้องกันไม่ให้อาชญากรสร้างความเสียหายกับสังคมได้อีกซึ่งเป็นการมุ่งกระทำต่อตัวอาชญากร (จุฑารัตน์, 2553, หน้า 19 - 27) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดชนิดต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมทั้งการสนับสนุนการมีส่วนร่วม และการดูแลให้คำแนะนำจากหลายภาคส่วน ทั้งนี้ ในการดำเนินการจะอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความยุติธรรมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม (สุทธิพล, 2548)

จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางเลือกจะเป็นการช่วยลดข้อพิพาทของคดีอาญาที่จะขึ้นสู่ศาล และยังช่วยลดปัญหาผู้ต้องขังที่มีจำนวนมากซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยของกรมราชทัณฑ์ได้ตามที่กำหนด ซึ่งหากในอนาคตผู้ต้องขังมีจำนวนลดลงในระดับที่เหมาะสม จะช่วยให้กรมราชทัณฑ์สามารถดำเนินกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และคาดหวังได้ว่าจะเป็นแนวทางสำคัญในการลดทอนการตีตราที่อาจนำไปสู่การมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังให้ลดลง และพร้อมจะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมเมื่อพ้นโทษ

2. ผลักดันให้เกิดการจำแนกและกำหนดแนวปฏิบัติให้ผู้ต้องขังในแต่ละกลุ่มอายุอย่างแท้จริงในเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในกลุ่มผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินลงโทษจำคุกครั้งแรก และมีอายุน้อยกว่า 25 ปี เนื่องจากทางกรมราชทัณฑ์กำหนดว่าเป็นผู้ต้องขังที่เป็นช่วงวัยที่มีอายุน้อย ยังไม่มีประสบการณ์และการสร้างตัวตนที่มั่นคง สอดคล้องกับหลักทฤษฎีที่ว่าผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยหรือผู้ต้องขังวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่กระทำผิดเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ประมาทถูกล่อลวง พลาดพลั้ง และหลงผิด หากผู้ต้องขังเหล่านี้ได้รับการแก้ไขและพัฒนาความรู้สติปัญญา อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจให้ดี จะทำให้ผู้ต้องขังเหล่านี้กลับตัวเป็นพลเมืองดี กลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติสืบไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 3 การจำแนกเขตความรับผิดชอบ และมาตรฐานเรือนจำ มาตรา 31 การจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ ได้กำหนดแนวทางการแยกผู้ต้องขัง โดยอาศัยเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ 1) เพศของผู้ต้องขัง 2) สถานะของผู้ต้องขัง 3) ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง 4) ความมั่นคงของเรือนจำ 5) ลักษณะของเรือนจำ

ดังนั้น การควบคุมและแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยลดทอนไม่ให้ผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยเข้าไปปะปนอยู่กับผู้ต้องขังที่มีอายุมาก ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็นผู้ต้องขังที่มีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังมากกว่า เมื่อผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยเข้าไปอยู่ปะปนกับผู้ต้องขังดังกล่าว อาจทำให้เกิดการซึมซับ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ทัศนคติเหล่านี้มาหล่อหลอมตนเองขึ้นมาใหม่ ซึ่งมีลักษณะความเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น จึงควรผลักดันให้มีการจำแนกสถานที่

ที่ใช้ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดความรุนแรงในกระบวนการยุติธรรมจากสังคม รวมทั้งลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังให้ลดลงได้

3. พัฒนาและสนับสนุนแนวทางการลงโทษจำคุกเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษจำคุกเพื่อแก้แค้นทดแทน โดยการผลักดันให้เกิดการดำเนินการตามคู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด สอดคล้องกับแนวทางการลงโทษจำคุกเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่กำหนดไว้ให้กรมราชทัณฑ์ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หมวด 4 ผู้ต้องขัง ส่วนที่ 2 การจำแนกและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ตั้งแต่มาตราที่ 40 - 42 ที่มีใจความกล่าวถึง การคัดแยกและแนวทางในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับลักษณะความผิด ความรุนแรง และปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง ให้ความสำคัญพร้อมก่อนปล่อยตัว โดยมุ่งเน้นกำหนดประเภทผู้ต้องขังว่าเป็นผู้กระทำผิดโดยบันดาลโทสะโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หรือเป็นอาชญากรโดยสันดาน

ทั้งนี้ หากเรือนจำหรือทัณฑสถานสามารถใช้โอกาสที่ผู้กระทำผิดต้องอยู่ในความควบคุมดูแล เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังเข้ารับโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตรงกับลักษณะของความผิดจะช่วยส่งเสริมสามารถดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการช่วยลดทอนลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังได้ และการที่ผู้ต้องขังใช้เวลาเข้าร่วมโปรแกรมยังเป็นการช่วยลดปัญหาผู้ต้องขังใช้เวลาว่าง

เพื่อกระทำให้สิ่งไม่ดีในเรือนจำ อาทิ การพนัน การลักลอบใช้สิ่งเสพติด และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พฤติกรรมกระทำความผิด ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ต้องขังมีกิจกรรมอื่นเข้ามา ยึดเหนี่ยวจิตใจ การใช้เวลาให้มีประโยชน์ มากขึ้น พร้อมทั้งมีทักษะในการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพ เป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังกลับสู่สังคมได้เมื่อพ้นโทษ เป็นอีกหนึ่งทางเลือกให้ผู้ต้องกลับไปก่ออาชญากรรม เพื่อเลี้ยงชีพ ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น ลดการตีตราตนเองว่าเป็นผู้กระทำความผิด และมีลักษณะที่มีแนวโน้มต่อการเป็นอาชญากรของผู้ต้องขังลดลง

■ บรรณานุกรม

กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ. (2560). “เรือนจำสุขภาวะกับการเปลี่ยนผ่าน กระบวนทัศน์”. ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสาระ (กองบรรณาธิการ), “การขับเคลื่อน ‘คุกไทย’ สู่ ‘เรือนจำสุขภาวะ’” (หน้า 17-55). กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2545). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ และคณะ. (2558). *รายงานฉบับสมบูรณ์: ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดและการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ. (2553). *รายงานวิจัยการพัฒนารอบแนวทางการวิจัยชุดโครงการกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

ธานี วรภัทร์. (2557). *หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญชน.

นัทธิต จิตสว่าง. (2542). *หลักทฤษฎีวิทยา*. กรุงเทพฯ: กรมราชทัณฑ์.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.

พรชัย ชันดี, ธัชชัย ปิตะนิละบุตร, และอัศวิน งามวิไล. (2558). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัยและนโยบายประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. 134(21ก), 10.

สุทธิพล ทวีชัยการ. (2548). ทางเลือกในการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งกรณีผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย: การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย หรือกระบวนการผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย. *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต*, 5(2), 32 - 41.

เสกสันต์ เครือคำ. (2558). *อาชญากรรมอาชญาวิทยา และงานยุติธรรมทางอาญา*. นครปฐม: เพชรเกษม.

เสริน ปุณณะหิตานนท์. (2558). *การกระทำความผิดในสังคม: สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือต่างประเทศ

Chase, J (2016). *10 Common Traits of Career Criminals*. Retrieved from <https://authorjenniferchase.com/2016/10/07/10-common-traits-of-career-criminals>.

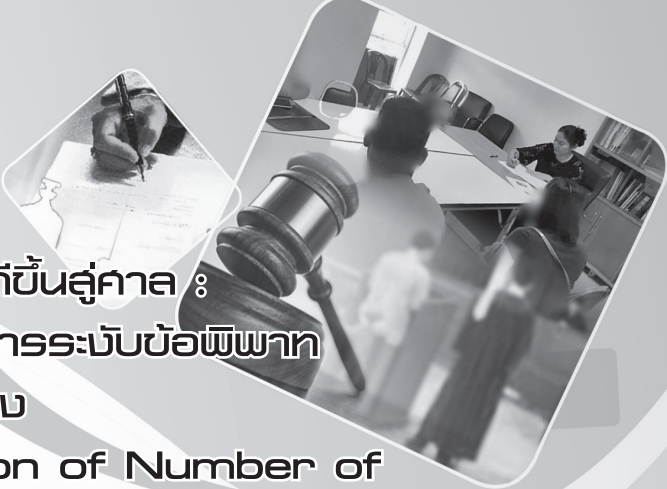
Erikson, K. T. (1966). *Wayward Puritans: A Study in the Sociology of Deviance*. New York: Wiley.

Hagan, F. E. (2013). *Introduction to Criminology: Theory, Methods, and Criminal Behavior*. CA: Thousand Oaks, SAGE Publications.

Lemert, E. (1951). *Social Pathology*. New York: McGraw-Hill.

Tannenbaum, F. (1938). *Crime and community*. Boston: Ginn.

แนวทางการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล : ศึกษาเปรียบเทียบ มาตรการระงับข้อพิพาท และมาตรการชะลอการฟ้อง Guideline on Reduction of Number of Legal Cases to Court : Comparative Case Studies on the Measure of Dispute Resolution of Community Justice and the Measure of Suspension of Prosecution

ปิยะนุช เจินคล้าย*

Piyanush Ngermklay

พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์**

Pongsan Srisomsap

พัต ลวางกูร***

Pad Lavankura

■ บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่องแนวทางการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล : ศึกษาเปรียบเทียบ มาตรการระงับข้อพิพาทและมาตรการชะลอการฟ้อง มีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาแนวทางการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาลของมาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการชะลอการฟ้อง ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการนำรูปแบบการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาลของมาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการชะลอการฟ้อง และเสนอแนะแนวทางในการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาลของมาตรการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการชะลอการฟ้อง

*,** รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Associate Professor, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Assistant Professor, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

Received: January 15, 2019 Revised: March 12, 2019 Accepted: April 5, 2019

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาสองกรณีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการเกี่ยวกับการชะลอการฟ้อง เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองมาตรการมีแนวทางและรูปแบบในการดำเนินการเพื่อลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลแตกต่างกันใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ ในแง่กฎหมาย บุคคลที่เกี่ยวข้อง กลไกการดำเนินการระหว่างหน่วยงาน และความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของมาตรการ

ในส่วนของการศึกษา เรื่อง มาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชน พบว่าเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นโดยประชาชนและมีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นที่ปรึกษาหรือผู้สนับสนุน เกี่ยวข้องกับผู้นำปราชญ์ท้องถิ่น จาริต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนและประชาชน มีกลไกการดำเนินการระหว่างหน่วยงานที่ยืดหยุ่นปรับได้ตามความเหมาะสม และมีวัตถุประสงค์ ของมาตรการที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน

ในส่วนของการศึกษา เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการชะลอการฟ้อง พบว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องมีอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ คุมประพฤติ และตัวแทนสำนักงานสิทธิมนุษยชน มีกลไกการดำเนินการระหว่างหน่วยงานที่ไม่ยืดหยุ่น และมีวัตถุประสงค์ของมาตรการที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้กระทำผิดหรือเพื่อประชาชน ปัจจุบันยังไม่ผ่านการพิจารณา

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้ง 2 กรณีแล้วสามารถสรุปได้ว่า แนวทางความสำเร็จของยุติธรรมกระแสทางเลือกนั้น ต้องเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม อีกทั้งต้องมีการวางรูปแบบและกลไกการดำเนินงานให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงควรมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องการเสริมพลังของชุมชน การเยียวยา การให้โอกาสผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม และการขจัดความขัดแย้งในกระบวนการยุติธรรมให้มากขึ้น เพื่อเป้าหมายในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ : การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล, การระงับข้อพิพาท, การชะลอการฟ้อง, มาตรการการระงับข้อพิพาท, มาตรการชะลอการฟ้อง

■ Abstract

This research is entitled “Guideline on Reduction of Number of Legal Cases to Court: Comparative Case Studies on the Measure of Dispute Resolution of Community Justice and the Measure of Suspension of Prosecution”. The objectives of this research are: 1) to study the guideline on reduction of number of legal cases to court regarding the measure of dispute resolution of community justice and the measure of suspension of prosecution 2) to study problems and constraints on reduction of number of legal cases to court regarding the measure of dispute resolution of

community justice and the measure of suspension of prosecution, and 3) to give recommendations on the reduction of number of legal cases to court regarding the measure of dispute resolution of community justice and the measure of suspension of prosecution.

This research is qualitative study focusing on two case studies: the measure of dispute resolution of community justice and the measure of suspension of prosecution. Data was collected from various documentary sources and interviews with the key informants in the judicial process.

The research finds out that both cases were different in four important issues: in terms of law, related stakeholders, mechanism in collaborating among different units, and the clear objectives of the measures.

Regarding the first case on the measure of dispute resolution of community justice, the law itself was initiated by community people, while the state officials served as the advisor and supporter. It is the measure which is related to community's leader, local philosopher, traditions, local wisdom, and the close relationship between community and the people. The working mechanisms of this measure are flexible and adjustable according to the situation. The measure itself has a clear objective to benefit the

community and the people.

Regarding the second case on the measure of suspension of prosecution, the law was initiated but still not being approved, however, its content is very much related to the state officials who have legal authorities, such as police, prosecution, court, corrections, probation and representatives from the human rights' commission. The working mechanisms of this measure are rigid and having unclear objective whether it would be beneficial to offender or to people in general.

From both cases, the research recommends that to successfully implement the alternative justice system, it needs to encourage community to participate in the judicial system, and to set up check and balance formats and mechanisms among different related working units. Also, it is vital to apply the concepts of community's empowerment, crime prevention, restoration, reintegration, and conflict resolution in the judicial process in order to efficiently and effectively reduce the number of legal cases to court.

Keywords : Reduction of Number of Legal Cases to Court, Dispute Resolution of Community Justice, Suspension of Prosecution, Measure of Dispute Resolution of Community Justice, Measure of Suspension of Prosecution

■ บทนำ

คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในหลักการ สำคัญของแนวทางรูปแบบการลดปริมาณคดี ขึ้นสู่ศาล ตั้งแต่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ โดยได้รับความเห็นเพิ่มเติมของกระทรวงมหาดไทย สำนักงาน ก.พ. สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานประมาณไปพิจารณาดำเนินการด้วย และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไป ดำเนินการตามมติของคณะกรรมการศึกษา แนวทางรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถ นำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีมาตรการต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 10 มาตรการ คือ มาตรการปรับ การระงับข้อพิพาททั้งใน และนอกศาล มาตรการความผิดอันยอมความได้ มาตรการต่อรองคำรับสารภาพ มาตรการชะลอ การฟ้อง การคุมประพฤติ การดำเนินการตาม พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรการเพื่อความปลอดภัย มาตรการ พักการลงโทษ และมาตรการเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว

จากทั้ง 10 มาตรการ พบว่า มาตรการที่ได้ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดมาตั้งแต่มี นโยบาย คือ การระงับข้อพิพาท ส่วนมาตรการ ที่ยังไม่มีดำเนินการคือ การชะลอการฟ้อง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ได้นำมาตรการทั้งสอง มาศึกษาปัจจัยที่ทำให้มาตรการนั้นประสบ ความสำเร็จ และปัจจัยที่ทำให้มาตรการนั้น ล้มเหลว และเสนอแนะแนวทางในการนำไปสู่ การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลโดยเปรียบเทียบ ใน 4 ประเด็น คือ เปรียบเทียบในแง่กฎหมาย

เปรียบเทียบในแง่บุคคลที่เกี่ยวข้อง เปรียบเทียบ กลไก ในการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน และ เปรียบเทียบความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของ แต่ละมาตรการ โดยก่อนการเปรียบเทียบได้ นำเสนอรายละเอียดของแต่ละมาตรการรวมทั้ง วิเคราะห์ข้อดีข้อจำกัดของทั้งสองมาตรการ ดังนี้

การระงับข้อพิพาททั้งในและนอกศาล มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ ประการแรก เห็นสมควรให้มีหน่วยงานประสานงานระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาท ในชุมชน และให้การดำเนินการดังกล่าวยึดหลัก แนวทางการดำเนินงานตามมติคณะกรรมการ นโยบายสังคมแห่งชาติ เกี่ยวกับการปรับปรุง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการแก้ไข ปัญหาสังคมไทย ด้วยการร่วมมือกับทุกส่วน ราชการ สมาคมธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิชาการ องค์กรประชาชน ตามหลัก ระดมความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน ประการที่สองให้กระทรวงยุติธรรม ไปศึกษากรณีปัญหาเรื่องกฎหมายซึ่งมิได้บัญญัติ ให้อยอมความกันได้บางประเภทที่ไม่กระทบต่อ ความสงบสุขของสังคม โดยแก้ไขให้เป็นความผิด อันยอมความได้ เพื่อให้สามารถนำเข้าสู่ กระบวนการระงับข้อพิพาทได้ ประการที่สาม ให้คดีบางประเภทที่มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก ควรนำ การระงับข้อพิพาทมารองรับ เพื่อให้คดีสามารถ ยุติได้โดยเร็ว ประการที่สี่ให้กระทรวงยุติธรรม รับไปศึกษาและดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไข พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการตามรูปแบบ คณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ แห่งสหประชาชาติ การออกกระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการชี้ขาดของ อนุญาโตตุลาการ แก้ไขพระราชบัญญัติ

อนุญาตตุลาการมาตรา 5 ให้สอดคล้องเมื่อเปิดศาลปกครอง ตลอดจนการปรับปรุงข้อกฎหมายอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ประการที่ห้าการให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านกฎหมายเบื้องต้นและการระงับข้อพิพาท เห็นควรให้บรรจุสอดแทรกในทุกหลักสูตรของทุกส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีการอบรมประชาชน โดยให้กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดหลักสูตร และประสานงาน

ขณะที่มาตรการชะลอการฟ้อง เห็นควรให้สำนักงานอัยการสูงสุดไปทำการศึกษานโยบายและวิธีการที่เหมาะสมรัดกุมของการใช้มาตรการชะลอการฟ้อง พร้อมทั้งให้ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนว่ายอมรับให้ดำเนินการหรือไม่ ให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปี เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำมาตราการลดปริมาณคดีที่ประสบความสำเร็จ เปรียบเทียบกับมาตรการที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพื่อศึกษาแนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลของมาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการชะลอการฟ้อง และศึกษาปัญหาอุปสรรคในการนำรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลของมาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการชะลอการฟ้อง โดยนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาเสนอแนะแนวทางในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลของมาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการชะลอการฟ้อง

การศึกษาเรื่องการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลโดยศึกษาความสำเร็จในการระงับข้อพิพาทและความเหมาะสมในการนำกฎหมายว่าด้วย

การชะลอการฟ้องมาใช้ในบริบทของประเทศไทย โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเปรียบเทียบกับต่างประเทศ และได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทัศนคติ ความคิดเห็น ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนแนวทางการนำรูปแบบและแนวทางการนำความสำเร็จในการระงับข้อพิพาทมาปรับปรุงกฎหมายชะลอการฟ้องให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย โดยเลือกสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีเป็นกรณีศึกษาในเรื่องการระงับข้อพิพาท โดยการใกล้เคียงแต่เนื่องจากการชะลอการฟ้องยังไม่ผ่านร่างกฎหมายจึงศึกษาเฉพาะในเอกสารทำให้ได้มาซึ่งข้อสรุปของผลการศึกษาและเสนอแนะ ดังนี้

■ สรุปผลการศึกษา

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี มีการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน ทั้งสิ้น 180 ศูนย์ และมีเครือข่ายยุติธรรมชุมชน 6,658 คน โดยมีการกำหนดมาตรฐานและขั้นตอนระยะเวลาในการระงับข้อพิพาท 4 ขั้นตอน รวมระยะเวลาดำเนินการ 30 วัน ในช่วงปี 2558 - 2560 พบว่า กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญามากที่สุด รองลงมากรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์ ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในการระงับข้อพิพาท ส่วนน้อยที่ไม่ประสบความสำเร็จสาเหตุที่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะผู้ร้องเรียกค่าเสียหายในราคาที่สูงเกินไปทำให้ผู้ถูกร้องไม่สามารถจ่ายได้ ส่วนในปี 2560 ที่ประสบความสำเร็จเพราะผู้ร้องให้ผู้ถูกร้องกระทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และเมื่อดูจาก

สถิติแล้วพบว่า ผลการดำเนินงานในปี 2558 ประสบความสำเร็จมากกว่าปีอื่น ๆ ปีที่ประสบความสำเร็จน้อยที่สุดคือปี 2559 เมื่อดูในภาพรวมแล้วพบว่าความสำเร็จลดลงทุกปี เนื่องจากความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ยในการเจรจาต่อรองระงับข้อพิพาทในการให้ยอมรับราคาค่าเสียหาย

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการวิเคราะห์ ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เปรียบเทียบกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก พบว่ากระบวนการระงับข้อพิพาทที่ดำเนินการโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมได้ถึง 42 เท่า ของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

จากการศึกษากรณีศึกษาต่าง ๆ ทั้งในเขตชนบท เขตชานเมือง และเขตเมือง สามารถสรุปปัจจัยในด้านการระงับข้อพิพาทที่ประสบความสำเร็จและความล้มเหลว ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จคือ

1. ผู้ร้องเรียกค่าสินไหมในจำนวนที่ผู้ถูกร้องสามารถจ่ายได้ หรือให้มีการกระทำที่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

2. ผู้ถูกร้องรู้สึกว่าเป็นฝ่ายผิดและยอมรับความผิดนั้น จึงยินดีที่จะกระทำตามที่ผู้ร้องต้องการเพื่อเป็นการไถ่โทษความผิดของตน

3. การไกล่เกลี่ยทำให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และสามารถตกลงกันได้ด้วยสันติวิธี

4. มีหลักกฎหมายที่ยืนยันความผิดของผู้ถูกร้องทำให้ผู้ถูกร้องไม่สามารถปฏิเสธได้ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับผู้ไกล่เกลี่ยอย่างมากที่จะชี้แจงหลักกฎหมายให้ทั้งสองฝ่ายรับทราบ

5. ความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ยที่สามารถชี้ประเด็นในกฎหมายให้ผู้ถูกร้องยอมรับในเงื่อนไขต่าง ๆ และปฏิบัติตามกฎหมาย

ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จคือ

1. ผู้ร้องเรียกค่าสินไหมจากผู้ถูกร้องในจำนวนที่สูงเกินไปทำให้ผู้ถูกร้องไม่สามารถจ่ายได้

2. ผู้ถูกร้องไม่สำนึกความผิดของตนเอง ไม่คิดว่าตนเองเป็นผู้ผิด ไม่ยอมรับความผิดนั้น ๆ ทั้ง ๆ ที่ตนเองเป็นผู้กระทำผิด

3. ผู้ถูกร้องไม่มาตามนัด เพราะอาจจะเห็นว่าไม่สำคัญ ไม่มีผลบังคับในเชิงกฎหมายอย่างแท้จริงจึงไม่สนใจในการมาไกล่เกลี่ยตามนัด

4. ไม่มีกฎหมายบังคับให้ยอมรับตามการไกล่เกลี่ย

5. ความสำเร็จขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ไกล่เกลี่ยที่จะเจรจาต่อรอง

มาตรการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักโดยการชะลอการฟ้องมีแนวทางที่สำคัญ คือ

1. ให้ใช้กับคดีใน 3 ประเภท คือ ความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี หรือคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

2. ก่อนที่พนักงานอัยการจะมีคำสั่งชะลอการฟ้องได้ จะต้องปรากฏว่า

- (1) ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการชะลอการฟ้อง เว้นแต่ในคดีที่กระทำโดยประมาท ความผิดอันยอมความได้ ความผิดลหุโทษ หรือพ้นระยะเวลาชะลอการฟ้องมาแล้วเกินห้าปี นับแต่วันที่พนักงานอัยการมีคำสั่งให้ยุติการดำเนินคดี

(2) ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท ความผิด ลหุโทษ หรือได้พ้นโทษมาแล้วเกินห้าปี

(3) ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการรอกการ ลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษมาก่อน เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นระยะเวลาการ รอกโทษหรือรอกการกำหนดโทษมาแล้วเกิน ห้าปี

(4) ในคดีที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดี อาญา จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ให้มีการชะลอการฟ้องด้วย

(5) ผู้ต้องหายินยอมให้มีการชะลอ การฟ้อง

มาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาด้วยการ ชะลอการฟ้อง มีหลักการสำคัญที่ปรากฏอยู่ใน กระบวนการยุติธรรมของหลายประเทศ เป็นมาตรการที่นำมาใช้บังคับก่อนที่จะมี การฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลยต่อศาล โดยให้อำนาจในการพิจารณามีคำสั่งแก่ พนักงานอัยการ และมีการกำหนดวิธีการ บางประการให้แก่ผู้ที่กระทำความผิดนั้น

ประสิทธิภาพของภาครัฐในกระบวนการ ยุติธรรม ที่เกี่ยวกับการชะลอการฟ้อง ได้แก่

1. ในการมีคำสั่งให้ชะลอการฟ้อง พนักงาน อัยการอาจกำหนดให้ผู้ต้องหาอยู่ภายใต้เงื่อนไข และระยะเวลาการคุมความประพฤติของ พนักงานคุมประพฤติตามที่เห็นสมควร ซึ่งการ คุมประพฤติต้องมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน สามปี โดยเมื่อผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข คุมความประพฤติหรือเงื่อนไขอื่นที่พนักงาน อัยการกำหนดตามมาตรา 43 ครบถ้วนแล้ว

หรือมีเหตุขัดข้องจนไม่อาจปฏิบัติตามเงื่อนไข ได้ อันมิใช่เกิดจากความผิดของผู้ต้องหา ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งยุติการดำเนินคดี และแจ้งคำสั่งให้ผู้ต้องหาและผู้เสียหายทราบ และสิทธิภาคีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

2. ภายหลังจากพนักงานอัยการมีคำสั่ง ชะลอการฟ้องแล้ว ผู้เสียหายจะฟ้องคดีมิได้ ทั้งนี้ จนกว่าพนักงานอัยการจะมีคำสั่งให้ดำเนินคดี ต่อไป ถ้าผู้เสียหายฟ้องคดีอยู่ก่อนแล้ว ให้ศาล รอกการพิจารณาคดีนั้นไว้

3. การชะลอการฟ้องเป็นมาตรการหนึ่ง ในการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม กระแสหลัก ทำให้เกิดผลโดยตรงให้ปริมาณคดี ถูกลดลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นการพิจารณา ของศาลยุติธรรม และมีผลโดยตรงต่อไปยัง ระบบราชทัณฑ์ของประเทศที่จะไม่ต้องรองรับ จำเลยที่ถูกฝากขังไว้ระหว่างการพิจารณาคดี ของศาลซึ่งมีจำนวนมากในแต่ละปี เมื่อปริมาณ ของคดีลดลงจำนวนลง การเอาตัวบุคคลไว้ใน กระบวนการยุติธรรมก็ย่อมที่จะลดน้อยลง ตามไปด้วย และส่งผลให้งบประมาณของ ประเทศที่จะนำไปใช้บริหารจัดการบุคคลที่ถูก กล่าวหาและฟ้องร้องเป็นจำเลยต่อศาลลดน้อย ตามไปด้วยอย่างน่าจะเห็นผลได้ชัดเจน ตั้งแต่ ช่วงแรกของการบังคับใช้กฎหมาย

4. หากมีการนำมาตรการแทนการดำเนิน คดีอาญา ด้วยการชะลอการฟ้อง มาใช้ตามร่าง พระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. จะทำให้ปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาล ลดน้อยลง และส่งผลให้ศาลมีเวลาเพียงพอที่จะ พิจารณาพิพากษาคดีความด้วยความรอบคอบ และเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้

หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยพนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินการตามที่เห็นสมควรเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งชะลอการฟ้อง ดังต่อไปนี้

1. สั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหาการศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัยอาชีพ ฐานะ สิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับผู้ต้องหา พฤติการณ์แห่งคดี การบรรเทาผลร้ายแห่งคดี การรู้สำนึกในความผิดและการชดเชยเยียวยาความเสียหายของผู้ต้องหา ความยินยอมของผู้เสียหายและผู้ต้องหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการต้องหาคดีอาญาหรือการถูกดำเนินคดีอาญาในความผิดอื่น พร้อมทำความเข้าใจในการชะลอการฟ้องเสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อประกอบการพิจารณา

2. จัดให้มีกระบวนการเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ ซึ่งรวมถึงการให้ผู้ต้องหาชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย การขอโทษผู้เสียหาย หรือการกระทำอื่นที่เหมาะสม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

3. มีคำสั่งให้ผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อประกอบการพิจารณา

4. เชิญผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแก่รูปคดีหรือบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือชุมชนมาหารือร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้

5. เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งให้ชะลอการฟ้องแล้ว จะมีผลให้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาด้วยการกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ และ

อาจจะกำหนดให้ผู้ต้องหาต้องดำเนินการใด ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ แม้ตามระบบกฎหมายของประเทศไทย การคุมประพฤติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา แต่เป็นเรื่องที่ศาลพิพากษาบุคคลที่มีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษ และตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้การคุมประพฤติเป็นนโยบายทางอาญาของรัฐและเป็นเครื่องมือในการที่จะควบคุมผู้กระทำความผิดซึ่งยินยอมเข้าสู่กระบวนการชะลอการฟ้อง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อนำบทบัญญัติตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไปใช้บังคับ ย่อมจะทำให้ผู้ต้องหาที่สารภาพว่ากระทำความผิด ถูกพนักงานอัยการสั่งให้คุมประพฤติและดำเนินการอื่น ๆ นั้นอาจถูกมองว่าเป็นการลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดกฎหมายอาญา เป็นการใช้อำนาจพิพากษามองว่าบุคคลแทนศาลยุติธรรม และอาจจะขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันถือเป็นสิทธิมนุษยชนที่รัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนให้การรับรองและคุ้มครองไว้

การตรวจสอบการใช้อำนาจและดุลยพินิจ

1. หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าการชะลอการฟ้องเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหา ผู้เสียหายและสังคม ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องและสั่งคำสั่งดังกล่าวไปยังอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ในกรณีที่เห็นว่าไม่ควรชะลอการฟ้องให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ชะลอการฟ้องและดำเนินคดีต่อไป

2. เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งชะลอการฟ้องแล้ว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่โดยคำสั่งศาล ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ปล่อย

ผู้ต้องหา แต่ถ้าผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยมีสัญญาประกัน ให้สัญญาประกันสิ้นสุดลง

3. กรณีที่ผู้เสียหายเห็นว่าคำสั่งชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการเกิดจากการกระทำโดยฉ้อฉล และผู้เสียหายยื่นคำฟ้องคดีอาญาพร้อมแสดงเหตุแห่งการฉ้อฉลนั้นต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้เสียหายทราบคำสั่ง ให้ศาลไต่สวน หากคำสั่งชะลอการฟ้องเกิดจากการฉ้อฉลให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไป

4. กระบวนการใช้อำนาจและดุลยพินิจของพนักงานอัยการตามร่างกฎหมายฉบับนี้ อาจจะเป็นการใช้อำนาจและดุลยพินิจที่ถูกตัดขาดออกจากกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจโดยศาลยุติธรรม เนื่องจากพนักงานอัยการสามารถที่จะใช้อำนาจดำเนินการกับผู้ต้องหาได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แม้กระทั่งในบางกระบวนการที่ผู้ต้องหาอยู่ภายใต้อำนาจของศาล เช่น การปล่อยชั่วคราว หรือคุมขังอยู่โดยหมายของศาล พนักงานอัยการก็สามารถที่จะใช้อำนาจก้าวล่วงไปได้ จนทำให้มองได้ว่าศาลยุติธรรมไม่อาจใช้อำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดี อันเป็นขั้นตอนการตรวจสอบและถ่วงดุลพินิจของพนักงานอัยการ

5. ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ยังมีขั้นตอนที่อาจเป็นการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานอัยการได้ กล่าวคือ หากผู้เสียหายเห็นว่าคำสั่งชะลอการฟ้องของพนักงานอัยการเกิดจากการกระทำโดยฉ้อฉล ผู้เสียหายสามารถยื่นคำฟ้องคดีอาญาพร้อมแสดงเหตุผลต่อศาลเพื่อให้ศาลทำการไต่สวนว่าคำสั่งชะลอการฟ้องเกิดจากการฉ้อฉลจริงหรือไม่ หากเห็นว่า

เกิดจากการฉ้อฉล ศาลสามารถที่จะใช้อำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปได้ อันเป็นการยืนยันในระดับหนึ่งว่า แม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจมากพอสมควรตามร่างกฎหมายฉบับนี้ที่จะมีคำสั่งให้ชะลอการฟ้องคดีออกไปและอาจมีผลให้คดีนั้นระงับลงไป แต่ก็ไม่ได้เป็นการใช้อำนาจที่ตัดขาดออกจากหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจโดยศาลแต่อย่างใด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการศึกษาและวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้ในบริบทของประเทศไทย

ในส่วนของการศึกษาและวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้ในบริบทของประเทศไทยนั้น จากการศึกษา คณะผู้ศึกษาวิจัยพบข้อสังเกตประการสำคัญที่สมควรนำมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. มาตรการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

ข้อดี

การชะลอการฟ้องเป็นการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมแนวใหม่โดยมุ่งให้เชิงคุณค่าและประโยชน์สาธารณะคำนึงถึงผู้ต้องหาและผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมานฉันท์

ข้อจำกัด

(1) ปัญหาในเรื่องสิทธิของผู้เสียหาย หากคำสั่งชะลอฟ้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(2) ผู้กระทำความผิดที่ถูกคำสั่งชะลอฟ้องจะต้องไม่มีประวัติแต่เป็นกระทำความผิดจริง และสมควรต้องจำคุกตลอดชีวิตถึงตายจำหรือไม่ให้รับทราบประวัติที่แท้จริง

2. ประสิทธิภาพของภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม

ข้อดี

(1) ลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นการพิจารณาพิพากษาของศาล อันเป็นการแบ่งเบาภาระของศาลได้ระดับหนึ่ง ทำให้ปัญหาคดีชั้นศาลบรรเทาลงได้ ประกอบกับลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ ทำให้ปัญหาคนล้นคุกลดลง

(2) การพิจารณาคดีมีความรวดเร็ว

(3) การชะลอการฟ้องมีผลทางคดีคือการพิจารณาคดีไม่ไปถึงชั้นศาลทำให้ประหยัดทรัพยากรของกระบวนการยุติธรรม

(4) การนำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้ในประเทศไทยเป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐ

ข้อจำกัด

กำลังคนในการดูแลผู้กระทำผิดไม่เพียงพอ

3. หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

ข้อดี

บุคคลไม่ถูกตีตราว่ากระทำผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยไม่มีมลทินติดตัว ไม่ต้องมีประวัติอาชญากรรมไม่เกิดปัญหาครอบครัวและไม่ต้องรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ดีมาจากเรือนจำ

ข้อจำกัด

ไม่ทราบประวัติของผู้กระทำผิดซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อคนในสังคมได้

4. การตรวจสอบการใช้อำนาจและดุลพินิจ

ข้อดี

มีกลไกในการตรวจสอบอำนาจเพิ่มมากขึ้น

ข้อจำกัด

อาจมีช่องโหว่ก่อให้เกิดการใช้อำนาจ/ดุลพินิจที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนกลไกการถ่วงดุลอำนาจอัยการ แทนการใช้กลไกศาล เพราะถือเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้บังคับในประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม

ใน ส่วนของการเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้บังคับในประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกระบวนการยุติธรรมนั้น คณะผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า เมื่อพิจารณาจากข้อดีข้อเสีย ของการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้ในบริบทของประเทศไทยในหัวข้อที่ผ่านมาแล้ว เห็นควรเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ดังนี้

1. แนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเด็น มาตรการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เนื่องจากประเทศไทยยังไม่คุ้นชินกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาด้วยการชะลอการฟ้อง เป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทยมากพอสมควร ดังนั้น สมควรที่จะมีการทดลองใช้ และมีการประเมินผลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ในประการสำคัญจะต้องมีมาตรการในการทบทวนและปรับปรุงให้กฎหมายมีความเหมาะสมอยู่เสมอ ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งรวมไปถึงภาคประชาชนด้วย

2. แนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเด็นประสิทธิภาพของภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม การจะวัดถึงประสิทธิภาพของภาครัฐในกระบวนการยุติธรรมจากการนำมาตราการแทนการฟ้องคดีอาญาด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้บังคับนั้น จะต้องจัดเก็บข้อมูลสถิติอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลด้วยความถูกต้อง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณของภาครัฐในกระบวนการยุติธรรม ปริมาณคดีที่ศาลได้รับไว้พิจารณาพิพากษา รวมถึงจำนวนผู้ต้องขังในระบบราชทัณฑ์ ว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ไม่ใช้มาตรการชะลอการฟ้อง ซึ่งจะต้องนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบถึงความเหมาะสมในการนำมาตรการนี้มาใช้ในประเทศไทยต่อไป

3. แนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเด็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. สมควรที่จะต้องสร้างความชัดเจนระหว่างการคุ้มครองสิทธิกับการลงโทษทางอาญาให้มากขึ้น เพื่อมิให้ขัดกับหลักการของสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ อาจพิจารณามาตรการอื่นที่เหมาะสมกว่าการคุ้มครองสิทธิมาใช้ควบคู่กันไปด้วย ที่ยังสมควรทำความเข้าใจกับสังคมและคู่กรณีในคดีอย่างทั่วถึงด้วย

4. แนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเด็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ แม้กระบวนการชะลอการฟ้องไม่ได้ตัดอำนาจตุลาการโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ต้องหาประสงค์จะต่อสู้คดีในชั้นศาล หรือคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ประสงค์ให้ชะลอการฟ้อง พนักงานอัยการไม่อาจใช้

ดุลพินิจสั่งชะลอการฟ้องได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติ หรือเงื่อนไขอื่นที่พนักงานอัยการกำหนดให้พนักงานอัยการมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไปเป็นผลให้คดี ต้องขึ้นสู่การพิจารณาของศาลตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก แต่สมควรที่จะมีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ด้วยการกำหนดให้ศาลมีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นก่อนที่จะพนักงานอัยการจะมีคำสั่งชะลอการฟ้องคดี เพื่อให้องค์กรตุลาการใกล้ชิดกับกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการยุติธรรมได้ตามปกติ

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ประสบความสำเร็จและปัจจัยที่ล้มเหลวระหว่างมาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนและมาตรการเกี่ยวกับการชะลอการฟ้อง

การเปรียบเทียบในแง่กฎหมาย

การระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชน

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในชุมชน โดยกลไกรัฐจัดตั้ง

ได้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกที่จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อสนองนโยบายกระทรวงมหาดไทย ในการลดคดีอาชญากรรมและคดีความต่าง ๆ ลง ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมกันอย่างสงบสุข จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งศาลหมู่บ้านคือ การทำให้ข้อพิพาทบาดหมางที่เกิดขึ้นในชุมชนระงับลงไปด้วยดี โดยความสมัครใจของคู่กรณีเพื่อให้ความโกรธแค้น ความขุ่นข้องหมองใจหมดสิ้นไป อันจะมีผลให้ปัญหาการแก้แค้นทดแทนไม่เกิดขึ้นและเป็นการลดปัญหาอาชญากรรมลงไปด้วย

ในการดำเนินการศาลหมู่บ้านจะมี คณะกรรมการชุดหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ ประจำตำบลเป็นประธาน พัฒนาการ เกษตรตำบล และอนามัยตำบลเป็นกรรมการ ออกไปประชุม ชี้แจงแนวความคิดในเรื่องศาลหมู่บ้าน ให้ประชาชนเข้าใจ และเห็นคุณค่าของศาลหมู่บ้าน ที่มีต่อประชาชนเอง ตลอดทั้งยอมรับในการ ดำเนินงานขั้นตอนไป เมื่อประชาชนเห็นชอบแล้ว ให้ทำการเลือกตั้งตุลาการหมู่บ้านต่อไป

การเลือกตั้งตุลาการหมู่บ้าน จะเลือกจาก บุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือและได้รับการยอมรับ ของคนภายในหมู่บ้านประมาณ 3 - 4 คน แล้วแต่ ขนาดพื้นที่ โดยให้นายอำเภอเป็นผู้กำหนด มีกำหนดเวลา 1 ปี เมื่อครบวาระต้องเลือกตั้งใหม่

ข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ในการ ประณอมข้อพิพาทของตุลาการหมู่บ้าน ต้องมี ลักษณะเป็นคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่ง ทั่วไป หรืออาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ และข้อพิพาทในคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ถ้าหากคู่กรณี ทั้งสองฝ่ายตกลงยินยอม หรือสมัครใจให้ ตุลาการหมู่บ้านทำการประณอมข้อพิพาทให้ และข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้าน หรือ คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน กระบวนการในการประณอมข้อพิพาท ให้ทำต่อหน้าบุคคลซึ่งเป็นพยานไม่ต่ำกว่า 2 คน โดยมีตุลาการหมู่บ้าน 1 คนขึ้นไป หรือตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปเป็นองค์คณะขึ้นอยู่กับความสำคัญและ ความยุ่งยากของข้อพิพาท เมื่อทุกฝ่ายมาพร้อมกัน แล้วให้คู่พิพาทสาบานต่อหน้าพระพุทธรูป ที่ทำการศาลหมู่บ้านหรือสถานที่ดำเนินการ ประณอมข้อพิพาท ได้แก่ ศาลาประชาชน หรือ ศูนย์พัฒนาหมู่บ้าน หรือศาลาวัด บ้านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือบ้านประธานตุลาการคนใดคนหนึ่ง ก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

ในกรณีที่การประณอมข้อพิพาท ไม่อาจทำได้สำเร็จ คู่พิพาทมีสิทธินำข้อพิพาท ไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลได้ ในกรณีสามารถ ตกลงทำการประณอมข้อพิพาทได้สำเร็จ ผลในทาง กฎหมายของข้อตกลงนั้นจะมีลักษณะเป็นสัญญา ทางแพ่ง

โครงการอนุญาตตุลาการหมู่บ้าน เกิดขึ้นเนื่องจากการที่กระทรวงยุติธรรมได้มี แนวคิดที่จะปรับปรุง และวิธีพัฒนาระบบการ ระงับข้อขัดแย้งและข้อพิพาทในสังคมโดยสันติวิธี เพื่อให้ประชาชนเลือกใช้วิธีระงับข้อพิพาทและ ข้อขัดแย้งในรูปแบบอื่นนอกจากการนำคดีเข้าสู่ ศาล เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการระงับ ข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในสังคมโดยสันติวิธี โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการระงับ ข้อพิพาทในระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน (สุภัทรา, 2543)

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกใน ชุมชนโดยกระบวนการทศน์ใหม่ ได้รับอิทธิพลจาก ประเทศตะวันตก ผ่านทางกลไกขององค์การ สหประชาชาติ และเวทีทางวิชาการหลายรูปแบบ รวมทั้งมีความพยายามที่จะกำหนดขั้นตอน ปฏิบัติในรูปของกฎหมาย ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติ ชะลอการฟ้อง พ.ศ. ในชั้นพนักงานอัยการ และร่างพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยคดีอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวน พ.ศ. ในชั้นตำรวจ เป็นต้น

การชะลอการฟ้อง

หลักการกฎหมายชะลอการฟ้องบุคลากร ส่วนใหญ่มีทัศนคติว่าเป็นหลักการที่ดี และเป็นประโยชน์ในการช่วยเบี่ยงเบนคดีที่มีมาก ในปัจจุบันให้ออกจากการพิจารณาคดีกระแสหลัก ทำให้ประหยัดงบประมาณและทรัพยากรของ ภาครัฐ ประกอบกับให้โอกาสผู้ต้องหาได้กลับคืน

เป็นคนดีในสังคมได้โดยไม่ต้องมีประวัติติดตัวในการสมัครงาน

สำหรับข้อเสียในการนำกฎหมายชะลอการฟ้องมาใช้ ได้แก่ การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจที่ไม่สุจริตและไม่เป็นธรรม ประกอบกับหลักการเรื่องชะลอการฟ้องเป็นเรื่องใหม่ถ้านำมาใช้กับสังคมไทย ยังมีผู้มองว่ากรณีศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษา เมื่อผู้ต้องหาถูกคุมประพฤติจะขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลหรือไม่

การนำกฎหมายชะลอการฟ้องมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ควรมีการกำหนดเรื่องการตรวจสอบอำนาจพนักงานอัยการที่ไม่ชอบโดยผู้เสียหาย ควรมีกฎตรวจสอบจากองค์กรอื่นเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ เช่น สำนักงาน ปปช. หรือ สตง. เป็นต้น อาจทำในรูปของคณะกรรมการก็ได้

ผู้ให้ข้อมูลจากสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การนำกฎหมายชะลอการฟ้องมาใช้ในประเทศไทยจะมีข้อดี ดังนี้

การลดปริมาณคดี ศาลยุติธรรมมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ปัจจุบันระบบศาลของประเทศไทย เป็นระบบศาลคู่ กล่าวคือ เป็นระบบที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ พิจารณาวินิจฉัยคดีแพ่ง และคดีอาญาเป็นหลักเท่านั้น และให้มีศาลเฉพาะทางทำหน้าที่ วินิจฉัยคดีอื่นที่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ ศาลปกครอง ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยคดีปกครอง การควบคุม และตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของผู้ใช้อำนาจตุลาการ ได้แก่ หลักการค้นหาความจริงแห่งคดี หลักการฟังความทุกฝ่าย หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย และหลักการ

พิจารณาคดีโดยเร็ว นอกจากนั้นการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมยังต้องคำนึงถึงความยุติธรรมและยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม

จากข้อมูลประชาชน พบว่าระบบศาลยุติธรรมในปัจจุบันถูกมองว่าการพิจารณาบางคดีมีความไม่เป็นธรรมสองมาตรฐาน มีการแทรกแซงจากอำนาจบริหาร การพิจารณาคดีล่าช้า รวมทั้งศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่ไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก หรือปฏิรูปอย่างจริงจังทั้งในเชิงโครงสร้างคุณสมบัติและวุฒิภาวะของผู้พิพากษา และความยุติธรรมของกระบวนการพิจารณาคดีของผู้พิพากษา ซึ่งสภาพดังกล่าว ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ความศรัทธา และความยุติธรรมของประชาชน

ผลการเปรียบเทียบระหว่างมาตรการระงับข้อพิพาทและมาตรการชะลอการฟ้อง

การระงับข้อพิพาท : โดยประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐเป็นที่ปรึกษาหรือผู้สนับสนุน

การชะลอการฟ้อง : โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีอำนาจตามกฎหมาย

การเปรียบเทียบในแง่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

การระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชน

ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จของยุติธรรมชุมชนในสังคมไทย ได้แก่ ปัจจัยเงื่อนไขเชิงคุณลักษณะของชุมชน และปัจจัยเงื่อนไขว่าด้วยกฎหมาย โดยในด้านเงื่อนไขเชิงคุณลักษณะของชุมชน ประกอบด้วย การสร้างจิตสำนึกชุมชนด้านความยุติธรรม องค์กรจัดการงานยุติธรรมชุมชน การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และทุนทางสังคม โดยทุนทางสังคมของระบบยุติธรรมชุมชน ได้แก่ ระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำปราชญ์ท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น

โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน
เวทีสำหรับการประชุมหารือ และจัดการ
ความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งข้อตกลง
เพื่อความสมานฉันท์ในชุมชนที่ได้มีการกำหนดขึ้น

ดังนั้น ความสำเร็จของยุติธรรมชุมชน
ในแต่ละชุมชนจึงอยู่ที่มีการนำคุณลักษณะที่ดี
ของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ จิตสำนึกชุมชน
ด้านความยุติธรรม องค์การจัดการงานยุติธรรม
ชุมชน การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและ
ทุนทางสังคม (คือ ระบบคุณค่าและความเชื่อ
ผู้นำ ประชาชนท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น
โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน
เวทีสำหรับการประชุมหารือ และการจัดการ
ความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งข้อตกลงเพื่อ
ความสมานฉันท์)

การชะลอการฟ้อง

บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม
ได้แก่

เจ้าพนักงานตำรวจ เมื่อมีการกระทำ
ความผิดเกิดขึ้นผู้ต้องหา หรือจำเลย ต้องถูก
ดำเนินคดีตามกฎหมายโดยการสอบสวนของ
เจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อส่งสำนวนให้พนักงาน
อัยการสั่งฟ้องคดี และผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการ
พิจารณาความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลย คือ
ผู้พิพากษา ถ้ามีความผิดศาลจะพิพากษา
ลงโทษตามกฎหมาย และสุดท้ายคือการ
บังคับโทษคือหน่วยงานราชทัณฑ์ คณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนจะช่วยดูแลด้านสิทธิมนุษยชน
ซึ่งในปัจจุบันได้มีการคุ้มครองสิทธิตามหลัก
สากล และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจกับประชาชนในอนาคตจะมีการนำหลัก
สิทธิมนุษยชนมาใช้กับผู้ต้องขัง กรมคุมประพฤติ
ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษตามประมวลกฎหมาย

อาญา แต่เป็นเรื่องที่ศาลพิพากษาบุคคลว่ามี
ความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษ
แต่รอการลงโทษ และตามร่างพระราชบัญญัติ
ฉบับนี้ได้ กำหนดให้ การคุมประพฤติเป็น
นโยบายทางอาญาของรัฐ และเป็นเครื่องมือ
ในการที่จะควบคุมผู้กระทำความผิดซึ่งยินยอม
เข้าสู่กระบวนการชะลอการฟ้อง

ผลการเปรียบเทียบระหว่างมาตรการระงับ
ข้อพิพาทและมาตรการชะลอการฟ้อง

การระงับข้อพิพาท : ผู้นำ ประชาชนท้องถิ่น
จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนและประชาชน

การชะลอการฟ้อง : โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ คุมประพฤติ
ตัวแทนสำนักงานสิทธิมนุษยชน

การเปรียบเทียบกลไกในการดำเนินการระหว่าง หน่วยงาน

การระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชน

ขั้นตอนในการระงับข้อพิพาทของยุติธรรม
จังหวัดอุดรธานี ได้กำหนดขั้นตอนไว้ 4 ขั้นตอน
ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รับคำร้องขอให้ไกล่เกลี่ยระงับ
ข้อพิพาทและแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น มีการ
ดำเนินการดังนี้ (1) รับเรื่องขอให้ไกล่เกลี่ยระงับ
ข้อพิพาท (2) กรอกรายละเอียดในแบบฟอร์ม
คำร้อง พร้อมแนบเอกสารหลักฐาน (3) แสวงหา
ข้อเท็จจริงเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ผู้ร้อง
รวมระยะเวลาปฏิบัติ 1 วัน

ขั้นตอนที่ 2 แสวงหา/รวบรวมข้อมูล
เพิ่มเติม มีการดำเนินการดังนี้ (1) แสวงหา
เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพิพาท
(2) แสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานแวดล้อม

ในพื้นที่ (3) บทบัญญัติกฎหมายรองรับข้อพิพาท
รวมระยะเวลาปฏิบัติ 7 วัน

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการระงับข้อพิพาท โดย
มีการดำเนินการจัดกระบวนการระงับข้อพิพาท
รวมระยะเวลาปฏิบัติ 14 วัน

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการไกล่เกลี่ยระงับ
ข้อพิพาท มีการดำเนินการดังนี้ (1) เมื่อเสร็จสิ้น
กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่ว่าผลการไกล่เกลี่ย
จะสำเร็จหรือไม่ให้จัดทำข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์
อักษร (2) ประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์
รวมระยะเวลาปฏิบัติ 1 วัน (3) กรณีเห็นสมควร
ส่งต่อหน่วยงานอื่น ให้ดำเนินการส่งต่อ
หน่วยงานอื่นให้เสร็จสิ้น รวมระยะเวลาปฏิบัติ
7 วัน

การชะลอการฟ้อง

การชะลอการฟ้องให้ใช้กับคดีใน 3 ประเภท
คือ

1. ความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว
2. คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง
ไม่เกินห้าปี

3. คดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

พนักงานอัยการจะมีคำสั่งชะลอการฟ้องได้
ในกรณีต่อไปนี้

1. ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการชะลอการฟ้อง
เว้นแต่ในคดีที่กระทำโดยประมาท ความผิด
อันยอมความได้ ความผิดลหุโทษ หรือพ้นระยะ
เวลาชะลอการฟ้องมาแล้วเกินห้าปีนับแต่วัน
ที่พนักงานอัยการมีคำสั่งให้ยุติการดำเนินคดี

2. ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดย
คำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ
สำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท ความผิด
ลหุโทษ หรือได้พ้นโทษมาแล้วเกินห้าปี

3. ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการรอกการลงโทษ
หรือรอกการกำหนดโทษมาก่อน เว้นแต่เป็นโทษ
สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือ
ความผิดลหุโทษ หรือพ้นระยะเวลารอกการลงโทษ
หรือรอกการกำหนดโทษมาแล้วเกินห้าปี

4. ในคดีที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญา
จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ให้มี
การชะลอการฟ้องด้วย

5. ผู้ต้องหายินยอมให้มีการชะลอการฟ้อง
การชะลอการฟ้องเป็นมาตรการหนึ่งที่รัฐบาล
กำลังเร่งผลักดันให้มีการประกาศใช้เป็นกฎหมาย
เพื่อแก้ไขปัญหาคดีล้นศาลและนักโทษล้น
เรือนจำ หากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
มีประสิทธิภาพ คนที่กระทำความผิดจริง
และจำเป็นต้องใช้การลงโทษด้วยวิธีการจำคุก
เพื่อการแก้ไข จึงจะถูกส่งตัวเข้าคุกเพื่อเป็นการ
บังคับโทษ เมื่อนำมาตรการเบี่ยงเบนคดีออกจาก
ระบบหรือการกักกันบุคคลออกจากกระบวนการ
ยุติธรรม (Diversion) มาใช้ น่าจะมีผลให้เกิด
การกรองคนเข้าสู่ระบบการพิจารณาคดีของศาล
และระบบงานราชทัณฑ์ได้มากขึ้น และมีผล
โดยตรงให้เกิดการแก้ไขปัญหาคดีล้นศาล
และปริมาณผู้ต้องขังล้นเรือนจำ อันจะ
เป็นการแก้ปัญหาระบบการยุติธรรมทางอาญา
ในภาพรวมได้ในที่สุด โดยเป็นบทบาทของ
ฝ่ายนิติบัญญัติที่จะพิจารณารายละเอียดแล้ว
บัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในขั้นตอน
สุดท้าย

สำหรับในประเทศไทย คณะรัฐมนตรีได้มีมติ
เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2553 อนุมัติหลักการ
ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดี
อาญา พ.ศ. มีสาระสำคัญคือ ให้มีกฎหมาย
ว่าด้วยมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาโดยการนำ

มาตรการชะลอการฟ้องคดีอาญามาใช้เป็นมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาโดยต่อมา เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2557 คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาและมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว มีสาระสำคัญเป็นการนำมาตรการที่สำคัญมารวมไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ คือ (1) มาตรการไต่ถามคดีอาญาซึ่งเป็นมาตรการในชั้นของพนักงานสอบสวน และ (2) มาตรการชะลอการฟ้องซึ่งเป็นมาตรการในชั้นของพนักงานอัยการ ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป จนกระทั่งเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2559 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ของกระทรวงยุติธรรมที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว โดยให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาความสอดคล้องของตำแหน่งพนักงานสอบสวน ตามร่างพระราชบัญญัตินี้กับคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 7/2559 เรื่อง การกำหนดตำแหน่งของข้าราชการตำรวจซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน สั่ง ณ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 อีกครั้งหนึ่ง และให้รายงานรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ทราบ แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไปอย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม

2559 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ชะลอร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ไว้ก่อน ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติเสนอ ปัจจุบันร่างกฎหมายดังกล่าวจึงยังไม่ได้รับการพิจารณาจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ผลการเปรียบเทียบระหว่างมาตรการระงับข้อพิพาทและมาตรการชะลอการฟ้อง

การระงับข้อพิพาท : มีกลไกที่ยืดหยุ่นปรับได้ตามความเหมาะสม

การชะลอการฟ้อง : มีระบบที่ชัดเจนมีกฎหมายรองรับ ไม่ยืดหยุ่น

การเปรียบเทียบความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของมาตรการ

การระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชนเป็นแนวคิดที่เปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม เพื่อเป็นทางเลือกในการเข้าถึงความยุติธรรม ทำให้ประชาชนปลอดภัย ความเป็นธรรม ความยุติธรรม และความสงบสุข โดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีความเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กัน ยุติธรรมชุมชนเน้นการดำเนินกิจกรรมยุติธรรมในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นสถานที่เกิดอาชญากรรมและเป็นที่ซึ่งได้รับผลกระทบสูงสุดทั้งจากบรรดาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นและจากการตอบโต้ของกระบวนการยุติธรรมแต่ไม่เน้นการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นสถาบันที่สังคมสร้างขึ้นโดยบทบาทภารกิจหลักของยุติธรรมชุมชน คือ การเสริมพลัง การป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันจากปัญหาอาชญากรรม การเยียวยา และการจัดการความขัดแย้ง

การชะลอการฟ้อง

การชะลอการฟ้องเป็นเรื่องที่พนักงานอัยการใช้ดุลยพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด แม้คดีนั้นผู้ต้องหาจะได้กระทำความผิดและคดีมีหลักฐานพอฟ้อง พนักงานอัยการก็อาจจะสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้นได้ หากมีเหตุผลอันสมควร และการฟ้องคดีไปอาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี จึงใช้ดุลยพินิจในการสั่งชะลอฟ้องโดยบังคับให้มีการใช้วิธีการคุมประพฤติผู้ต้องหาไว้ก่อนที่จะมีการฟ้องคดีผู้ต้องหาต่อศาล

ผลการเปรียบเทียบระหว่างมาตรการระงับข้อพิพาทและมาตรการชะลอการฟ้อง

การระงับข้อพิพาท : เพื่อชุมชน

การชะลอการฟ้อง : เพื่อบุคคลผู้กระทำความผิด

ข้อเสนอแนะ โดยการวิเคราะห์แนวทางและรูปแบบในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล

แนวทางที่เหมาะสมในการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้บังคับในประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับกระบวนการยุติธรรมโดยนำปัจจัยที่พบในมาตรการการระงับข้อพิพาทของยุติธรรมชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ในการชะลอการฟ้อง

1. ความสำเร็จของยุติธรรมชุมชนคือแนวคิดที่เปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความสะดวก เพื่อเป็นทางเลือกในการเข้าถึงความยุติธรรม ทำให้ประชาชนปลอดภัย และชุมชนมีความเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นเพื่อให้การชะลอการฟ้องประสบความสำเร็จจำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้กระทำความผิดไม่ให้เขากลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

2. จัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อคนอำนาจและมีระบบตรวจสอบผลการดำเนินงาน ให้มีความสุจริต ยุติธรรมมีกลไกในการดำเนินงานที่เป็นระบบ ตรวจสอบได้

3. ใช้แนวคิดในการเสริมพลัง (empowerment) กล่าวคือ การดำเนินบทบาท หรือกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ชุมชน ทะนุบำรุงและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างคุณภาพชีวิต โดยร่วมกันจัดการปัญหาอาชญากรรม ความขัดแย้งหรือปัญหาใด ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ประการที่สองการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันจากปัญหาอาชญากรรม (crime prevention) หมายถึง การดำเนินบทบาทหรือกิจกรรมใดในการป้องกันอาชญากรรมและการกระทำความผิด รวมถึงการลดหรือหยุดยั้งพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การกระทำความผิดหรืออาชญากรรม เช่น การมีส่วนร่วมของวัยรุ่น ฯลฯ

4. ใช้การเยียวยา (restoration) หมายถึง การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม หรือการกระทำความผิดกฎเกณฑ์ หรือกติกาของสังคม การบรรเทาผลร้ายแก่ทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และชุมชน รวมถึงการช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและผู้ที่ได้รับผลกระทบอาชญากรรม หรือกระทำความผิดมีโอกาสดูแลคืนสู่สังคม (reintegration)

5. การจัดการความขัดแย้ง (conflict resolution) หมายถึง การกระทำการใด ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง และพฤติกรรมที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ ลดน้อยและหายไปโดยสิ้นเชิงทั้งสองฝ่าย มีความเข้าใจกัน ได้มีการชดเชยหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น

6. แนวคิดที่จะปรับปรุง และวิธีพัฒนากระบวนการระงับข้อขัดแย้งและข้อพิพาทในสังคมโดยสันติวิธี เพื่อให้ประชาชนเลือกใช้

วิธีระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในรูปแบบอื่น นอกจากการนำคดีเข้าสู่ศาล เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในสังคมโดยสันติวิธี โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการระงับข้อพิพาทในระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน

7. แนวคิดในการสร้างมิตรดีกว่าการสร้างศัตรู การระงับข้อพิพาทเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย เราต้องรู้เขารู้เรา อะไรที่เราไม่ชอบก็ไม่ควรแสดงต่อบุคคลอื่น ใช้แนวคิดยั้งให้ยั้งได้ ให้อภัยซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีคุณธรรม โอบอ้อมอารี สังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

8. ข้อเสนอแนะของการนำกฎหมายชะลอการฟ้องมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เห็นว่าแม้ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องในคดีอาญา พ.ศ. ในส่วนที่เกี่ยวกับการชะลอการฟ้อง จะมีการกำหนดเรื่องการตรวจสอบอำนาจพนักงานอัยการที่ไม่ชอบ โดยผู้เสียหายไว้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอเพราะเป็นการแก้ไขปัญหาภายหลังจากการพบพฤติการณ์ที่ไม่ชอบหรือฉ้อฉล ดังนั้น ควรมีกลไกตรวจสอบจากองค์กรอื่นเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ อาจทำในรูปของคณะกรรมการก็ได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า เมื่อพิจารณาจากข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัด และความเป็นไปได้ของการนำกฎหมายว่าด้วยการชะลอการฟ้องมาใช้ในบริบทของประเทศไทยในหัวข้อที่ผ่านมาแล้ว เห็นควรเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ดังนี้

1. แม้กระบวนการชะลอการฟ้องไม่ได้ตัดอำนาจตุลาการโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ต้องหาประสงค์จะต่อสู้คดีในชั้นศาล หรือคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ประสงค์ให้ชะลอการฟ้อง พนักงานอัยการไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งชะลอการฟ้องได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติหรือเงื่อนไขอื่นที่พนักงานอัยการกำหนด ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งดำเนินคดีต่อไป เป็นผลให้คดีต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาลตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก แต่สมควรที่จะมีการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ.

2. เปิดช่องให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานอัยการ คำสั่งชะลอฟ้อง ต้องโปร่งใสเปิดเผยและตรวจสอบได้ จากองค์กรอื่น หรือหน่วยงานภายนอก และหากคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจคำสั่งชะลอฟ้องดังกล่าว สามารถร้องขอความเป็นธรรมต่ออธิบดีอัยการได้ หรือหากอัยการส่งคำสั่งดังกล่าวให้สำนักงานศาลยุติธรรมตรวจสอบความถูกต้อง จะยิ่งเพิ่มความน่าเชื่อถือของการออกคำสั่งชะลอฟ้องของพนักงานอัยการเอง

3. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. สมควรที่จะต้องสร้างความชัดเจนระหว่างการคุมประพฤติกับการลงโทษทางอาญาให้มากขึ้น นอกจากนี้ อาจพิจารณามาตรการอื่นเหมาะสมกว่าการคุมประพฤติมาใช้ควบคู่กันไปด้วยและทำความเข้าใจกับสังคมและคู่กรณีเกี่ยวกับการนำการชะลอการฟ้องมาใช้ในประเทศไทย

■ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ครั้งต่อไป

1. ภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมาย
ชะลอการฟ้อง ควรติดตามประเมินผล
ประสิทธิภาพการใช้ดุลพินิจของพนักงาน
ตำรวจ พนักงานอัยการในการใช้อำนาจหน้าที่
สั่งชะลอการฟ้องคดี

2. ศึกษาติดตามประเมินผลบุคคลที่เข้าสู่
การชะลอการฟ้องว่าภายหลังเสร็จสิ้นการชะลอ
การฟ้องแล้วบุคคลนั้นกลับมากระทำความผิด
อีกหรือไม่ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาประเมิน
ความคุ้มค่า

3. ควรเลือกกลุ่มตัวอย่าง ให้เป็นตัวแทน
ของงานทุกงานในงานระดับข้อพิพาทและนำผล
มาสรุปเพื่อทดสอบทฤษฎี

■ บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. (2530). *ข้อบังคับ
กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงาน
ประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการ
หมู่บ้าน พ.ศ. 2530*.
- กฤษฎา อนุชน. (2534). *การไต่สวนมูลฟ้องคดี
ราษฎรเป็นโจทก์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.
- กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. (2544). *ยุทธศาสตร์
การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.
- กองนโยบายและแผน กระทรวงยุติธรรม.
(2544). *เอกสารผลการศึกษานวทาง*

ลดปริมาณคดีขึ้นศาล. กรุงเทพฯ:
กองนโยบายและแผน

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2556).

*คู่มือประกอบการปฏิบัติงานของเครือข่าย
ยุติธรรมชุมชนเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรม
ของประชาชน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

จักรกริณ ทอดสูงเนิน และอรนันท กัลณทุประ.
(2557). "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน กรณีศึกษา
ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรสาคร". *วารสารสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์*, 40(1), 98-113.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). *กระบวนการ
ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การคืนอำนาจแก่
เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551). *ยุติธรรมชุมชน:
การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวย
ความยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนา
ระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). *ระบบยุติธรรม
และยุติธรรมทางเลือก แนวการวิเคราะห์เชิง
สังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพงศ์ ปัทมโรจน์ และสุวิษา เป้าอารีย์. (2558).
ทุนของสังคมในกระบวนการยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์: กรณีศึกษาศูนย์ยุติธรรมชุมชน
พนมสารคาม. *Veridian E-Journal*, 8(2),
392-407.

เดชา สังขวรรณ และคณะ. (2550). *ความ
ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในระบบงาน
คุมประพฤติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน

- สนับสนุนการวิจัย.
- บันลือ คงจันทร์ และปัทมา เฝ้าสังข์ทอง. (2544). การระงับข้อพิพาทก่อนขึ้นสู่ศาล. การสัมมนาทางวิชาการเรื่องแนวทางการพัฒนาการยุติข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ถึงลาก. (2547). การชะลอการฟ้องกับการใช้อำนาจตุลาการ. การอบรมหลักสูตรหลักสูตร “ผู้พิพากษาขั้นต้น”. สถาบันพัฒนาข้าราชการศาลยุติธรรม.
- ประทีป สุขสนาน และคณะ. (2554). กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลปากแจ่ม อำเภอยะยง จังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรชัย ชันดี. (2553). ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ: สุเนตรฟิล์ม.
- รัชกร โขติประดิษฐ์ และชัย วงศ์สิงห์. (2551). ปัญหาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการยุติธรรมชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานภาครัฐด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- รัฐลักษณะ พิทักษ์จักรพิภพ. (2555). การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด: กรณีศึกษา ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลตลิ่งชัย อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา. วารสารกระบวนการยุติธรรม. 5(1). 109-123.
- ราตรี ปักซี่. (2554). กระบวนการการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2558). รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557 ค้นจาก http://www.oppb.go.th/doc/data/oppb/oppb_1467771254.pdf
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2559). รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2558. ค้นจาก http://www.coj.go.th/home/file/Annual_Tha_2558.pdf
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2560). รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2559. ค้นจาก http://www.oppb.go.th/doc/data/oppb/oppb_1493262382.pdf
- สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2558). รายงานสรุปผลจำนวนการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม. ค้นจาก <https://data.go.th/DatasetDetail.aspx?id=ab5c65aa-59f2-45b6-bd1d-fb01e86372e3>
- วรพล พินิจ. (2560). บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม. วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ. 6. 41-63.
- วิวิสา จิตอารีย์. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย

- เกษตรศาสตร์.
- ศุภกิจ แย้มประชา. (2543). *บทบาทของอัยการในการกันผู้กระทำความผิดออกจากวงการฟ้องคดีต่อศาล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สนอง หนูวงศ์. (2555). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาหมื่นศรี อ.นาโยง จ.ตรัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุนปผา, พิรพลสิมมา, และกานแก้วปัญญาไทย. (ม.ป.ป.). *การมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน จังหวัดตาก*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.
- สุทน ศรีสุข และคณะ. (2553). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายยุติธรรมชุมชน (ระดับตำบล) จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุภัทรา กรอุไร. (2543). *การประนอมข้อพิพาททางอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เสกสิทธิ์ สวรรยาธิปิติ. (2554). *การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยาเสพติด และชีวิตร่างกาย (คดีร้ายแรง) ของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การศึกษาวิจัยโดยใช้ทฤษฎีการควบคุมตนเอง*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- อุสมาน สารี, อับดุลรอฮิง ลีอเต, อับดุลรอเยะ บินเซ็ง, สามารถ ทองเฟื้อ, ชุกรี หะยีสาแม, กามารุดดิน อีสาเยะ, ... อับดุลเลาะหมัดอะด้า. (2552). *การส่งเสริมบทบาทเยาวชนระดับ*

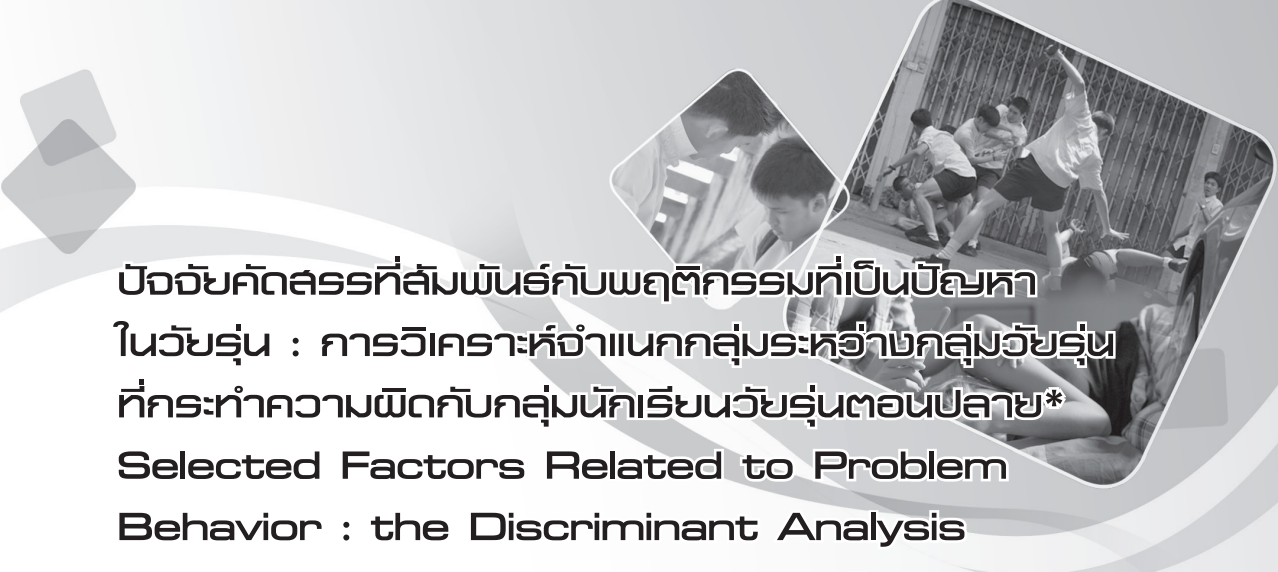
อุดมศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

หนังสือต่างประเทศ

- Coates, Robert B. (2001). Victim Offender Mediation in The United States: A Multisite Assessment. *The Handbook of Victim Offender Mediation: An Essential Guide to Practice and Research*. San Francisco: JOSSER-BASS.
- Dittenhoffer, T., and Ericson, R.V. (1983). The victim offender reconciliation program: A message to correctional reformers. *University of Toronto Law Journal*, 33(3), 315-347.
- Dowling, Brian. (2004). Restorative Intervention Consent Rates. Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/Guidesheet_PartFunnel.pdf.
- Earle, R. (2007). *Working Definitions of Community Justice*. Retrieved from <https://www.nij.gov/topics/courts/restorative-justice/pages/definitions2.aspx>.
- Hirschi, T. (1969). *Cause of Delinquency*. Berkley, C.A.: University of California Press.
- Johnstone, G. and Daniel Van Ness. (2007). *Handbook of Restorative Justice*. Willan. Devon. UK: Routledge.
- Rehabilitation*. Retrieved from http://en.wikipedia.org/wiki/Rehabilitation_

- (penology).
Restitution. Retrieved from <http://en.wikipedia.org/wiki/Restitution>.
- Roach, K. (2000). Changing Punishment at the Turn of the Century: Restorative Justice on the Rise. *Canadian Journal of Criminology*. 42(3). 249-280.
- Umbreit, M S. (1998). *Restorative Justice through Victim-Offender Mediation: A Multi-Site Assessment*. Western Criminology Review ,1(1), 1-28. Retrieved from <http://wer.sonoma.edu/v1n1/umbreit.html>.
- Umbreit, Mark S. (2000). *Directory of victim offender mediation programs in the US. Center for Restorative Justice & Peacemaking, School of Social Work, University of Minnesota*. Saint Paul, Minnesota: University of Minnesota.
- Umbreit, Mark S. (2001). *The handbook of victim offender mediation: an essential guide to practice and research*. Jossey-Bass: San Francisco.
- Williams, B. (2005). *Victims of Crime and Community Justice*. London. Jessica Kingsley.
- Wilson, J. and Kelling, G. (March 1982). Broken Windows. *Atlantic Monthly*, 29-38.
- Zehr, H. (1990). *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice*. Scottsdale, PA: Herald Press.

ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในวัยรุ่น : การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มระหว่างกลุ่มวัยรุ่น ที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย* Selected Factors Related to Problem Behavior : the Discriminant Analysis Between Juvenile Delinquency Group and Late Adolescent Student

อรุณชัยชาติ บุญกิตติยศ**

Arunchaya Bunchookittiyot

สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล***

Sittipong Wattananonsakul

สุพัทธ แสนแจ่มใส***

Supat Sanjamsai

■ บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น และเพื่อสร้างสมการจำแนกประเภทปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด 300 คน กับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย 300 คน กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 17 ปี โดยที่ผู้ปกครองอนุญาตให้ตอบแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น : การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย” ในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักจิตวิทยาชำนาญการ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี สำนักงานศาลยุติธรรม
Professional psychologist Ratchaburi Juvenile and Family Court.

*** ผศ.ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ อ.ดร.สุพัทธ แสนแจ่มใส อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ASST. PROF. Sittipong Wattananonsakul, Ph.D., and Supat Sanjamsai, Ph.D. Srinakharinwirot University, Thailand

Received: January 8, 2019 Revised: April 3, 2019 Accepted: April 5, 2019

แบบประเมินปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 4 ฉบับ มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการจำแนกกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย โดยใช้สถิติการจำแนกกลุ่มพหุคูณ (Multiple Discriminant Analysis) ด้วยการวิเคราะห์แบบขั้นตอน (Stepwise Method) โดยใช้สถิติวิลค์สแลมดา (Wilks' Lambda) เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวแปรเข้าวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีอำนาจจำแนกกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายทั้ง 2 กลุ่มได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Wilks' Lambda = .336, $p < .001$) และสามารถจำแนกได้ถูกต้องถึงร้อยละ 90.5 มี 4 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว (X_1) การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน (X_2) การมุ่งอนาคต (X_3) และการควบคุมตนเองที่ไม่ดี (X_4) ซึ่งสมการจำแนกประเภทที่ได้สามารถคาดคะเนการเป็นสมาชิกกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายได้ถูกต้องร้อยละ 98 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดได้ถูกต้องร้อยละ 83 และทั้งสองกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 90.5 สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ : $Y = -.737 + .052 (X_1) + .057 (X_2) - .116 (X_3) - .033 (X_4)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน : $Z = .654 (X_1) + .415 (X_2) - .482 (X_3) - .393 (X_4)$

จากค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นมาตรฐานของตัวแปรการรับรู้หน้าที่ของครอบครัว (X_1) และการรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน (X_2) มีค่าเป็นบวก จึงเป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะ

ของกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นมาตรฐานของตัวแปรการมุ่งอนาคต (X_3) และการควบคุมตนเองที่ไม่ดี (X_4) มีค่าเป็นลบ จึงเป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด

คำสำคัญ : บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน, หน้าที่ครอบครัว, วัยรุ่น, พฤติกรรมที่เป็นปัญหา

■ Abstract

This research attempts to study the selected factors related to the juvenile delinquency group and to tests predictions about selected factors related to juvenile delinquency by using the problem behavior theory. The conceptual model was tested with 300 juvenile delinquency youth and 300 high school students (mean age: 17 years). Tools used to collect data include questionnaire to ask participants about behavioral problems in adolescents, using Rating Scale. The four IOCs have an IOC ranging between 0.67 - 1.00. Discriminant analysis indicates that family functions, perceived peer norms, future orientation and self-control can differentiate the juvenile delinquency group from the student group (Wilks' Lambda = .336, $p < .001$) and yield the total predictive efficiency of 90.5%

Results showed that there are 4 predictor variables which can differentiate between groups : family functions (X_1), perceived peer

norms (X_2), future orientation (X_3), and poor self-control (X_4). The discriminated equation in raw score and standard score forms could be showed as follows: Predicted $Y = -.737 + .052 (X_1) + .057 (X_2) - .116 (X_3) - .033 (X_4)$ and $Z = .654 (X_1) + .415 (X_2) - .482 (X_3) - .393 (X_4)$ respectively. Discriminating variables which tended to be the characteristic perception of family functions (X_1), and perceived peer norms (X_2) were variable that late adolescent students future orientation (X_3) and poor self-control (X_4) are a variable that is likely to be characteristic of the juvenile delinquency group.

Keywords : Peer norm, Family Function, Adolescents, Juvenile, Problem Behavior

■ วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจำแนกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่ต้องหาว่ากระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย

2. เพื่อสร้างสมการทำนายปัจจัยจำแนกประเภทพฤติกรรมที่เป็นปัญหาระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย

■ แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. วัยรุ่น

1.1 ความหมาย

วัยรุ่น มีความหมายตรงกับคำในภาษาละตินว่า “adolescere” ซึ่งหมายความว่า เป็นการเจริญเติบโตนำไปสู่การมีวุฒิภาวะ เนื่องจากวัยรุ่นนับเป็นช่วงวัยที่มีความต้องการปรับตัวหรือจะเรียกว่าเป็นช่วงวิกฤติของชีวิต วัยรุ่นก็ว่าได้เพราะเป็นช่วงวัยที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (ดวงใจ, 2536; สุขชา, 2542) การเปลี่ยนผ่านจากช่วงวัยเด็กส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจ การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกร่างกาย คือ ร่างกายจากวัยเด็กนำไปสู่ผู้ใหญ่ โดยวัยรุ่นยังเป็นเสมือนการเชื่อมต่อของวัยเด็กเพื่อก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อและมีการเจริญเติบโต มีการเปลี่ยนแปลงในเกือบทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นช่วงวัยที่ต้องเผชิญกับประสบการณ์ใหม่ ความรับผิดชอบที่เพิ่มมากขึ้น มีสัมพันธภาพทั้งกับผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อน (ประณต, 2549) นอกจากนี้ยังมีผู้ที่กล่าวไว้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และเป็นช่วงวัยที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่หรือย่างเข้าสู่ความเป็นหนุ่มเป็นสาว โดยไม่สามารถระบุความชัดเจนได้ว่าจะมีความสิ้นสุดการเป็นหนุ่มเป็นสาวนั้นได้เมื่อใด แต่พอที่จะสามารถกำหนดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่นหรือรูปร่างของวัยรุ่นได้เป็นสำคัญ (สุพัตรา, 2534) วัยรุ่น (Adolescent) เป็นช่วงวัยที่มีความเชื่อมต่อของช่วงวัยระหว่างช่วงวัยเด็กกับช่วงวัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ไม่ว่าชีวิตในช่วงนั้นปลายจะราบรื่นหรือไม่ราบรื่น

เพียงใดก็มักจะขึ้นอยู่กับกระตือรือร้นในการดำเนินชีวิตในระยะช่วงที่เป็นวัยรุ่นนี้ เพราะช่วงชีวิตวัยรุ่นมักประสบแต่ชีวิตที่มีความยุ่งยากซับซ้อน พบเจอปัญหาอุปสรรคมากมายมีความยากลำบากในการปรับตัวทั้งการปรับตัวทางด้านร่างกายและการปรับตัวทางด้านจิตใจ จึงมีผู้กล่าวว่า เป็น “วัยรุ่นวิกฤต” หรือ “วัยรุ่นบู๊แคม” ซึ่งในช่วงวัยรุ่นนี้ เป็นช่วงวัยที่มีความต้องการในการเจริญเติบโตของระบบต่างๆ ภายในร่างกาย ระบบอวัยวะและระบบการทำงานต่างๆ ในร่างกายมีการทำงานได้อย่างเต็มที่ มีการผลิตเซลล์สืบพันธุ์ได้ในเพศชาย ในเพศหญิงเริ่มมีประจำเดือนมาครั้งแรกของชีวิต (สุชา, 2539)

1.2 การแบ่งช่วงอายุ

วัยรุ่นได้มีการแบ่งช่วงของวัยรุ่นเป็นสามช่วง ช่วงละ 3 ปี โดย (ดวงใจ, 2536) แบ่งดังนี้

วัยรุ่นตอนต้น (11 - 13 ปี) หรือ pubertal phase เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายมาก และมีความคิดหมกมุ่นอยู่แต่กับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ทำให้อารมณ์แปรปรวน

วัยรุ่นตอนกลาง (14 - 16 ปี) หรือ transitional phase เป็นวัยที่ยอมรับสภาพร่างกายของตนเองได้แล้ว มีความคิดเป็นนามธรรม (abstract) มากขึ้น สนใจใฝ่หาอุดมการณ์และเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามที่จะเอาชนะความผูกพันหรือการพึ่งพิงจากบิดามารดา

วัยรุ่นตอนปลาย (17 - 19 ปี) หรือ adolescent proper เป็นเวลาของการฝึกวิชาชีพตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และการ

มีความสัมพันธ์แบบผูกพันแน่นแฟ้น (intimacy) นอกจากนี้ยังมีการแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะโดย (สุชา, 2542) คือ

วัยรุ่นตอนต้น (early adolescence) อายุตั้งแต่ 13 - 15 ปี

วัยรุ่นตอนกลาง (middle adolescence) อายุตั้งแต่ 15 - 18 ปี

วัยรุ่นตอนปลาย (late adolescence) อายุตั้งแต่ 18 - 21 ปี

1.3 พัฒนาการ

พัฒนาการของมนุษย์ล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นเรื่องยากที่จะมีทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอธิบายพัฒนาการของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อกันอย่างซับซ้อน พัฒนาการของมนุษย์เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่และต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ทางด้านสติปัญญา ทางด้านอารมณ์และทางด้านสังคม รวมถึงความคิดและพฤติกรรม ปัจจัยทางด้านพันธุกรรม ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางการเลี้ยงดู รวมถึงปัจจัยทางด้านครอบครัว และปัจจัยทางด้านการรับรู้ (สิริวรรณ, 2544; พนม, 2556) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่างๆ ของวัยรุ่นจะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่อายุประมาณ 12 - 13 ปี เพศหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเพศชายประมาณ 2 ปี และจะเกิดการพัฒนาไปจนถึงอายุประมาณ 18 ปี จึงจะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่โดยจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1.3.1 พัฒนาการทางร่างกาย (Physical Development) ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทั่วไปและการเปลี่ยนแปลงทางเพศ

เนื่องจากวัยนี้มีการสร้างและหลั่งฮอร์โมนเพศ (sex hormones) และฮอร์โมนของการเจริญเติบโต (growth hormone) อย่างมากและรวดเร็ว

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (physical changes) ร่างกายจะเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว แขนขาจะยาวขึ้นก่อนจะเห็นการเปลี่ยนแปลงอื่น ประมาณ 2 ปี เพศหญิงจะมีไขมันมากกว่าเพศชาย ที่มีกล้ามเนื้อมากกว่าทำให้เพศชายแข็งแรงกว่า

การเปลี่ยนแปลงทางเพศ (sexual changes) สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนคือวัยรุ่นชาย จะเป็นหนุ่มขึ้น นมขึ้นพาน (หัวนมโตขึ้นเล็กน้อย กดเจ็บ) เสียงแตก หนวดเคราขึ้น และเริ่มมีฝันเปียก (nocturnal ejaculation) การหลั่งน้ำอสุจิในขณะหลับ และฝันเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ การเกิดฝันเปียก ครั้งแรกเป็นสัญญาณของการเข้าสู่วัยรุ่น ของเพศชาย ส่วนวัยรุ่นหญิงจะเป็นสาวขึ้นคือ เต้านมมีขนาดโตขึ้น ไขมันที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ รูปร่างมีทรวดทรง สะโพกผาย ออกและเริ่มมี ประจำเดือนครั้งแรก (menarche) การมีประจำเดือน ครั้งแรกเป็นสัญญาณบอกการเข้าสู่วัยรุ่นในเพศหญิง ทั้งสองเพศจะมีการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศ ซึ่งจะมีขนาดโตขึ้น และเปลี่ยนเป็นแบบผู้ใหญ่ มีขนขึ้นบริเวณอวัยวะเพศ มีกลิ่นตัว และมีลิ้นขึ้น

1.3.2 พัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual envelopment) วัยนี้สติปัญญา จะพัฒนาสูงขึ้น จนมีความคิดเป็นแบบรูปธรรม Jean Piaget ใช้คำอธิบายว่า Formal Operation ซึ่งมีความหมายถึงความสามารถเรียนรู้เข้าใจ เหตุการณ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งขึ้นแบบ abstract thinking มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้นตามลำดับ จนเมื่อพ้นวัยรุ่นแล้วจะมีความสามารถ ทางสติปัญญาได้เหมือนผู้ใหญ่ แต่ในช่วงระหว่าง

วัยรุ่นนี้ยังอาจขาดความยังคิดมีความหุนหัน พลันแล่น ขาดการไตร่ตรองให้รอบคอบ

ความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Awareness) วัยนี้จะเริ่มมีความสามารถในการรับรู้ตนเอง ด้านต่างๆ ดังนี้

เอกลักษณ์ (identity) วัยรุ่นจะเริ่ม แสดงออกถึงสิ่งตนเองชอบสิ่งที่ตนเองถนัด ซึ่งจะแสดงถึงความเป็นตัวตนของเขาที่โดดเด่น ได้แก่ วิชาที่เขาชอบเรียน กีฬาที่ชอบเล่น งานอดิเรกการใช้เวลาว่างให้เกิดความเพลิดเพลิน กลุ่มเพื่อนที่ชอบและสนิทสนมด้วยโดยเขาจะ เลือกคบคนที่มีส่วนคล้ายคลึงกันหรือเข้ากันได้ และจะเกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดแบบอย่าง จากกลุ่มเพื่อนนี้เองทั้งแนวคิด ค่านิยม ระบบ จริยธรรม การแสดงออกและการแก้ปัญหาในชีวิต จนสิ่งเหล่านี้กลายเป็นเอกลักษณ์ของตน และกลายเป็นบุคลิกภาพนั่นเอง สิ่งที่ได้แสดงถึง เอกลักษณ์ตนเองยังมีอีกหลายด้าน ได้แก่

เอกลักษณ์ทางเพศ (sexual identity and sexual orientation) แฟชั่นดารานักร้อง การแต่งกายทางความเชื่อในศาสนาอาชีพ คติประจำใจเป้าหมายในการดำเนินชีวิต Erik Erikson อธิบายว่าวัยรุ่นจะเกิดเอกลักษณ์ ของตนในวัยนี้ถ้าไม่เกิดจะมีความสับสน ในตนเอง (Identity VS Role confusion)

ภาพลักษณ์ของตนเอง (self - image) คือการมองภาพของตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ หน้าที่การรูปร่างความสวยความหล่อความพิการ ข้อดีข้อด้อยทางร่างกายของตนเองวัยรุ่นจะ สนใจหรือให้เวลาเกี่ยวกับรูปร่างผิวพรรณ มากกว่าวัยอื่น ๆ ถ้าตัวเองมีข้อด้อยกว่าคนอื่น ก็จะทำให้เกิดความอับอาย

1.3.3 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ กล่าวว่าวัยรุ่นอยู่ในขั้นพอใจในการรักเพศตรงข้าม (genital stage) ความพึงพอใจและความสุขต่าง ๆ เป็นแรงขับมาจากวุฒิภาวะทางเพศ เริ่มสนใจเพศตรงข้าม มีแรงจูงใจที่จะรักผู้อื่น ต้องการอิสระจากพ่อแม่มากขึ้น เด็กชายจะเลียนแบบพ่อ เด็กหญิงจะเลียนแบบแม่ (สุชา, 2536) อารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย อ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์ มีอารมณ์รุนแรง การควบคุมอารมณ์ยังไม่สุ่ดี บางครั้งเก็บกด บางคราวมั่นใจสูง บางครั้งพลุ่งพล่าน ลักษณะอารมณ์เหล่านี้เรียกกันว่า พายุบุแคม (Strom and stress) (สุชา, 2536; ศรีเรือน, 2554) เพราะลักษณะอารมณ์แบบนี้จึงมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้ง่าย ทำให้วัยรุ่นจึงคิดว่าผู้ที่เข้าใจตนเองดีที่สุดคือเพื่อนในวัยเดียวกัน เนื่องจากมีความคิดเห็นที่เป็นไปทางเดียวกัน ยอมรับกันและกัน การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นนี้มีผลมาจากหลายปัจจัยประกอบกัน เช่น การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การปรับตัวกับการแสดงออกจากการเป็นเด็ก เข้าสู่การเรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้ใหญ่ สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1.3.4 พัฒนาการทางด้านสังคม ในการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของวัยรุ่นในช่วงนี้เป็นช่วงวัยที่วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน เพื่อนเริ่มเข้ามามีอิทธิพลมีบทบาทอย่างมากต่อวัยรุ่น วัยรุ่นมักจะชอบอยู่ร่วมกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ คลุกคลีกับเพื่อนเพศเดียวกัน วัยรุ่นต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ต้องการประเพณีปฏิบัติตนแบบเพื่อน เพื่อนมักเป็นที่พึ่งพิงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ วัยรุ่น

จะเริ่มตัดตัวออกจากพ่อแม่ และเตรียมตัวที่จะเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ลักษณะของเพื่อนที่วัยรุ่นคบจะบ่งบอกถึงภาพพจน์ต่อตัวของวัยรุ่นเอง เพราะวัยรุ่นมักจะคบเพื่อนที่มีลักษณะที่คล้าย ๆ กับตนเองมากที่สุด การที่วัยรุ่นสามารถปรับตัวคบหาสมาคมได้ทั้งเพื่อนชายและเพื่อนหญิงช่วยทำให้วัยรุ่นสามารถเรียนรู้ในการวางตัวได้อย่างเหมาะสม การวางตัวในบทบาททางเพศอย่างเหมาะสมของตนเอง ช่วยให้วัยรุ่นรู้สึกมั่นใจในความเป็นเพศชายหรือเพศหญิงของตนเองมากขึ้น วัยรุ่นในช่วงวัยนี้มักจะมีความเชื่อถือหรือรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ แต่หากสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวในวัยเด็กของวัยรุ่นมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับพ่อแม่มาก มีความสนิทสนมรักใคร่กลมเกลียวกันดีในครอบครัว ความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่ก็อาจจะมิขึ้นบ้างแต่ก็จะไม่รุนแรง เพราะยังคงมีความรักความเคารพ ความผูกพันกับพ่อแม่อยู่มาก (นันทวัน ยันตะดิกล, 2551 อ้างอิงใน ยุพา และคณะ, (2553) รวมถึงสุชา, (2539) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านสังคมของช่วงวัยรุ่นว่า เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นเด็กมักมีการเปลี่ยนแปลงของตนเอง เปลี่ยนแปลงสถานะความเป็นอยู่ภายในครอบครัว มักจะเห็นวัยรุ่นมีความต้องการในการแยกตัว ต้องการความเป็นอิสระ ไม่ต้องการการถูกควบคุม ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับนับถืออย่างมากในกลุ่มเพื่อนรวมถึงบุคคลอื่นในสังคม โดยวัยรุ่นพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับนับถือในกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นมักใช้ความพยายามอย่างสุดความสามารถ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน เรามักจะเห็นวัยรุ่น

พฤติกรรมในการแต่งตัวมากขึ้นก่อนที่จะออกจากบ้าน ต้องการให้บุคคลภายในบ้านยอมรับในตนเอง ว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นมักจะมีการรวมกลุ่มเพื่อน ที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีความชอบความสนใจ ที่คล้ายกัน เพื่อเอาไว้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน บางครั้งเกิดการเลียนแบบกัน ภายในกลุ่มหรือแม้กระทั่งบางครั้งที่วัยรุ่น มักจะทำพฤติกรรมที่ขัดต่อสายตาดูผู้ปกครอง

2. พฤติกรรมที่เป็นปัญหา

2.1 ความหมาย

เจสเซอร์ Jessor (1994) พบว่าพฤติกรรม ที่เป็นปัญหา (problem behaviors) เป็นพฤติกรรม ที่สังคมมองว่าเป็นปัญหาหรือมองว่าเป็น การกระทำที่ผิดแปลกไปจากบรรทัดฐานของ สังคม สังคมไม่พึงปรารถนาในการกระทำนั้น พฤติกรรมที่เป็นปัญหาสามารถอธิบายได้เป็น 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ 1) ระบบบุคลิกภาพ (personality system) 2) ระบบการรับรู้ สิ่งแวดล้อมรอบตัว (perceived environment) และระบบพฤติกรรม (behavior system) นอกจากนี้ยังมีส่วนให้ความหมายของพฤติกรรม ที่เป็นปัญหา คือ การกระทำหรือพฤติกรรม ที่แปลกแยกไปจากรูปแบบปกติทั่วไปทั้งในรูปแบบ ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม ได้แก่ การก่ออาชญากรรม หรือเป็นการฝ่าฝืน จากขนบธรรมเนียมจารีตของสังคมนั้น ๆ พฤติกรรมการกระทำความผิดจึงมีแนวโน้ม ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมและทำให้สังคม ขาดระเบียบวินัย ในบางกรณีก็อันตรายต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน สังคมที่มีปัญหา พฤติกรรมการกระทำความผิดมาก ๆ จะเป็นสังคม ที่ไม่สงบสุข บุคคลในสังคมจะมีแนวโน้มที่จะ รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งยัง

สามารถหมายรวมได้ถึงทั้งความไม่ปกติ ตามแนวคิดในเชิงจิตวิทยา จิตเวชศาสตร์ สังคมศาสตร์หรืออาชญาวิทยา และอาชญากรรม ในความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันด้วย คำศัพท์อื่น ๆ ได้อีก เช่น พฤติกรรมผิดปกติ (Abnormal Behavior) จิตวิทยาผิดปกติ (Abnormal Psychology) การเบี่ยงเบนทางสังคม (Social Deviance) (Hetherington, Lerner et al. 2013) เป็นต้น

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาจึงมีความหมาย ที่สัมพันธ์กับทั้งความไม่ปกติตามแนวคิด ทางการแพทย์ แนวคิดในเชิงจิตวิทยาและ สังคมศาสตร์ดังนี้ (Barlow, David H.; Vincent Mark Durand, 2004 อ้างใน (อัมพร 2548)

2.1.1 พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ตามแนวคิดทางการแพทย์ หมายถึง การเจ็บป่วย ด้วยโรคและสาเหตุทางด้านชีวภาพและสรีระ ที่เกี่ยวข้องกับสมดุลทางเคมีของร่างกายและ ระบบประสาทของมนุษย์ เช่น ผู้มีความบกพร่อง ทางสติปัญญาที่ไม่สามารถพึ่งพิงตนเองได้ ตามวัยอันเนื่องมาจากโรคของสมองหรือระบบ ประสาท (Neurological Disorder) ปัญหาทาง พันธุกรรม (Genetic Disorder) โรคของต่อมไร้ท่อ และอื่น ๆ หรือในกรณีของผู้ที่มีภาวะวิกฤตจิต มีเสี่ยงแหวหรือภาพหลอน เรื้อรังไร้จุดหมาย จากการเจ็บป่วยด้วยโรคจิตเภท (Schizophrenia) ที่เป็นโรคทางจิตใจ (Mental Disorder หรือ Psychiatric Disorder) เป็นต้น

2.1.2 พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ตามความหมายเชิงจิตวิทยา หมายถึง พฤติกรรม ที่แสดงออกถึงความแปรออกไปจากมาตรฐาน ซึ่งเกิดขึ้นเพราะสาเหตุทางจิตใจ (Psychogenic) มีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่แสดงการปรับตัวไม่ได้

ตามปกติ (maladaptive behavior) ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมีลักษณะที่เด่นชัดคือบุคคลไม่สามารถที่จะปรับตัวเองกับสภาพการณ์ต่างๆ ได้ตามที่บุคคลปกติทั่วไปสามารถที่จะทำได้และมักจะพบว่าคนที่ปรับตัวไม่ได้มักมีสาเหตุของการผิดปกติทางพฤติกรรมจากความตึงเครียดและการได้รับความเจ็บปวดจากสภาวะการณ์ต่างๆ ในชีวิต โดยนักจิตวิทยาแนวจิตวิเคราะห์ได้เสนอว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหามีผลมาจากกระบวนการพัฒนาทางจิตที่บกพร่อง กล่าวคือบุคคลไม่สามารถพัฒนาจิตสำนึกในเรื่องมโนธรรมจริยธรรมที่ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมได้ ทำให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองโดยไม่สนใจว่าจะละเมิดบรรทัดฐานหรือไม่หรืออาจเกิดจากบุคคลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ จนเกิดความคับข้องใจ และมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น เช่น ปัญหาจากการถูกทารุณกรรมในวัยเด็ก จนเกิดความโกรธแค้นชิงชังต่อสังคมรอบข้าง การขาดความภาคภูมิใจในตนเองและมีความโหยหาความรัก จนเป็นปัจจัยให้ต้องการความใส่ใจอย่างไม่เหมาะสมด้วยการทำร้ายผู้อื่นและทำลายความสงบและฝ่าฝืนกฎของสังคมเป็นต้น

2.1.3 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาตามความหมายทางสังคมศาสตร์หมายถึงพฤติกรรมที่แปรผันไปจากมาตรฐานการยอมรับของสังคมที่แตกต่างกัน เพราะสังคมจะประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มก็มักจะมีกฎระเบียบของสังคมของตนทั้งในมิติของเชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนาหรือความเชื่อ ดังนั้น จึงมักจะพบเสมอว่า

กฎของคนกลุ่มหนึ่งบางที่อาจจะเป็นข้อยกเว้นหรือข้อห้ามปฏิบัติของคนอื่นอีกกลุ่มหนึ่งก็เป็นได้ เช่น คนฮินดูบริโภคน้ำมันแต่ไม่บริโภคเนื้อวัว ในขณะที่คนอิสลามบริโภคเนื้อวัว แต่ไม่บริโภคเนื้อหมู ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นจากรูปแบบความเชื่อและแนวทางที่สัมพันธ์กับศาสนา ในขณะที่คนไทยทั่วไปจะไม่บริโภคเนื้อสุนัข แต่เนื้อสุนัขอาจกลายเป็นอาหารราคาแพงในบางชนชาติก็ได้ ฉะนั้นคนที่อาจจะถูกประณินว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในกลุ่มหนึ่งก็อาจจะเป็นคนที่ได้รับการยอมรับจากอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวกับตนเอง มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ ปัจจัยทางพันธุกรรมที่ว่าพันธุกรรมมีผลต่อลักษณะต่างๆ ของบุคคลนั้นมีใช่แค่รูปร่างหน้าตาหรือลักษณะทางกายหรือโรคบางชนิดเท่านั้น หากแต่รวมไปถึงนิสัยใจคอบางอย่าง ในวงการเกษตรกรรมเหตุการณ์ที่มีความตื่นตัวกันมากในเรื่องนี้ด้วยเหมือนกัน เช่น การทดลองผสมพันธุ์ปลากัด เพื่อให้ได้ลูกปลาที่มีนิสัยดุร้าย ทรหดอดทน แสดงให้เห็นว่าความอดทน ความดุร้าย ความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวสามารถถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรม ตัวอย่างในมนุษย์ที่เห็นได้ก็มีเช่น บุตรย่อมมีลักษณะนิสัยคล้ายพ่อแม่หรือบุคคลในสายเลือดเดียวกันมากกว่าบุคคลนอกสายเลือดหรือมีลักษณะทางพันธุกรรมทางสรีระ เช่น ผู้ที่มีประสาทไวต่อการรับรู้ความเจ็บปวดทางกายพบว่า พวกนี้มักทนต่อความทุกข์ทรมานทางใจได้น้อย คือ จิตใจอ่อนแอ ซึ่งตรงกันข้ามกับพวกที่ประสาทความรู้สึกช้าต่อความเจ็บปวดทางกาย ผลการศึกษาพบว่า คนพวกนี้ส่วนใหญ่จะมี

จิตใจเข้มแข็งกว่าบุคคลพวกแรกและอดทนต่อชีวิต ต่อความทุกข์ทางใจได้มากกว่าด้วย (ดวงเดือน, 2530)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถสรุปความหมายของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ว่าเป็นพฤติกรรมการเจ็บป่วยด้วยโรคและสาเหตุทางด้านชีวภาพและสรีระที่เกี่ยวข้องกับสมดุลทางเคมีของร่างกายและระบบประสาทของมนุษย์ที่มีลักษณะอาการที่ไม่รุนแรง พฤติกรรมของบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวเองกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ตามที่บุคคลปกติทั่วไปสามารถที่จะทำได้ และมักจะพบว่าคนที่ปรับตัวไม่ได้มักมีสาเหตุของการผิดปกติทางพฤติกรรมที่เกิดจากความตึงเครียด และการได้รับความเจ็บปวดจากสภาวะการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต และรวมถึงพฤติกรรมที่แปรผันไปจากมาตรฐานการยอมรับของสังคมที่แตกต่างกัน เพราะสังคมจะประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มก็มักจะมีกฎระเบียบของสังคมที่ตนอยู่อาศัย ดังนั้น การประเมินพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้วยมุมมองดังกล่าวจึงต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมากในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมที่ทำให้ อาจเกิดการประเมินที่ผิดพลาดได้ แต่หากจะมองอีกนัยหนึ่งสังคมเองก็มีส่วนในการกำหนดให้เกิดพฤติกรรมและสามารถกำหนดความมากมายของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น พฤติกรรมที่เป็นปัญหาจึงอาจจะหมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่แปลกแยกแตกต่างไปจากรูปแบบปกติทั่วไปไม่อยู่ในบรรทัดฐานของสังคมทั้งในรูปแบบที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับของสังคม พฤติกรรมที่เป็นปัญหามีผลกระทบต่อสังคมในทุกระดับ ตั้งแต่การ

มีความบกพร่องในหน้าที่ของระดับตัวบุคคลที่จะต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น ทำหน้าที่ของการเป็นลูกที่ดีไม่ได้หรือทำได้ไม่ดี เป็นต้น ความบกพร่องนี้ก็จะส่งผลต่อไปยังสภาพความเป็นอยู่ของคนที่อยู่ในภาวะแวดล้อม เช่น คนในครอบครัวและในที่สุดปัญหาของคนในครอบครัวก็จะส่งผลกระทบต่อผู้ชุมชนและส่งผลต่อเนื่องไปยังประเทศชาติได้ต่อไป

2.2 องค์ประกอบและทฤษฎี

ผลการศึกษาวิจัยในต่างประเทศ พบว่าทฤษฎีที่ใช้อธิบายสาเหตุของการเริ่มพฤติกรรมที่สำคัญมี 4 ทฤษฎีคือทฤษฎีของ Jessor (Jessor's Theory) ทฤษฎีของคาเพลน (Kaplan's Theory) ทฤษฎีของเอเคอร์ (Aker's Theory) และทฤษฎีของแคนเดล (Kandel's Theory) ซึ่งทั้งหมดนี้ทฤษฎีของ Jessor ได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นทฤษฎีที่มีความครอบคลุมที่สุด (ดุขวิทย์เลาและคณะ, 2540) เนื่องจากทฤษฎีนี้มีกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมตัวแปรส่วนบุคคลและบทบาทของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อระบบพฤติกรรม ทฤษฎีนี้เป็นที่รู้จักกันว่าทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory) ตามทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดย เจสเซอร์ โดโนแวน และคณะ (Jessor, Donovan et al, 1994) พบว่ากลุ่มของตัวแปรที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 3 กลุ่ม คือ 1) สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการก่อเกิดพฤติกรรม 2) การรับรู้สิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญโดยตรงต่อพฤติกรรมของบุคคล และ 3) บุคลิกภาพของบุคคลที่เป็นการแสดงออกของพฤติกรรมของคนคนนั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 สิ่งแวดล้อมทางสังคมหมายถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นลักษณะทางกายภาพเป็นตัวแปรที่ขับออกสภาพทางสังคม

และฐานะทางสังคมของบุคคล สามารถวัดได้จาก ข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ระดับการศึกษา รายได้ โครงสร้างของครอบครัว

2.2.2 การรับรู้สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีความหมาย หรือมีความสำคัญ ต่อบุคคล ซึ่งเป็นตัวแปร ที่มีความสำคัญในเชิง เป็นสาเหตุของพฤติกรรมมากกว่าสิ่งแวดล้อม ทางสังคม เป็นสิ่งแวดล้อมที่บุคคลรับรู้จาก ประสบการณ์ และสะท้อนมิติทางสังคม ที่มีความหมายหรือมีความสำคัญต่อบุคคล เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพื่อน ตัวแปรด้านการรับรู้ สิ่งแวดล้อมนี้อาจแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1) ตัวแปรที่มีผลโดยตรงต่อ พฤติกรรม เช่น การเป็นตัวแบบพฤติกรรมที่เป็น ปัญหาของพ่อแม่เพื่อน

2) ตัวแปรที่ไม่ส่งผลโดยตรง เช่น การควบคุมของพ่อแม่ อิทธิพลของพ่อแม่ และของเพื่อน เป็นต้น (นิภา, 2551)

2.2.3 บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะ ทางจิตใจหรือบุคลิกภาพบางประการของ แต่ละบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ตามทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หมายถึง ตัวแปรด้านความรู้คิดทางสังคมได้แก่ ความเชื่อ เจตคติ ความคาดหวัง และการกำหนดแนวทาง

การปฏิบัติตัวของตนเองและที่เกี่ยวกับสังคม ซึ่งสะท้อนการเรียนรู้ทางสังคมและประสบการณ์ (Jessor, Donovan et al, 1994) ทฤษฎีพฤติกรรม ที่เป็นปัญหาแบ่งตัวแปรด้านบุคลิกภาพเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) โครงสร้างที่เกี่ยวกับ เป้าหมายและความคาดหวัง ได้แก่ การเห็นคุณค่าของความสำเร็จ การมุ่งอนาคตเกี่ยวกับ ความสำเร็จ

2) โครงสร้างด้านความเชื่อ ได้แก่ การยอมรับบรรทัดฐาน และข้อยึดถือปฏิบัติ ของสังคม

3) โครงสร้างด้านการควบคุม ได้แก่ เจตคติต่อต้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เป็นต้น

จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม ที่เป็นปัญหาในวัยรุ่นทั้งงานวิจัยในประเทศ และงานวิจัยในต่างประเทศจะพบปัจจัย ที่หลากหลายในการศึกษาวิจัยแต่หากสังเกต ปัจจัยที่นักวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาจะพบว่า มีปัจจัยบางปัจจัยที่มีความสอดคล้องกัน ในงานศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ดังภาพประกอบ 1

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิด

ปัจจัย	กตัญญูลี ณรงค์ราช (2543)	นิภาวรรณ หมื่นทอง (2551)	กิตติเดช เกียรติมหาชัย (2555)	ธิดารัตน์ แย้มน้อม (2558)	Alizadeh; et al. (2554)	Richard Jessor, Mark S., Turbin (2557)
ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง						
เจตคติ						
การมุ่งอนาคต	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การควบคุมตน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การเผชิญความเครียด						
ความเชื่อในพระพุทธศาสนา			✓			
การปฏิบัติตนทางพระพุทธศาสนา			✓			
ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว						
การสื่อสารในครอบครัว	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ลำดับการเกิด	✓					
สถานภาพสมรสของพ่อแม่						
รายได้เฉลี่ยของครอบครัว	✓	✓				
การควบคุมของบิดามารดา		✓				
การทำหน้าที่ครอบครัว	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ความสัมพันธ์กับบิดามารดา				✓		
การเป็นตัวแทนของบิดามารดา		✓		✓		
ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม						
การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ระดับการศึกษา	✓					
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		✓				
การเป็นตัวแทนของเพื่อน	✓	✓	✓	✓		✓
สุขภาพจิตดี				✓		

ภาพประกอบ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น และงานวิจัยที่นักวิจัยได้ศึกษาก่อนหน้า ผู้วิจัยจึงคัดเลือกตัวแปรที่มีความสอดคล้องตามทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้แก่ 1) การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว 2) การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน 3) การมุ่งอนาคต และ 4) การควบคุมตนเองที่ไม่ดี

■ วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ

เยาวชน อายุระหว่าง 15 - 18 ปี ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

เยาวชน อายุระหว่าง 15 - 18 ปี ที่ไม่เคยถูกดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 และทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

1. ไม่มีภาวะสติปัญญาบกพร่อง คือ ผู้เข้าร่วมวิจัยจะต้องมีระดับสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ปกติ ($I.Q. > 89$ ขึ้นไป)
2. ไม่เคยถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคจิตและไม่ปรากฏอาการทางจิต
3. ไม่ได้เป็นผู้ป่วยที่มีภาวะอันตราย
4. ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
5. อ่านออกเขียนได้

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ ทำหนังสือขออนุญาตจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยที่ทำในมนุษย์ หมายเลขรับรอง: SWUEC/X-169/2561 โดยผู้เข้าร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีมาสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 และกลุ่มที่ 2 เป็นเยาวชนที่ไม่เคยถูกดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี

สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยจำนวน 600 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 4 ฉบับ มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับมีค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1. แบบสอบถามการรับรู้หน้าที่ของครอบครัว โดยผู้วิจัยพัฒนาจากมาตรวัดที่พัฒนาโดย ลีทิพิงค์ (2552) จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ พิสัยระหว่างตรงมากที่สุดถึงตรงน้อยที่สุด มีค่าอำนาจจำแนก .874 - .929 ค่าความเชื่อมั่น = 0.987

2. แบบสอบถามการรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน โดยผู้วิจัยพัฒนาจากมาตรวัดที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดฟิสเซอร์และฟิสเซอร์ (ลีทิพิงค์, 2548) อ้างอิงจาก Fisher & Fisher, 1992) จำนวน 5 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ พิสัยระหว่างไม่ตรงมากที่สุดถึงตรงมากที่สุด มีค่าอำนาจจำแนก .850 - .910 ค่าความเชื่อมั่น = 0.958

3. แบบสอบถามการมุ่งอนาคตโดยผู้วิจัยพัฒนาจากมาตรวัดที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิด Nurmi (1991) และแนวคิดมุมมองของเวลา (time perspective) ของ Keough, Zimbardo และ Boyd (1999) โดยผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดลักษณะการมุ่งอนาคตของลีทิพิงค์ (2556) จำนวน 6 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

Scale) 4 ระดับ พิสัยระหว่างตรงมากที่สุด ถึงตรงน้อยที่สุด มีค่าอำนาจจำแนก .515 - .826 ค่าความเชื่อมั่น = 0.898

4. แบบสอบถามการควบคุมตนโดยผู้วิจัย พัฒนาจากมาตรวัดที่พัฒนาโดย สิทธิพงศ์, (2556) จำนวน 14 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ พิสัยระหว่างตรงมากที่สุดถึงตรงน้อยที่สุด มีค่าอำนาจจำแนก .900 - .947 ค่าความเชื่อมั่น = 0.989

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยมีสถิติที่ใช้ดังต่อไปนี้

1. ใช้สถิติร้อยละ % ค่ามัชฌิมเลขคณิต (M) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากมาตรวัดการทำหน้าที่ของครอบครัว และแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

2. ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำ ความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย โดยการ จำแนกกลุ่ม (Discriminant Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise Method) โดยวิธีวิลค์ แลมบ์ดา (Wilk's Lambda) เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวแปร ที่มีอยู่เข้ามาวิเคราะห์เป็นขั้น ๆ โดยมีการเพิ่ม ตัวแปรครั้งละ 1 ตัวแปร ตามลำดับความสำคัญของตัวแปร ในการจำแนกความแตกต่างระหว่าง กลุ่มและการเกาะกลุ่มกันภายในกลุ่ม หากค่า วิลค์ แลมบ์ดา (Wilk's Lambda) ที่ได้มีค่าต่ำ คือ มีค่าใกล้ศูนย์จะหมายความว่า ตัวแปรที่นำมา ทำการวิเคราะห์นั้น ๆ มีความสามารถในการ จำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มได้ดี

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ

ตัวแปร	วัยรุ่นที่กระทำความผิด n = 300 คน		นักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย n = 300 คน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	267	89	182	60.7
หญิง	33	11	118	39.3
อายุ				
15 ปี	15	5	-	-
16 ปี	123	41	182	60.7
17 ปี	144	48	107	35.7
18 ปี	18	6	11	3.7

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ (ต่อ)

ตัวแปร	วัยรุ่นที่กระทำความผิด n =300 คน		นักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย n =300 คน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา				
ไม่ได้ศึกษา	33	11	-	-
ประถมศึกษา	78	26	-	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	108	36	-	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย	66	22	300	100
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	15	5	-	-
อาชีพ				
ว่างงาน	36	12	-	-
นักเรียน	99	33	300	100
รับจ้างทั่วไป	111	37	-	-
เกษตรกรรวม	33	11	-	-
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	12	4	-	-
ลูกจ้าง/โรงงาน/บริษัท/ห้างร้าน	9	3	-	-

ผลการวิจัย**1. คำสถิติพื้นฐานของตัวแปรปัจจัยต่างๆ**

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 1 พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดเป็นเพศชายมีจำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 89 กลุ่มนักเรียนมัธยมปลายจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดเป็นเพศหญิงมีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3

อายุของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดอายุ 15 ปี มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดอายุ 16 ปี มีจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 41 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ

60.7 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดอายุ 17 ปี มีจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 48 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดอายุ 18 ปี มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6 กลุ่มนักเรียนมัธยมปลายมีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7

การศึกษาของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดไม่ได้ศึกษาจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด ประถมศึกษาจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 26 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 36 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 66 คน

คิดเป็นร้อยละ 22 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 100 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด ประกาศนียบัตรวิชาชีพจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5

อาชีพกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด ว่างงานจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 12 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด นักเรียนจำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 33 กลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 100 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด รับจ้างทั่วไปจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 37 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด เกษตรกรรมจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด ลูกจ้าง/โรงงาน/บริษัท/ห้างร้านจำนวน 9 คน คิดเป็น

ร้อยละ 3 กลุ่มตาราง 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดจำแนกตามลำดับการเกิด ลักษณะครอบครัว บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นที่กระทำความผิด และนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรปัจจัย ได้แก่ การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว การรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองที่ไม่ดี มาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย และพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดมาวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม ปรากฏผลดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	M	$S.D.$
X_1	1.000	.773**	.664**	-.826**	48.43	21.20
X_2	.665**	1.000	.563**	-.769**	25.56	10.32
X_3	.738**	.829**	1.000	-.769**	17.78	5.35
X_4	-.947**	-.540**	-.657**	1.000	35.11	19.34

** $p < .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่ากลุ่มตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรการรับรู้หน้าที่ของครอบครัว การรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองที่ไม่ดี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดโดยใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis)

จากตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร ที่ร่วมกันจำแนกกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายสามารถเปรียบเทียบความสำคัญของแต่ละตัวแปรตามน้ำหนักในการจำแนกกลุ่มดังแสดงในตาราง 3

ตารางที่ 3 ลำดับความสำคัญและค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นมาตรฐานของตัวแปรในสมการจำแนกประเภทของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับฟังก์ชันจำแนก และค่า Centroid ของฟังก์ชันจำแนกหรือค่าเฉลี่ยของกลุ่ม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นมาตรฐานของตัวแปร	Structure Matrix	ค่า Centroid ของฟังก์ชันจำแนก
การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว (X_1)	.654	.953	.052
การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน (X_2)	.415	.713	.057
การมุงอนาคต (X_3)	-.482	.573	-.116
การควบคุมตนเองที่ไม่ดี (X_4)	-.393	-.910	-.033
(Constant)			-.737

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการจำแนกกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด และนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายออกจากกัน ได้โดยศึกษาจากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในการจำแนกจากมากไปน้อย โดยไม่คิดเครื่องหมาย คือ การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว การมุงอนาคต การรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน และการควบคุมตนเองที่ไม่ดี ซึ่งได้สมการจำแนกกลุ่ม (Discriminant Functions) ของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย 2 มิติ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ : $Y = -.737 + .052 (X_1) + .057 (X_2) - .116 (X_3) - .033 (X_4)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน : $Z = .654 (X_1) + .415 (X_2) - .482 (X_3) - .393 (X_4)$

เมื่อพิจารณาเครื่องหมายจากค่ากลางของกลุ่ม (Group Centroid) กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความ

ผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นมาตรฐานของตัวแปรการรับรู้หน้าที่ของครอบครัว (X_1) และการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน (X_2) มีค่าเป็นบวก จึงเป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นมาตรฐานของตัวแปรการมุงอนาคต (X_3) และการควบคุมตนเองที่ไม่ดี (X_4) มีค่าเป็นลบ จึงเป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี ผู้วิจัยได้นำเอาผลการประเมินสมการจำแนกหลังจากการได้ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในสมการจำแนกเรียบร้อยแล้ว เพื่อยืนยันว่าสมการจำแนกสามารถนำไปพยากรณ์ได้ปรากฏผลแสดงในตาราง

ตารางที่ 4 ค่าสถิติที่ใช้ในการตัดสินใจจำแนกกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย

Function	λ (Eigenvalue)	R_c	Λ (Wilks' Lambda)	X^2 (Chi-square)	df	P-value
1	1.978 ^a	.815	.336	650.356	4	.000

จากตารางที่ 4 พบว่า เนื่องจากกลุ่มมีเพียง 2 กลุ่ม ฟังก์ชันจำแนกจึงมีเพียง หนึ่งฟังก์ชัน ผลพบว่าตัวแปรจำแนกทั้ง 4 ตัวแปร สามารถจำแนกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น

ตอนปลาย ค่าไคสแควร์ของฟังก์ชันมีค่า 650.356 ($df = 4$ และ $p < .001$) แสดงว่าฟังก์ชันจำแนกเหมาะสม นอกจากนี้พบว่าสหสัมพันธ์ค่าโนนิคอลมีค่า .815 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลุ่มกับฟังก์ชันค่อนข้างสูง

ตารางที่ 5 ผลการจำแนกกลุ่มที่เป็นจริงและกลุ่มที่คาดคะเนและอัตราส่วนที่ทำการจำแนกถูกต้องในแต่ละกลุ่มของทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มจริง	จำนวน	กลุ่มที่คาดคะเน	
		พฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่ำ	พฤติกรรมที่เป็นปัญหาสูง
1. กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย	300	294 (98%)	6 (2%)
2. กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด	300	51 (17%)	249 (83%)
สมการจำแนกประเภททำนายได้ถูกต้องร้อยละ 90.5			

จากตารางที่ 5 แสดงว่า สมการจำแนกประเภทสามารถนำมาพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดได้ถูกต้องร้อยละ 83 และกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายได้ถูกต้องร้อยละ 98 เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า สมการจำแนกกลุ่มสามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ได้ถูกต้องร้อยละ 90.5

สรุปและอภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น: การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ปรากฏว่า กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา 4 ตัวแปร

คือ การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน การมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเองที่ไม่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. ผลการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่มีอำนาจจำแนกกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายทั้ง 2 กลุ่มได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Wilks' Lambda = .336, $p < .001$) และสามารถจำแนกได้ถูกต้องถึงร้อยละ 90.5 มี 4 ตัวแปรได้แก่การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว (X_1) การรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน (X_2) การมุ่งอนาคต (X_3) การควบคุมตนเองที่ไม่ดี (X_4) ซึ่งสมการจำแนกประเภทที่ได้สามารถคาดคะเนการเป็นสมาชิกกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายได้ถูกต้องร้อยละ 98 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดได้ถูกต้องร้อยละ 83 และทั้งสองกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 90.5 สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ: } Y = -.737 + .052 (X_1) + .057 (X_2) - .116 (X_3) - .033 (X_4)$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน: } Z = .654 (X_1) + .415 (X_2) - .482 (X_3) - .393 (X_4)$$

■ อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์จำแนกประเภทปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายมีตัวแปร 4 ตัวแปร คือ การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน การมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเองที่ไม่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว (X_1) เป็นปัจจัยที่สามารถจำแนกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการศึกษาผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง พบว่าวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับปานกลาง วัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีบุคลิกภาพและมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วลัยกรณ์, 2555) การทำหน้าที่ของครอบครัวนั้น หมายความว่าความสามารถของสมาชิกในครอบครัวที่ได้มาจากการพัฒนาและเรียนรู้วิธีการปรับตัวในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเพื่อจะได้สามารถพึงปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภินันท์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า สาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสอดคล้อง และกลมกลืนกันกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ การทำหน้าที่ของบุคคลภายในครอบครัวที่ดี มีอิทธิพลในทางบวกต่อการควบคุมตนเอง และลักษณะมุ่งอนาคต แต่มีอิทธิพลในทางลบต่อการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อนต่อพฤติกรรมดังกล่าว แต่หากการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ต่อวัยรุ่นที่มากเกินไปในบางครอบครัวก็อาจส่งผลทำให้วัยรุ่นหันไปหา

กลุ่มเพื่อน เพราะวัยรุ่นมักคิดว่าบุคคลที่เข้าใจตนเองมากที่สุดคือเพื่อน นอกจากนี้ลักษณะมุ่งอนาคต เจตคติที่มีต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น และการรับรู้บรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อนเป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีอิทธิพลแบบสมบูรณ์ (Fully mediation) ระหว่างตัวแปรการควบคุมตนเอง และตัวแปรพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียน

1.2 การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน (X_2) เป็นปัจจัยที่สามารถจำแนกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการศึกษาของอิติวรัตน์ (2558) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นตอนปลาย และวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้นพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพกับเพื่อน รวมทั้งอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่สัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นตัวแปรส่งผ่านลักษณะการมุ่งอนาคตและมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวกโดยอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและสัมพันธภาพกับเพื่อนแสดงเอกลักษณ์แห่งตนมีความสัมพันธ์กันสูงสุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .713 รองลงมา คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง การทำหน้าที่ของครอบครัวและลักษณะมุ่งอนาคต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .640, .608 และ .537 ตามลำดับ

1.3 การมุ่งอนาคต (X_3) เป็นปัจจัยที่สามารถจำแนกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการศึกษาของสุจิตร์ ตั้งเจริญ (2554) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและความสามารถในการบริหารเวลาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักศึกษาปริญญาตรีภาคสมทบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลกับการทำนายพฤติกรรมความรับผิดชอบ ได้ร้อยละ 61 โดยตัวแปรที่สามารถทำนายได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตน

1.4 การควบคุมตนเองที่ไม่ดี (X_4) เป็นปัจจัยที่สามารถจำแนกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การควบคุมตนนั้นเกิดจากการอบรมบ่มนิสัยเพื่อให้สามารถควบคุมตนเองได้ในระดับทั่วไป และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขส่วนการควบคุมตนเองตามทฤษฎีของ วอลเตอร์ ซี เร็คเลสส์ Walter C. Reckless อ้างใน ศรีเรือน, (2554) เชื่อว่า คนเรามีพลังที่ผลักดันจากภายในให้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยต่างๆ ภายนอก เช่น ความยากจนเมื่อเราเผชิญกับสถานการณ์และปัญหาต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติเดช (2555) ที่พบว่าตัวแปรที่สำคัญในการทำนายความสามารถในการควบคุมตนเองของเยาวชนชายที่กระทำผิด ได้แก่ การควบคุมตนเอง และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่นำหลักการของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมในส่วนของการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนในงานวิจัยของ (2554) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมและความสามารถในการบริหารเวลาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของ

นักศึกษาปริญญาตรี ภาคสมทบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า ปัจจัยที่มีผลกับการทำนายพฤติกรรมรับผิดชอบได้ร้อยละ 61 โดยตัวแปรที่สามารถทำนาย ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน

2. ผลการหาสมการจำแนกประเภทปัจจัยจากค่าสัมประสิทธิ์ที่เป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ: $Y = -.737 + .052 (X_1) + .057 (X_2) - .116 (X_3) - .033 (X_4)$ และสมการพยากรณ์มาตรฐานของตัวแปร คือ $Z = .654 (X_1) + .415 (X_2) - .482 (X_3) - .393 (X_4)$ เมื่อนำสมการจำแนกประเภทที่ได้ไปคาดคะเนความเป็นสมาชิกของกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดและกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาพบว่า สมการจำแนกประเภทที่สามารถคาดคะเนการเป็นสมาชิกกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายได้ถูกต้องร้อยละ 98 กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดได้ถูกต้องร้อยละ 83 และทั้งสองกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 90.5 ซึ่งจะเห็นว่า ร้อยละของการจำแนกกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างสูงแสดงว่าสมการจำแนกประเภทที่ได้สามารถนำไปคาดคะเนการเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ดี

■ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น : การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดกับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ผู้วิจัยได้ค้นพบในเชิงการนำไปใช้และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำงานด้านเด็ก

เยาวชนในช่วงวัยรุ่น สามารถนำข้อบ่งชี้ของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นทั้ง 4 ปัจจัย คือ การรับรู้หน้าที่ของครอบครัว การรับรู้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อน การมุ่งอนาคต และการควบคุมตน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างแล้วนำไปใช้ประเมินผลเพื่อจำแนกคุณลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น และเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานในการขับเคลื่อนในการส่งเสริมป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่น เพื่อคัดกรองแยกแยะวัยรุ่นตามคุณลักษณะที่ปรากฏ เพื่ออำนวยความสะดวกกันในวัยรุ่น ป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ยั่งยืนและตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด และควรทำการวิจัยในช่วงวัยอื่น ๆ

3. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีมาสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 และกลุ่มที่ 2 เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสามัญศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 ตั้งอยู่ ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งบริบทของสังคมและเศรษฐกิจมีความแตกต่างกัน อาจส่งผลให้โครงสร้างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงควรตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลจากกลุ่มตัวอย่างอื่น

ที่มีบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันหรือมีช่วงวัยที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจในงานวิจัยนี้พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิด มีลักษณะการมุ่งอนาคตที่ต่ำ และมีลักษณะการควบคุมตนเองที่ไม่ดี ขาดทักษะในการวางแผนอนาคต และขาดทักษะการควบคุมตนในการจัดการกับความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงขาดทักษะในการจัดการและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป การพัฒนาโปรแกรมในการเสริมสร้างทักษะการมุ่งอนาคต และโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะการควบคุมตนจะช่วยทำให้กลุ่มวัยรุ่นที่กระทำความผิดเหล่านี้ไม่กระทำความผิดซ้ำ และสามารถนำศักยภาพมาช่วยพัฒนาประเทศของเราได้ต่อไป

ข้อควรระวังในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน อายุระหว่าง 15 - 18 ปี ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 ประกอบด้วย จังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์และเยาวชนอายุระหว่าง 15 - 18 ปี ที่ไม่เคยถูกดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวในภาค 7 นำมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มนี้ ในส่วนของบริบทของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจ ชุมชน สังคมจะเป็นในส่วนของศาลเยาวชนและครอบครัวภาค 7 ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาเท่านั้น

■ กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานศาลยุติธรรมที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาระดับปริญญาโทภายในประเทศ ประจำปี 2559 และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ทุนสำหรับการวิจัยและนำเสนอผลงานในต่างประเทศ รหัส GRAD S-3-62

■ บรรณานุกรม

- กิตติเดช เกียรติมหาชัย. (2555). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมตนเองของเยาวชนชายที่กระทำความผิด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ดวงใจ กสานติกุล. (2536). *โรคอารมณ์แปรปรวน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2530). *ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- ดุขฎิ โยเหลา และคณะ. (2540). *ปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- ธิดารัตน์ แยมน์ม. (2558). *ปัจจัยทางชีวจิตสังคมที่สัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นตอนปลายและวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

นิภาวรรณ หมีทอง. (2551). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักศึกษาอาชีวศึกษาหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

ระณต คำนิม. (2549). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พนม เกตุมาน. (2556). “พัฒนาการวัยรุ่น Adolescent Development.” ค้นจาก <http://teenage1519.blogspot.com/2012/07/adolescent-development.html>

ยุพาพูนข้า ประกายดาว พรหมประพัฒน์ กอบกุลไพศาลอัชพงษ์ และรณภูมิ สามัคคีคารมย์. (2553). *รายงานการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงและปัญหาสุขภาพเยาวชน*. นนทบุรี: กรมอนามัย.

วัลย์กรณ์ แพวกิจธรรมชัย. (2555). *ผลของการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความก้าวร้าวของวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2554). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ศุจินันท์ เลื่อนแป้น. (2557). *การตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

สิทธิพงศ์ วงศ์วิวัฒน์. (2548). *ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร*.

(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

สิทธิพงศ์ วัฒนนานนท์สกุล. (2552). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสูบบุหรี่/ดื่มสุรา ในวัยรุ่น และการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างอายุ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

สิทธิพงศ์ วัฒนนานนท์สกุล. (2556). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์: โมเดลเชิงสาเหตุของเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิวรรณ สารนาท. (2544). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สุขจิตร ตั้งเจริญ. (2554). *ปัจจัยทางจิตสังคมและจิตวิทยาบุคลิกภาพและการปรับตัว. ความสามารถในการบริหารเวลาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบของนักศึกษาปริญญาตรีภาคสมทบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

สุชา จันทรเฒ. (2536). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุชา จันทรเฒ. (2539). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุชา จันทรเฒ. (2542). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุพัตรา สุภาพ. (2534). *สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อัมพร เบญจพลพิทักษ์. (2548). *จิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิตในพฤติกรรมเบี่ยงเบน*. นนทบุรี. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

หนังสือต่างประเทศ

Hetherington, E. M., et al. (2013). *Child Development in a Life-Span Perspective*. US: Psychology Press.

Jessor, R., et al. (1994). *Beyond adolescence: Problem behaviour and young adult development*. US: Cambridge University Press.

Keough, K. A., et al. (1999). Who's smoking, drinking, and using drugs? Time perspective as a predictor of substance use. *Basic and applied social psychology*, 21(2), 149-164.

Nurmi, J.-E. (1991). How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental review*, 11(1), 1-59.

เทคโนโลยีบล็อกเชน : แนวคิดใหม่ของการสร้างความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน Blockchain Technology : new concept of making transparency in issuing land right document*

กรกช ชีระปัญญา**

KORRAKOT CHIRAPUNYA

■ บทคัดย่อ

เทคโนโลยีบล็อกเชน เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่กำลังเข้ามาเปลี่ยนโลก (Disruptive Technology) เหมือนกับที่อินเทอร์เน็ตเคยเป็นในอดีต ซึ่งเทคโนโลยีนี้เริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในแวดวงทางการเงิน ที่มีชื่อเสียงได้แก่ สกุลเงิน Bitcoin ซึ่งเป็นสกุลเงินดิจิทัลที่อยู่ในรูปแบบ cryptocurrency ซึ่งปัจจุบันทั่วโลกมีการใช้เงินสกุลนี้กันอย่างแพร่หลายโดยอาศัยหลักการของเทคโนโลยีบล็อกเชนเป็นฐานรากของการทำธุรกรรม ซึ่งข้อดีของเทคโนโลยีดังกล่าวที่สำคัญ คือการไม่สามารถกลับไปแก้ไขธุรกรรมที่รับรองหรือยืนยันความถูกต้องมาแล้วได้ (Immutable) และด้านความโปร่งใส (Transparency) ที่ไม่อาศัยคนกลางมาดำเนินการทางธุรกรรม แต่ใช้การกระจายแบบไม่รวมศูนย์ (Distributed Decentralization) ทำให้การทำธุรกรรมมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้เขียนจึงนำเสนอแนวคิดการนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแทนวิธีการเดิมในปัจจุบันที่ยังมีปัญหการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบเพื่อสร้างความโปร่งใส

* บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม เรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยี “Blockchain” มาใช้ป้องกันการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบ” โดย กรกช ชีระปัญญา ซึ่งมี รองศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับทุนสนับสนุนในการทำวิจัย จาก “สถาบันพระปกเกล้า”

** นิสิตปริญญาเอก สาขาอาชญาวิทยาและบริหารงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Ph.d Candidate, Field of Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

Received: January 29, 2019 Revised: March 6, 2019 Accepted: March 15, 2019

ในขั้นตอนการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนลดข้อพิพาทระหว่างรัฐกับประชาชน และป้องปรามการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่

คำสำคัญ : เทคโนโลยีบล็อกเชน, ความโปร่งใส, การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

■ Abstract

Blockchain Technology is a new technology which is going to be disruptive technology as internet has ever been in the past, so this technology began to know widespread, especially in financial fields. One of them was renowned that it was Bitcoin. It was digital money which was type of crypto currency. In current, whole the world had used it widespread by fundamental of blockchain in transactions. The significant benefits of this technology were immutable transaction which verified and transparency by no depending on agent to do transaction, but It used to distribute decentralization which made its correct and confident more than past. Then author would like to present a concept of applying blockchain technology in issuing land right document substituted for present procedures which were problem of the illegal issuing land right document for making transparency in issuing land right document procedure and making confident

to people, decreasing disputes between government and people and preventing corruption of government official.

Keywords : Blockchain Technology, Transparency, issuing land right documents

■ บทนำ

ปัจจุบัน สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในบริบทต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงเทคโนโลยี โดยมีเหตุปัจจัยมาจากการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ของสังคมโลก ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสดังกล่าว แต่เดิมสังคมไทยมีการดำเนินชีวิตในรูปแบบสังคมเกษตรกรรมได้เปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม แบบครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ประชาชนที่อยู่ในชนบทเข้ามาในเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปโดยการเพิ่มขึ้นของประชากรส่งผลต่อความต้องการที่ดินเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุทำให้ความต้องการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่น ทรัพยากรป่าไม้ โดยเป็นปัจจัยการผลิต ด้านที่อยู่อาศัย เช่น การทำอุตสาหกรรมโรงเลื่อย โรงกระดาช เพื่อนำมาใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย หรือร้านค้า เป็นต้น

กรมที่ดิน เป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการคุ้มครองสิทธิในที่ดินของบุคคลและ

จัดการที่ดินของรัฐ โดยการออกหนังสือแสดงสิทธิ ให้บริการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์ บริหารจัดการที่ดินของรัฐเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการดำเนินงานของกรมที่ดินเกี่ยวกับสิทธิ การถือครองที่ดินของเอกชน และการจัดการ ที่ดินของรัฐเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้าน เศรษฐกิจ ปัจจุบัน การจดทะเบียนสิทธิและ นิติกรรมของกรมที่ดิน ได้นำระบบ การจดทะเบียน สิทธิฯ ดังกล่าว มาจากรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศ ออสเตรเลีย ของเซอร์ ทอเรน (Sir Torren) จึงใช้ชื่อ ดังกล่าวมาเรียกวิธีการจดทะเบียน ดังกล่าวว่า เป็นระบบทอเรน (Torren registration system) ซึ่งด้านหน้าแสดงข้อมูลทั่วไปของเจ้าของหนังสือ แสดงสิทธิในที่ดิน เลขที่โฉนดที่ดิน เลขที่ดิน ซึ่งแสดงตำแหน่งที่ตั้งของแปลงที่ดิน และ รูปแปลงที่ดิน ส่วนด้านหลังเป็นสารบัญทาง ทะเบียนที่ดิน แสดงถึงการทำธุรกรรมต่าง ๆ ของที่ดิน เช่น ให้ โอน จำนอง ขายฝาก เป็นต้น โดยรายชื่อสุดท้ายเป็นชื่อเจ้าของสิทธิในที่ดิน (ครอบครอง หรือกรรมสิทธิ์) นอกจากการ จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม แล้วกรมที่ดิน ยังมีหน้าที่ในการรังวัดเพื่อออกหนังสือสิทธิ ในที่ดิน ทั้งของประชาชนที่ได้ครอบครองที่ดิน มาถูกต้องตามกฎหมาย และหนังสือสำคัญ สำหรับที่หลวง (นสล.) เพื่อแสดงอาณาเขตของ ที่ดินของรัฐออกมาให้ชัดเจนเพื่อให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปบริหารจัดการตามที่ กฎหมายกำหนด อีกทางหนึ่งด้วย ตั้งแต่มีการ บังคับใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ขึ้นมา เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2497 จนถึงปัจจุบัน

กรมที่ดินได้ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน เพื่อให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ตามนโยบายของรัฐซึ่งการออกหนังสือสิทธิ ในที่ดินมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การเดินสำรวจ ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามมาตรา 58 มาตรา 58 ทวิ และมาตรา 58 ตริ แห่งประมวล กฎหมายที่ดิน และการออกหนังสือแสดงสิทธิใน ที่ดินเฉพาะรายตามมาตรา 59 และมาตรา 59 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จากจำนวนสถิติ การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินทั่วประเทศ จนถึงเดือนกันยายน 2560 มีจำนวนเอกสารสิทธิ ในที่ดินทั่วประเทศ ทั้งสิ้น 36,958,914 แปลง โดยเป็นโฉนดที่ดิน จำนวน 32,766,411 แปลง หนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ส.3ก) จำนวน 3,021,592 แปลง หนังสือรับรอง การทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ส.3) จำนวน 1,019,719 แปลง และใบจองจำนวน 151,192 แปลง (สำนักมาตรฐานการออกหนังสือสำคัญ, 2558) อย่างไรก็ตาม ปัญหาการออกหนังสือแสดง สิทธิในที่ดินบางแปลงพบว่า มีการออกหนังสือ แสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าวที่ออกไปแล้วนั้น มีความคลาดเคลื่อนหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ที่ต้องดำเนินการเพิกถอนหนังสือแสดงสิทธิ ในที่ดินตามมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมาย ที่ดิน ซึ่งอธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมที่ดิน มอบหมายมีอำนาจในการเพิกถอนหรือแก้ไข ตามมาตรา 61 โดยก่อนที่จะดำเนินการเพิกถอน จะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ขึ้นมาหนึ่งคณะเพื่อดำเนินการสอบสวน ตามนัย กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ในการสอบสวนและการพิจารณาแก้ไขการ ออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์

การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมหรือการจดทะเบียนเอกสารรายการจดทะเบียนโดยคลาดเคลื่อนหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย พ.ศ. 2553 จากสถิติจำนวนคำสั่งที่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีได้มอบหมาย แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนฯ ขึ้นมาเพื่อดำเนินการสอบสวนฯ ตั้งแต่ปี 2558 จนถึงเดือนกันยายน 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 229 คำสั่งเป็นจำนวนแปลงที่ดินทั้งสิ้น 683 แปลงเป็นคำสั่งเพิกถอนหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในที่ดิน เป็นจำนวนทั้งสิ้น 314 แปลง จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าจำนวนคำสั่งเพิกถอนหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในที่ดิน มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินหรือจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมโดยมิชอบที่ถูกดำเนินคดีทางวินัยของข้าราชการ ตั้งแต่ปี 2558 จนถึงเดือนกันยายน 2560 มีจำนวนทั้งสิ้น 208 ราย ซึ่งเป็นกรณีร้ายแรง จำนวน 65 ราย (กองการเจ้าหน้าที่, 2558) จากจำนวนสถิติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบได้สร้างความเสียหายต่อประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียจากการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ โดยการที่ประชาชนนำเอาหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินไปใช้ในการขอสินเชื่อโดยเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันกับสถาบันทางการเงินซึ่งต่อมาได้มีการเพิกถอนหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าวสร้างความเสียหายต่อเจ้าของที่ดินและสถาบันทางการเงิน อีกทั้งขั้นตอนการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีความล่าช้าอันเนื่องมาจากตัวเจ้าหน้าที่กรมที่ดินและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องก่อให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชันขึ้น

รวมทั้งระบบการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการตรวจสอบเพื่อดำเนินการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยกรมที่ดิน รวมทั้งสถาบันทางการเงิน ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีอยู่หลายขั้นตอนมีเจ้าหน้าที่กรมที่ดินเป็นผู้ดำเนินการโดยมิได้ตรวจสอบกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในที่ดินดังกล่าวทำให้ขาดความโปร่งใสของขั้นตอนในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ทำให้มีการเพิกถอนหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน รวมทั้งเจ้าหน้าที่กรมที่ดินที่ได้ถูกดำเนินการทางวินัยและดำเนินคดีทางกฎหมายเป็นจำนวนมากตามสถิติที่กล่าวมาข้างต้น

จากปัญหาดังกล่าว ระบบการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมและการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ในปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบได้และมีแนวโน้มในการเพิกถอนหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อผู้มีส่วนได้เสียในที่ดินได้รับผลกระทบจากการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน รวมทั้งเอกชนขาดความเชื่อมั่นในการถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่รัฐเป็นผู้ออกให้ เนื่องจากอาจจะถูกเพิกถอนหรือแก้ไขได้ อีกทั้งกฎหมายยังไม่ให้ความคุ้มครองหรือรับรองสิทธิในที่ดินอันเกิดจากการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หากได้มีการโอนไปยังบุคคลภายนอกทำให้สร้างความเสียหายต่อเจ้าของที่ดินเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีการประกาศที่จะทำให้ประเทศไทยเป็น Thailand 4.0 ที่เน้นส่งเสริมทางด้านนวัตกรรมมาใช้ในการขับเคลื่อนบริหารประเทศ ทำให้กรมที่ดิน จะต้องพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมและการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้สอดคล้องกับนโยบายของ คสช. เพื่อให้เป็น กรมที่ดิน 4.0 (Dols 4.0) ในด้านการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการด้านที่ดินรวมทั้งการให้บริการต่อประชาชน ให้มีความสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส และปราศจากการคอร์รัปชันตามนโยบายของ คสช.

โดยนวัตกรรมหนึ่งที่คุณศึกษาเห็นว่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม และออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินได้เพื่อมาใช้แก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบ ซึ่งระบบดังกล่าวเรียกว่าระบบ “เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain)” ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ที่จะใช้กลไกการทำงานแบบไม่รวมศูนย์กลางทำให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และสามารถกลับไปแก้ไขธุรกรรมที่ทำมาแล้วได้ยาก โดย Bitcoin เป็นตัวอย่างหนึ่งของการนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ ซึ่งประเทศสวีเดนได้นำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาประยุกต์ใช้ในการทำธุรกรรมที่ดิน โดยเฉพาะด้านการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม โดยข้อดีของ “เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain)” คือมีระบบกลไกการทำงานแบบไม่รวมศูนย์กลาง (Decentralization) โดยผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถ

ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านการบันทึกธุรกรรม ที่เรียกว่า (Ledger) โดยมีบล็อก (Block) ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งต่อบันทึกการทำธุรกรรมที่เกิดขึ้นให้กับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสียได้ตรวจสอบและยืนยันการทำธุรกรรมนั้น โดยอาศัยการพิสูจน์รับรองของแต่ละคนทำให้มีความปลอดภัยสูง และยากที่คนอื่นจะเข้าไปแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ เพราะข้อมูลที่ได้รับการรับรองหรือยืนยันการทำธุรกรรมว่ามีความถูกต้อง และจะถูกนำไปเก็บในระบบฐานข้อมูลกลางโดยการรวบรวม ledger ที่ได้มีการรับรองแล้ว เก็บในรูปแบบบล็อก (Block) โดยมีผู้ดูแลระบบการจัดเก็บเป็นผู้บริหารจัดการส่งต่อเอกสารที่ได้มีการรับรองแล้วส่งไปยังผู้ขอรับบริการทำธุรกรรมต่อไปเป็นลูกโซ่ (Chain) ซึ่งแต่ละบล็อกที่ได้มีการรับรองจะถูกแยกเก็บไว้เป็นแต่ละประเภทชัดเจน แม้แต่ผู้ดูแลระบบจัดเก็บจะเข้าไปเปลี่ยนแปลงการทำธุรกรรมก็ไม่สามารถทำได้ หรือทำได้ยากมาก ต้องใช้พลังงานในการประมวลผลที่สูงมากที่จะเข้าไปเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขธุรกรรมนั้นได้จากข้อดีของระบบ “เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain)” ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระบบ “เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain)” เป็นแนวคิดใหม่ของความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน เพื่อเป็นแนวทางป้องกันการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบลดข้อพิพาทระหว่างประชาชนกับรัฐและป้องกันการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

ถวัลย์ (2558) กล่าวว่า ตามมาตรา 1 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินได้ให้คำนิยามที่สำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ดังนี้

“ที่ดิน” หมายความว่า พื้นดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

“สิทธิในที่ดิน” หมายความว่า กรรมสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึงสิทธิครอบครองด้วย

“ใบจอง” หมายความว่า หนังสือแสดงการยอมให้เข้าครอบครองที่ดินชั่วคราว

“ใบไต่สวน” หมายความว่า หนังสือแสดงการสอบสวนเพื่อออกโฉนดที่ดิน หมายความว่า รวมถึงใบนำด้วย

“โฉนดที่ดิน” หมายความว่า หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินและให้หมายความรวมถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว”

“การรังวัด” หมายความว่า การรังวัดปักเขต และทำเขตจด หรือคำนวณการรังวัดเพื่อให้ทราบที่ตั้งแนวเขตที่ดิน หรือทราบที่ตั้งและเนื้อที่ของที่ดิน

จากคำนิยามดังกล่าวจึงสามารถแบ่งสิทธิในที่ดินและหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน ได้แก่ โฉนดที่ดิน ซึ่งรวมถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” ซึ่งเป็นหนังสือแสดงความเป็นเจ้าของที่ดิน

ที่มีสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 กล่าวคือ มีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบ

2. หนังสือแสดงสิทธิการครอบครองที่ดิน ได้แก่ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3., น.ส.3 ก., น.ส.3 ข.) และแบบหมายเลข 3 ที่ออกให้ภายหลังวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินประเภทนี้จะต้องพิจารณาถึงการครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินประกอบด้วย เพราะเป็นสิทธิที่เกิดจากการที่บุคคลได้ยึดถือทรัพย์สินไว้โดยเจตนายึดถือเพื่อตนเองหรือผู้อื่นยึดถือไว้ให้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367-1369) การฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองจะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1375)

รวมถึงการครอบครองปรปักษ์ในที่ดินที่ดินซึ่งมีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินต้องครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาสิบปีโดยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382)

สมมานน (2558) กล่าวว่า การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินกำหนดวิธีการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินได้ 3 ประเภท ได้แก่

1. การเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ตามมาตรา 58 และ 58 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แยกเป็น

(1) การเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินภาคพื้นดิน ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้าน หรือพื้นที่ที่มีสิ่งปกคลุมไม่เห็นรายละเอียดในระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศหรือในพื้นที่ที่ไม่สามารถสร้างระวางรูปถ่ายทางอากาศได้

(2) การเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินโดยใช้ระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ ดำเนินการในพื้นที่โล่ง สามารถเห็นลวดลายในระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ ซึ่งเป็นลักษณะงานเก็บตก เสริมหรือเพิ่มเติมในพื้นที่ระวางแผนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยน น.ส.3 ก. เป็นโฉนดที่ดินในกรณีที่ดินไม่มี น.ส.3 ก. หรือมีแต่ไม่สามารถย้ายรูปแปลงที่ดินในระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศเพื่อเปลี่ยนเป็นโฉนดที่ดินได้

2. การออกโฉนดที่ดินโดยวิธีการเปลี่ยนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) เป็นโฉนดที่ดิน ตามมาตรา 58 ตริ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

3. การออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์เป็นการเฉพาะรายตามมาตรา 59 และ 59 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งรวมการออกโฉนดที่ดินตามโครงการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) การออกโฉนดที่ดินแบบท้องถิ่น

(2) การออกโฉนดที่ดินตามโครงการจัดรูปที่ดิน

(3) การออกโฉนดที่ดินตามโครงการปฏิรูปที่ดิน

ขั้นตอนการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน (โฉนดที่ดิน)

เมื่อเจ้าของที่ดินมีความประสงค์ ที่จะขอรังวัดออกโฉนดที่ดินโดยยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดิน ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด/ สาขา/ ส่วนแยก ที่นั้นตั้งอยู่ พร้อมด้วยหลักฐานที่ดิน เช่นหลักฐานการแจ้งการครอบครอง (ส.ค.1) รวมตลอดถึงผู้ครอบครองต่อเนื่อง ใบจอง (น.ส.2) ใบหยียบย่ำแบบหมายเลข 3 หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3, น.ส.3 ก., น.ส. 3 ข.) ตราจอง ตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” หนังสือแสดงการทำประโยชน์นิคมสร้างตนเอง (น.ค. 3) หนังสือแสดงการทำประโยชน์สหกรณ์นิคม เป็นต้น

สำหรับขั้นตอนการออกโฉนดที่ดินเฉพาะรายนั้น การออกโฉนดที่ดินเฉพาะรายตามประมวลกฎหมายที่ดิน ไม่ได้บัญญัติขั้นตอนไว้โดยตรง แต่อาจแบ่งขั้นตอนในการออกโฉนดที่ดินได้ 4 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การรับคำขอรังวัดออกโฉนดที่ดิน
2. การรังวัดสอบสวนสิทธิการครอบครองและทำประโยชน์

3. การประกาศแจกโฉนดที่ดิน

4. การพิจารณาลงนามในโฉนดที่ดิน

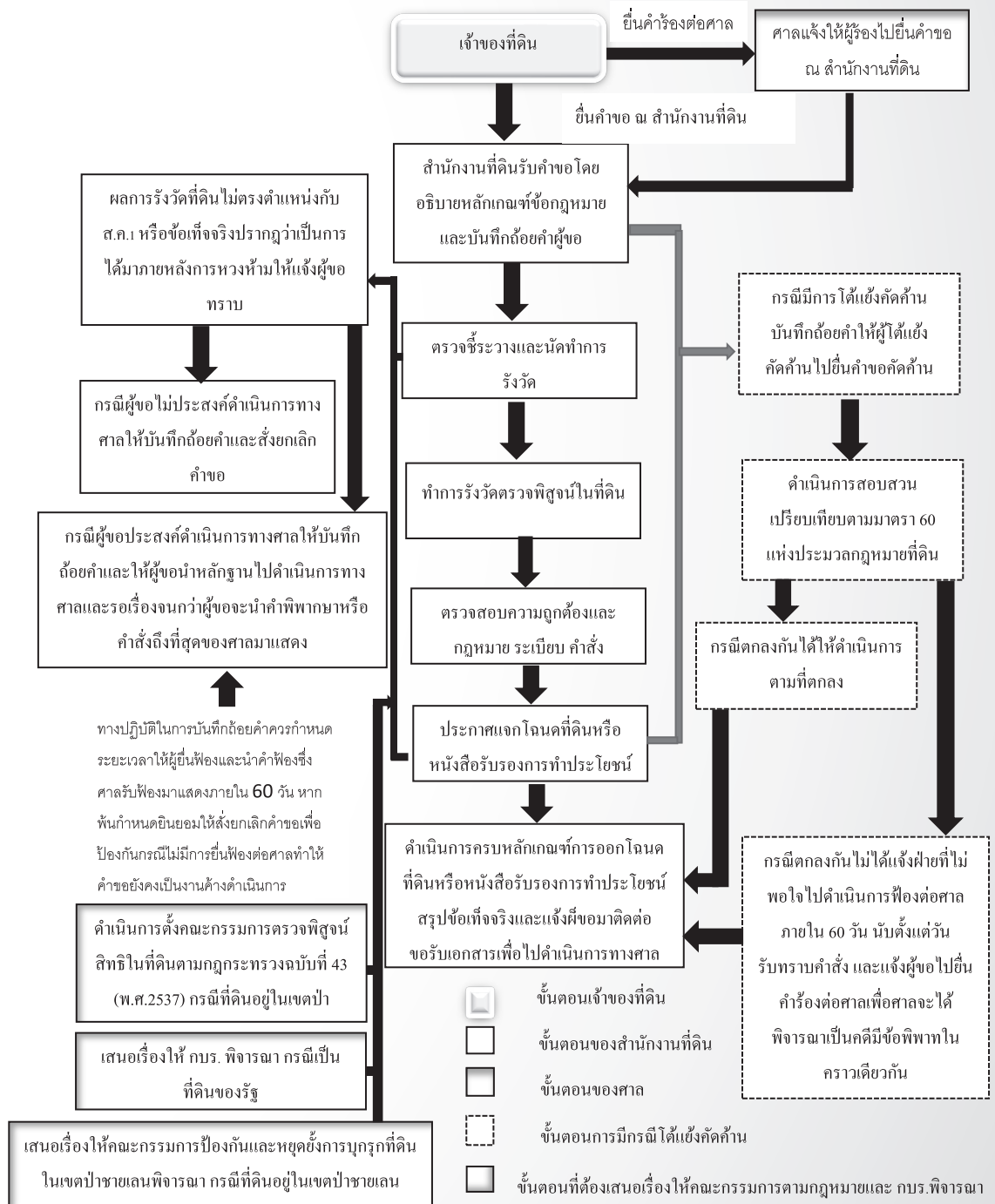
กระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนล้วนเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงเจ้าหน้าที่จะต้องสอบสวนถึงสิทธิความเป็นเจ้าของที่ดิน และสอบสวนสิทธิการครอบครองและทำประโยชน์

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่ากระบวนการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน โดยเฉพาะโฉนดที่ดิน โดยเฉพาะขั้นตอนการรังวัดสอบสวนสิทธิ

และครอบครองการทำประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่มีความซับซ้อนมากที่สุด ในการพิสูจน์สิทธิในการครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินของผู้มาขอออกโฉนดที่ดิน เนื่องจาก เจ้าหน้าที่จะต้องสอบสวนให้ได้ความว่า ที่ดินแปลงนี้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ ที่หลวงหวงห้ามที่ทางราชการสงวนหวงห้ามหรือไม่ ทำประโยชน์อะไรในที่ดิน เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ ปลูกพืชชนิดใดบ้าง เนื้อที่เท่าใด ทำติดต่อตลอดมาหรือละทิ้งไปบ้างหรือไม่ สภาพการทำประโยชน์ตรงตามที่แจ้งไว้ในหลักฐานเดิมหรือไม่ และสอบสวนว่า ที่ดินเป็นที่ดินที่ผู้ขอครอบครองอยู่หรือเป็นของใครมาก่อนเป็นที่ต้องห้ามหรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเป็นที่หลวงหวงห้าม หรือเป็นที่สาธารณะประโยชน์ หรือเป็นที่วัดร้าง โบราณสถาน หรือไม่ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบในที่ดินดังกล่าว ทำให้เจ้าหน้าที่กรมที่ดิน

ดำเนินการออกโฉนดที่ดินโดยไม่ได้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงออกโฉนดที่ดินไปโดยมิชอบทำให้มีการเพิกถอนหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าวตามมา สร้างความเสียหายต่อเจ้าของที่ดินที่ขอออกโฉนดที่ดิน รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียในที่ดินแปลงนั้น อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการนำไปสู่การคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน ในการออกโฉนดที่ดินโดยมิชอบ อีกทางหนึ่งด้วย

ปัจจุบัน ปัญหาข้อพิพาทกับประชาชนด้านการออกหนังสือสิทธิในที่ดินโดยมิชอบเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก สร้างความเดือดร้อนและเสียหายต่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดิน โดยการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่มีปัญหามากที่สุด คือ หลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน (สค.1) มาเป็นโฉนดที่ดิน ซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการขอออกโฉนดที่ดินดังแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการรับคำขอออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์
จากหลักฐาน ส.ค.1 ภายหลังวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2553

จากแผนภาพข้างต้น ขั้นตอนการออกโฉนดที่ดินในที่ดินจาก ส.ค.1 ดังกล่าว แม้ว่าจะมีหลักฐานการแจ้งการครอบครองที่ดิน สามารถดำเนินการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ได้ แต่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับที่ดินของรัฐจะไม่สามารถทราบว่าการแจ้งการครอบครองที่ดินเป็นการแจ้งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่โดยเฉพาะ ส.ค.1 บิน ซึ่งเป็นการนำเอา ส.ค. 1 ของที่ดินแปลงอื่น มาอ้างเป็นหลักฐานในการขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินอีกแปลงหนึ่ง โดยสภาพของที่ดินตาม ส.ค. 1 มีลักษณะใกล้เคียงกับที่ดินที่ยื่นขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน อาทิเช่น มีพื้นที่ด้านหนึ่งติดทะเล ติดภูเขา ติดคลอง หรือลำรางสาธารณะติดถนน เป็นต้น และนำมากล่าวอ้างว่าเป็นที่ดินบริเวณที่ยื่นขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่อยู่ในพื้นที่หมู่เดียวกัน หรือเป็นกรณีการปลอม ส.ค. 1 ของที่ดินแปลงอื่น และมาอ้างออกในที่ดินแปลงที่เกิดเหตุ อาทิเช่น นายทุนได้ซื้อที่ดินแปลงหนึ่งซึ่งเป็นที่ดินที่มีราคาไม่สูงมากนักแต่มี ส.ค. 1 และอยู่ในพื้นที่หมู่เดียวกันกับพื้นที่เกิดเหตุซึ่งมีราคาสูง จำพวกพื้นที่ติดทะเล ติดภูเขา จากนั้นก็ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อทำลาย ส.ค. 1 ฉบับดังกล่าวทั้งฉบับผู้ถือและฉบับเจ้าพนักงาน และจะไปหาแบบฟอร์ม ส.ค. 1 ที่เหลือค้างอยู่ในปี พ.ศ. 2497 - 2498 มากรอกข้อความใหม่ให้มีตัวอักษรคล้ายลายมือเขียนของผู้เขียนในฉบับจริงโดยกรอกข้อความเหมือนกับฉบับจริงยกเว้นอาณาเขต ทิศเหนือได้ตะวันออก ตะวันตก ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ที่ไม่ติดทะเล ไม่ติดภูเขา มาเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ภูมิประเทศตรงกับที่ดินแปลงที่เกิดเหตุ จากนั้นก็นำที่ดินเอกสารดังกล่าวมาขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

ซึ่งเหตุผลที่ผู้กระทำความผิดไม่ยอมแก้ไขเนื้อที่และข้อมูลสงวนอื่นนอกจากบริเวณอาณาเขตติดต่อ เนื่องจากว่าหลักฐานดังกล่าวได้มีปรากฏในทะเบียนการครอบครอง ซึ่งมีการเก็บรักษาไว้ในหน่วยงานส่วนกลางของกรมที่ดิน คือ สำนักมาตรฐานการทะเบียนที่ดินด้วย จึงได้มีการแก้ไขเฉพาะในส่วนของอาณาเขตที่ดินเท่านั้น นอกจากนี้ก็จะมีการขยายพื้นที่เข้าไปในพื้นที่ป่าไม้หรือที่รกร้างว่างเปล่าซึ่งเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินแต่อย่างใด มีเพียงเอกสารแสดงการเสียภาษีบำรุงท้องที่ หรือ ภ.บ.ท.5 ภ.บ.ท.6 เท่านั้น ซึ่งไม่สามารถออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินได้ วิธีการคือผู้กระทำความผิดจะนำที่ดินดังกล่าวมารวมเข้ากับที่ดินตาม ส.ค.1 และนำมาออกเป็นเอกสารสิทธิในคราวเดียวกันโดยอ้างว่าที่ดินส่วนนี้เป็นที่ดินตาม ส.ค.1 ด้วยหรือการนำ ส.ค.1 ของแปลงที่ดินอื่นไปแก้ไขให้ใกล้เคียงกับที่ดินแปลงที่ขอออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ซึ่งส่วนใหญ่จะนำไปใช้กับที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือที่สาธารณะประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีบางกรณีที่ใช้วิธีการเก็บแบบพิมพ์ ส.ค.1 ที่หลงเหลืออยู่มาลงรายละเอียดในส่วนต่างๆ ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและนำมาออกเป็นหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าหน่วยงานอื่นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ กรมเจ้าท่า และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจะไม่ทราบได้เลยว่าหลักฐานการแจ้ง การครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) ที่ออกมานั้นชอบหรือไม่บางแปลงนำ ส.ค.1 ไปออกโฉนดที่ดินในที่เกาะหรือภูเขา โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งต่อมาได้มีการพิสูจน์ว่า ส.ค.1 ที่กรมที่ดินออกให้ นั้นโดยมิชอบ และ

ได้มีการเพิกถอนเอกสารสิทธิในที่ดินดังกล่าวเป็นจำนวนมากตามที่ป็นข่าวในปัจจุบัน สร้างความเสียหายต่อผู้ที่ถือเอกสารสิทธิในที่ดินดังกล่าวโดยชอบธรรมแต่ไม่ทราบว่ที่มาของโฉนดที่ดินดังกล่าวออกโดยมิชอบจากเจ้าพนักงานที่ดินโดยสมรู้ร่วมคิดกับนายทุนในการออกโฉนดที่ดินดังกล่าว

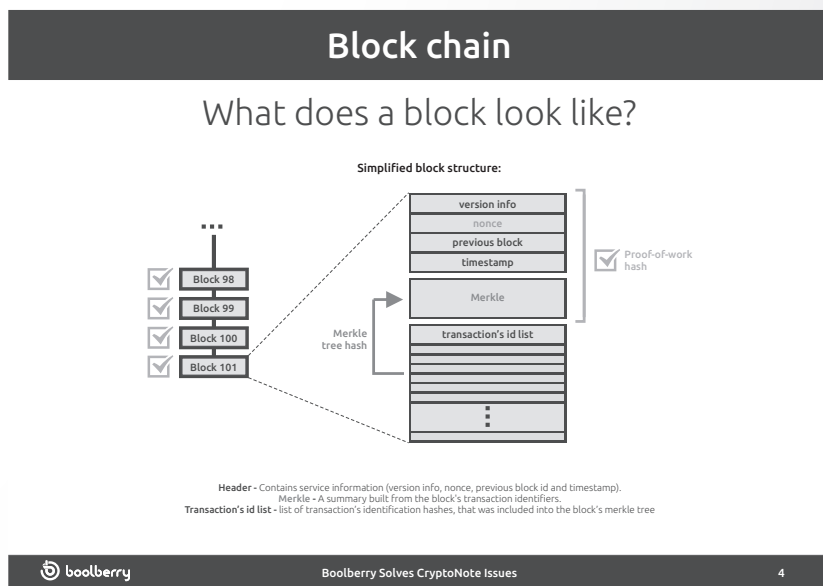
ดังนั้น กระบวนการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในปัจจุบัน ยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ และสร้างความไม่เชื่อมั่นแก่ประชาชนผู้มาขอออกโฉนดที่ดิน ว่าโฉนดที่ดินจะไม่ถูกเพิกถอนทำให้ผู้วิจยสนใจที่จะศึกษาแนวคิดการนำ “เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain)” มาสร้างความโปร่งใสของการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบ เพื่อป้องกันปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบ รวมถึงปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ โดยมีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับแนวคิด “เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain)” ไว้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับบล็อกเชน

ชาติชาย (2560) กล่าวว่า **บล็อกเชน (Blockchain)** คือระบบจัดการฐานข้อมูลสำหรับยืนยันตัวตนการทำบัญชีธุรกรรมการติดตามและตรวจสอบความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินหรือที่มาที่ไปสินทรัพย์ต่างๆ รวมถึงการบันทึกธุรกรรมต่างๆ

องค์ประกอบหลักของบล็อกเชน (Blockchain) ในแต่ละส่วนของบล็อกเชนประกอบไปด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่

(1) **บล็อก (Block)** เป็นสิ่งที่ใช้สำหรับบรรจุข้อมูล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนของข้อมูลต่างๆ ที่ใส่เข้าไปในบล็อก (Block) เรียกว่า Item และส่วนใบปะหน้า (Header) เพื่อใช้บอกให้ผู้อื่นทราบว่าในบล็อก (Block) นั้นบรรจุข้อมูลอะไร ยกตัวอย่างเช่น กรณีของสกุลเงินบิตคอยน์ (Bitcoin) ในที่นี้ Item ที่เก็บข้อมูล หมายถึงจำนวนเงินและข้อมูลการโอนเงิน

ภาพที่ 2 ส่วนประกอบของ Block

ที่มา: <https://www.slideshare.net/boolberry/boolberry-reduces-blockchain-bloat>

จากตารางภาพที่ 2 แสดงถึง ส่วนประกอบของ Block ที่ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

(1) ส่วน Header ประกอบด้วย

1) Version Info เป็นส่วนที่บ่งบอกถึง Version ของข้อมูลในบล็อก (Block)

2) Nonce คือ ค่าของตัวเลขแบบสุ่มที่จะถูกเปลี่ยนค่าไปเรื่อย ๆ จนได้ค่าแฮช (Hash) ที่เหมาะสม

3) Previous Block เป็นค่าแฮช (Hash) ของ (Block) ก่อนหน้า ทำให้ผู้ใช้รู้ว่าบล็อกนี้ต่อมาจากบล็อกไหน

4) Timestamp คือ เวลาที่บล็อกนี้ถูกสร้างขึ้น

5) Merkle คือ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่า ไม่มีผู้ใดแก้ไขข้อมูลรายการธุรกรรม (Transaction) ในบล็อกอีก

(2) ส่วน Transaction's ID List ประกอบด้วย

1) ID ประจำบล็อก (Block) ซึ่งเป็นตัวเลขแบบสุ่มเข้ารหัสแฮช (Hash) ไว้

2) ID ของบล็อก (Block) ก่อนหน้าซึ่งเข้ารหัสแฮช (Hash) ไว้เช่นกัน

3) ข้อมูลรายการธุรกรรม (Transaction) ซึ่งอาจจะมีเพียง 1 รายการธุรกรรม หรือมากกว่านั้นก็ได้

4) คีย์สาธารณะ (Public Key) ที่บอกว่าบล็อกนี้เป็นของใคร ใครเป็นผู้ส่ง และใครเป็นผู้รับ

(3) ส่วนแฮช (Hash) คือ ส่วนของกระบวนการ Proof of Work ซึ่งเป็น การเข้ารหัสทางเดียว โดยจะสร้างลายเซ็นดิจิทัล (Digital Signature) ของข้อมูลขึ้นมา ทำให้ไม่สามารถดัดแปลงข้อมูลนั้นกลับมาได้ โดยใช้หลักการของคีย์ส่วนตัว

(Private Key) และคีย์สาธารณะ (Public Key) ยกตัวอย่างเช่น หากต้องการเข้ารหัสข้อความ "I am World Wide Wealth" มีกระบวนการ ดังนี้

1) ทำการเข้ารหัสด้วยฟังก์ชันแฮช (Function Hash) โดยใช้คีย์ส่วนตัวของผู้ส่ง ได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นลายเซ็นดิจิทัล

2) เมื่อได้ลายเซ็นดิจิทัลมาก็จะส่งให้กับผู้รับพร้อมกับคีย์สาธารณะ

3) ผู้รับตรวจสอบลายเซ็นดิจิทัลที่ได้โดยใช้คีย์สาธารณะของผู้ส่ง ถ้าได้ค่าแฮชที่ตรงกันก็สามารถยืนยันได้ว่าเป็นข้อความที่ต้องเชื่อถือได้

(2) Chain คือวิธีการจดจำข้อมูลทุก ๆ ธุรกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่ายในระบบ และบันทึกข้อมูลพร้อมจัดทำเป็นสำเนาแจกจ่ายให้กับทุกคนในระบบโดยสำเนานั้นจะถูกกระจายส่งต่อไปให้ทุก ๆ Node ในระบบเพื่อให้ทุกคนรับทราบว่า มีธุรกรรมอะไรเกิดขึ้นตั้งแต่เปิดระบบบล็อกเชนถึงแม้ว่า Node ใดเกิดความเสียหายไปก็ยังสามารถยืนยันหรือกู้ข้อมูลธุรกรรมที่เกิดจาก Node อื่น ๆ ให้ทั้งระบบได้เหมือนเดิม

(3) Consensus คือ ข้อตกลงร่วมกันที่ผู้อยู่ในเครือข่ายบล็อกเชนนั้นได้ทำข้อตกลงใช้งานร่วมกันโดยเป็นข้อตกลงในการพิสูจน์ความสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องของข้อมูลที่ได้อาจหรือ Proof of work และการตรวจสอบความเป็นเจ้าของหรือ Proof of stake ซึ่งข้อตกลงเหล่านี้ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการกำหนดเครือข่ายบล็อกเชนใด ๆ ขึ้นมาใช้เพื่อยืนยันความถูกต้องและน่าเชื่อถือให้กับระบบบล็อกเชนนั่น ๆ

(4) Validation คือ การตรวจสอบความถูกต้องทุก Node ทั้งระบบบล็อกเชนเพื่อให้แน่ใจว่า

จะไม่มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะมาจากส่วนใดก็ตาม ซึ่งก็คือส่วนหนึ่งของ Consensus ที่เรียกว่า Proof of work โดยหลักการแล้วการทำ Validation นั้นมีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

(1) วิธีการในการยอมรับหรือปฏิเสธธุรกรรมในบล็อกนั้น ๆ

(2) วิธีการตรวจสอบที่ทุกคนในระบบยอมรับร่วมกัน

2. รูปแบบของเครือข่ายบล็อกเชน (Blockchain)

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจและดิจิทัล (2560) ได้อธิบายว่าหากพิจารณาถึงโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีบล็อกเชนนั้น สามารถแบ่งรูปแบบของเครือข่ายบล็อกเชนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) Non – permissioned public ledgers (Permissionless Ledgers) เป็นบล็อกเชนที่ไม่มีผู้ใดมีสิทธิ์อนุญาตให้บุคคลอื่น ๆ สามารถอ่านข้อมูลหรือส่งรายการธุรกรรมข้อมูลได้ แต่เป็นบล็อกเชนที่เปิดให้ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดว่าบล็อกไหนถูกเพิ่มเข้าไปในบล็อกเชน ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มของสกุลเงินดิจิทัลอย่าง บิตคอยน์ (Bitcoin) หรือ Ethereum ที่มองภาพกว้างกว่าบิตคอยน์โดยไม่จำกัดอยู่แค่สกุลเงิน แต่เป็นระบบประมวลผลแบบไร้ศูนย์กลาง

(2) Permissioned public ledgers เป็นบัญชีแยกประเภท (Distributed ledgers) ที่มีการคัดเลือกผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องไว้ก่อน โดยเครือข่ายนั้นอาจจะจะมีเจ้าของอยู่แล้วซึ่งเหมาะสมกับแอปพลิเคชันที่ต้องการความรวดเร็ว และมีความโปร่งใสตัวอย่างเช่น Ripple เป็นระบบแลกเปลี่ยนหน่วยเงินและการโอนเงินข้ามประเทศ

(3) Permissioned private ledgers

เป็น Private Blockchain อย่างเต็มรูปแบบ ทั้งการเข้าถึงข้อมูล และการส่งคำขอดำเนินการรายการธุรกรรม (Submit Transaction) โดยเครือข่ายบล็อกเชนถูกจำกัดให้กับกลุ่มที่ถูกกำหนดไว้ก่อน ตัวอย่างเช่น Bankchain ซึ่งเป็นระบบ Clearing และ Settlement ที่ทำงานบน Blockchain

ดังนั้น สาเหตุที่บล็อกเชน มีคุณสมบัติในการช่วยให้เกิดความปลอดภัยมากกว่าปกติ เนื่องมาจากโครงสร้างบล็อกเชนจะมีส่วนสำคัญคือ Node ที่เป็นเสมือนจุดเชื่อมต่อที่เชื่อมระหว่างบล็อกต่าง ๆ จำนวนมาก โดยแต่ละ Node จะมีบัญชีธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้ในทุกเครือข่าย โดยแสดงผลผ่านที่อยู่ (Address) ที่ไม่ระบุตัวตน ทำให้ผู้ใช้ทุกคนในเครือข่ายสามารถเห็นรายการเดินบัญชีทางการเงินของผู้ใช้รายอื่น ๆ เช่น A โอนเงินให้ B จำนวน 1,000 และ B จ่ายเงินให้ C จำนวน 500 ดังนั้นผลลัพธ์คือระบบจะคำนวณว่า B มีเงินเหลืออยู่จำนวน 500 เพราะระบบจะคำนวณหาผลลัพธ์จากประวัติการเดินทางบัญชี ไม่ใช่ตัวเลขในบัญชี ทำให้การเปลี่ยนแปลงข้อมูลในบัญชี รวมถึงการปลอมแปลงข้อมูลในบัญชีนั้นทำได้ยากขึ้น สำหรับการทำธุรกรรมนั้น ผู้ใช้สามารถที่จะโอนเงินไปมาได้แบบ Peer - to - Peer โดยใช้คีย์ส่วนตัวซึ่งเป็นรหัสส่วนตัวของผู้ใช้ ส่งคำสั่งผ่านบัญชีธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นระบบจะทำการตรวจสอบว่าธุรกรรมนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยจะพิจารณาจากฐานข้อมูลในแต่ละ Node หากพบว่ามีข้อมูลที่ตรงกัน ระบบก็จะยอมรับและสามารถทำธุรกรรมได้สำเร็จ

เนื่องจากการออกแบบระบบสำหรับกระบวนการและขั้นตอนการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินของกรมที่ดิน จำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทางการทำธุรกรรมทางด้านเอกสารสิทธิในที่ดินทั้งประชาชนและสถาบันทางการเงิน รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงฟังก์ชันของระบบที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเทคโนโลยีบล็อกเชนจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดการกระบวนการการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าวเพื่อป้องกันการออกโดยมิชอบและป้องกันการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ได้อีกด้วย

2.1 หลักการทำงานของบล็อกเชน

บล็อกเชน เป็นการบันทึกธุรกรรมที่บล็อกแต่ละบล็อกจะถูกระบุตัวตนโดยการเข้ารหัสลับของแฮช (Hash) โดยแต่ละบล็อกจะอ้างอิงถึงแฮชของบล็อกที่อยู่ก่อนหน้า จากนั้นจึงเกิดการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างบล็อกโดยจะสร้างห่วงโซ่ของบล็อกที่เรียกกันว่า บล็อกเชน (Blockchain)

โดยทั่วไปผู้ใช้แต่ละรายในบล็อกเชนจะถูกกำหนดให้มีสิทธิ์ในการทำธุรกรรมบนเครือข่ายผ่าน Node ของตนเอง โดย Node เหล่านี้จะสร้างเครือข่ายแบบ Peer-to-Peer โดยผู้ใช้สามารถสื่อสารกับบล็อกเชนผ่านทางคีย์ส่วนตัว (Private Key) และคีย์สาธารณะ

(Public Key) โดยผู้ใช้คีย์ส่วนตัวเพื่อทำธุรกรรมของตนเองและสามารถระบุตัวตนได้บนเครือข่ายสาธารณะ ดังนั้นทุกรายการธุรกรรมที่ผ่านการรับรองจะถูกแจ้งไปยังผู้ใช้รายอื่นที่อยู่ในบล็อกเชนเดียวกัน จากนั้นที่อยู่ข้างเคียงจะทำการตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่ารายการธุรกรรมที่ได้รับนั้นถูกต้อง ก่อนส่งต่อไปยังบล็อกถัดไป โดยหากพบว่ามีรายการธุรกรรมใดที่ไม่ถูกต้องรายการนั้นจะถูกละทิ้งไป จนในที่สุดการทำธุรกรรมนี้จะถูกกระจายไปทั่วทั้งเครือข่าย โดย Node จะทำการตรวจสอบว่ามีธุรกรรมใหม่เกิดขึ้นหรือไม่ หากประมวลผลแล้วพบว่ามีธุรกรรมใหม่เกิดขึ้น ก็จะจัดธุรกรรมนั้นให้อยู่ในรูปของ “บล็อก (Block)” โดยจะประยุกต์ใช้สมการคณิตศาสตร์ขั้นสูงเข้ากับข้อมูลในบล็อกและแปลงให้เป็น “ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Signature)” เพื่อความปลอดภัย เรียกว่า “แฮช (Hash)” จากนั้นจะนำแฮชมาต่อท้ายบล็อกเชน โดยแฮชจากบล็อกสุดท้ายใน Chain ที่ก่อนจะถึงบล็อกปัจจุบันจะถูกนำมาสร้างเป็นแฮชใหม่ ดังนั้นแฮชจึงเปรียบเป็น “การผนึกจดหมาย” โดยถ้าเปลี่ยนข้อมูลในบล็อกเพียงตัวอักษรตัวเดียว แฮชก็จะเปลี่ยนไปทั้งหมด ดังนั้นแฮชจึงช่วย “ยืนยัน” ว่าธุรกรรมล่าสุดเกิดขึ้นจริง และยืนยันว่าธุรกรรมหลังจากนี้ทั้งหมดถูกต้องด้วยเช่นกัน

ตารางวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสีย
ของการนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

ข้อดี	ข้อเสีย
1. การที่ระบบไม่สามารถกลับไปแก้ไขธุรกรรมที่ได้รับการยืนยันความถูกต้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาแล้วได้ทำให้การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ	1. ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการนำระบบเทคโนโลยีนี้มาใช้แทนระบบเดิม
2. สามารถป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่และสร้างความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินได้	2. เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความพร้อมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีนี้เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีใหม่รู้จักกันในวงแคบ
3. สามารถลดระยะเวลาในการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารสิทธิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี	3. ยังไม่มีกฎหมายรองรับการนำเทคโนโลยีนี้มาใช้งานในปัจจุบัน
4. สามารถลดต้นทุนในการดำเนินการแทนวิธีการเดิมในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4. รัฐบาลยังไม่มีความมั่นใจที่จะนำเทคโนโลยีนี้มาใช้อย่างจริงจัง

■ บทสรุป

ปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบ ได้สร้างความเสียหายต่อประชาชนผู้ถือครองหนังสือแสดงสิทธิฯ ทั้งทางด้านเงินทองและความเชื่อมั่นในโฉนดที่ดิน อีกทั้งยังความเสียหายต่อรัฐในการที่ที่ดินได้บุกรุกไปยังที่หวงห้าม เช่น ป่าไม้ วนอุทยาน ที่ชายตลิ่ง เป็นต้น สาเหตุหลักคือการที่ข้อมูลเอกสารสิทธิในที่ดินของกรมที่ดินยังไม่มีมีการแชร์ข้อมูลที่ดินไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกรมที่ดินเป็นหน่วยงานเดียวที่รับผิดชอบในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินหรือโฉนดที่ดิน ทำให้ไม่มีความโปร่งใสในการตรวจสอบกระบวนการและขั้นตอนการออกโฉนดที่ดินของกรมที่ดิน รวมทั้งการที่เจ้าหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์จากกลุ่มนายทุนเพื่อออกโฉนดที่ดินโดยมิชอบ ทำให้มีการเพิกถอนโฉนดที่ดินตามมาภายหลังเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบว่าที่ดินแปลงนั้นได้ บุกรุกในที่ดินของรัฐ ทำให้ประชาชน

ที่ได้รับโฉนดที่ดินมาโดยสุจริตได้รับความเสียหายและมีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่และกรมที่ดินเป็นจำนวนมาก สร้างความไม่เป็นธรรมต่อประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาการนำเทคโนโลยีบล็อกเชน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในชีวิตประจำวันเหมือนกับที่อินเทอร์เน็ตเคยทำมาจนถึงปัจจุบัน โดยเทคโนโลยีบล็อกเชนเริ่มจะเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ในแวดวงการเงินโดยเฉพาะสกุลเงิน Bitcoin ซึ่งเป็นสกุลเงินดิจิทัลหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Cryptocurrency โดยเป็นสกุลเงินถอดรหัสสมการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งข้อดีของสกุลเงินนี้คือ ทุก ๆ การทำธุรกรรมทางการเงินที่เกิดขึ้นจะมีการกระจายธุรกรรมไปยังทุกคนที่เกี่ยวข้องได้ทราบและหาคนที่มายืนยันหรือที่เรียกว่า Miner ไปยังทุกคนเพื่อยืนยันความถูกต้องว่าการทำธุรกรรมดังกล่าวได้รับฉันทามติจากทุกคน แล้วจะเก็บการทำธุรกรรมที่ได้รับการยืนยันแล้วไปยังบล็อก โดยทุก ๆ

ธุรกรรมจะต้องมาต่อจากธุรกรรมที่เกิดขึ้นก่อน ต่อกันไปเป็นลูกโซ่ เรียกวิธีการดังกล่าวว่า บล็อกเชน (Blockchain)

จากที่กล่าวมาเทคโนโลยีบล็อกเชนมีข้อดีเป็นจำนวนมาก แต่ที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการป้องกันการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินโดยมิชอบได้ คือ ด้านความโปร่งใส เพราะตัวระบบเทคโนโลยีบล็อกเชน ใช้การกระจายข้อมูลการทำธุรกรรมต่าง ๆ ไปยังทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการเก็บข้อมูลไว้ที่หน่วยงานใดเพียงหน่วยงานเดียวและอาศัยฉันทามติของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยืนยันความถูกต้องของธุรกรรมนั้น และไม่สามารถที่จะกลับไปแก้ไขธุรกรรมที่ได้รับรองความถูกต้องแล้ว ทำให้ธุรกรรมนั้นมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ เมื่อนำแนวคิดนี้มาใช้ในการออกหนังสือแสดงสิทธิ

ในที่ดินของกรมที่ดิน จะช่วยให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากกว่าในปัจจุบัน และยังสามารถป้องกันการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเจ้าหน้าที่ไม่สามารถกลับไปแก้ไขธุรกรรมที่ได้รับการยืนยันความถูกต้องจากฉันทามติของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ สร้างความโปร่งใสและเป็นธรรมแก่ประชาชน และป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐจากกลุ่มนายทุนที่มาขอออกโฉนดที่ดินโดยมิชอบได้อีกทางหนึ่งด้วย อีกทั้งยังลดข้อพิพาทระหว่างกรมที่ดินกับประชาชนจากการออกโฉนดที่ดินโดยมิชอบให้ลดน้อยลงอีกทางหนึ่งด้วย

จากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจึงสรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขการนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้สร้างความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามตารางข้างล่างนี้

ปัญหาของการนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. กรมที่ดินยังไม่มีความพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีนี้มาใช้แทนวิธีการเดิมในปัจจุบันเนื่องจากตัวเจ้าหน้าที่กรมที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดังกล่าว	1. ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้สามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้เป็นอย่างดี รวมถึงเปลี่ยนทัศนคติต่อการทำงานในระบบดังกล่าวแทนวิธีการเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
2. ต้องใช้จำนวนบุคลากรเป็นจำนวนมาก เพื่อดำเนินการรวมทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อจัดเก็บฐานข้อมูลที่มีค่าใช้จ่ายต่อเครื่องมีมูลค่าสูงมากกว่าการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในปัจจุบันที่ยังพึ่งพิงเอกสารที่ยังเป็นกระดาษที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายน้อยกว่ามาก	2. ศึกษาถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาวว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุนในการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้แทนระบบเดิม เพราะสามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายทางด้านเอกสารที่อยู่ในรูปแบบกระดาษได้และประหยัดเวลาในการทำธุรกรรมตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารสิทธิจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
3. การที่ไม่มีการกฎหมายรองรับเกี่ยวกับการรับรองลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ หรือการนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ขั้นตอนการตรวจสอบยืนยันอัตลักษณ์ของเจ้าของที่ดินไม่สามารถทำได้	3. ควรมีการออกกฎหมายเพื่อรองรับลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ หรือการนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ เพื่อให้กรมที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ได้แทนระบบเดิมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
4. รัฐบาลยังไม่มีนโยบายที่จะนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในตอนนี้อยู่ เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีใหม่	4. รัฐบาลต้องมีนโยบายที่ชัดเจนที่จะออกกฎหมายมาบังคับใช้เทคโนโลยีดังกล่าวต่อกรมที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถใช้เทคโนโลยีนี้ได้เพื่อป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่และลดข้อพิพาทระหว่างประชาชนกับรัฐให้น้อยลงได้

ดังนั้น การนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาสร้าง ความโปร่งใสในการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน จึงเป็นแนวคิดหนึ่งในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ป้องกันการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่และ ป้องกันปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐจากที่มีอยู่ ในปัจจุบัน เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่ประชาชน ในการถือครองที่ดิน รวมทั้งลดข้อพิพาทระหว่าง รัฐกับประชาชนให้ลดน้อยลง ผู้วิจัยจึงต้องศึกษา ต่อไปถึงความเป็นไปได้ที่จะนำเทคโนโลยีนี้มาใช้ อย่างเป็นรูปธรรมได้หรือไม่ เพื่อให้เห็นถึง ผลประโยชน์ที่จะได้รับการนำเทคโนโลยีนี้ มาใช้แก้ไขปัญหากว่ามาข้างต้นได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และหลัก นิติธรรมอย่างแท้จริง

■ บรรณานุกรม

กองการเจ้าหน้าที่. (2558). รายงานผลการ ดำเนินคดีทางวินัย, *วารสารที่ดิน*, 13(2), 59.
ชาติชาย วิเชรัตน์. (2560). *ทำความเข้าใจ เทคโนโลยี Blockchain จุดเปลี่ยนของหลาย อุตสาหกรรม*. ค้นจาก <http://www.veedvil.com/news/blockchain/>
ถวัลย์ ทิมसार. (2558). การออกหนังสือแสดง สิทธิในที่ดิน, *วารสารที่ดิน*, 13(2), 32-33.
สมมานน สันตุระเวชญ์. (2558). แนวทาง ปฏิบัติเกี่ยวกับการออกหนังสือแสดงสิทธิ ในที่ดิน, *วารสารที่ดิน*, 13(2), 41-68.
สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2560). *Blockchain นวัตกรรมปฏิวัติสังคม*. ค้นจาก, <http://www.depa.or.th/th/article/ในประเทศไทยจะใช้-blockchain-ต้องทำอะไร>

สำนักมาตรฐานการออกหนังสือแสดงสิทธิ ในที่ดิน. (2558). รายงานผลการออกหนังสือ แสดงสิทธิในที่ดิน, *วารสารที่ดิน*, 13(2), 74.

หนังสือต่างประเทศ

Boolberry. (2014). *Boolberry Solves CryptoNote Issues 17-25* Retrieved from [https:// boolberry.com/files/Boolberry_Reduces_ Blockchain_Bloat.pdf](https://boolberry.com/files/Boolberry_Reduces_Blockchain_Bloat.pdf)
French, J. R. P., Raven, & Raven, B. (1959). *The bases of social power*. In D. Cartwright (Ed.), *Studies in social power* (pp. 150-167). Oxford, England: Univer. Michigan.
Shift Documentation. (2017). *What is Blockchain?*. Retrieved from [http:// shiftnrg.nl/docs/basicknowledge/ blockchain/what-is-blockchain](http://shiftnrg.nl/docs/basicknowledge/blockchain/what-is-blockchain)
Siba, K, & Prakash, A. (2017). Block-chain: An Evolving Technology. *Global Journal of Enterprise information System*, 8(4), 29-35
Swan, M (2015). *Blockchain: Blueprint for a new economy*. O'Reilly Media, 85-95
Thor Olavsrud. (2016). *How Blockchain will disrupt your business*. Retrieved from [https://www.cio.com/article/3115776/ how-blockchain-will-disrupt-your-business. html](https://www.cio.com/article/3115776/how-blockchain-will-disrupt-your-business.html)

กพยจ.

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด
(กพยจ.) กลไกการอำนวยความสะดวกยุติธรรม
และประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด
Provincial Commission for Justice
Administration Development (PCJAD)
Justice administrative And cooperating
mechanism at the provincial level

ไชยสุวัฒน์ ฤงเงิน*

CHAI SUWAT THUNG NGERN

■ บทคัดย่อ

การประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2560 ได้มีมติเห็นชอบในหลักการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ประธานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) เสนอเพื่อเป็นกลไกการอำนวยความสะดวกยุติธรรม และประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด โดยมีองค์ประกอบของ กพยจ. ที่สำคัญประกอบด้วย อัยการจังหวัด (เป็นที่ปรึกษา) ผู้ว่าราชการจังหวัด (เป็นประธานกรรมการ) กรรมการ ได้แก่ ผู้แทนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจำนวน 15 คน และยุติธรรมจังหวัด (เป็นกรรมการและเลขานุการ)

เพื่อส่งเสริม สนับสนุน กำกับและติดตามผลการดำเนินการให้บริการประชาชนในภารกิจของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัด รวมทั้งการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟู ติดตามดูแล ช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชุมชนที่เหมาะสม

* ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ

Director, Division of National Justice Commission Secretariat

Received: January 21, 2019 Revised: March 11, 2019 Accepted: March 15, 2019

และสอดคล้องกับสถานการณ์ของจังหวัด ตลอดจนเป็นหน่วยงานกลางในการสนับสนุนงบประมาณให้พื้นที่ พร้อมทั้งเสนอแผนการดำเนินการไปสู่แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด รวมทั้งการบูรณาการ งบประมาณในระดับพื้นที่

คำสำคัญ : คณะกรรมการยุติธรรมระดับจังหวัด

■ Abstract

The cabinet meeting on July 18, 2017 has approved, in principle, the appointment of the Provincial Commission for Justice Administration Development (PCJAD), proposed by Deputy Prime Minister (Mr. Wisanu Kreungam), Chair of the National Commission for Justice Administration (NCJAD). Positioned as the justice administrative mechanism at the provincial level, the PCJAD is composed of provincial attorney as the advisor, the governor as the chairperson, 15 representatives from all sectors as members of the commission and the director of provincial justice office as a member of the commission and secretary.

The functions of the PCJAD are (1) to promote, support and monitor the implementation of the Ministry of Justice's programmes and projects at the provincial levels, (2) to coordinate the functions of governmental units, private sector and

people in the monitoring and support for various forms of community rehabilitation suitable for the provinces and (3) to be the central unit in mobilizing the area-based budget and (4) to propose the action plan that will lead to the development of the provincial strategic plan, development plan, provincial group development plan and the area-based budget integration.

Keywords : Provincial Commission for Justice

■ บทนำ

การประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2560 ได้มีมติเห็นชอบในหลักการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ประธานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) เสนอเพื่อเป็นกลไกการอำนวยความสะดวกและประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด โดยมีองค์ประกอบของ กพยจ. ที่สำคัญประกอบด้วย อัยการจังหวัด (เป็นที่ปรึกษา) ผู้ว่าราชการจังหวัด (เป็นประธานกรรมการ) กรรมการ ได้แก่ ผู้แทนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจำนวน 15 คน และยุติธรรมจังหวัด (เป็นกรรมการและเลขานุการ) มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. เสนอแผนการดำเนินการไปสู่แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด รวมทั้งบูรณาการงบประมาณในระดับพื้นที่

2. บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟู ติดตามดูแล ช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำความผิดในชุมชนที่เหมาะสมในจังหวัด และสอดคล้องกับสถานการณ์ของจังหวัด ตลอดจนเป็นหน่วยงานในการประสานงานเพื่อสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องให้พื้นที่

3. กำหนดแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนให้ส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสริมสร้างให้ประชาชนในจังหวัดเข้าถึงการบริการในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการในกระบวนการยุติธรรม

4. กำหนดแนวทางการป้องกัน ฝ่าละอองธุลีพระบาทอาชญากรรม การทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ และการกระทำความผิดกฎหมายต่างๆ ในจังหวัด รวมถึงการแจ้งเบาะแสข้อมูลการกระทำความผิดกฎหมาย

5. ประสาน กำกับดูแลเกี่ยวกับการเชื่อมโยงฐานข้อมูล เช่น ข้อมูลระบบงาน ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายฯ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัด

6. กำกับ ติดตามและรายงานผลการดำเนินการ เสนอข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงมาตรการกลไกในการดำเนินการให้คณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ทราบและพิจารณา

7. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานหรือศูนย์ขับเคลื่อนการดำเนินงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด เพื่อสนับสนุนการดำเนินการอื่นใดเพื่อให้การดำเนินการเกิดเป็นรูปธรรมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. ดำเนินการอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

■ การขับเคลื่อนยุทธธรรมฉบับที่ ๑: การกึ่ง และ กพยช.

สำนักงานกิจการยุติธรรม (สกธ.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการ กพยช. ได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อขับเคลื่อนยุทธธรรมจังหวัด: การกึ่ง และ กพยช. ขึ้นระหว่างวันที่ 16-18 สิงหาคม 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ยุทธธรรมจังหวัดในฐานะเลขานุการ กพยช. มีความรู้ความเข้าใจสามารถขับเคลื่อนภารกิจคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) สร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำคำขอรับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัด และเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสร้างศักยภาพให้แก่ยุทธธรรมจังหวัด ซึ่งสรุปสาระสำคัญของการสัมมนาได้ดังนี้

1. ยุทธธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม: นายสุวัฒน์ ตันยวรรธนะ

ความสำคัญของยุติธรรมจังหวัดที่เป็นกลไกสำคัญในพื้นที่ที่จะเข้าใจถึงปัญหา อุปสรรคในเรื่องของความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงความยุติธรรม การขาดความรู้ในเรื่องกฎหมาย และจะต้องนำความยุติธรรม รวมทั้งการบริการด้านยุติธรรมไปสู่ประชาชนในพื้นที่

บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั้งนำร่องและประจำจังหวัดซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการบริหารงาน กพยจ. ซึ่งจะต้องเตรียมความพร้อมให้สามารถทำงานร่วมกับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอได้ การเชื่อมต่อที่สำคัญของรัฐบาลไปยังพื้นที่ไปยังประชาชน โดยจะต้องมีความเข้าใจยุทธศาสตร์ชาติ และที่กระทรวงยุติธรรมเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ เช่น ความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม เป็นต้น

การยกระดับประเทศ โดยยุติธรรมจังหวัดจะต้องตระหนักถึงเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 16 การบังคับใช้กฎหมาย ที่เกี่ยวกับยุติธรรมทางเลือก การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งการนำยุติธรรมชุมชนมาใช้ และให้ยุติธรรมจังหวัดนำสื่อการสร้างการรับรู้กฎหมาย (Info Graphic) ของสำนักงานกิจการยุติธรรม กระจายความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยชี้หลักการทำงานร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ภาคประชาสังคม ประชาชน ศูนย์ดำรงธรรม ยุติธรรมชุมชน อาสาสมัครต่างๆ 4 ประการ ได้แก่ (1) Change การเปลี่ยนแปลงทั้งกระบวนการ ความคิด แนวคิด กระบวนทัศน์ทางความคิด (2) Trust การไว้วางใจซึ่งกันและกัน (3) Team การทำงานเป็นทีม (4) Tomorrow การทำงานเพื่อวันพรุ่งนี้ ซึ่งภารกิจหลักที่สำนักงานยุติธรรม

จังหวัดต้องดำเนินการ คือ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการต่างๆ ลงสู่ประชาชนในพื้นที่ การขับเคลื่อน กพยจ. ให้สามารถบริหารงานได้ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดต้องเข้าร่วมประชุมและรับข้อมูลของหน่วยงานยุติธรรม และการบริหารงาน กพยจ. ให้ประสบผลสำเร็จ

2. ยุติธรรมจังหวัดกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจกระทรวงยุติธรรม: ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ

การขับเคลื่อนภารกิจกระทรวงยุติธรรมต้องมีเป้าหมายในการทำงานชัดเจนและมีวิธีการทำงานที่เหมือนกันตามกรอบของ Function ยุติธรรมจังหวัดจึงจะขับเคลื่อนภารกิจให้สำเร็จได้ โดยยุติธรรมจังหวัดต้องสามารถของงบประมาณเพื่อแก้ปัญหา/อำนวยความสะดวกยุติธรรมในจังหวัดได้ ซึ่งต่อไปงบประมาณในกรอบของ Function จะลดน้อยลง จึงต้องเสนอแนวคิดการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการในกรอบเชิง Agenda และ Area มากขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการของจังหวัด ทั้งนี้การลงพื้นที่ควรพิจารณาพื้นที่ที่ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้ยาก มีความยากจน มีสถิติการร้องเรียน/ร้องทุกข์มาก ต้องการความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมสูง รวมทั้งพิจารณาประเภทคดี และสาเหตุเพื่อนำไปสู่การป้องกันหรือบรรเทาปัญหาในพื้นที่

การแบ่งงานของยุติธรรมจังหวัด เพื่อจัดระบบการทำงานให้มีความชัดเจน โดยแบ่งออกได้ดังนี้

1. Function Base โดยสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (สชง.) และกองทุนยุติธรรม ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการทำงาน สามารถระบุ

ผลสัมฤทธิ์ได้ มีระยะเวลาดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งต้องวัดประสิทธิผลและประสิทธิภาพได้ รวมถึงสร้างมาตรฐานตลอดจนบูรณาการการทำงานร่วมกัน

2. Agenda Base เกี่ยวพันกับสิ่งที่ทำอยู่แล้ว เช่น การสร้างการรับรู้ การสร้างวัฒนธรรม เคารพกฎหมาย กลไกการเข้าถึงกฎหมาย ต้องทำอย่างไรเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและเกิดการรับรู้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งการรับรู้มีอยู่ 2 แบบ คือ แบบที่หนึ่ง ทำให้ผู้ให้บริการได้รับรู้ และเข้าถึงข้อมูล โดยมีเครื่องมือในการค้นหา และให้บริการ เพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน ให้กับเจ้าหน้าที่ยุติธรรมจังหวัด เช่น ระบบ e-consultation ทนายของจังหวัดที่ใช้ตอบปัญหา ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และแบบที่สองทำให้ ผู้รับบริการเข้าถึงข้อมูล สามารถรับรู้และ สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้รับบริการ ดูแลตัวเองได้ก่อนในเบื้องต้น เช่น อินโฟกราฟิก ทั้งนี้การจะทำให้การรับรู้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องสร้างกลไกในการปฏิบัติ และต้องมีระบบ ในการรักษากลไกและการป้องกันเพื่อทำให้ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีความสามารถในการ ทำหน้าที่ Function Base ตั้งแต่การรับเรื่อง และต้องประเมินความสามารถในการจัดการ สิ่งนั้นด้วย

3. Area Base ผ่านกรอบการทำงานของ กพยจ. ต้องมีกลไกในการสร้างความเป็นธรรม ให้ประชาชนในจังหวัดอย่างไร การป้องกัน ปัญหารวมไปถึงการปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้น ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหา แต่ละพื้นที่ โดยต้องมีข้อมูลของจังหวัดใน หลายๆ ด้าน ข้อมูลงานพียงชั้นต่าง ๆ ก่อนทำแผน แล้วนำข้อมูล สถิติต่าง ๆ มาเชื่อมโยงเชื่อมกัน ทั้งหมด

การช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความยุติธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นงานหลัก และมีความสำคัญ จึงต้องมีแผนงาน โครงการ และกลไกช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยร่วมมือกันทั้งในระดับจังหวัดเพื่อ นำความยุติธรรมสู่หมู่บ้าน นำบริการภาครัฐ สู่ประชาชน และจะต้องมีตัววัดประสิทธิผล และประสิทธิผลที่ชัดเจน และติดตามนโยบาย ของรัฐ หากมีเรื่องที่เกี่ยวข้องในการทำงานของ กพยจ. จะได้นำเรื่องนั้นมาดำเนินงานทันที และจะต้องทำให้สำเร็จ เช่น เรื่องการป้องกัน อาชญากรรมตามคำสั่ง คสช. เรื่องการต่อต้าน การค้ามนุษย์ทั้งด้านแรงงานและเพศ ซึ่งต้อง มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับกระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และตำรวจ เพื่อให้งานสำเร็จ รวมถึงการกำหนด ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานของ แต่ละจังหวัด ซึ่งจะมีการจัดเกิดโดยอิงกลุ่ม เช่น การรายงาน การบริหารทรัพยากร ทั้งคนและ ระยะเวลา การบริหารงาน แผนงานโครงการ ที่เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละพื้นที่และ การทำงานแบบบูรณาการ

3. การตรวจราชการแบบบูรณาการเพื่อ ประสิทธิภาพการดำเนินงานในพื้นที่: พันตำรวจโท ดร.พงษ์ธร ธัญญสิริ

1. การสร้างมาตรฐานการดำเนินงาน ของ กพยจ. ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม โดยเฉพาะเรื่องการสร้าง ความสมานฉันท์ ความปรองดอง

2. มาตรฐานการปฏิบัติงานของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) ซึ่งรวมไปถึง ยุติธรรมชุมชนด้วย เช่น ระบบและขั้นตอน ในการให้บริการต่อประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 77 วรรคแรก รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น ซึ่งจะต้องมีแนวทางเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและเข้าใจได้อย่างแท้จริง (มาตรฐานการเข้าถึงของประชาชน) วรรคสอง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนออกกฎหมาย และ วรรคสาม เกี่ยวกับระบบอนุญาต ซึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจ และระยะเวลาในการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งต้องมีช่องทางให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงได้มากที่สุด

3. แนวทางการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชน ใช้วิธีการใดในการที่จะทำให้ประชาชนได้เข้าถึง และรับรู้อย่างแท้จริง วิธีการสื่อสาร เช่น การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่

4. การปฏิบัติภารกิจของกระทรวง จะต้องมียุติธรรม ขั้นตอน และรูปแบบที่ชัดเจน ซึ่งจะมีการจัดลำดับของศูนย์ยุติธรรมชุมชน (Grading) ซึ่งจะวัดจากจำนวนการขับเคลื่อนภารกิจ รวมถึงการรายงาน ซึ่งทั้งสองอย่างนี้จะต้องสอดคล้องในแต่ละพื้นที่

5. การทำให้ประชาชน หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือประชาชน เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในการดูแลและช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ทั้งประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รู้จัก และเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ของ กพยจ. เพื่อให้เกิดความรู้สึกในการมีส่วนร่วม ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุผล โดยเฉพาะภารกิจด้านที่ 5 ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านคุ้มครองผู้เสียหาย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

1. การขออนุมัติงบประมาณจะต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องบทบาท ภารกิจ หน้าที่

และเหตุผลความจำเป็น ซึ่งจะต้องเป็นข้อมูลสถิติที่เกิดจากงานที่แท้จริง

2. ส่วนกลางจะต้องทำงานสนับสนุนให้ กพยจ. รวมไปถึงเครือข่าย (ยุติธรรมชุมชน) ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ ความรู้ ข้อเสนอแนะแนวทาง เพื่อให้งานสำเร็จ สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การนำระบบศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความสะดวก รวดเร็ว ซึ่งหากหน่วยใดเกิดปัญหาในการนำระบบนี้มาใช้ ต้องมีการรายงานเพื่อหาวิธีการแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อไป

4. การมี Function Base ที่ไม่ยุ่งยาก และการมี Best Practice ที่ดี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการที่จะทำให้งานเกิดประโยชน์น่านับการ ต่อประเทศชาติ ประชาชน และหน่วยงานต่อไป ซึ่ง Best Practice ที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องมีลักษณะเป็น Innovation

4. สร้างความเป็นเอกภาพให้ยุติธรรมจังหวัดเชื่อมโยงไปยุติธรรมชุมชน “ประสบการณ์และมุมมองด้านการบริหารงานในพื้นที่ภูมิภาคแบบบูรณาการ”: นายถาวร พรหมมีชัย

การสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติหน้าที่ คำว่าปกครองนั้นไม่ได้หมายความว่าเราไปปกครองคนอื่น คำว่า “ปก” คือทำให้เค้ามีความสุข “ครอง” คือครองใจคน เมื่อมองย้อนกลับไปเมื่อตอนเข้ารับราชการ ทุกคนจะมีความคิดไม่ต่างกัน นั่นคือ อาชีพราชการเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง อาชีพราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ได้รับการยอมรับในทุกที่ อาชีพราชการเป็นอาชีพที่ได้ช่วยเหลือพี่น้องประชาชน ซึ่งเป็นการทำบุญทำกุศล โดยไม่ต้องควักกระเป๋า งานราชการนั้น

จึงเป็นเรื่องในทางรัฐศาสตร์ เป็นมิติทางสังคม ที่หนึ่งบวกหนึ่งอาจจะได้ไม่เท่ากับสอง อาจจะน้อยกว่าหรือมากกว่ามหาศาลก็ได้ (Infinity) แต่การจะเกิดสิ่งนั้นได้จะต้องใช้ทั้งความรู้ ความสามารถ และสิ่งสำคัญคือการมีทัศนคติที่ดี (Attitude) ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ชีวิตจะมีความสุขหรือไม่มีความสุข จึงอยู่ที่ Attitude หากเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา ก็คือ สุขทุกข์อยู่ที่ใจนั่นเอง

งานของกระทรวงยุติธรรมก็เช่นเดียวกัน จะต้องต้องมี Attitude เพราะงานของกระทรวงยุติธรรม คือการทำให้พี่น้องประชาชนมีความสุข กินอิ่ม นอนอุ่น ดังนั้น งานของกระทรวงยุติธรรมจึงเป็น กลไกสำคัญ ในการตอบโจทย์ด้านความสุขของประชาชน แต่การเริ่มต้นการดำเนินงานก็อาจจะมีความยาก อาจจะกลัวการปฏิเสธ เหมือนกับการทำธุรกิจ แต่เป็นการเริ่มต้นเพื่อการช่วยเหลือพี่น้องประชาชน จึงไม่มีใครปฏิเสธงาน ของกระทรวงยุติธรรม ดังนั้น จึงต้องตัดความกลัวออกไปแล้วเริ่มขยายเครือข่ายไปเรื่อย ๆ และ ในระหว่างการปฏิบัติงานอาจจะมียานเยอะ หรือหนักเกินไป (Overload) อาจจะถูกระทบ เกิดปัญหา สารพัดในการทำงาน ซึ่งไม่มีอะไรราบรื่นเรียบร้อย อาจจะท้อ หรือเกิดความ เบื่อหน่าย ก็ต้องย้อนกลับไปวันแรกที่ก้าวเข้าสู่ระบบราชการให้ได้ (Back to Basic) ทัศนคติ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ และจำเป็น ซึ่งถ้าท่านบอก ท่านทำไม่ได้ ท่านก็จะหาเหตุผลว่าทำไม่ได้ แต่ถ้าท่านบอกว่าท่านทำได้ ท่านก็จะหาวิธีการว่าทำอย่างไรให้งานประสบความสำเร็จ

แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จ

1. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (ศาสตร์ของพระราชา) เพราะการทำงานของกระทรวงยุติธรรม คือการทำให้พี่น้องประชาชนมีความสุข กินอิ่ม นอนอุ่น เป็นงานที่ทำกับประชาชน จึงต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง คือประชาชนต้องมีส่วนร่วมซึ่งจะเกิดผลที่ยั่งยืน ถ้าราชการทำเองฝ่ายเดียว แม้จะบูรณาการส่วนราชการใดแค่ไหน ก็ไม่ยั่งยืน เพราะไม่ได้เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ประชาชนก็ไม่ยอมรับ การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางจะให้ผลที่วัดได้ จับต้องได้ เช่น การออกไปลงพื้นที่เพื่อให้บริการประชาชน ไม่ว่าจะ เป็นกองทุนยุติธรรม เงินช่วยเหลือผู้เสียหาย เงินทดแทนจำเลย หรือ การมีทนายอาสา คลินิกยุติธรรม การรับเรื่องราวร้องเรียนร้องทุกข์เกี่ยวกับเรื่องความไม่เป็นธรรม เรื่องของการไกล่เกลี่ย รวมไปถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เป็นต้น

2. การทำงานต้องทำให้ได้ทั้งผลงานและน้ำใจคน บางอย่างทำงานสำเร็จแต่ไม่ได้ น้ำใจ บางอย่างทำงานไม่สำเร็จแต่ได้น้ำใจ แต่ถ้าทำได้สองอย่างจะถือว่าทำงานได้ประสบความสำเร็จในชีวิตของการทำงาน ถือเป็น Attitude อย่างหนึ่งที่จะต้องนำมายึดถือในการปฏิบัติงาน การทำงานให้สำเร็จและได้น้ำใจคน เช่น การไม่ทะเลาะกับใคร (หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง) การไม่ตัดสินคนจากรูปลักษณ์ภายนอก เคารพซึ่งกันและกัน มีความจริงใจ ความสามัคคีปรองดอง ซึ่งต้องมีหลักการปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชา และผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา

โดยหากท่านอยู่ในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชา ท่านมีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เต็มใจให้ความช่วยเหลือต่อผู้บังคับบัญชา ยินดีและเต็มใจเมื่อได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติงาน

หากท่านอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา ท่านจะต้องปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ประชาชน แม้กระทั่งเครือข่ายที่ท่านงานด้วย ต้องมีการ ให้ความสนใจ ยกย่องชมเชยเมื่อทำความดี ตำหนิเมื่อผิดพลาด แต่การตำหนิต้องไม่ทำให้ เสียกำลังใจ ต้องติเชิงให้คำแนะนำและเป็นไป เพื่อพัฒนาตนเองมีความเข้าใจและความเห็นอก เห็นใจ เข้าใจในข้อบกพร่องและข้อจำกัดใน ตัวบุคคล แสดงความจริงใจ ซึ่งเป็นการสร้าง ภาพลักษณ์ที่ดี และส่งเสริมคุณงามความดี ในการทำงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา และพี่น้อง ประชาชน ซึ่งจะทำให้ผลงานสำเร็จ และได้ น้ำใจคน

3. มีความเป็นมืออาชีพ ซึ่งความเป็น มืออาชีพจะเกิดขึ้นได้นั้น คือ

3.1 ต้องรู้งาน (รู้งานของกระทรวง ยุติธรรม) รู้กฎหมายและหลักเกณฑ์ในการทำงาน ลักษณะของการบูรณาการ การเชื่อมต่อไปยัง เครือข่ายของส่วนราชการอื่นๆ เช่น องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน เป็นต้น

3.2 รู้งานตัวเอง คือรู้ว่างานที่ท่าน จะไปทำนั้นทำเป็นใคร พื้นที่ไหน ปัญหา คืออะไร และวิเคราะห์สถานการณ์ (ต้องรู้คน รู้งาน รู้พื้นที่) เหมือนที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ท่านทรงตรัส ไว้ว่าเวลาเราจะทำอะไรต้องดูภูมิสังคม (คน ซึ่ง ไม่มีสูตรสำเร็จ เพราะมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีประสบการณ์ต่างกัน มีความเชื่อ ความชอบ แตกต่างกัน) และภูมิศาสตร์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) บางครั้งอาจเรียกทฤษฎีสถานการณ์ (Contingency) คือ งาน คน และพื้นที่ แล้วนำมา ประเมินเป็นข้อมูล เพื่อหาวิธีการปฏิบัติได้อย่าง ถูกต้อง เหมาะสมกับคน พื้นที่ และสถานการณ์

รวมถึงการคาดการณ์ไปถึงอนาคตเพื่อหา วิธีการป้องกันเพื่อไม่ให้ปัญหากลับหมุนเวียน มาอีก

3.3 การสร้างองค์ความรู้ ซึ่งประกอบ ด้วยความรู้หลายๆ สิ่ง ทั้งการสร้างการรับรู้ ให้กับทีม (เครือข่าย) ซึ่งเป็นแนวทางวิธีการ ปฏิบัติงานในการที่จะไปให้บริการพี่น้อง ประชาชนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งเป็น เครื่องมือที่จะทำให้งานของกระทรวงยุติธรรม ประสบผลสัมฤทธิ์ รวมถึงการสร้างการรับรู้ ให้กับประชาชน ให้รับรู้และเข้าถึงการบริการ ของกระบวนการยุติธรรมของเครือข่ายกระทรวง ยุติธรรม ในเรื่องต่างๆ โดยอาจใช้วัฒนธรรม ท้องถิ่นที่มีอยู่

3.4 การสร้างเครือข่าย ซึ่งจะสนับสนุน เรื่องของการทำงานเป็นทีม คือ การทำให้ภาคส่วน อื่นรู้จักกระทรวงยุติธรรม และงานของกระทรวง ยุติธรรม เพราะการทำงานนั้นต้องใช้ความรู้ หลายๆ ด้าน ต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายๆ ภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นอัยการจังหวัด หรืออัยการ ช่วยเหลือประชาชน ศาล ผู้ว่าราชการจังหวัด อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประธานหอการค้า โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การออกไปประชุม ไปทำกิจกรรมร่วมกับจังหวัด การลงพื้นที่สัณ จร กับพระ การมีคลินิกยุติธรรม เป็นต้น

4. การจัดทำแผนการทำงาน ซึ่งจะต้อง มีทั้งแผนงาน แผนคน และแผนเงิน โดยเฉพาะ การทำงานแบบบูรณาการนั้น จะต้องมีความ มีข้อมูลที่ต้อง เชื่อถือได้ โดยมีการ วิเคราะห์ข้อมูลนั้นจากพื้นที่ที่จะลงไปปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ทราบว่าพื้นที่นั้นมีปัญหาเกี่ยวกับ เรื่องอะไร เพื่อหากลไกและวิธีการแก้ปัญหา แนวทางการปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

5. การรายงานผล ซึ่งต้องรายงานแบบ 360 องศา คือการรายงานต่อส่วนกลาง ต่อพี่น้องประชาชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรับรู้ รับทราบ

6. การใช้หลักธรรมะในการทำงาน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ มีคุณธรรม เช่น ถือศีล 5 คือการไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่เบียดเบียนกัน หลักการครองตน คือการครองตัวเอง ทั้งต่อผู้บังคับบัญชา และผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา คือปรารถนาให้คนอื่นพ้นทุกข์ กรุณา ปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข มุทิตา คือชื่นชมยินดีเมื่อคนอื่นทำดี ให้เกียรติ ยกย่อง ชมเชย และอุเบกขา คือมีความเสมอต้นเสมอปลาย ดีเสมอต้นเสมอปลาย หลักการครองงาน คือการทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยเรื่องอิทธิบาท 4 ได้แก่ จันทะ คือพอใจเมื่อได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน วิริยะ คือมีความพากเพียรในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย จิตตะ คือมีความเอาใจใส่ ฝักใฝ่ในการที่จะทำให้สิ่งที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และวิมังสา ก็คือการไตร่ตรอง กลับรื้อ และพิจารณาในงานที่ได้รับมอบหมายว่าเมื่อทำไปแล้วตรงไหนมีจุดอ่อน จุดแข็ง เดิมตรงไหน ควรเติมให้สมบูรณ์

5. คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงาน ยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) บทบาทใหม่ของ ยุติธรรมจังหวัด: นายวัลลภ นาคบัว

ความเป็นมาของ กพยจ. มีที่มาจาก คณะอนุกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม แห่งชาติว่าด้วยงานคุ้มครองสิทธิและยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม จังหวัด โดย “คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.)” ให้อำนาจตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ผู้ว่าราชการจังหวัดออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ยุติธรรมจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน กำกับและติดตามผลการดำเนินการให้บริการประชาชนในภารกิจของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัด และอำเภอ รวมทั้งการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการแก้ไขฟื้นฟู ติดตามดูแล ช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชุมชนที่เหมาะสม ในจังหวัด และสอดคล้องกับสถานการณ์ของ จังหวัด ตลอดจนเป็นหน่วยงานกลางในการสนับสนุนงบประมาณให้พื้นที่ พร้อมทั้งเสนอแผนการดำเนินการไปสู่แผนยุทธศาสตร์ของ จังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนา กลุ่มจังหวัด รวมทั้งการบูรณาการงบประมาณในระดับพื้นที่

การขับเคลื่อนงานของกระทรวงยุติธรรม ในพื้นที่ยังขาดความชัดเจน โครงสร้างของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดตามหลักนโยบายการบริหารงานแบบบูรณาการ (One roof) โดยให้บูรณาการหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ในส่วนภูมิภาคให้เป็นหน่วยงานเดียวกันภายใต้ สังกัดกระทรวงยุติธรรม หรือจะกระทบต่อการทำงานของ 4 หน่วยงานหลักในพื้นที่เดิม คือ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน กรมราชทัณฑ์ และกรมบังคับคดี ดังนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจึงขยายอำนาจหน้าที่ และขยายอำนาจหน้าที่ของ กพยจ. ให้เป็นสะพานเชื่อมงานของทั้งกระทรวงยุติธรรมลงสู่จังหวัด

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2560 เห็นชอบในหลักการการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) และให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานงบประมาณ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ประธานกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติเสนอ และให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับความเห็นของสำนักงานงบประมาณไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

แนวทางในการขับเคลื่อนภารกิจ กพยจ.

1. การจัดทำงบประมาณ Area Base การของงบประมาณเป็นกลุ่มจังหวัด สถานการณ์ด้านกระบวนการยุติธรรม และการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ความเดือดร้อนของชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันเพราะมีความแตกต่างกันด้านบริบท เช่น จังหวัดชลบุรี ยุทธศาสตร์เป็นจังหวัดท่องเที่ยว และโครงการระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ดังนั้น มิติด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมก็จะไม่เหมือนกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นเรื่องของความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ยุติธรรมจังหวัดจะต้องสามารถระบุได้ว่า บทบาทจังหวัดของตนนั้นเป็นอย่างไร อยู่ในกลุ่มไหน เพื่อจัดทำแผนหรือโครงการเสนอให้บรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด โดยในการทำงานจะต้องรู้บทบาทภารกิจของตนเอง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และรัฐธรรมนูญ รวมถึง

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ยุติธรรมจังหวัดจึงควรต้องศึกษายุทธศาสตร์ของจังหวัดว่าเน้นเรื่องใด และยุติธรรมจังหวัดควรจะมีกลุ่มเฉพาะ เช่น ยุติธรรมจังหวัดกลุ่มท่องเที่ยว ยุติธรรมจังหวัดกลุ่มวัฒนธรรม ยุติธรรมจังหวัดกลุ่มอุตสาหกรรม ยุติธรรมจังหวัดชุมชนเมือง เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

การจัดทำงบประมาณในพื้นที่เป็นเรื่องที่สำคัญ ยุติธรรมจังหวัดจึงต้องพัฒนาและผลักดันให้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้รับบรรจุลงในแผนพัฒนาจังหวัดได้ เช่น โครงการเผยแพร่เพื่อสร้างการรับรู้กฎหมายสามารถเป็นโครงการนำร่องได้เพราะปัญหาเรื่องการกระทำผิดกฎหมาย การไม่รู้กฎหมายมีอยู่ทั่วทุกที่แล้วแต่ว่ามีมากหรือน้อยต่างกัน

2. การแก้ไขฟื้นฟู ติดตามดูแล ช่วยเหลือ และสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชุมชน มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2559 มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุมประพฤติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บูรณาการการแก้ไขฟื้นฟู ติดตามดูแล ช่วยเหลือ และสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชุมชน ซึ่งสามารถขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ตามอำนาจหน้าที่ข้อ 2

3. งาน Function Base ต่างๆ เช่น การไกล่เกลี่ย คลินิกยุติธรรม ยุติธรรมชุมชน

4. งานบริการต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่ของ กพยจ. ข้อที่ 3

5. มติ ครม. เรื่องกรอบการป้องกันอาชญากรรม 6 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ 4) เฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาส

ทำผิด 5) ลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อ 6) การพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร

6. Big Data ข้อมูลของกระบวนการยุติธรรม สนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลและรายงานเข้ามายัง กระทรวงยุติธรรมซึ่งในอนาคตอาจเป็นการ รายงานผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้สามารถ นำข้อมูลต่าง ๆ เช่น สถิติการให้บริการประชาชน มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ทิศทางจากข้อมูล ข้อเท็จจริงจากพื้นที่ ซึ่งหากยุติธรรมจังหวัด สามารถดำเนินการรวบรวม สังเคราะห์ข้อมูล อย่างเป็นระบบก็จะช่วยในการกำหนดนโยบาย มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. **คู่มือการจัดประชุม กพยจ.:** นายไชยสุวัฒน์ ฤกษ์เงิน

คู่มือคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงาน ยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 เอกสารสำหรับคณะกรรมการ พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) สารระสำคัญประกอบด้วย มติ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม แห่งชาติ (กพยช.) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 กรกฎาคม 2560 (ร่าง) คำสั่งจังหวัดในการแต่งตั้ง กพยจ. และการดำเนินการในพื้นที่ได้แก่การจัดทำ คำของงบประมาณเชิงบูรณาการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แนวทางการสร้างการรับรู้ด้านกฎหมาย และ แนวทางการขับเคลื่อนกรอบการป้องกัน อาชญากรรม

ส่วนที่ 2 วาระการประชุม สารระสำคัญ ประกอบด้วย วาระการประชุม กพยจ. คำแนะนำ สำหรับร่างระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการ พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) และตัวอย่างการนำเสนอวาระ (Power Point)

ส่วนที่ 3 คู่มือฝ่ายเลขานุการ สำหรับการบริหารการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม ระดับจังหวัด (กพยจ.) สารระสำคัญประกอบด้วยการจัดทำวาระและ เอกสารประกอบการประชุม การกำหนดนัดหมาย การบริหารการประชุม ประกอบด้วย การจัดทำ หนังสือเชิญประชุม แบบตอบรับการเข้าร่วม ประชุม การจัดทำเอกสารลงทะเบียน ผังที่นั่ง ตามองค์ประกอบ การจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการ ประชุม การนำเสนอข้อมูล การสรุปรายงาน ทั้งรายงานการประชุมย่อ รายงานการประชุม ฉบับสมบูรณ์ การเผยแพร่และติดตามมติ ทั้งนี้ ในภาคผนวกได้นำตัวอย่างนำเสนอรูปแบบของ เอกสารประกอบการประชุมที่ยุติธรรมจังหวัด สามารถนำไปใช้จัดทำเอกสารได้จริง รวมทั้ง ได้นำข้อมูลทั้งหมดให้สามารถ Download ได้ ทางเว็บไซต์ของสำนักงานกิจการยุติธรรมด้วย

7. **แนวทางการดำเนินงานของสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) เพื่อขอรับงบประมาณ บูรณาการจังหวัด:** นายสาส์ สุกเกิด

งบประมาณรายจ่าย สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ (1) งบกลาง เป็นงบประมาณที่ตั้งไว้ ที่กรมบัญชีกลางเพื่อจัดสรรให้แก่ส่วนราชการ เพื่อเป็นเงินเบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญ ค่าใช้จ่าย ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ค่าใช้จ่ายชดเชยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น (2) งบประมาณรายจ่ายบริหารจัดการหนี้ภาครัฐ ใช้เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการหนี้ภาครัฐให้เกิด เสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศ โดยการดำเนินการและชำระหนี้ของภาครัฐ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด (3) งบประมาณ รายจ่ายบูรณาการ (Agenda) เป็นงบประมาณ ที่ดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล

ซึ่งดำเนินงานร่วมกันหลายหน่วยงาน ภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน โดยมีหน่วยงานเจ้าภาพหลักเป็นผู้รับผิดชอบ (4) งบประมาณรายจ่ายพื้นที่ (Area) เป็นงบประมาณที่ดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ทั้งในระดับจังหวัดและระดับภาคโดยเป็นการตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ แผนงานบูรณาการส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนงานบูรณาการสร้างเสริมพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ แผนงานบูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ และ (5) งบประมาณรายจ่ายกระทรวง/หน่วยงาน (Function) เป็นแผนงานที่ดำเนินการตามหน้าที่ความรับผิดชอบประจำตามกฎหมายจัดตั้งของหน่วยงานนั้นๆ ได้แก่ แผนงานบุคลากรภาครัฐ แผนงานพื้นฐาน และแผนงานยุทธศาสตร์ ซึ่งในปัจจุบันแนวโน้มงบประมาณกลุ่ม Function จะลดลง และกลุ่ม Agenda และ Area จะเพิ่มขึ้น โดยมีการจัดทำดังนี้

1. กระบวนการจัดทำงบประมาณ

1.1 การวางแผนงบประมาณ คือ การทบทวนงบประมาณ เพื่อนำมาประกอบการจัดทำงบประมาณ ได้แก่ รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณปีที่ผ่านมา รายงานการวิเคราะห์ระดับความสำเร็จของการดำเนินงาน (Part) การทบทวน/ปรับปรุง เป้าหมายกลยุทธ์ ผลผลิต กิจกรรม ตัวชี้วัด และการวางแผนงบประมาณ โดยจัดทำข้อเสนอวงเงินงบประมาณเบื้องต้น จัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการ การกำหนดนโยบายและวงเงินงบประมาณ รายจ่ายประจำปี และการจัดทำยุทธศาสตร์ จัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยสำนัก

งบประมาณ สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาความมั่นคง ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ ให้สอดคล้องนโยบายสำคัญต่างๆ ของประเทศ

1.2 การจัดทำงบประมาณ ประกอบด้วย การจัดทำแผนงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์ การจัดทำค่าของงบประมาณ การพิจารณาค่าของงบประมาณ การจัดทำร่าง พ.ร.บ. งบประมาณ และการเสนอร่าง พ.ร.บ. งบประมาณ

1.3 การอนุมัติงบประมาณ ประกอบด้วย การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. งบประมาณโดยฝ่ายนิติบัญญัติ การตรา พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปี

1.4 การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย การจัดทำแผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งเดิมหน่วยงานมักไม่ให้ความสำคัญในกระบวนการนี้ แต่ในปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณเพื่อสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จึงได้กำหนดมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ โดยกำหนดเป้าหมายการเบิกจ่ายงบประมาณในแต่ละไตรมาส การกำหนดระยะเวลาในการก่อหนี้ในรายจ่ายลงทุนให้แล้วเสร็จภายในไตรมาส 1 เป็นต้น

1.5 การติดตามประเมินผล เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดผลการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย การติดตามผลการดำเนินงาน และการประเมินผล

2. การจัดทำงบประมาณบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณตามนโยบายสำคัญต่างๆ ของประเทศที่มีการดำเนินงานตั้งแต่ 2 หน่วยงานขึ้นไป

มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่มีความเชื่อมโยง สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและไม่ซ้ำซ้อน ทั้งนี้ แนวทางการจัดทำงบประมาณบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดกรอบการจัดทำงบประมาณ ซึ่งประกอบด้วย ขอบเขต หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ตัวชี้วัด หน่วยงาน โครงการ กิจกรรม และแนวทางในการติดตามประเมินผล

2.2 การจัดทำค่าของงบประมาณ ในแผนงานบูรณาการ โดยต้องกำหนดภารกิจบูรณาการอย่างน้อยเป็นในระดับโครงการของหน่วยงานให้สอดคล้องและเชื่อมโยงไปสู่การบรรลุเป้าหมายแผนงานบูรณาการ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนมีการวางแผนแม่บทระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อการพัฒนาตามแผนงานบูรณาการให้มีความต่อเนื่อง

2.3 การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม ที่กำหนดไว้ในแผนงานบูรณาการ ต้องสอดคล้องและส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของแผนงานบูรณาการ มีความพร้อม ทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ พื้นที่ดำเนินการ และการบริหารจัดการที่จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการร่วมกันภายใต้แผนงานบูรณาการจะต้องมีความเป็นเอกภาพ ประสาน สอดคล้อง และมีค่าใช้จ่ายเป็นไปตามหลักเกณฑ์ มีการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

3. การจัดทำงบประมาณจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ มีหลักการสำคัญ คือ

3.1 ความสอดคล้องและเชื่อมโยง คือความสอดคล้องระหว่างนโยบายการพัฒนาประเทศ นโยบายรัฐบาลและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

3.2 การบูรณาการ คือการบูรณาการตั้งแต่กระบวนการวางแผน การกำหนด ยุทธศาสตร์ การบริหารงานตามแผนและยุทธศาสตร์ การบูรณาการระหว่างแผนงานและงบประมาณ รวมทั้งการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน

3.3 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและสร้างการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ยุทธศาสตร์ และจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด และกลุ่มจังหวัด เพื่อให้ทุกภาคส่วนภายในจังหวัดตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

ทั้งนี้ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แบบบูรณาการ พ.ศ. 2551 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนและงบประมาณ และการบริหารงานของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยกำหนดให้มีองค์กรในการบริหารงานจังหวัด และกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ 3 ระดับ คือ (1) คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.น.จ.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขาธิการ ก.พ.ร. เป็นกรรมการและเลขานุการ (2) คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน หัวหน้าสำนักงานจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และ (3) คณะกรรมการ

บริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.ก.) ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดหน้ากลุ่มเป็นประธาน และให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งข้าราชการกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการและเลขานุการ

การจัดทำงบประมาณจังหวัดและกลุ่มจังหวัด มีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดกรอบวงเงินของงบประมาณ จะพิจารณาจากจำนวนประชากรพื้นที่ GDP สภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งจุดเน้นการพัฒนาของพื้นที่นั้น ๆ

2. การขอรับการจัดสรรงบประมาณ จังหวัดและกลุ่มจังหวัด หน่วยราชการระดับจังหวัดเป็นผู้ขอรับการจัดสรรงบประมาณงบประมาณภาค (แผนงานบูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ) ทั้งหน่วยราชการระดับจังหวัดและส่วนราชการระดับกรมในส่วนกลางสามารถขอรับการจัดสรรงบประมาณได้

3. การจัดทำค่าของงบประมาณจังหวัด (การเขียนโครงการ) หน่วยงานต้องบรรจุโครงการกิจกรรมในแผนพัฒนาจังหวัดโดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดและควรให้ความสำคัญในการออกข้อมูลตามแบบฟอร์มรายละเอียดจำแนกตามงบรายจ่าย (เช่น งบดำเนินการ งบลงทุน งบอุดหนุน งบรายจ่ายอื่น งบบุคลากร)

4. การพิจารณาและวิเคราะห์โครงการของสำนักงานงบประมาณ มีเกณฑ์ในการพิจารณาได้แก่ ที่มาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความสอดคล้องของเป้าหมาย ผลผลิตกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือนโยบาย/ยุทธศาสตร์ ความคุ้มค่าของโครงการ ทางเลือกการดำเนินการและความเหมาะสมของเทคโนโลยี

ที่นำมาใช้วิธีการและแผนการดำเนินงาน รวมทั้งศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินการ

4. การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี รัฐบาลให้ความสำคัญกับงบประมาณในมิติพื้นที่เป็นอย่างมาก สำนักงานยุติธรรมจังหวัดจะต้องดำเนินการเพื่อให้โครงการ/กิจกรรมได้บรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด โดยประสานการดำเนินการกับสำนักงานจังหวัดซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการของ ก.บ.จ. ทั้งนี้ โครงการด้านกระบวนการยุติธรรมจะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดด้านความมั่นคง โดยโครงการ/กิจกรรมที่เสนอ เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด ควรเป็นภารกิจซึ่งแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ รวมทั้งไม่ใช่โครงการที่ตอบสนองต่อบทบาทภารกิจพื้นที่ของหน่วยงาน ดังนั้น การจัดทำค่าของงบประมาณเชิงบูรณาการ ในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เช่น การสร้างการรับรู้กฎหมาย และการขับเคลื่อนกรอบแนวทางการป้องกันอาชญากรรม จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ในฐานะฝ่ายเลขานุการของ กพยจ. ที่ต้องจัดทำโครงการเพื่อบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด และได้รับการจัดสรรงบประมาณจังหวัด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ต่อไป

ผลการดำเนินงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.)

ข้อมูลจากการจัดทำรายงานประจำปี คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 (ข้อมูล ณ มกราคม 2562) สรุปผลการดำเนินงานตามแนวทางขับเคลื่อน ดังนี้

1. มีการแต่งตั้ง กพยจ. มีคำสั่งแต่งตั้ง กพยจ. ครบทั้ง 76 จังหวัดเรียบร้อยแล้ว

2. มีการประชุม กพยจ. ครั้งที่ 1/2560 พบว่า ทั้ง 76 จังหวัดจัดการประชุมและได้รายงานผลการดำเนินงานมายังกระทรวงยุติธรรมตามกำหนด

3. มีการจัดทำแผนการประชุมคณะกรรมการ กพยจ.

- มีแผนประชุม กพยจ. ทุกเดือน จำนวน 6 จังหวัด
- มีแผนประชุม กพยจ. 2 เดือน/ครั้ง จำนวน 17 จังหวัด
- มีแผนประชุม กพยจ. 3 เดือน/ครั้ง จำนวน 53 จังหวัด

4. ผลการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

- 8 จังหวัด ได้รับจัดสรรงบประมาณ คือ พะเยา แม่ฮ่องสอน หนองคาย สบบุรี ราชบุรี นนทบุรี สมุทรสาคร และเพชรบุรี รวมจำนวน 3,178,400 บาท
- 42 จังหวัด ได้บรรจุแผนงาน/โครงการในแผนงบประมาณฯ แต่ไม่ได้รับจัดสรร
- 26 จังหวัดยังไม่มีแผนงาน/โครงการบรรจุในแผนงบประมาณฯ

เมื่อจำแนกลักษณะแผนงาน/โครงการพบว่า ส่วนใหญ่เป็นแผนงาน/โครงการด้านการสร้าง การรับรู้และความเข้าใจ รองลงมาเป็นด้านการ ป้องกันอาชญากรรม การสร้างความปรองดอง/ การป้องกันความขัดแย้ง การบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินงานและด้านสิทธิมนุษยชน ตามลำดับ ทั้งนี้ จากผลดำเนินงานข้างต้น

จึงกล่าวได้ว่ากลไกคณะกรรมการพัฒนา การบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) ได้เริ่มต้นขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมเรียบร้อยแล้ว การดำเนินการภายหลังจากนี้ คือการผลักดันให้ กิจกรรมตามภารกิจเป็นแผนงาน/โครงการหลัก/ งานประจำในแผนพัฒนาจังหวัดและได้รับการ สนับสนุนงบประมาณเชิงบูรณาการในระดับ จังหวัดและกลุ่มจังหวัดอย่างต่อเนื่องและ ครบทุกจังหวัดเพื่อให้การอำนวยความสะดวก แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพต่อไป

■ สรุป

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม ระดับจังหวัด (กพยจ.) มีที่มาจากคณะกรรมการ พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติว่าด้วย งานคุ้มครองสิทธิและยุติธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยมีการจัดตั้งหรือรองผู้ว่าราชการ จังหวัดที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ยุติธรรมจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการแต่งตั้ง คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม ระดับจังหวัด (กพยจ.) เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2560 เพื่อเป็นกลไกการอำนวยความสะดวก และประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด

มีภารกิจหน้าที่สำคัญในการเสนอแผนการ ดำเนินการไปสู่แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด รวมทั้งบูรณาการงบประมาณในระดับพื้นที่ โดยการจัดทำงบประมาณ Area Base การขอ งบประมาณเป็นกลุ่มจังหวัด บูรณาการความ ร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน

และประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟู ติดตามดูแลช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชุมชนที่เหมาะสมในจังหวัด เสริมสร้างให้ประชาชนในจังหวัดเข้าถึงการบริการของกระทรวงยุติธรรม การสร้างความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ตามกรอบการป้องกันอาชญากรรม และประสานกำกับ ดูแลเกี่ยวกับการเชื่อมโยงฐานข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ซึ่งได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมเรียบร้อยแล้ว

■ บรรณานุกรม

- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2560). รายงานสรุปการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนยุติธรรมจังหวัด: ภารกิจ และ กพยจ. *สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนยุติธรรมจังหวัด: ภารกิจ และ กพยจ.* นนทบุรี.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2561). รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ครั้งที่ 1/2561. *การประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.).* กรุงเทพฯ.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2561). รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ครั้งที่ 4/2561. *การประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.).* กรุงเทพฯ.

วิกฤตการณ์และมาตรการทางกฎหมาย ต่อการแก้ไขปัญหาโครงการพุทธจริตเงินทอนวัด* The Crisis and Legal Measure for the Corruption in Thai Buddhist Temple

รัชพล ธนะเกียรติวารี**

Ratchapol Tanakiatwaree

■ บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มุ่งเน้นกล่าวถึง วิกฤตการณ์การทุจริตเงินอุดหนุนวัดที่เป็นเงินงบประมาณของรัฐ ที่เบิกจ่ายเพื่อเกื้อหนุนวัดในการดำเนินการทางศาสนา โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1. เพื่อไปปฏิบัติบูรณะซ่อมแซม 2. เพื่อการเผยแพร่ดำเนินกิจกรรมทางศาสนา 3. เพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่มีการเบิกจ่ายไม่เป็นไปตามความเป็นจริง มีการทุจริตโดยมีเจ้าหน้าที่ภายในสำนักพระพุทธศาสนา รู้เห็นเป็นใจ โดยให้วัดร่างงบประมาณที่ต้องการอุดหนุนโดยมีการบวงบเพิ่มจากที่ต้องการจริง คิดเป็น 1 ต่อ 3 หรือวัดรับเงินอุดหนุนร้อยละ 25 ส่วนเจ้าหน้าที่ในสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) รับส่วนต่างร้อยละ 75 จากนั้นจะส่งคำร้องของงบประมาณให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) พิจารณา เมื่อคำร้องขอได้รับการอนุมัติ วัดจะต้องเบิกเงินในส่วนร้อยละ 75 ให้กับเจ้าหน้าที่พศ. เกิดเป็นการทุจริตขึ้นในโครงการนี้ รวมถึงการนำมาตรการทางกฎหมายเข้ามากำกับดูแลวัด และการนำแนวทางการบริหารจัดการรายงานบัญชีทางการเงินของวัด เพื่อให้วัดมีการบริหารจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเพื่อเป็นการป้องกัน และไม่ให้เกิดช่องว่างที่เอื้อต่อการทุจริตอย่างที่เป็นปัญหาลุกลาม

* บทความนี้ประยุกต์มาจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง การทุจริตโครงการเงินอุดหนุนวัดในมิติอาชญากรรมบนความเชื่อ : ศึกษากรณี "เงินทอนวัด" หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี รศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

** นายรัชพล ธนะเกียรติวารี นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Mr. Ratchapol Tanakiatwaree Graduate Student Master of Arts in Criminology and Criminal Justice Department of Sociology and Anthropology, Political Science faculty Chulalongkorn University.

Received: February 12, 2019 Revised: March 26, 2019 Accepted: April 5, 2019

บทความเรื่องนี้ เป็นการศึกษาทางเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2508 ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง โดยวิธีพรรณนาและวิเคราะห์

คำสำคัญ : การทุจริต, เงินทองวัด

■ Abstract

The article focuses on the crisis of Corruption in Thai Buddhist temple, which the state budget is disbursed to support the temple in religious operations with the purpose 1. Restoration 2. Propagation for carry out the religious activities 3. For the study of Buddhist Scriptures but there is a corruption by a staff within the Bureau of Buddhism that let the temple drafts the subsidy budget which increase in ratio of 1:3 or 25 percent. The staff acquires 75 percent of the difference. Then submit the budget request to National Office of Buddhism. When the request is approved, the temple will have to withdraw 75 percent of the money to the staff. Therefore, it caused corruption in this project. In addition, takes Legal measures to supervise the temples and conduct the management of the temple financial accounting report to the temple to have effective financial management, transparency, and be able to inspect and to prevent the gap that is conducive to

corruption.

In this study, documentary research whereby the author of this research has studied and analyzed data form the Act on The Sangha Act B.E.2505, newspapers, theses, journal articles, and research reports. In so doing, the author describes and qualitatively analyzed the data collected.

Keywords : Corruption, The Corruption in Thai Buddhist Temple

■ บทนำ

ศาสนาเป็นลัทธิความเชื่อของมนุษย์ที่มีแบบแผน มีหลักในการแสดงหลักธรรม คำสอน ความเชื่อ ข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด สิ่งที่ดีหรือสิ่งที่ไม่ควรทำ ศาสนานั้นเป็นตัวกำหนดค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม วิธีการปฏิบัติ วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ให้เป็นไปตามหลักการและคำสอนของศาสนาซึ่งศาสนาในโลกนี้มีมากมายหลากหลาย ศาสนา หลากหลายความเชื่อ มนุษย์นั้นสามารถเลือกที่จะนับถือศาสนาได้ตามความเชื่อ ความศรัทธาที่มีแก่หลักคำสอนของศาสนานั้น ๆ ซึ่งมนุษย์ทุกคนเกิดมามีศาสนาติดตัวให้ยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอน โดยมีรากฐานจากการที่ครอบครัวของตนได้นับถือมาตั้งแต่แรก

ศาสนาในประเทศไทยนั้นมีหลากหลาย ศาสนา แต่ศาสนาที่คนไทยให้ความนับถือมากที่สุด คือ ศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาหลักประจำชาติ โดยมีหลักคำสอนที่สอนให้ละเว้นจากความชั่วทั้งปวงให้ทำความดี และมีจิตใจที่สะอาด

โดยหลักคำสอนเหล่านี้ถูกอบรม ปลุกฝังตั้งแต่ยังเยาว์วัยให้เป็นคนดี ไม่ทำความชั่ว รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปันผู้อื่น ถือศีล รักษาศีล 5 ทำบุญสั่งสมบุญ เวลาตายจะได้ขึ้นสวรรค์ ถ้าทำชั่วจะต้องลงนรก จึงก่อให้เกิดความกลัวการตกนรก เพราะการถูกปลุกฝังเหล่านี้ ส่งผลให้ประเทศไทยกลายเป็นเมืองวิถีแห่งชาวพุทธ ทำให้คนไทยเป็นคนจิตใจดี มีความโอบอ้อมอารี รักสงบ เมื่อมีปัญหาจึงช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ให้แก่กัน มีการชักชวนกันไปทำบุญในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาด้วยความศรัทธาในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการสั่งสมบุญ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา อุบัติภูมิ และบำรุงวัดในรูปแบบต่าง ๆ แต่ที่นิยมทำกันมาก คือ การบริจาคเงินเข้าวัดเพื่อช่วยเหลือปัจจัยด้านต่าง ๆ แก่ทางวัด โดยถือว่าการบริจาคทรัพย์เป็นการทำบุญและทำนุบำรุงศาสนา พบว่าวัดมีเงินหมุนเวียนในรูปแบบของรายได้และรายจ่ายของวัดอยู่ประมาณ 100,000 - 120,000 ล้านบาทต่อปี (ณดา, 2555)

นโยบายสาธารณะ เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหา บรรเทาปัญหา และ/หรือป้องกันปัญหาต่าง ๆ ตามภาระหน้าที่ของรัฐบาล โดยการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีความชัดเจนเฉพาะเจาะจงมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับผู้กำหนด นั่นก็คือรัฐบาล โดยทั่วไปนโยบายระดับชาติมีลักษณะครอบคลุมกว้างขวาง ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐบาล ทุกกระทรวง ทบวง กรม ในทุกระดับ แต่ก็ยังขาดความชัดเจนเฉพาะเจาะจง จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในการรับนโยบายระดับชาติมากำหนดเป็นนโยบาย

ระดับล่างให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บางครั้งจึงทำให้นโยบายบางนโยบายมีช่องว่างหรือช่องโหว่ที่เอื้อต่อการทุจริตคอร์รัปชันได้ จึงขอยกตัวอย่างนโยบายเงินอุดหนุนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่เกิดปัญหาการทุจริตขึ้นมา (ศุภชัย, 2552)

เนื่องจากวัดเป็นองค์การที่ไม่แสวงหากำไร โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำหน้าที่กำกับดูแล ซึ่งจะมีการจัดสรรงบที่เรียกว่า “เงินอุดหนุน” ที่จ่ายให้กับวัดในประเทศไทย โดยการของบเหล่านี้มีเพื่อจุดประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อไปปฏิบัติบูรณะซ่อมแซม 2. เพื่อการเผยแพร่ดำเนินกิจกรรมทางศาสนา 3. เพื่อการศึกษา พระปริยัติธรรมโดยวิธีการทุจริตจะเป็นในรูปแบบที่ว่า เมื่อจะมีการโอนเงินอุดหนุนจากส่วนกลาง (พศ.) ไปวัด จะมีผู้เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่จากพศ. ไปเสนอขอตัดลงงบอุดหนุนวัด และให้วัดร่างงบประมาณที่ต้องการอุดหนุนโดยมีการบวกงบเพิ่มจากที่ต้องการจริง คิดเป็น 1 ต่อ 3 หรือวัดรับเงินอุดหนุนร้อยละ 25 ส่วนเจ้าหน้าที่ พศ. รับส่วนต่างร้อยละ 75 จากนั้นจะส่งคำร้องของบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณา เมื่อคำร้องขอได้รับการอนุมัติวัดจะต้องเบิกเงินในส่วนร้อยละ 75 ให้กับเจ้าหน้าที่ พศ. หรือเรียกว่า เงินทอนวัด และจากการตรวจสอบข้อมูลเงินงบประมาณสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติปี 2555-2559 ที่มีการเบิกจ่าย 33 วัด พบว่าวัดที่เข้าข่ายทุจริต 12 วัด อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ 6 วัด ภาคตะวันออก 3 วัด ภาคกลาง 2 วัด และภาคใต้ 1 วัด สูญเงินไปกว่า 60.5 ล้านบาท (ไทยรัฐ, 2561)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขการทุจริตโครงการเงินอุดหนุนวัด ซึ่งการที่วัดจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา และความเชื่อที่ครบครัน เช่น การทำบุญ การไ้หวย การสะเดาะเคราะห์ การนอนโลงศพเสริมชะตาต่อชีวิต การบริจาคโลงศพ ซึ่งรูปแบบกิจกรรมทางศาสนาเหล่านี้ เป็นการเปิดช่องโอกาสให้กับอาชญากรหรือตัววัดเองที่อาศัยความเชื่อ ความศรัทธาเหล่านี้มาสร้างเป็นเม็ดเงินให้กับทางวัดหรือตัวอาชญากรได้อย่างง่ายดาย และการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่มีอำนาจปกป้องดูแลพระพุทธศาสนา ทำให้วัดและพระพุทธศาสนาเสื่อมลงโดยอาศัยระบบการจ่ายเงินที่หละหลวม ขาดการตรวจสอบ จึงเกิดการทุจริตขึ้นมา ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ฝังรากลึกและส่งผลกระทบต่อสังคมไทย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้การวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ข้อมูลทางเอกสารจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ บทความวารสาร รายงานการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาการทุจริตในโครงการเงินอุดหนุนวัด และแนวทางในการแก้ไขปัญหา

■ การศึกษาและเป้าหมายขอบโครงการเงินอุดหนุนวัด

โครงการเงินอุดหนุนวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) มีหน้าที่สำคัญหลายประการ เช่น การกำหนด

นโยบาย และมาตรการในการทำนุบำรุงพุทธศาสนา รวมถึงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา และจัดการวัดร้าง สนับสนุนส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสำนักงานพศ. จะได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในการสนับสนุนพระพุทธศาสนาผ่านโครงการที่เรียกว่า “เงินอุดหนุนวัด”

หลักเกณฑ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยการขอและการจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัด ประจำปีงบประมาณ 2558 เพื่อให้การจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินประเภทอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สัมพันธ์กับโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนตามนโยบายของทางรัฐบาล และให้การสนับสนุนการปกครองคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังต่อไปนี้

1. วัดที่จะขอเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัดจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

1.1 เป็นวัดที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดตามกฎหมาย มีชื่อในทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1.2 เจ้าอาวาสได้ดำเนินการปกครองวัดให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคมกับได้ปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของทางราชการมาด้วยดี

1.3 พระสงฆ์และประชาชนที่ขึ้นกับวัดนั้นได้เอาใจใส่ในการพัฒนาวัดตามโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนของทางราชการ

1.4 ทางวัดมีเงินทุนในการบูรณะหรือก่อสร้างเสนาสนะที่จะขอรับเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัดหรือได้จัดหาวัสดุก่อสร้าง

หรือได้ลงมือก่อสร้างไว้แล้วอย่างน้อย 1 ใน 3 ของงานก่อสร้างนั้น

1.5 มีเจ้าอาวาส หรือรักษาการเจ้าอาวาส ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายเถรสมาคมและมีพระภิกษุ สามเณร อยู่จำพรรษา

2. วัดใดประสงค์จะขอรับเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัด ให้กรอกราชการตามแบบการขอรับเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัด พร้อมแนบภาพถ่ายอาคารเสนาสนะที่จะบูรณะหรือก่อสร้าง และภาพถ่ายบริเวณวัด เสนอเรื่องผ่านเจ้าคณะพระสังฆาธิการเจ้าสังกัดและเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองตามลำดับ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวบรวมรายงานการขอรับเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัด และจัดทำบัญชีรายชื่อวัดที่ขอรับเงินอุดหนุนส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติภายในเวลายกกำหนด ทั้งนี้ ไม่รวมความไปถึงวัดที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ตรวจพบหรือพิจารณาว่ามีเหตุอันควรให้การสนับสนุนตามนโยบายอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

3. แนวทางการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัด มีลำดับความจำเป็นก่อนหลังดังนี้

3.1 วัดที่จะได้รับการอุดหนุนงบประมาณตามความจำเป็นเร่งด่วน

3.1.1 วัดที่ประสบวินาศภัย

3.1.2 วัดทั่วไป

3.1.3 วัดที่เป็นโบราณสถานหรือมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์/ท้องถิ่น

3.1.4 วัด ที่เป็น สถานศึกษาพระปริยัติธรรมหรือเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเผยแผ่

4. ลักษณะของวัด

4.1 สถานที่ตั้ง

- พื้นที่อันตราย เช่น 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- พื้นที่ชายแดน
- พื้นที่ชนบท
- ชุมชนเมืองฯ

5. เสนาสนะที่อยู่ในเกณฑ์ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ

5.1 อุโบสถ/วิหาร

5.2 กุฏิ

5.3 หอฉัน/ศาลาการเปรียญ

5.4 ห้องน้ำ/สุขา

5.5 ถนน กำแพงวัด เขื่อน

6. วัดที่ได้รับเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัดต้องใช้จ่ายเงินในการบูรณะหรือก่อสร้างเสนาสนะของวัดตามที่ระบุในหนังสือแจ้งผลการจัดสรรเงินอุดหนุนฯ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

7. การเบิกจ่ายเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

ตามโครงการเงินอุดหนุนวัด ปัจจุบันมีวัดทั่วประเทศทั้งหมด 40,758 วัด (กองพุทธศาสนสถาน, 2560) และในแต่ละปีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะได้รับเงินงบประมาณ 5,315 ล้านบาทต่อปี ในจำนวนนี้ เป็นเงินอุดหนุนวัดถึงกว่า 4,671 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 87 ของงบประมาณทั้งหมด จากการตรวจสอบของสำนักงานตำรวจกองบังคับการกองปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ หรือ บก. ปปป. พบเส้นทางการทุจริตเงินทอนวัดทั้งหมด 2 รูปแบบ คือ

1. มีวิธีการดำเนินการโดยโอนเงินให้กับทางวัด โดยที่ทางวัดไม่ได้ทำเรื่องร้องขอเงินอุดหนุนจากโครงการ หลังจากนั้นจะทำการเรียกเงินทอนจากวัด ยกตัวอย่างเช่น โอนเงินให้กับทางวัด 1 ล้านบาท จะทำการเรียกเงินคืนจากวัด 75% หรือคิดเป็นเงิน 750,000 บาท เหลือเป็นเงินที่วัดได้รับจริงประมาณ 250,000 บาท

2. มีวิธีการดำเนินการโดย กลุ่มผู้กระทำความผิดทำการเจรจากับทางวัดแต่ละแห่งโดยตรง เพื่อตกลงกับวัดถึงเรื่องการทอนเงินส่วนเกินที่วัดทำเรื่องร้องขอไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งยอดเงินจะบวกเพิ่มจากความต้องการจริงของวัดร้อยละ 75 ก่อนที่เงินดังกล่าวจะถูกเรียกคืนหรือโอนคืนให้กับกลุ่มผู้กระทำความผิด

จากการตรวจสอบข้อมูลเงินงบประมาณสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปี 2555 - 2559 ที่มีการเบิกจ่ายโครงการอุดหนุนเงินวัด 33 แห่ง พบวัดที่เข้าข่ายเสียหายทุจริตเงินทอนวัด 23 แห่ง โดยโครงการเงินอุดหนุนวัดที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดสรรให้วัดและพระสงฆ์ มีอยู่ 3 ส่วน คือ 1. เงินอุดหนุนเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ประมาณ 500 ล้านบาท ต่อปี 2. เงินอุดหนุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม ประมาณ 1,200 ล้านบาทต่อปี และ 3. เงินอุดหนุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประมาณ 600 ล้านบาทต่อปี จากการตรวจสอบของสำนักงานกองบังคับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) ในช่วงปีงบประมาณ 2555 - 2560 พบความเสียหายประมาณ 200 ล้านบาท (ผู้จัดการออนไลน์, 2560)

ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากปัญหาเรื่องของนโยบายที่มีไม่ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์/เงื่อนไขในการยื่นขอของบสนับสนุนไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บังเกิดผล และนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันในวงการพระพุทธศาสนาที่ทางวัดได้ทำการยื่นเรื่องขอเงินงบอุดหนุนวัดไม่เป็นไปตามความจริง และการเบิกจ่ายงบที่ไม่ชอบของข้าราชการในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยการปลอมแปลงข้อมูลความต้องการเงินสนับสนุนวัด รวมถึงการร่วมมือกันฉ้อโกงระหว่างเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน พศ. กับทางวัดต่าง ๆ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่วัดควรจัดทำบัญชีเงินวัด เพื่อให้เกิดการตรวจสอบได้ รวมถึงมีการจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง เปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้และตรวจสอบ จึงเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาถึงการบริหารเงินวัดไทยว่ามีรูปแบบวิธีการและกระบวนการอย่างไร ถ้าหากวัดมีการบริหารจัดการเงินที่ดีย่อมมีส่วนให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารเงิน สร้างความมั่นคง ความเข้มแข็งให้แก่วัดทั้งด้านการเงิน และทางด้านความศรัทธา รวมถึงเป็นการป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นจากโครงการเงินอุดหนุนวัดอีกด้วย

3. วิเคราะห์มาตรการในการจัดการศาสนสมบัติวัด

3.1 มาตรการทางกฎหมายในการจัดการศาสนสมบัติวัด

“วัด” ตามกฎหมายมีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ภายใต้การคุ้มครองแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ด้วยเหตุนี้ วัดจึงต้องดำเนินกิจกรรมตามสิทธิและหน้าที่ภายใน

กรอบของวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ถึงแม้ว่าการดำเนินการของวัดเป็นการดำเนินการในกิจการเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นหลักก็ตาม นอกจากนี้ การที่วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงมีความสามารถในการถือครองทรัพย์สินทั้งในรูปแบบสังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ด้วยตนเองได้ และสามารถใช้อิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ก็เฉพาะสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น จากสถานะทางกฎหมายของวัด ย่อมส่งผลไปถึงการดำเนินงานและภาระหน้าที่ของวัด ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของวัดให้ถูกต้องและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ในปัจจุบันวัดมีการถือครองศาสนสมบัติวัดและศาสนสมบัติกลางไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งการควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดประโยชน์ศาสนสมบัติทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นเรื่องสำคัญ หากได้มีการบริหารจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนดไว้จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อทางวัด ในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่วัด รวมถึงเป็นการป้องกันการหาประโยชน์โดยไม่ชอบจากศาสนสมบัติทางพระพุทธศาสนาและเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายด้วยศาสนสมบัติ คือ ทรัพย์สินทุกชนิด ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา รวมถึงทรัพย์สินทางปัญญา ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 คือ

1. ศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสนั้น ๆ ตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511

2. ศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 40 ประกอบด้วยกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2549 และให้รวมถึงปกครองดูแลรักษา วัดร้าง ที่ธรณีสงฆ์ และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะ รศ. 121 และมาตรา 32 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (ฉลง, 2555)

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ย่อมมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของวัดได้เช่นเดียวกับนิติบุคคลทั่วไป เช่น การดูแลให้เช่าที่ดินของวัด การรับซื้อฝาก การซ่อมเสนาสนะต่าง ๆ (ที่อยู่ ที่นอน ที่ใช้แก่พระภิกษุ และสามเณร) รวมถึงการหารายได้เพิ่มพูนศาสนสมบัติของวัดในลักษณะอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด งานประจำปี ดังนั้นกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครอง เพื่อเป็นการดูแลผลประโยชน์ของวัดเอง และเพื่อเป็นการทำนุบำรุงศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและจะต้องอาศัยความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการ และการบริหารจัดการที่เป็นระบบและยุติธรรม เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันการทุจริตทางการเงินของวัดและการเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากศาสนสมบัติของวัดโดยมิชอบ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการกฎหมายเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการ

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน พ.ร.บ. คณะสงฆ์จึงกำหนดให้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2511 ไว้ดังนี้

1. การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัดให้ลงทะเบียนทรัพย์สินของวัดไว้เป็นหลักฐาน และเมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าด้วยเหตุใดให้จำหน่ายออกจากทะเบียนนั้นโดยระบุเหตุแห่งการจำหน่ายไว้ด้วยการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินหรือสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน เมื่อได้จดทะเบียนการได้มาตามกฎหมายแล้ว สำหรับวัดในเขตกรุงเทพมหานครให้ส่งหลักฐานการได้มาเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) สำหรับวัดในเขตอื่นให้เก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้น

2. การกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้จัดประโยชน์จะกระทำได้อต่อเมื่อสำนักงาน พศ. เห็นชอบและต้องได้รับอนุญาตจากมหาเถรสมาคม

3. การให้เช่าที่ดินหรืออาคารให้เจ้าอาวาสจัดไวยว้จกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้องและให้เก็บรักษาทะเบียน และหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐานที่วัด หรือจะเก็บรักษาไว้ที่สำนักงาน พศ. เก็บรักษาไว้ก็ได้

4. การเช่าธรณีสงฆ์ ที่กลปนาหรือที่วัดที่กันไว้เป็นที่จัดประโยชน์ที่มีการกำหนดระยะเวลาเช่าเกิน 3 ปี จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากสำนักงาน พศ.

5. การเก็บรักษาเงินของวัดส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไปให้เก็บรักษาโดยฝากสำนักงาน พศ. จังหวัด อำเภอ หรือธนาคาร หรือนิติบุคคลที่สำนักงาน พศ. ให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด

6. ให้เจ้าอาวาสให้ไวยว้จกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีแสดงเงินรับเงินจ่ายคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไป โดยความเรียบร้อยและถูกต้อง

7. ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยว้จกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้อง หรือถูกหมายเรียกเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เจ้าอาวาสแจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดที่วัดตั้งอยู่ทราบไม่ช้ากว่าห้าวัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับหมาย

8. ให้สำนักงานพศ.กำหนดแบบทะเบียนบัญชีแบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด (คู่มือสังฆาธิการ, 2558)

3.2 แนวทางการบริหารจัดการรายงาานบัญชีทางการเงินของวัด

วัดไทยในพระพุทธศาสนามีฐานะเป็นนิติบุคคล (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, 2560) มีสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และถือว่าเป็นองค์กรทางศาสนาที่มีบทบาทสำคัญทางด้านสังคมของไทย ตั้งแต่เป็นสถานที่พักอาศัยของพระสงฆ์ เป็นสถานที่ให้ผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาทำบุญและประกอบศาสนกิจต่าง ๆ จนถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งนันทนาการ ศูนย์การเรียนรู้ และการพัฒนา การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา งานศพ งานบวช งานแต่งงาน การเข้าบวชวัดอุ้มงคล เป็นต้น

จากความสำคัญของวัดข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่วัดซึ่งเป็นองค์กรศาสนาและในฐานะนิติบุคคลจะต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายทางการเงินของวัด เพื่อให้เกิดการตรวจสอบได้ เพื่อเปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับรู้และตรวจสอบได้ โดยหากพิจารณาให้ดีแล้ว การบริหารการเงินที่ดีย่อมมีส่วนทำให้วัดมีความโปร่งใสในการบริหารการเงิน สร้างความมั่นคงให้แก่วัดทั้งทางด้านการเงิน และทางด้านความน่าเชื่อถือและเชื่อมั่นรวมถึงเป็นการป้องกันการทุจริตอีกด้วย

■ หลักการบริหารการเงิน

หลักการบริหารการเงินที่สำคัญ คือ การมีข้อมูลเพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมการลงทุน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาทรัพย์สินเพื่อใช้ในการลงทุน กิจกรรมการจัดหาเงิน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการจัดหาทรัพย์สินในการลงทุน และดำเนินงาน (แต่สำหรับวัด กิจกรรมการหาเงิน โดยหลักมาจากเงินสนับสนุนจากภาครัฐ และเงินบริจาค) กิจกรรมการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับการหารายได้และการควบคุมค่าใช้จ่ายขององค์กร เป็นต้น การจดบันทึกรายการต่างๆ ทางการเงินที่เกิดขึ้น และจัดทำบัญชีที่ถูกต้องและได้มาตรฐานจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมองเห็นสถานะภาพทางการเงินที่แท้จริงขององค์กร และแสดงถึง ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ การจัดทำรายงานทางการเงินหรือบัญชีรายรับ - รายจ่าย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นหลักในการบริหาร

การเงินที่ดีเพื่อสร้างความสมดุลและมั่นคงให้แก่องค์กร

การบริหารการเงินขององค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรเพื่อแสวงหากำไรขององค์กรธุรกิจ หรือองค์กรเพื่อไม่แสวงหากำไรอย่างวัด มูลนิธิ หรือองค์กรการกุศลต่างๆ มีหลักการบริหารการเงินไม่แตกต่างกัน แต่ความแตกต่างจะอยู่ที่รูปแบบของสินทรัพย์ที่ลงทุน แหล่งที่มาของเงินทุน และแหล่งที่มาของรายได้และค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการทางการเงินที่ย่อมแตกต่างกัน โดยสิ้นเชิงระหว่างองค์กรที่แสวงหากำไรกับองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายของการบริหารการเงินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักขององค์กรจึงเป็นเรื่องหลักการบริหารที่สำคัญ (ณดา, 2555)

สำหรับวัดซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรประเภทหนึ่ง มีเป้าหมายเพื่อเป็นสถานที่ทางศาสนา เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีทางศาสนาต่างๆ เป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้ รวมถึงเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ แม้ว่าวัดจะได้มีการดำเนินงานเพื่อแสวงหาผลกำไร แต่ด้วยความเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่งมีรายรับและรายจ่ายในการดำเนินงานต่างๆ จึงควรมีแนวทางในการบริหารการเงินที่เหมาะสม เพื่อความโปร่งใสในการดำเนินงาน และสามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากแหล่งเงินทุนที่ได้ส่วนมากแล้วจะมาจากการบริหารจากกลุ่มผู้มีจิตศรัทธาหรือพุทธศาสนิกชนซึ่งการดำเนินงานที่จะสร้างภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือและสะท้อนภาพการบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง และการดำเนินงานที่ไม่สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการที่ดี

ย่อมนำไปสู่ความเสื่อมเสีย และสะท้อนถึงภาพลักษณ์ในทางลบได้ รวมถึงการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีและมีประสิทธิภาพจะช่วยป้องกันในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันได้เป็นอย่างดี เพราะความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ถึงแหล่งที่มาของเงินทุนต่างๆ ในการดำเนินงานของวัด

■ วิธีรับและเก็บรักษาเงินของวัด และวิธีทำบุญ

การรับและเก็บรักษาเงินของวัดและการทำบุญซึ่งเป็นงานการศาสนาสมบัติของวัดงานหนึ่งซึ่งอยู่ในความดูแลและจัดการของเจ้าอาวาสตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ซึ่งวิธีปฏิบัติ คือ

1.1 วิธีรับและเก็บรักษาเงินของวัด

1) การรับเงินผลประโยชน์ไม่ว่ากรณีใด ๆ วัดจะต้องออกไปเสร็จรับเงิน (ตามแบบ ศบว.7) แสดงการรับทุกครั้งแล้วจึงนำยอดเงิน ตามใบเสร็จนั้นเข้าบัญชีรับ และลงเลขที่ใบเสร็จไว้ในบัญชีรับอีกครั้ง แม้การรับดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารเข้าบัญชีรายรับก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน สำหรับอนุโมทนาบัตรจะมีหรือไม่ก็ได้ ส่วนการรับเงินการกุศลควรออกอนุโมทนาบัตรแล้วลงบัญชีรับอีกครั้งหนึ่ง

2) วิธีเก็บรักษาเงินของวัด วัดจะเก็บเงินรักษาผลประโยชน์ของวัดเองได้เพียง 3,000 บาท ส่วนที่เกิน 3,000 บาทให้นำฝากกรมการศาสนา จังหวัดอำเภอ ธนาคาร หรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาได้เห็นชอบทางปฏิบัตินั้น ควรฝากธนาคาร โดยระบุข้อบัญญัติว่า “วัด....หรือว่า เงินของวัด....” ห้ามฝากเป็นชื่อเจ้าอาวาสหรือผู้ใด การเบิกเงิน

จากธนาคารควรกำหนดเงื่อนไขให้ลงนามร่วมกัน 3 คน คือ เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้ดูแลผลประโยชน์ รวมเป็น 3 คน ผู้ที่เจ้าอาวาสเห็นควรจึงถอนได้ หรือเมื่อฝากลงนามร่วมกัน 3 คน เมื่อจะถอนลงนามต้องมี 2 ใน 3 มีเจ้าอาวาสเป็นหลัก

1.2 วิธีทำบัญชีรับจ่าย

ให้เจ้าอาวาสให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์วัดจัดทำบัญชีรับจ่ายประจำเดือนโดยใช้แบบของกรมการศาสนา เมื่อทุกสิ้นเดือนให้รวบรวมยอดรับจ่าย หักยอดคงเหลือและยอดยกไปเดือนต่อไป ผู้ทำบัญชีลงนามรับรองแล้ว เสนอเจ้าอาวาสตรวจและควรให้ตรวจทุกเดือน วัดใหญ่ๆ มีรายรับรายจ่ายมาก อาจมีบัญชีจ่ายหลายเล่มตามประเภทแห่งงานหรืออาจใช้บัญชีรับจ่ายทั่วไปเพื่อความสะดวกในการจัดทำบัญชีก็ได้

1.3 วิธีทำบัญชีปี

เจ้าอาวาสตั้งไวยาวัจกรหรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของวัดจัดทำบัญชีปี (ตามแบบ ศบว.6) ตัดยอดวันที่ 31 ธันวาคม โดยปฏิบัติดังนี้

1) แยกรายรับทั้งปีออกเป็นประเภท เช่น ยอดยกมาจากปีเก่า เงินค่าเช่า เงินค่าบำรุงเงินค่าดอกเบี้ย เงินการกุศลต่างๆ และรายรับอื่นๆ แต่ละประเภทเป็นเงินเท่าใด และรวมทุกประเภทเป็นเงินเท่าใด

2) แยกรายรับจ่ายทั้งปีออกเป็นประเภท เช่น ค่าก่อสร้างและบูรณะ ค่าตอบแทน ค่าภาษี ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ค่าคนงานวัดและรายจ่ายอื่นๆ แต่ละประเภทเป็นเงินเท่าใด และรวมทุกประเภทเป็นเงินเท่าใด

3) เมื่อหักแล้วคงเหลือเงินเท่าใด

4) เงินที่เหลือเป็นเงินสดเท่าใด ฝากธนาคารไหน เท่าใด

เมื่อจัดลงรายการในบัญชีปีเรียบร้อย แล้วให้ผู้จัดทำบัญชีลงนามรับรอง แล้วเสนอเจ้าอาวาสลงนามและเก็บไว้ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

3.3 วิเคราะห์มาตรการในการจัดการศาสนสมบัติของวัด

การดูแลรักษาและการจัดการทรัพย์สินอันเป็นสมบัติของวัด มีความสำคัญต่อกิจการในทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากจากประเทศไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และนิยมทำบุญบริจาคทรัพย์สินแก่วัดหรือพระสงฆ์ เมื่อมีการบริจาคทรัพย์สินแก่วัดแล้ว ทรัพย์สินนั้นย่อมตกเป็นศาสนสมบัติของวัด หน้าที่ในการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติจึงตกแก่เจ้าอาวาสวัดนั้นเช่นกัน

ถึงแม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์ กฎระเบียบในการบริหารจัดการการเงินให้วัดได้ถือปฏิบัติแล้ว แต่ก็ยังพบว่า วัดส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ ตามรายงานเรื่อง “การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด” พบว่าวัดส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย รวมทั้งจัดทำทะเบียนคลังพัสดุ การตรวจสอบรายงานผลต่อเจ้าคณะปกครองสงฆ์ จะมีการทำเด่นชัดเฉพาะวัดใหญ่ ๆ หรือพระอารามหลวง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาล และเมืองหลวง ส่วนวัดที่อยู่ในภูมิภาคหรือในเขตชนบท มีน้อยมากในการดำเนินการบริหารจัดการดังกล่าว เจ้าอาวาสส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติวัดและมักจะบริหารแต่เพียงผู้เดียว ไม่ได้กระจายอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์หรือกรรมการวัดในการเข้ามาช่วยเหลือดูแลกิจการดูแลทรัพย์สินสมบัติ

ของวัด และส่วนใหญ่ก็ขาดความรู้ ความชำนาญในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายวัด ในเขตชนบทมักจะได้รับอิทธิพลจากกรรมการวัดในพื้นที่ วัดที่มีทรัพย์สินรายได้จำนวนมาก มักจะมีผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ การจัดสรรผลประโยชน์ของวัดบางส่วนยังไม่เหมาะสม และไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคม การบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด เจ้าคณะปกครองไม่ได้เข้มงวดและขาดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง พุทธศาสนิกชนไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบผลการดำเนินการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด (กนก, 2545)

ด้วยช่องว่างด้านความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการบริหารจัดการเงินของวัด ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เนื่องจากวัดเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรที่มีรายรับที่มากตามรายงานเรื่อง “รายรับรายจ่ายของวัดไทย ในกรุงเทพมหานคร” พบว่า รายได้ของวัดส่วนใหญ่มาจากการบริจาคทำบุญ ก่อสร้าง เสนาสนะ และบูรณปฏิสังขรณ์มากที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำสุด 30,000 บาท สูงสุด 6,300,000 บาท มีผู้บริจาคมากที่สุดอยู่ที่ระหว่าง 100,000 บาท ถึง 500,000 บาท ส่วนรายได้จากการจัดงานประจำปี เฉลี่ยต่อปีมากที่สุด อยู่ในระหว่าง 100,000 บาท ถึง 800,000 บาท ขณะที่ฌาปนสถานมีรายได้อยู่ที่ 5,000 บาท ถึง 900,000 บาทต่อปี รายได้จากที่จอดรถและให้เช่าที่ ต่ำสุด 10,000 บาท และสูงสุด 540,000 บาท และ 1,500,000 บาทต่อปี นอกจากนี้ ยังมีรายได้ที่เกิดจากการเช่าวัตถุมงคล รายได้ของมูลนิธิ

รายได้ที่รัฐบาลสนับสนุน และรายได้จากอื่น ๆ ต่ำสุด 10,000 บาท สูงสุด 15,800,000 บาท ขณะที่ดอกผลของเงินมูลนิธิต่ำสุดเฉลี่ย 10,000 บาท สูงสุด 5,100,000 บาทต่อปี (เรืองฤทธิ์, 2540)

การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ถ้าวัดมีทรัพย์สินจำนวนมาก มักจะมีผู้เข้าไปแอบแฝงหาผลประโยชน์ การจัดสรรผลประโยชน์ของวัด บางวัดยังไม่เหมาะสมและไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สิน อันเป็นศาสนสมบัติของวัด เจ้าคณะผู้ปกครอง ไม่ได้กวดขัน และขาดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ประชาชนไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินอันเป็นศาสนสมบัติของวัดได้ จึงเห็นได้ว่า การบริหารจัดการเงินของวัดเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการจัดทำ เพราะด้วยรายรับที่มีมากของวัดในแต่ละปี และเมื่อไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย จึงเกิดเป็นช่องว่างที่ทำให้มีผู้ไม่ประสงค์ดีเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากการที่วัดไม่ได้มีการบริหารจัดการเงินของวัดที่ดี ดังนั้น การบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส มีการนำเสนอข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบถึงการดำเนินงาน แหล่งที่มาของรายได้ มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล การมีกลไกในการตรวจสอบความถูกต้อง

และประเด็นทางกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการศาสนสมบัติต่าง ๆ ของวัด ที่พบปัญหาในกระบวนการนำกฎหมายไปปฏิบัติ ที่วัดยังไม่สามารถนำไปใช้หรือทำได้ดี ในการจัดการดูแลทรัพย์สินอันเป็นศาสนสมบัติของวัดได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคลหรือเจ้าอาวาส

ที่ยังอาจขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ออกมา รวมถึงประเด็นที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในเรื่องของการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ด้วบทกฎหมายยังมีความบกพร่อง ไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในปัจจุบัน รวมถึง การที่วัดได้รับเงินงบประมาณอุดหนุนวัด ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ของสำนักงาน พศ. ที่มีช่องโหว่ในทางปฏิบัติ ที่วัดสามารถทำเรื่องของงบอุดหนุนวัดมายังสำนักงาน พศ. ได้โดยตรง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการขาดมาตรการตรวจสอบที่ดี และเมื่อวัดได้รับงบอุดหนุนมาแล้ว การดำเนินการนำงบประมาณไปใช้จ่าย ไม่สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากวัดไม่ได้มีการจัดทำบัญชีรายรับ - จ่าย ที่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาการคอร์รัปชันขึ้นมา

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกลไกการควบคุมทางสังคม (Containment Theory) (Reckless อ้างถึงใน พรชัย, 2553) ที่มองว่า บุคคลได้รับอิทธิพลของแรงผลักดันหลายประการให้กระทำความผิดกฎหมาย แต่ขณะเดียวกันก็มีแรงที่คอยต่อต้านหรือขัดขวางไม่ให้บุคคลกระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งแรงผลักดันทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนแรงดึงภายนอกและภายใน จะกระตุ้นหรือจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมอาชญากรรม หากแรงต่อต้านภายนอกและภายในไม่สามารถต้านทานต่อแรงดังกล่าวได้

แรงผลักดันให้ กระทำความผิดกฎหมายมีหลายอย่าง คือ

1. แรงกดดันทางสังคม (Social Pressures) ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ สถานภาพที่ต่ำ

ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพสุจริต

2. แรงดึงดูดให้กระทำผิดทางสังคม (Social Pulls) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลไม่ยอมรับค่านิยม และบรรทัดฐานในการดำรงชีพ เช่น การมีเพื่อนที่ไม่ดี วัฒนธรรมรองในการกระทำผิดกฎหมาย แบบอย่างหรือตัวอย่างไม่ดีจากสื่อมวลชน

3. แรงผลักดันให้กระทำผิดทางชีวภาพหรือจิตใจ (Biological or Psychological Pushes) ซึ่งมีอยู่ภายในร่างกายของบุคคล ได้แก่ ความอ่อนเพลีย ความไม่พอใจ ความตึงเครียดภายในจิตใจ ความเป็นปรี๊ด ความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ส่วนแรงที่คอยขัดขวางไม่ให้บุคคลกระทำผิดกฎหมายก็คือ ตัวกีดกันจากภายนอกและตัวกีดกันจากภายใน ดังต่อไปนี้

1. ตัวกีดกันภายนอก (External Containment) ประกอบด้วย การมีประสิทธิภาพของสถาบันครอบครัวและกลุ่มเพื่อน จริยธรรม ระเบียบข้อบังคับของสถาบันในสังคม บรรทัดฐานที่สมเหตุสมผลและการคาดหวัง ความสามัคคี การบังคับบัญชา และการควบคุมทางวินัยที่มีประสิทธิภาพ ฯลฯ เป็นต้น

2. ตัวกีดกันภายใน (Inner Containment) เป็นผลที่ได้รับมาจากการสร้างนิสัยภายในตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมตนเอง (Self - Control) การมีอีโก้ที่เข้มแข็ง การอดทนอดกลั้นต่อความผิดหวัง ความรู้สึกผิดชอบ ความมุ่งมั่น ความสามารถในการหาสิ่งอื่นมาทดแทนต่อความต้องการ ฯลฯ เป็นต้น

ซึ่งในที่นี้ในส่วนของตัวกีดกันหรือตัวควบคุมภายนอก (External Containment) จะเห็นได้ว่าตัวกฎหมายของพระราชบัญญัติสงฆ์ เรื่องการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดนั้นเพียงพอ

เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติใช้ ถึงแม้ว่าตัวบทกฎหมายได้ออกมานานแล้ว แต่เพราะการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปของสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า เช่น การมีอินเทอร์เน็ตแบบพกพาที่สามารถโอน จ่าย ชำระเงินได้ง่ายในยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ยากต่อตัววัดหรือพระสงฆ์ในการปรับตัวเรียนรู้และเข้าใจ และการปฏิบัติต่อวัดหรือพระสงฆ์ที่ถือศีล ปฏิบัติธรรมในทางศาสนาไม่จำเป็นหรือไม่ควรที่จะต้องเข้มงวดหรือทำให้เกิดความละเอียดมากจนเกินไปเหมือนกับปฏิบัติกับบุคคลโดยทั่วไปในสังคมที่จะเห็นว่าเป็นบุคคลที่ง่ายต่อการจะกระทำผิดมากกว่าพระสงฆ์

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าตัวบทกฎหมายจะมีความเพียงพอต่อการนำไปปฏิบัติแล้ว ตัวบทกฎหมายก็ยังคงมีความล้าสมัยอยู่ เพราะตัวบทกฎหมายได้ร่าง และบังคับใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2505 ซึ่งควรมีการปรับปรุงในเรื่องตัวบทกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ควรปรับปรุงในตัวบทกฎหมายไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาโดยตรง

และในส่วนของตัวกีดกันภายใน (Internal Containment) จะเห็นได้ว่า การนำตัวบทกฎหมายไปปฏิบัติยังทำได้ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาในระดับตัวบุคคล ที่เจ้าอาวาส มัคทายก พระลูกวัดหรือนุคฺลากรในวัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ควรที่จะศึกษาเรียนรู้ ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด รวมถึงการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของวัดและให้การจัดบัญชีเป็นบัญชีที่สอดคล้องกับที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม ก็ควรมีกลไกการตรวจสอบจากสำนักงาน พศ. ที่มีความเข้มแข็งเพื่อป้องกัน

การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบตามกฎหมาย

ในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดจากเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินหรือศาสนาสัมบัติวัด เจ้าคณะผู้ปกครอง คณะสงฆ์ ควรเข้มงวด ตรวจสอบตรา กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินอันเป็นศาสนสมบัติของวัดในเขตปกครองให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และควบคุมดูแลวัดในเขตปกครองให้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินอันเป็นศาสนสมบัติของวัดอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรให้เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สามารถเข้าไปตรวจสอบร่วมกับเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ เพื่อบริหารจัดการดำเนินการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัดให้ถูกต้อง ป้องกันมิให้มีการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในทรัพย์สิน ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด และการยื่นขอของบประมาณในการอุดหนุนวัด ควรออกกฎระเบียบ ข้อบังคับให้ชัดเจนในการยื่นขอของบอุดหนุน ให้ทางวัดที่ต้องการเงินอุดหนุนทำเรื่องขอส่งไปยังสำนักงาน พค. จังหวัดก่อน เพื่อให้สำนักงาน พค. จังหวัด ทำการตรวจสอบรายละเอียดต่าง ๆ ในการยื่นขอของบ แล้วจึงส่งเรื่องต่อไปยังสำนักงาน พค. ในการพิจารณาต่อไป เพื่อเป็นการอุดช่องว่างในการทุจริต

■ บทสรุป

ความสำคัญของวัดต่อสังคมไทยมีมาแต่อดีตเป็นเวลายาวนาน ความผูกพันกับวัดเกี่ยวข้องกับบุคคล ชุมชน และสังคม กิจกรรมภายในวัดมีความหลากหลาย ตั้งแต่การเป็นสถานที่พักอาศัยของพระสงฆ์ การประกอบ

ศาสนกิจต่าง ๆ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ การจัดงานนันทนาการในรูปแบบต่าง ๆ (งานวัด) รวมถึงการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การพัฒนา แหล่งนันทนาการ เป็นต้น รวมถึงการที่พระพุทธศาสนิกชนชาวไทยมีบทบาทในการเข้าไปร่วมในการพัฒนา อุปลัมภ์และบำรุงรักษาวัดในรูปแบบต่าง ๆ แต่ที่นิยมกันอย่างมาก คือ การบริจาค ซึ่งมักจะเป็นการบริจาคในรูปแบบของเป็นหลัก โดยพุทธศาสนิกชนทั้งหลายถือการบริจาคทรัพย์เป็นการทำบุญ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

นอกจากนั้นแล้ว วัดในพระพุทธศาสนา มีทรัพย์สินที่จัดเป็นศาสนสมบัติที่ต้องดูแลและบริหารจำนวนมาก แต่การบริหารจัดการศาสนสมบัติกลับพบปัญหาอย่างมากในการดูแลทรัพย์สินของทางวัด การขาดความรู้ ความสามารถในการจัดการประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายที่ถูกต้องตามหลักการบริหาร รวมทั้ง การที่วัดได้รับเงินอุดหนุนจากทางภาครัฐผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นเงินสนับสนุนวัด ในด้านการปฏิรูปบูรณะซ่อมแซม ด้านการเผยแผ่ ดำเนินกิจกรรมทางศาสนา ด้านการศึกษา พระปริยัติธรรม ซึ่งวัดจะได้รับเงินสนับสนุนจากโครงการเงินอุดหนุนวัดนี้ก็ต่อเมื่อทำเรื่องยื่นเสนอขอรับเงินอุดหนุนไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และรอการอนุมัติรับเงินอุดหนุน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กิจกรรม การดำเนินการในวัดเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการได้มาและการใช้ไปของเงินที่เกี่ยวข้องข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ การบริหารจัดการทางการเงินและศาสนสมบัติของวัดจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ควร

มีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการที่ดี การมีกลไกการตรวจสอบที่เข้มแข็งจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการเข้าไปตรวจสอบการดูแลบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดและการจัดทำบัญชีรายรับ-จ่ายที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด รวมถึงการให้พุทธศาสนิกชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของวัดสามารถที่จะเข้าไปตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสในการบริหารการเงิน สร้างความมั่นคง ความน่าเชื่อถือและเชื่อมั่นให้กับทางวัด และเพื่อเป็นการป้องกันการหาผลประโยชน์โดยมิชอบตามกฎหมายอีกด้วย

■ ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรกำหนดให้วัดได้มีการจัดทำรายงานทางการเงินประจำปี และนำเสนอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้รวบรวม โดยกำหนดให้มีการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีเป็นประจำ พร้อมให้จัดทำรายงานข้อมูลทางการเงินของวัดอย่างเป็นระบบ เพื่อความโปร่งใสของระบบวัดในประเทศไทย

2. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีหน่วยงานเฉพาะที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบการจัดทำบัญชีรายรับ-จ่ายของวัดและการยื่นเรื่องของงบประมาณการอุดหนุนวัด

3. ปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการจัดการประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ไม่ยืดเยื้อ แต่ยืดหยุ่นทันต่อเหตุการณ์ เพื่อ

ป้องกันผู้เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบจากทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด

4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งช่วยกันพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงินให้แก่วัด เพื่อให้วัดมีการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ

5. ประชาชน และชุมชนในฐานะพุทธศาสนิกชน ควรต้องมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการวัดมากขึ้น เพื่อช่วยกันพัฒนาวัดให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นป้องกันและตรวจสอบการหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของวัด

6. การป้องกันและแก้ไขในโครงการทุจริตเงินอุดหนุนวัด ยังเป็นประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้ศึกษากำลังดำเนินการศึกษาต่อไป

■ บรรณานุกรม

- กนก แสนประเสริฐและคณะ. (2545). *การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- กองพุทธศาสนสถาน. (2561). *สำนักงานศาสนสมบัติ. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. ค้นจาก <http://www.bmd.onab.go.th>
- ฉลอง ช่วยธานี. (2555). *มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัดและศาสนสมบัติกลาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ณดา จันทร์สม. (2555). รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัย การบริหารการเงินของวัดใน
ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ไทยรัฐ. (2560). แฉทุจริต “เงินวัด” บิ๊ก พศ.
อาจมีเหี่ยว / ถามตรง ๆ กับจอมขวัญ. ค้นจาก
<https://www.youtube.com/watch?v=woWs4X4VE>

ผู้จัดการออนไลน์. (2561). เปิดตัวอย่าง “รูปแบบ
บัญชีวัด” แบบใหม่ ฉบับ ก.พ.ร.หลัง มส.
ไฟเขียว 6 บัญชี “เงินรายวัน-เงินฝาก-รายรับ-
รายจ่าย-งบประมาณปี-รายงานประจำปี.
ค้นจาก [https://mgronline.com/politics/
detail/9600000103668](https://mgronline.com/politics/detail/9600000103668)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535.
(แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560). ราชกิจจานุเบกษา,
134(ตอนพิเศษ 97ง), 49/4.

พรชัย ชันดี. (2553). ทฤษฎีอาชญาวิทยา:
หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์.
กรุงเทพฯ: สุเนตรฟิล์ม.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2505).
ราชกิจจานุเบกษา, 79(ตอนที่ 115/ฉบับพิเศษ),
29-44.

เรืองฤทธิ์ ประสันรักษ์. (2540). รายรับรายจ่าย
ของวัดในกรุงเทพมหานคร. วารสาร
พุทธศาสน์ศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
4(2), 43-45.

สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). คู่มือ
พระสังฆาธิการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธ-
ศาสนาแห่งชาติ.

ศุภชัย ยาวะประภาส. (2552). นโยบาย
สาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

๑๔

รายละเอียดในการส่งบทความวิจัย / บทความวิชาการ เพื่อตีพิมพ์ลงวารสารกระบวนการยุติธรรม

วารสารกระบวนการยุติธรรม จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ที่กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่ง คือการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม จัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม หรือเสนอแนะหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม ดังนั้น สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ในฐานะ ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีภารกิจหนึ่งคือการเผยแพร่ ความรู้ทางด้านวิชาการในกระบวนการยุติธรรม จึงได้จัดทำวารสารกระบวนการยุติธรรมขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลการศึกษาวิจัย ตลอดจนองค์ความรู้ ทางด้านกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไปสู่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน นิสิต นักศึกษา รวมถึงประชาชนผู้สนใจทั่วไปทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมทั้งเป็นเวที หรือสื่อกลางสำหรับแนะนำและนำเสนอผลงานค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ หรือความเห็นทางวิชาการ องค์ความรู้ใหม่ด้านกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านบทความ ทางวิชาการ ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป พร้อมกระตุ้นให้เกิดการวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติที่จะสามารถนำไปอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

หลักเกณฑ์สำหรับผู้สนใจส่งบทความมาลงวารสาร

1. เป็นบทความวิจัยหรือบทความวิชาการทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
2. เป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอลงพิมพ์ ในวารสาร/สิ่งพิมพ์อื่น ไม่ใช่บทความแปล หรือบทความซ้ำ ไม่ได้ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น และ ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียง ผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น)
3. เนื้อหาด้านฉบับเป็นผลงานที่สรุปแล้วมีความยาว 10–20 หน้า (A4) อักษรภาษาไทยพิมพ์ด้วย TH Sataban ขนาด 16 อักษรภาษาอังกฤษพิมพ์ด้วย Times New Roman ขนาด 12 โดยส่งต้นฉบับ พิมพ์ 1 ชุด พร้อมเขียนชื่อและเบอร์ติดต่อกลับ
4. ฝ่ายเลขานุการ จะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (peer review) โดยกำหนด ให้มีรูปแบบการพิจารณาบทความแบบ double-blinded ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่ง ไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double - blind peer review) และจะติดต่อผู้เขียนในกรณีมีข้อแก้ไขจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ทางผู้เขียนนำไปดำเนินการแก้ไข เมื่อแก้ไขเสร็จตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ให้ผู้เขียนนำส่งต้นฉบับที่แก้ไขพร้อม file มายังกองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรม

5. เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ในวารสารกระบวนการยุติธรรม ฝ่ายเลขานุการจะนำส่งวารสารฯ ให้กับผู้เขียน จำนวน 2 เล่ม

6. ส่งต้นฉบับที่ กองบรรณาธิการวารสารกระบวนการยุติธรรม: กองงานคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 9 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 หรือ ncjad.oja@gmail.com

การเสนอต้นฉบับบทความวิชาการ

1. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียนและสังกัด (Author & by-line) ชื่อ นามสกุล สังกัด/หน่วยงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องหมาย *, ** ทำเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อสถานที่ทำงานหน่วยงาน หรือสถาบันของผู้เขียนที่เป็นปัจจุบัน
3. บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเรียงความย่อหน้าเดียวที่มีใจความครบถ้วนสมบูรณ์ มีสาระโดยสังเขปประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ความสำคัญของบทความ และบทสรุป
4. คำสำคัญ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
5. บทนำ (Introduction) ให้ข้อมูลและประเด็นสำคัญทางวิชาการ รวมทั้งวัตถุประสงค์ของเรื่องนั้น
6. แกนหลักของเรื่อง อธิบายโดยผสมผสานกับข้อวิจารณ์ซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อยหรือหัวข้อย่อย และข้อเสนอแนะที่ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่
7. สรุป (Conclusion)
8. การจัดทำเชิงอรรถและบรรณานุกรม (References) โดยใช้วิธีอ้างตามระบบ APA
9. หากมีเชิงอรรถอธิบายเนื้อหาในเนื้อเรื่อง ให้ใช้ระบบเชิงอรรถท้ายเรื่อง (endnote)

การเสนอต้นฉบับบทความวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียนและสังกัด (Author & by-line) ชื่อ นามสกุล สังกัด/หน่วยงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องหมาย *, ** ทำเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อสถานที่ทำงานหน่วยงาน หรือสถาบันของผู้เขียนที่เป็นปัจจุบัน
3. บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเรียงความย่อหน้าเดียวที่มีใจความครบถ้วนสมบูรณ์ มีสาระโดยสังเขปประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and Methods) การวิเคราะห์และสรุปผล (Results Conclusion)
4. บทนำ (Introduction) ให้ข้อมูลและประเด็นสำคัญทางวิชาการ รวมทั้งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนั้น
5. วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and Methods) กล่าวถึงการออกแบบกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยเรียบเรียงลำดับขั้นตอน

6. ผลการวิจัย (Result) รายงานและอธิบายผลที่สำคัญที่เป็นจริง มีตารางหรือภาพประกอบตามความจำเป็นและเหมาะสม ซึ่งเนื้อหาส่วนนี้ควรมีสัดส่วนร้อยละ 50 ของบทความ

7. สรุปและอภิปรายผล (Discussion) นำประเด็นที่สำคัญของผลการศึกษา อภิปราย วิเคราะห์ตามลำดับการเสนอว่าเหมือนหรือแตกต่างจากการศึกษาของผู้อื่นอย่างไร โดยมีหลักฐานอ้างอิงที่น่าเชื่อถือการนำผลประยุกต์ใช้ รวมทั้งข้อเสนอสัดส่วนร้อยละ 50 ของบทความ

8. การจัดทำเชิงบรรณและบรรณานุกรม (References) อ้างอิงโดยใช้ระบบ APA

9. หากมีเชิงบรรณอธิบายเนื้อหาในเนื้อเรื่อง ให้ใช้ระบบเชิงบรรณท้ายเรื่อง (endnote)

การเขียนอ้างอิงแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6

➤ รูปแบบการการอ้างอิงแทรก

1. การอ้างอิงเอกสารที่มีผู้เขียนคนเดียว

สุทศศรี (2554) พบว่า หลักกรรมมีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมและจิตใจของผู้สูงอายุ ผู้ดูแลที่มีงานประจำต้องปรับเวลาทำงานในการดูแลผู้ป่วย ทำให้ผู้ดูแลรู้สึกเหนื่อย (สุธีรา, 2554)

2. การอ้างอิงเอกสารที่มีผู้เขียน 2 คน

ธารทิพย์ และอรพิน (2547) กล่าวว่า ความชุกปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดเบาหวานมีเพิ่มขึ้น จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ในปีพ.ศ. 2548 ร้อยละ 6.4 (ปัทมา และปราโมทย์, 2553)

3. การอ้างอิงเอกสารที่มีผู้เขียน 3-5 คน

การอ้างอิงครั้งแรก (ในย่อหน้าเดียวกัน) ใส่ชื่อผู้เขียนทั้ง 3-5 คน

ลือชา, สมศักดิ์, ประนอม, และสนอง (2553) พบว่า ความเจ็บปวดจากการใส่เครื่องช่วยหายใจ

การอ้างอิงครั้งที่ 2 (ในย่อหน้าเดียวกัน) ใส่ชื่อผู้เขียนคนแรก เว้น 1 ตัวอักษร ตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”

ลือชา และคณะ (2553) พบว่า ผู้สูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคไตเรื้อรัง ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนดังกล่าวมาแล้ว..... (ลือชา และคณะ, 2553)

4. การอ้างอิงที่มีผู้เขียน 6 คน หรือ มากกว่า 6 คนขึ้นไป ใส่ชื่อผู้เขียนคนแรกเว้น 1 ตัวอักษรตามด้วย “คณะ” กรณีที่อ้างอิงชื่อผู้เขียนก่อนข้อความ

ชาธิปัตย์ และคณะ (2554) พบว่า การนวดไทยสามารถบรรเทาอาการปวดในผู้ป่วยปวดศีรษะได้

ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวมีการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยเรื้อรัง (ทัศน และคณะ, 2550)

5. การอ้างอิงเอกสารที่ไม่มีชื่อผู้เขียน ให้ระบุชื่อเรื่องเพียง 2-3 คำแรก (กรณีที่ชื่อเรื่องยาว) หรือชื่อเรื่องเต็มสั้น ๆ ภายในเครื่องหมายอัฒภาค (“....”) และตามด้วยปีพิมพ์ เช่น

ในการดูแลผู้ป่วยเด็กโรคระบบทางเดินหายใจ.... (“การพยาบาล,” 2550)
(ชื่อเรื่องเต็ม: การพยาบาลผู้ป่วยเด็กที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ)

10. การอ้างอิงเอกสารโดยการคัดลอกข้อความมา โดยไม่ได้นำมาเรียบเรียงใหม่ ให้พิมพ์ชื่อผู้เขียนตามด้วยปีพิมพ์ และหน้าที่คัดลอกมา กรณีข้อความที่คัดลอกมาน้อยกว่า 40 คำ ให้ใส่ข้อความนั้นภายในเครื่องหมายอัฒประกาศ (‘...’) เช่น

บุษย์ (2550) กล่าวว่า “ผลของการใช้ยาแก้ปวด ทำให้อาการปวดหายไปภายใน 1 นาที” (หน้า 41)

นักวิจัยกล่าวว่า “ผลของการใช้ยาแก้ปวด ทำให้อาการปวดหายใน 1 นาที” (บุษย์, 2550, หน้า 41)

➤ การอ้างอิงท้ายเล่ม หรือ บรรณานุกรม (Bibliography)

1. บทความในวารสาร (Journal Article)

1.1 วารสารทั่วไป

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ หน้าแรก-หน้าสุดท้าย

ชื่อวารสาร และปีที่ ใช้ตัวเอียง

1.2 บทความวารสารที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต ใช้คำว่า “ค้นจาก” สำหรับเอกสารภาษาไทย หรือ “Retrieved from” สำหรับเอกสารภาษาอังกฤษ ต่อจากเลขหน้า โดยไม่ต้องใส่วันที่เข้าถึง

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ หน้าแรก-หน้าสุดท้าย./ ค้นจาก///// http://

หลัง http:// ไม่ใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.)

2. บทความในนิตยสาร หรือ หนังสือพิมพ์ (Magazine / Newspaper)

ชื่อผู้เขียน./ (วัน เดือน ปี)./ ชื่อบทความ./ ชื่อ นิตยสาร หรือ หนังสือพิมพ์./ ปีที่, หน้า.

ชื่อนิตยสาร หรือ หนังสือพิมพ์ และ ปีที่ ใช้ตัวเอียง

3. หนังสือ (Book)

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

ชื่อหนังสือ ใช้ตัวเอียง

4. บทหนึ่งในหนังสือ (Chapter in book) เป็นการอ้างอิงจากเนื้อหาที่มีผู้เขียนเฉพาะบทนั้น ๆ และมีชื่อบรรณาธิการที่หน้าปกของหนังสือ

ชื่อผู้เขียนในบท./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบท./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ./ (บรรณาธิการ), ชื่อหนังสือ///// (ครั้งที่พิมพ์./ หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบท)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

ชื่อหนังสือ ใช้ตัวเอียง

5. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) จากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ ค้นจาก <http://>

ชื่อหนังสือ ใช้ตัวเอียง

6. บท หรือ ตอนในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Chapter in e-book from database)

ชื่อผู้เขียนในบท./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบท./ ใน/ ชื่อบรรณาธิการ./ (บรรณาธิการ)./ ชื่อหนังสือ///// (ครั้งที่พิมพ์./ หน้าแรก-หน้าสุดท้ายของบท)./ ค้นจาก <http://>

ชื่อหนังสือ ใช้ตัวเอียง

7. แผ่นพับ / จุลสาร

เขียนเช่นเดียวกับหนังสือ แต่ใส่คำว่า [แผ่นพับ] หรือ [Brochure] [จุลสาร] หรือ [Pamphlet] หลังชื่อเรื่อง

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ [แผ่นพับ]./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

ชื่อเรื่อง ใช้ตัวเอียง

8. รายงานการประชุม / การสัมมนา / อภิปราย

ชื่อหน่วยงานที่จัดประชุม./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อเรื่องการประชุม./ ชื่อการประชุม./ สถานที่จัดประชุม.

ชื่อการประชุม ใช้ตัวเอียง

9. วิทยานิพนธ์ (Theses & Dissertations)

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์)./ มหาวิทยาลัย./ เมืองที่ตั้ง///// มหาวิทยาลัย.

10. เอกสารจากเว็บไซต์ (Web site) ใช้คำว่า “ค้นจาก” หรือ “Retrieved from” หลังชื่อเรื่อง โดยไม่ต้องใส่วันที่เข้าถึง

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ค้นจาก <http://>

ชื่อเรื่อง ใช้ตัวเอียง และ หลัง <http://> ไม่ใส่เครื่องหมายหัวภาค (.)

ใจจะเมอเพื่อพัก

ความผิดฐาน
แจ้งความ - ฟ้องคดี - เบิกความ
ที่ไม่เป็นความจริง

กฎหมายน่ารู้ :
volume 47

แจ้งความเท็จ

เจตนา **เจียน พุด** ตอบคำถาม
ที่ไม่เป็นความจริงแก่เจ้าพนักงาน
ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ
ปรับไม่เกิน 10,000 บาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ฟ้อง
หรือ
โจทก์

ฟ้องคดีเท็จ

ฟ้องคดีที่รู้อยู่แล้วว่าไม่เป็นความจริง
ต่อศาล ว่าผู้อื่น“ทำความผิดอาญา” หรือ
“ทำความผิดที่ร้ายแรงกว่าความเป็นจริง”

พยานบุคคล

เบิกความเท็จ

“ให้ถ้อยคำ” หรือ “ตอบคำถาม” ที่รู้ว่า
“ไม่เป็นความจริง” ต่อศาลหรือทนายความ
ในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งเป็น“ข้อสำคัญในคดี”
ที่มีผลทำให้โจทก์หรือจำเลยแพ้ชนะคดีกันได้

บทลงโทษ

จำคุกไม่เกิน 5 ปี
ปรับไม่เกิน 1 แสนบาท

ถ้ารับสารภาพและขอถอนฟ้อง
หรือแก้ฟ้อง ก่อนมีคำพิพากษา
ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กำหนด
หรือไม่ลงโทษก็ได้

ผู้กระทำความผิด

พยานบุคคลที่
เบิกความ
ในฐานะพยาน

1

จำเลยที่เบิก
ความในคดี
ในฐานะพยาน

2

บทลงโทษ

จำคุกไม่เกิน 7 ปี
และ
ปรับไม่เกิน
140,000 บาท

*design by thonogorn ขอสงวนลิขสิทธิ์ห้ามดัดแปลงข้อมูลนี้ไปปรากฏ
ในเอกสารนี้ (ข้อมูล ณ วันที่ 15 ธ.ค. 60)

สำนักงานกิจการยุติธรรม

@weareoja

ประมวลกฎหมายอาญา

ทำผิดอาญา ใน-นอก ประเทศไทย

ชั้นศาล ที่ไหน?

กฎหมายน่ารู้ : volume 43

mr. john

ปลอมเอกสาร

mr. xuan

จับผิดเด็ก 14

mr. kuys

ก่อการร้าย

mr. max

ปล้นธนาคาร

WANTED

*design by thanogorn ขอสงวนสิทธิ์ในห้ามปลอมข้อมูลนี้ปรากฏ
ในเอกสารนี้ (เขียน ณ วันที่ 8 พ.ย. 60)

เวทแอนด์
ประเทศไทยมีที่ไหนบ้าง?

ศาลไทยพิพากษาความผิดอาญา ที่เกิดขึ้น “ใน” ประเทศไทย เมื่อ...

วางแผน/พยายามทำผิด
โดยตั้งใจให้ความเสียหาย
เกิดในประเทศไทย

ทำความผิดในเรือไทย
และเครื่องบินไทย
ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน

ทำความผิดในประเทศไทย
แต่ความเสียหาย
เกิดที่ต่างประเทศ

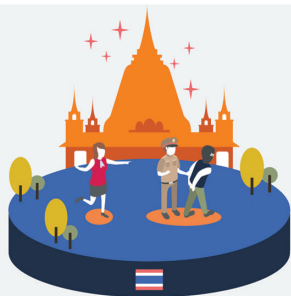

ทำความผิดที่ต่างประเทศ
แต่ความเสียหาย
เกิดในประเทศไทย

มีผู้ร่วมทำความผิด
อยู่ในประเทศไทย
(ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ตัวกลาง)

ศาลไทยพิพากษาความผิดอาญา ที่เกิดขึ้น “นอก” ประเทศไทย เมื่อ...

- ทำความผิดเกี่ยวกับเพศ, ก่อการร้าย
ปลอมแปลงเอกสาร, ความมั่นคงของรัฐ,
โจรสลัด
- ผู้ทำความผิด โดนจับในประเทศไทย,
รัฐบาลไทยขอให้รัฐบาลต่างประเทศ
ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

- ทำความผิดเกี่ยวกับการก่ออันตราย
ต่อประชาชน, เอกสาร, เพศ, ชีวิตร่างกาย
ทอดทิ้งเด็ก / คนเจ็บป่วย/ชรา, เสรีภาพ
และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- คนไทยทำความผิด แล้วผู้เสียหาย
หรือรัฐบาลต่างประเทศร้องขอให้
ศาลไทยลงโทษ
- คนต่างชาติดำเนินการทำความผิด แล้วคนไทย
รัฐบาลไทย หรือผู้เสียหายร้องขอ
ให้ศาลไทยลงโทษ

เจ้าหน้าที่ของรัฐไปปฏิบัติหน้าที่
ในต่างประเทศ แล้วทำความผิด
เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ

*หลักเกณฑ์ห้ามศาลไทยลงโทษซ้ำ

- ถ้าศาลต่างประเทศพิพากษา ลงโทษและพ้นโทษแล้ว
- ถ้าผู้ทำความผิดรับโทษตามคำพิพากษาของศาล
ต่างประเทศแล้วแต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษ
น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้

สำนักงานกิจการยุติธรรม

@weareoja

ประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 4-9)

#ร้านค้าออนไลน์ จะถูก จะแพง ต้องแสดงราคาไว้ก่อน

ประกาศของคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ(ฉบับที่ 44) พ.ศ.2560

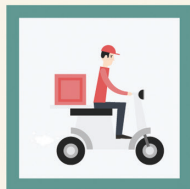
เรื่องการแสดงราคาและรายละเอียดเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือออนไลน์

ร้านค้าออนไลน์
ต้องแสดงข้อมูลสินค้าและบริการ

ผ้าฝืน มีโทษปรับไม่เกิน
10,000 บาท

ราคาสินค้า

ค่าบริการ

รายละเอียด

ค่ามัดจำ

4 ข้อที่ต้องมี ร้านค้าออนไลน์ ขายดีแน่นอน

1

เขียน หรือ พิมพ์
รายละเอียด สินค้า-บริการ

2

ใช้ตัวเลขอารบิก
แสดงราคา

3

เสื้อเชิ้ต แขนสั้น
รอบอก 38 ราคา 250 บาท

ต้องมีภาษาไทย
ในรายการสินค้า

4

ถ้ามีค่าใช้จ่ายอื่นๆ
ต้องแจ้งควบคู่กับสินค้า - บริการ

Graphic by MEdita * ขอสงวนลิขสิทธิ์ห้ามคัดลอกข้อมูลไปปรากฏในเอกสารนี้

ข้อมูลสินค้าและบริการ ต้องชัดเจน ครบถ้วน เปิดเผย อ่านง่าย

Design By Pharadi *ขอสงวนลิขสิทธิ์ห้ามดัดแปลงข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารนี้*

ถูกยกเลิกเที่ยวบิน-ล่าช้า

เรียกร้องอะไรได้บ้าง?

✗ สายการบินยกเลิกเที่ยวบิน ✈

1 ผู้โดยสาร เลือก ระหว่าง

รับเงินค่าโดยสาร และ ค่าธรรมเนียม คืนเต็มจำนวน

เปลี่ยนเที่ยวบิน เพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง หรือจุดหมายใกล้เคียง

เดินทางด้วยวิธีอื่น ที่เหมาะสมเพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง

2 รับการ ดูแล โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

อาหาร-เครื่องดื่ม ตามความเหมาะสม

อุปกรณ์สื่อสาร เพื่อใช้ในการติดต่อ

ที่พัก ตั้งแต่ 1 คืนขึ้นไป (ถ้าเที่ยวบินใหม่ล่าช้าเกิน 1 วัน)

3 รับค่าชดเชย 1,200 บาททันทีก่อนออกเดินทาง ยกเว้นสายการบินพิสูจน์ได้ว่า

แจ้งยกเลิกก่อนเดินทาง ไม่น้อยกว่า 3 วัน

แจ้งยกเลิกก่อนเดินทาง น้อยกว่า 3 วัน และเที่ยวบินใหม่ถึงปลายทางเร็วหรือช้ากว่ากำหนดเวลาเดิมไม่เกิน 3 ชม.

เกิดเหตุสุดวิสัย นอกเหนือการควบคุมของสายการบิน เช่น สถานการณ์ทางการเมือง สภาพอากาศที่กระทบต่อการบิน

ร้องเรียนได้ที่

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย โทร. 02-568-8800

สำนักงานกิจการยุติธรรม

@weareoja

ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง การคุ้มครองสิทธิของผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินของไทยในเส้นทางบินประจำภายในประเทศ พ.ศ.2553

สมุดภาพอินโฟกราฟิกกฎหมาย

ANS
FREE
COPY

กฎหมายทั่วไป

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 9 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ

ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0 2141 3724 โทรสาร 0 2143 8930

ดาวน์โหลดวารสารได้ที่ www.oja.go.th/TH/journaloftjs/

